

מבואותי מזהרין

קמא

דף א. ב.:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה ב

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת

ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמוח)

לשון רבינו ז"ל [כז]

ב [כז] ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו [כז]:

איתא בספרא דצניעותא (זוהר תרומה פרק ב') [כז] [כז] מנוקבא דפרדשקא [כז] משך רוחא דחיי למשיחא.

א כי עיקר כלי זיינו של משיחא [כז] הוא התפילה. שהוא בחי' חוטם, כמו שכתוב (ישעיה מ"ח) [כז] ויהיה אהטום לך. ומשם עיקר היותו. וכל מלאמתו שיעשה וכל הכבישות שיכבוש הכל משם, כמו שכתוב (שם י"א) [כז] והריחו בירת ה' רכו, [כז] זה בחי' חוטם. וזה עיקר כלי זיינו, כמ"ש (בראשית מ"ח) [כז] בחרבי ובקשתי, ופי' רש"י תפלה ובקשה [כז]. וכמ"ש (תהלים מ"ד) [כז] כי לא בקשתי אבטח וכו', [כז] באלהים הללנו [כז], בחי' תהילתי [כז] אהטום לך [כז]:

ב וזה הכלי זיין צריך לקבל על ידי בחי' יוסף, היינו שמירת הברית, כמ"ש (שם מ"ח) הגור הרבך על ירך [כז], וכמ"ש (שם ק"לב) מפרי בטנך אשית לכסא לך, זה בחי' משיח, בחי' תפלה: אם ישמרנו בניך בריתי [כז], היינו ע"י בחי' יוסף: ויוסף ששמר את הברית, נמל את הבכורה, שהוא בחי' עבודת

התפלה, בחינות פי שנים. כי התפילה הוא פי שנים, שיש בהם שבחו של מקום, ושאלת צרכיו [כז]. והוא בחינות (שם קמ"ט) חרב פיות בידם, בחינות ב' פיות, בחינות פי שנים. ונימל מראובן, על ידי שחילל יצועי אביו [כז] כי היא תלוי בשמירות [כז] הברית:

ג וכי שזכה לחרב הזה, צריך לידע איך ללחוּם עם החרב, שלא יטה אותה לימין או לשמאל, ושיהא קולע אל וזה אי אפשר, אלא ע"י בחינות משפט. כי משפט הוא עמודא דאמציעותא [כז] [כז], היינו שקולע עם כלי זיינו אל המקום הצריך ואינו מטה לימין ולא לשמאל אלא לאמצע.

וזה בחי' (תהלים ק"ב) יכלכל דבריו במשפט: ובשביל זה קיבל יוסף את הבכורה דווקא מיעקב, כמ"ש (בראשית מ"ח) ואני נתתי לך וכו', אני דווקא, שהוא [כז] בחי' משפט [כז]: וזה (תהלים פ"א) כי חק לישראל הוא. בחי' ברית, כמו שכתוב [כז] חק בשארו שם. משפט לאלהי יעקב [כז]. היינו שצריך יוסף לקבל זאת החרב מבחי' משפט, כדי שיכלכל דבריו במשפט. וזה (שם ע"ב) משפטיך למלך תן, שמשיח יקבל מבחי' משפט: ד וע"י מה זוכה לבחי' משפט, על ידי צדקה שעל

וכו'. ובנימין לא היה אז. וע"כ ברכו יוסף בחן כ"ש (שם מג.) [כז] אלהים יחנך בני (ז). ודוקא יוסף היה יכול לברכו בחן [כז]. כי יוסף היה כלול ביותר מבחי' יעקב כ"ש (שם ל"ז) אלה תולדות יעקב יוסף. כי הוא חי' עיקר תולדותיו. כי יעקב ויוסף כחידא השיבו [כז]. וע"כ נאמר ביוסף (דברים ל"ג) בכור שורו הדר לו. בכור הוא בחי' השכל כנ"ל. וזהו שורו לשון הסתכלות [כז]. כי צריכין להסתכל בהשכל שיש בכל דבר כנ"ל. וזהו הדר לו ת"א [כז] זיו ליה לשון אור. כי השכל מאיר לו בכל דבר. אפי' במקום שהיה אפל והשך. מאיר לו השכל. כשזוכה להסתכל על השכל שיש שם בכל דבר ומקרב אותו להשי':

וז"פ מה שאמר רשב"ח. (ב"ב עג) האי גלא דמטבע לספינתא מתחזי כי צוציתא דנורא הוורתא ברישויט:

פרשב"ח' אש לבנה ומלאך מוזיק הוא. ומחנין לי באלוותא דחקיקי' עלי' אקיי' אשר אקיי' [כז] גלא הוא היצה"ר. דמטבע לספינתא. הוא החן והחשיבות, לשון ספון והשוב [כז] [כז]. כי היצה"ר רוצה להטביע ולהשפיל ח"ו בחי' החן והחשיבות של ישראל, בחי' מלכות דקדושה [כז]. ומתחזי כי צוציתא דנורא הוורתא ברישויט. כי מתחילה היצה"ר מתלבש עצמו במצות, ומטעה את האדם כאלו מסיתו לעשות מצוה [כז]. וזהו בחי' צוציתא דנורא הוורתא, אש לבנה. אעפ"כ מלאך מוזיק הוא: ומחנין לי באלוותא דחקיק עלי' אקיי' וכו'. היינו שעיקר הכנעתו של היצה"ר הוא ע"י התורה [כז] שהוא כולה שמותיו של הקב"ה [כז]. והתורה הוא בחי' וא"ב [כז]. כי (ב"ב י"ד.) [כז] הלוות ארכן וי"ו ורחבן וי"ו. וזהו בחי' אלוותא, דהיינו מקלות. דחקיק עליה אקיי' וכו', היינו שמות, בחי' התורה. שהיא בחי' וי"ו, והוי"ו היא צורת מקל [כז]. והיא כולה שמותיו של הש"י. היינו שהתורה הקדושה היא מכניע את היצה"ר [כז], שרוצה לעשות את האדם משוגע ממש ח"ו. כי בעל עבירה הוא משוגע, כמו שאר"ל [כז] (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה א"כ נכנס בו רוח שטות. וכמו שהמשוגעים צריכים להכותם ולשום עליהם שמות, כמו כן ממש, התורה שעוסקין, הוא בחי' מקלות ושמות, שבה מכין ומכניעין את היצה"ר, ומגרשין מן האדם את השגעון והרוח שטות ששוכנס בו. בחי' ומחנין ליה באלוותא דחקיק עליה שמות וכו' כנ"ל [כז]:

וזדה [כז] אשרי תמימי דרך. אשרי לשון הסתכלות [כז]. תמימי דרך בחי' (בראשית כ"ה) יעקב איש תם [כז]. שהוא בחי' השכל כנ"ל. היינו לזכות להסתכל על השכל שיש בכל דבר. שהוא בחי' יעקב איש תם. זה זוכין ע"י התורה. וזהו ההולכים בתורת ה'. כי ע"י שלומד תורה בכח ע"י נתן כח למלכות דקדושה בחי' גו"ן לקבל מן השכל שהוא בחי' הי"ת ואזי נעשה חן ונתקבלים דבריו כנ"ל. ואזי נתעלה החן והחשיבות של ישראל. וכל התפלות והבקשות נתקבלים:

תורה אור
בראשית מקץ מג (כט) וישא עיניו וירא את בנימין אהיו
בן אמו ויאמר הנה אחיכם
הקטן אשר אהבתם אלי
ויאמר אליהם והנה בני:
בראשית וישב לו (ב) אלה
תולדות יעקב יוסף בן שבע
עשרה שנה היה רעה את
אחיו בצאן והוא נער את בני
בלהה ואת בני זלפה נשי
אביו ויבא יוסף את דבתם
רעה אל אביהם:
דברים וזאת הברכה לג (יז)
בכור שורו הדר לו ויגרין
ראם קרניו בהם עמים יגה
יתרו אפסי ארץ ונם רבבות
אפרים ונם אלפי מנשה: ס
פרשת תולדות כה (כו) ויגדלו
עצמם ויהי עשו איש ידע
ציד איש שדה ויעקב איש
קם ישב אהלים:
תורה ב

ישעיהו יא (ג) והריחו בגראת
לקח ולא למראה עיניו
ישפוט ולא למשפט אגזיו
יכתי:
בראשית ויהי מה (כב) ויגני
נמתי לך שכס אתה על אחיך
אשר לקחתי מיד האמרי
במרי ובקשתי: פ
תהלים מד (ו) כי לא בקשתי
אבטח ויהי לא תושעני:
תהלים מד (ט) באלהים
הללנו כל היום ושפך לעולם
גודת סלה:
ישעיהו מת (ט) למען שמי
אאריך אפי ותהילתי אהטם לך
לבלי הברייתך:
תהלים מה (ד) הגור הרבך
על ירך בגור הדרך והדרך:
תהלים קלב (א) נשבע יקח
לדוד אמת לא לשוב מפני
מפרי בטנך אשית לכסא לך:
תהלים קלב (ב) אם ימטר
בניך בריתי יצדתי זו אלהים
גם בניהם יצדי עז ישיבו
לכסא לך:
תהלים קמט (ו) רוממות אל
בגרום ותרב פיותי בידם:
שופטים כ (טז) מפל העם
הנה שבע מאות איש בחור
אשר די ימינו כל זה קלע
באבן אל השערה ולא יטא:
תהלים קיב (ה) טוב איש
חונן ומלך יקלכל דבריו
במשפט:
תהלים פא (ה) פי חק
לישראל הוא משפט לאלהי
יעקב:
תהלים עב (א) לשלמה
אלהים משפטך לקללך מן
וצדקתך לבן קלך

10 עיין אידרא רבה פרשת נשא דף קל: ובאידרא זוטא פרשת האזינו דף רפס.
11 עיין ברומת לא לב ועוז ז
12 מתוך-וחדב
13 בפרשת וחי (בראשית מט ד)
14 מתשכט - בשמירת
15 לש"כ שופטים כ טו
16 מתוך-אדאמתיחא
17 חקדמה שניה לתקונים (דף יג):
18 מתוך-וישחא
19 עיקב בחי' משפט עיין סערי אורה
20 סערי ה' דף טא: מהוד' תרנג
21 מברכת ברית מילה עיין שבת קלז:
22 הוא סוף הפסוק דל"ב כי חק לישראל

10 עיין אידרא רבה פרשת נשא דף קל: ובאידרא זוטא פרשת האזינו דף רפס.
11 עיין ברומת לא לב ועוז ז
12 מתוך-וחדב
13 בפרשת וחי (בראשית מט ד)
14 מתשכט - בשמירת
15 לש"כ שופטים כ טו
16 מתוך-אדאמתיחא
17 חקדמה שניה לתקונים (דף יג):
18 מתוך-וישחא
19 עיקב בחי' משפט עיין סערי אורה
20 סערי ה' דף טא: מהוד' תרנג
21 מברכת ברית מילה עיין שבת קלז:
22 הוא סוף הפסוק דל"ב כי חק לישראל

10 עיין אידרא רבה פרשת נשא דף קל: ובאידרא זוטא פרשת האזינו דף רפס.
11 עיין ברומת לא לב ועוז ז
12 מתוך-וחדב
13 בפרשת וחי (בראשית מט ד)
14 מתשכט - בשמירת
15 לש"כ שופטים כ טו
16 מתוך-אדאמתיחא
17 חקדמה שניה לתקונים (דף יג):
18 מתוך-וישחא
19 עיקב בחי' משפט עיין סערי אורה
20 סערי ה' דף טא: מהוד' תרנג
21 מברכת ברית מילה עיין שבת קלז:
22 הוא סוף הפסוק דל"ב כי חק לישראל

10 עיין אידרא רבה פרשת נשא דף קל: ובאידרא זוטא פרשת האזינו דף רפס.
11 עיין ברומת לא לב ועוז ז
12 מתוך-וחדב
13 בפרשת וחי (בראשית מט ד)
14 מתשכט - בשמירת
15 לש"כ שופטים כ טו
16 מתוך-אדאמתיחא
17 חקדמה שניה לתקונים (דף יג):
18 מתוך-וישחא
19 עיקב בחי' משפט עיין סערי אורה
20 סערי ה' דף טא: מהוד' תרנג
21 מברכת ברית מילה עיין שבת קלז:
22 הוא סוף הפסוק דל"ב כי חק לישראל

10 עיין אידרא רבה פרשת נשא דף קל: ובאידרא זוטא פרשת האזינו דף רפס.
11 עיין ברומת לא לב ועוז ז
12 מתוך-וחדב
13 בפרשת וחי (בראשית מט ד)
14 מתשכט - בשמירת
15 לש"כ שופטים כ טו
16 מתוך-אדאמתיחא
17 חקדמה שניה לתקונים (דף יג):
18 מתוך-וישחא
19 עיקב בחי' משפט עיין סערי אורה
20 סערי ה' דף טא: מהוד' תרנג
21 מברכת ברית מילה עיין שבת קלז:
22 הוא סוף הפסוק דל"ב כי חק לישראל

10 עיין אידרא רבה פרשת נשא דף קל: ובאידרא זוטא פרשת האזינו דף רפס.
11 עיין ברומת לא לב ועוז ז
12 מתוך-וחדב
13 בפרשת וחי (בראשית מט ד)
14 מתשכט - בשמירת
15 לש"כ שופטים כ טו
16 מתוך-אדאמתיחא
17 חקדמה שניה לתקונים (דף יג):
18 מתוך-וישחא
19 עיקב בחי' משפט עיין סערי אורה
20 סערי ה' דף טא: מהוד' תרנג
21 מברכת ברית מילה עיין שבת קלז:
22 הוא סוף הפסוק דל"ב כי חק לישראל

ליקוטי

ידי צדקה אוהזין במדת המשפט, כמו שכתוב (דברים ל"ג) **צדקות** ה' עשה ומשפטיו. וכמ"ש (תהלים צ"ט) **משפט וצדקה ביעקב וכו'**. כי צדקה הוא ע"י משפט, כמ"ש (שם ע"ה) **אלהים שופט זה ישפיל זה ירים**. שמוריש [2] לזה, ומעשיר לזה. וכשנותן צדקה [2] הוא בבחי' זה ישפיל, שמחסר ממונו. ובבחי' זה ירים, שמעשיר לעני. נמצא שאוהז ע"י במדת המשפט. ובשביל זה צריך להפריש צדקה קודם התפילה (ב"ב דף י. ובשו"ע או"ח סי' צב) [3]. כדי שיוכל **לכלכל דבריו במשפט** [4].

שיהא קולע אל השערה ולא יהמא [5]. וזה שאמרו הו"ל (ב"ב קכ"ג). למה נתן יעקב את הבכורה ליוסף בשביל שכלכל אותו משל לבע"ה שגדל יתום בתוך ביתו וכו' כמ"ש (בראשית מ"ז) **ויכלכל יוסף את אביו ואת ביתו לחם לפי הטף**. כמו (יהוה) **כ"א הטף אל דרום**: 'לשון דיבור) **לפי הטף**: היינו שהיה שגורה [6] תפילתו בפיו [2] ע"י הצדקה: וע"י הצדקה שעשה, נתן לו יעקב, שהוא בחי' משפט, את הבכורה, שהוא בחי' תפלה. כמ"ש **ואני נתתי לך שכר**, אני דייקא, שהוא בחי' משפט:

ה **ועיקר** של המחשבות זרות. הם ע"י קילקולי המשפט. כי משפט הוא בחי' עיינין. כמ"ש (בראשית י"ד) **ויבוא אל עין משפט**. זה בחינות [7] (דברים ל"ג) **עין יעקב**. וע"י קלקול משפט, בא קילקולי לעיינין. כמ"ש (דברים מ"ז) **כי השחד יעור עיני חכמים**, זה בחי' מחשבות זרות שבתפלה. שהם עננין דמכסין על עיינין. כמ"ש (איכה ג) **סכותה בענן לך וכו'** [8]. ולעיתים שיתקן בחי' משפט. כמ"ש (ישעי' א') **ציון במשפט תפדה**. אזי יתעבר עננין דמכסין על עינא. כמ"ש (שם נ"ב) **כי עין בעין יראו בשוב ה' את"ל ציון**. ובשביל זה נקרא יוסף (בראשית מ"ט) **בן פורת עלי עין**:

ו **וצרוך** כ"א לכוין בתפילתו [9] שיקשר עצמו לצדיקים שבדור [10]. כי כל צדיק שבדור הוא בחי' משה משה [11]. כמו שמצינו שהצדיקים קורין זה לזה משה. כמו משה שפיר קאמרת [12]. ומשה זה בחי' משה. כמ"ש (שם) [13] **עד כי יבא שילה דא משה משה** [14]. וכל תפילה ותפילה שכל אחד מתפלל. הוא בחי' אבר מהשכינה [15]. שהם כ"א אברי המשכן [7]. שאין שום אחד מיישראל ויכליל לאעלא שייפא בשייפא כל חד לדוכתיה [16]. אלא משה בלחוד [17], בשביל זה צריך להביא ולקשר כל התפילות לצדיק הדור. כמ"ש (שמות ל"ט) **ויבאו את המשכן אל משה**. והוא יודע לאעלא שייפא בשייפא [18]. ולעשות אותה קומה שלומה. כמ"ש (שם מ"ם) **ויקם משה את המשכן** [19]:

זו **וכל התורה** שאדם לומד [20] לשמור ולעשות. כל האותיות הם ניצוצי נשמות [21]. והם נתלכשים בתוך התפילה. ונתחדשים שם בבחי' עיבור ונתחדשים שם בבחי' עיבור (כמובא בגלגלים [1] שכל הנשמות באים בתוך המלכות [2] בבחי' עיבור ונתחדשים שם) [3].

¹ בפרי' צדקות, בתולד ותחוצו- צדקת (כלשון הפסוק)
² להשי' שירת דבורה- ה' מוריש ומעשיר שנטאל- א ב' ו', מוריש לשון רש ועני (מצודות דוד)
³ ל"קה תפילין ל' כו'
⁴ ותחוצו- התפלה
⁵ השם ס"ק י' ועיין שער הכוונות תפלת השחר דרוש א'
⁶ כ"ל סוף אות ג' עיין קודשת לוי פרישת וחי' פירושה השני לפסוק גד גזר
⁷ כ"ל תחילת אות ג'
⁸ בתולד לבנה' ב'
⁹ גם בפרי' ותולד - ביתו, ותחוצו - אחיו (כלשון הפסוק)
¹⁰ חספת מורחית בתפא
¹¹ להשי' שר אלפך דברים כה ד'
¹² עין ברכות לוי
¹³ תחוצו - קלקול
¹⁴ בתולד בחינת ובתשכס - בחי' תחוצו - קלקול
¹⁵ עיין תיקון כא דף ג':

אמור אל הכהנים ב

היינו בחי' הנשמות. ובאים בתוך התפלה שהוא בחי' **כבוד אל**. כמ"ש (תהלים ס"ו) **שימו כבוד תהלתו** [1]. בחי' מיהתחילתי **אחטום לך**: והנשמות עם התפלה הנקרא כבוד [2], על שם שהיא מלבשת אותנו [3]. כי ר' יוחנן קרא למאניה מכבודותא [4]. ועי"ז נקראת **כבוד אל**. והן מאירין זה לזה. הנשמות מאירין להתפילה [5] בבחי' העלאת מ"ן [6]. והתפילה מאירה להנשמות. בבחי' חידושין. שהיא מחדשת אותם בבחי' עיבור: והנשמות המלוכשין בתפלה המוכאות לצדיק שבדור, הם בבחי' (תהלים מ"ה) **בתולות אחריה ריעותיה מובאות לך** [7].

22

(כבא בתרא ע"ג ע"ב) [21]
אמר רבה בר בר חנה זמנא חדא הוה קאולינא בספינתא, והזינן ההוא כוורא דיתבי ליה חלתא אנביה, וקדחה אנמא עילווי, סברינן יבשתא הוא, וסלקינן ואפינן ובשלינן אנביה, וכד הם גביה אתהפיק, ואי לאו דהוה מקרבא לספינתא, הוה טבעינן: [4]

פירש"י [5]

דיתבא חלתא אנביה. שהיה חול נקבץ על גבו. וקדה עשבים על החול. וסברינן יבשתא היא. או"ח הים היא.

התפלות, הצדיקים שבכל דור ודור, הם מעלים אותם, ומקימים אותם, כ"ש **ויקם משה את המשכן**. ומעלין כל שייפא ושייפא ל"דוכותי, ובנויין קומתה של השכינה מעט מעט, עד שישתלם שיעור קומתה, אז יבא משה, דא משה, וישלים אותה. ויקים אותה בשלימות: וזה פ"י **הזינא להאי כוורא**. הוא בחי' צדיק הדור. הנקרא דג [12] זה בחי' משה משה: **נסדיתוב ליה חלתא אנביה**. היינו התפילות [2] שאנו מתפללים על זה שכביכול פנה עורף אלינו: **יתבא ליה**. היינו [13] **ויבאו את המשכן אל משה**. כי צריך להביא ולקשר את התפלה להצדיק שבדור: **וקדחינן עליה אנמא**. היינו הנשמות הבאים עם התפלה. בחי' **בתולות אחריה ריעותיה וכו'**. כי הנשמות הן נקראין עשבין [14]. כמ"ש (יהוה) **רבבה כצמח השדה נתתיך** [15]. וסברינן **יבשתא הוא**. היינו שהתפילות אינו עושה [16] פירות. אבל

¹ פירש"י - פרוש - הגמלת כולו מלפניו ית' לתינו
² הגמלת הגמלתו ועלולו והלכות ית' ופתי'
³ מלפניו ז. הכינה עמנו. שני עין אל יקר
⁴ ל"כתיבין כד יד עמי קמט
⁵ ל' תחוצו - אבר -
⁶ עין ל"קה תחילת ד' ח'
⁷ גם בפרי' - וכל ובתשכס - יכול
⁸ תרגום - להעלות (לחבר) כל אבר
⁹ נבאר כל אחד למקומו.
¹⁰ שיש' ח"ה תרגם
¹¹ תחוצו - התפלות
¹² ח"ה תורה אש סוכה גב:
¹³ התורה מיים תענית ז. השמים נאש ועין גם בראשית א' ח' וגמ' תגינה ז'
¹⁴ עיין מצודות דוד שם
¹⁵ וכן כתוב בפרי' תחוצו - תחילתי
¹⁶ נוסח אחר נקרא **כבוד (מצאת)**
¹⁷ עיין חיי מורחין אות תריב'
¹⁸ עיין מכת"י אותם [עין חיי מורחין] אות תריב'
¹⁹ שבת ק"ג.
²⁰ בתשכס - להתפלה

תורה אור

דברים לג (כא) וי'א ראשית לו כי שם חלקת מחקק ספון וי'א ראשי ע'ם צדקת י'וד עשה ומשפטיו עם ישראל: תהילים עט (א) ו'עו ק'לך משפט א'הב (ה) מונ'ת מ'שורים משפט וצדקת בק'מך א'תה עשית: תהילים עה (ח) כי א'להים שפט זה ישפיל וזה ירים: פירש"י - על כל הרעה שעשיתם. הגבורים ישפיל והגמורים ירים: בראשית ויגש מו (יב) וי'כלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף: יחזקאל כא (ב) בן אדם שים פ'ניך ד'רר מ'ינקה ומטה אל ד'רום וי'נבא אל י'ער ה'שדה ג'ב:
בראשית לך לך יד (ו) וי'שבו וי'באו אל עין משפט הוא ק'נש וי'כז את כל שדה ה'קלקל וגם את האמרי הישב ב'מצ'צן תמר:
דברים ואת הברכה לג (כח) וי'שכן ישראל ב'טח ב'ר עין י'עקב אל אר'ץ ד'גן ותי'ודש א'ף ש'פיו י'צרפו ק'ל:
דברים ראה טו (ט) לא תשה משפט לא תכיר פנים ולא תקה שחר כי השחר י'עור עיני ח'כמים ויסלף דברי צדיקים:
איכה ג (מד) ספומה בק'נן לך מ'עבור תפילה:
ישעיהו א (כז) ציון ב'משפט תפדה וי'שביה ב'צדקה:
ישעיהו גב (ח) קול צ'פ'ך נ'שאו קול י'ת'וד וי'גנו כי עין ב'צון וי'א ב'שבב י'קוק ציון:
בראשית ויחי מט (כב) בן פרת יוסף בן פרת ע'לי עין ב'נות צ'צרה ע'לי שור:
בראשית ויחי פרק מו (י) לא יסור ש'בט מיהודה ויחזקת פ'ניו וי'גליו עד כי יבא שילה שילו ו'לו י'קחת עמים:
שמות פקודי פרק לט (לג) וי'באו את המשכן אל משה את האהל ואת כל פ'ניו ק'רשיו ק'רשיו ב'ריחו ו'שפ'יו ו'אד'ניו:
תהלים ט (ב) השמים מ'ספריים כבוד אל ומש'ש י'דיו מ'גידו ה'ק'רע:
תהלים טו (ב) ו'פרו כבוד ש'פו שיימו כבוד ת'הלתו:
ישעיהו מח (ט) ל'מנן ש'מי אאר'ך אפי ת'מלתי א'תסם לך ל'בלתי תכיריני:
תהלים מה (טו) ל'ק'מות תג'בל ל'ל'ך בתולות א'תריה רעו'תיה ק'באות לך:
תהלים לו (ח) י'קוק ברוצ'נן ה'ע'מדה ל'קרוי עז ה'סמרת פ'ניך י'יתי'ה ג'ב'לה:
תהלים פו (טו) פנה אלי ו'תני תנה ע'ן ל'ע'ב'ך והושיע'ה ל'בן א'מ'תך:
במדבר נשא ו (כח) י'אר י'קוק פ'ניו א'ל'ך וי'ת'ני: ס'
יחזקאל טו (ו) ר'בבה כ'צמח ה'שדה נ'תתיך ומ'רבי ות'גדלי ומ'באי פ'צדי ע'ד'יים ע'דים נ'בנו ויש'ע'ך צ'מח ו'את ע'רם ו'ק'ריה:

(וכן בהמשך וכל תפילותיו וכו' שפנה עורף)
² ראה גם תהלים כה טו, טי, קיט קלב,
³ בתולד - לדוכת'
⁴ בתולד - לההוא
עין אמור אור ערך דג ובוחר ויקרא דף חב ובדף עה:
⁵ פרי' דיתוב ובתשכס - דיתבא (כלשון גמ')
⁶ עיין שמות ל'א ויחל משה לשון מתיב' דהיינו משיב'
⁷ תחוצו - וקדחה
⁸ תיקון י' דף ל' ועיין תורה ח' אות ו'
⁹ עיין סוטה יא. ילדי ישראל מ'בצבצים כעשב
¹⁰ פרי' ותולד ותחוצו - אינו עושה, בתולד - אינו עושין, בתשכס - אינו עושין ברור), ובתולד - פונה, ותחוצו - ופנה

מאמר אמור אל הכהנים

מספה"ק לקוטי מוהר"ן

לשון רבנו, זכרוננו לברכה:

זמן ומקום אמירת התורה

נאמרה בזלטיפולי בשבת קדש
בחורף תקסא כשהתקרב רבי
שמואל אייזיק לרבינו קצת יותר
מחצי שנה לפני התקרבות
מוהר"ן. רבינו גר שם מסמוך לר"ה
תקסא עד שעבר לברסלב כמעט שנתיים
אח"כ. (חיי מוהר"ן קיד קטו)

פתיחה

בתורה כאן מתבאר איך זוכים לחרב התפילה ואיך עושים לה שתי פיות ואיך זוכים לכיין בה היטב לחוט השערה ולא יחטיא ועוד כיצד הצדיק והמשיח לוקח אותה ומצרפה לכלל תפילות ישראל וחוגר עצמו בכל החרבות האלה ומנצח במלחמותיו נגד היצה"ר ובונה מהם קומת השכינה ומעלה אותה לעורר יחוד עליון של קב"ה ושכינתיה¹ (שעל ידו יביט אריך בזעיר וזעיר בנוק) עד שימשך למתפלל שפע חיות מכתר עליון של המלך, שזו מדרגה שתיהיה לישראל ע"י המשיח כשיבוא במהרה בימינו²

שיחות השייך לתורה זו

תורה זו נאמרה בזלטיפאליע, משוער בשנת תקס"א-תקס"ב: (ומסתבר כי היה זה בתחילת התקרבותו של רבי שמואל אייזיק זכרוננו לברכה).

בשעת התפילה צריכין לקשר עצמו להצדיקים שבדור, כמובא בס"מ ב' – "אמור אל הכהנים", ובס"מ ט' "תהומות", בלקוטי מוהר"ן חלק ראשון, ובשאר מקומות (עיין ליקו"מ ח"א סי' נה, ה; ר"ב; רפ"ב). על-כן הזהיר לאנשיו שיאמרו קדם התפילה: "הריני מקשר עצמי לכל הצדיקים שבדורנו": (שיחות הר"ן, סימן רצ"ו).

בענין התפילה בהתקשרות לצדיק (המבואר בתורה ב', ובתורה ט', ובשיחות הר"ן ועוד) היה מבאר רבי לוי יצחק זכרוננו לברכה שענין ההתקשרות הוא שאנו מקשרים תפלתנו לצדיק שיעלה הוא תפלתנו ויבקש עלינו לפני יתברך, והתקשרותנו אליו הוא כמו שבקשו בני ישראל ואמרו למשה "התפלל אל ה' ויסר מעלינו את הנחש" (במדבר כא, ז), כי הצדיק בזכות קדושתו הגדולה הרי הוא כבן בית לפני יתברך, ויכול להמליץ עבור

¹ שבת עד ט' אדר באומן תשסו

² אלו המאמרים שרבינו ז"ל כתבם בעצמו בכתיבת ידו הקדושה ז"ל, ונתן להעתיקם מכתב ידו ז"ל אצל אלו המאמרים נרשם שהם לשון רבינו ז"ל ושאר המאמרים נכתבו גם כן מפיו הקדוש ז"ל, אך לא מכתבת ידו רק הוא ז"ל היה אומר לפני המעתיק בלשון אידיש והמעתיק כתב הדברים לפניו ז"ל בלשון הקודש ונתן לו אחר כך לעיין אם נכתבו הדברים כהוגן כפי כוונתו ז"ל, ולפעמים גם הוא ז"ל אמר לפני הכותב קצת דברים בלשון הקודש וקצת דברים בלשון אידיש, לבד מאיזה מאמרים קטנים שנכתבו שלא בפניו ז"ל, וגם המה נתנו אחר כך לרבינו ז"ל לעיין בהם אם נכתבו כהוגן כפי כוונתו ז"ל, רק קצת מאמרים שנרשם אצלם שהם מלשון החברים נראה שנכתבו שלא בפניו ז"ל, והם מהמאמרים שנאמרו קודם התקרבות הר"ן נתן ז"ל אליו, ובהם על פי רוב הלשון של החברים אין מסודר יפה כל צרכו, ומסתמא גם אלו המאמרים הובאו למראה עיניו ז"ל, ואם הלשון אינו מסודר כראוי אף על פי כן תוכן כוונתו ז"ל מובן גם בהם, וגם הם דברים נפלאים ונוראים וישרים למוצאי דעת: (פרפראות לחכמה להרב מטשרין תורה י"ב אות ב)

ועיין חיי מוהר"ן אותיות שטב ושמוח – התורות שנכתבו בלשוננו הקדושה בעצמו אמר שייכולים לדקדק בהם כמו במקרא, כי יש שם פגמות הרבה פי לפעמים הוא חוזר וכופל הדברים שנדמה שהוא ללא צורך, ובאמת יש שם לדקדק בזה כי יש שם פגמה גדולה. גם אמר שהתורות שנכתבו בלשוננו הקדושה בעצמו מסגל כי הוא כלליות.

³ אע"פ שבכל מצוה אנו אומרים לשם יחוד קב"ה ושכינתיה יש בזה בחינות וכאן מדובר בבחינה גבוהה מאד

⁴ עיין זוהר וישב דף קפא: ולעמיל לנזא הנה ישכיל דאתער אתערותא לעילא שתעורר המלכות ע"י מעשי התחנות שיעלו אליה צדוק מ"ן לעוררה לפי שהיא יסנה צדוק הגלות במאן דארח ריחא כלך המיח ריח טוב שעולה בלא צדוק ומקבל ממנו נחת רוח כן המלכות אין לה נחת רוח אלא ממעשי התחנות, ואתי לאתערא ולאסתכלא לכל לך מאן צא לה זה הנחת רוח וכו' סוד ישכיל עבדי שהמלכות הנקראת עבד תצונן ותסתכל מאן צא לה זה הנח"ר, ואז ירום פי תצונן למלכות התחנות והתחנות מסטרא דנהורא עלאה דכל נהורין מזל האור העליון של הכתר שהוא למעלה מכל האורות שנקרא רס לפי שהוא נמלא צדוק העליון (כי צדוק המשיח תגלה הארת חוטם לא"ל למלכות כמבואר באלהא רבה)

כלל ישראל; בפרט עבור המתאבקים בעפרו והמקשרים אליו. ואנו מבקשים ממנו שהוא אשר יתפלל וימליך טוב בעד ישועתנו: (שיש"ק ח"ו, סעיף שפ"ז).

ונוהגים היו להזכיר ב"הריני מקשר" וכדומה את שם רבנו עם שם אביו ואמו, דהיינו "רבי נחמן בן שמחה בן פייגא": (שיש"ק ח"ד, סעיף קמ"ו).

בשרצו כמה מהמקשרים לקבע את הנסח "הריני מקשר" בקיר הקלויז שבאומן, אמרו להם בצחות אנשי-שלומו הותיקים, רבנו בשיחות הר"ן (סימן רצ"ו) צוה לומר "הריני מקשר", אבל לא צוה לתלותו על הקיר – דער רבי האט גיהייסן זאגן אבער נישט סיזאל היינגען: (שיש"ק ח"ו, סעיף ת"ק; וע"ע בענין הריני מקשר קודם הלימוד, בשיש"ק ח"ו, סעיף רנ"ו; הובא להלן בתו' ח' עיי"ש).

מצינו בקונטרסים ישנים מכתב יד החברים וכו', אשר שם הלשון מתקן יותר, בהתורה "אמר אל הכהנים" – בס"מ ב' באות ז' בהספר הנדפס. כתוב שם: "והנשמות עם התפלה נקרא כבוד על שם שהיא מלבשת אותם וכו' – זה בחינת תפלה, כמו שכתוב (דברים כו, יז): את ה' האמרת היום; פהנים בחינת תורה, בחינת נשמות, כמו שכתוב (מלאכי ב, ד): כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו; אהרן בחינת משפט, כמו שכתוב (שמות כח, ל): "ונשא אהרן את משפט בני-ישראל"; כי צריך לזה בחינת משפט. "ואמרת אליהם" – ואמרת דיקא, כי צריך להביא כל התפלות לבחינת משה משיח, והוא יקים אותם, כמו שכתוב (שם לט, לג): ויביאו את המשכן אל משה, ויקם משה את המשכן. – "ולנפש לא יטמא בעמיו" – הינו שמירת הברית הנזכר-לעיל: (חיי מוהר"ן, סעיף תרי"ב).

רבי לוי יצחק זכרוננו-לברכה ראה באומן פתב יד שכתוב היה בו חמשה מראות וחזיונות שראה בחזיונו רבי שמואל אייזיק תלמיד רבנו זכרוננו-לברכה, אחת מהם שיכת לתורה ב', וזהו: בליל חרפי קשה אחד מצא את עצמו עומד בחוץ, בתוך סופת שלג עזה, הנקרא: "ואויריכע" בלע"ז, עד שלא ידע לאן לפנות, לפתע הבחין באור הבוקע מרחוק מאיזה בית, ונגש לשם וראה שהוא ארמון מהדר מלא חדרים, ונכנס בו מחדר לחדר ומחדר לחדר, עד שהגיע לדלת שהיה פתוח עליו – "היכלו של משיח"; ונכנס לתוכו, וראה את משיח יושב וחוגר עצמו בהרבה חרבות, וגדל היופי והחן לראות את משיח חוגר עצמו בחרבות אלו אין נתן לשער כלל וכלל. נענה לו משיח ואמר לו: "בכלי זין אלו אכבש את כל העולם" – "מיט די שווערדן געה איף האפ נעמען גאר די וועלט". ובשעמד בך משתומם ונחרד, פנה אליו משיח ואמר לו: "לך לרבה והוא כבר יאמר לך פרוש הדבר" – ונעלם החזיון בלא היה. כשבא ונכנס אל רבנו, התחיל רבנו לומר לפניו את התורה "אמר אל הכהנים" שבלקוטי מוהר"ן סימן ב', המתחיל: "עקר כלי זינו של משיח הוא התפלה" וכו', והבין הדבר: (שיש"ק ח"ג, סעיף ר"ה; וע"ע בסעיף הבא).

חלם להקדוש הרב שמואל אייזיק זכרוננו-לברכה לחיי העולם הבא שהיה באיזה יער גדול ותעה שם, ולא היה לו שום דרך לחזור וליצא משם, עד שמצא בית קצר וארוך ונכנס לשם, וראה אברך אחד שהיה מאוים מאד עד שנתקרא לדבר עמו, וזה האברך שאל אותו: מה לך פה? והשיב הרב שמואל אייזיק: איני יודע הדרך ליצא ולחזור למקומי. ויאמר אליו האברך: לך נצרך לאיזו חרב שיש לה שני פיות (=שארפן בלשון אשכנז), ותחגור על מתניך שהם ירכיף, ותדע איך לקלוע אתה, ואז תוכל למצוא ולידע הדרך הנצרך לך, והראה לו לחדר אחר בפתח קצר וקטן, וכשנכנס לשם, ישבו שם אנשים על פסאות למשפט, וישאלו אותו: מי הביאך הלום? ויענה ויאמר: אברך אחד מחדר הראשון שהוא מאוים ונורא מאד דחף אותי לכאן. ואגב ראה שם כלי זין רבים חרבות וקשתות, ויחדד מאד. ויאמרו אליו: אם יש לך ידיעה במשפט, יתנו לך חרב פיפיות. אף תקלע ביושר במשפט ובצדקה גם-כן. ובתוך כך סבבו אותו עננים כאלו עד שנחשף לו, ודחפו אותו לחדר הראשון, ויאמרו אליו: שם תלמוד אצלו משפט וצדקה, ותראה עין בעין איך ליצא ולילך לדרך הנצרך לך, והקיץ משנתו. וזה היה סמוך להתקרבותו לאדוננו מורנו ורבנו זכרוננו-לברכה לחיי העולם הבא, ותפעם רוחו מאד מן החלום, ויסע תיכף אל רבנו זכר-צדיק-לברכה שיפתור לו חלומו. וכשבא אליו זכר-צדיק-לברכה באימה וברתת וזיע, ורצה לספר לו את חלומו, אמר אליו אדוננו מורנו ורבנו זכר-צדיק-לברכה, יוסף אמר: "הלא לאלקים פתרונים" (בראשית מ, ח). מקודם אומר לך דברי-תורה, ואמר לפניו זו התורה הנזכרת-לעיל ונפתר לו החלום בלו, ואז אמר הרב שמואל אייזיק מפני זה דחפו אותי אצליכם, כל התורה והתפלה שלי אני מוסר לכם. ויען ויאמר אליו רבנו זכר-צדיק-לברכה: אף-על-פי-כן עדין צריך אתה עוד הרבה לחסדי ה'! : (רינת ציון תורה זו; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף תק"ו; וע"ע בסעיף הקודם).

רב אחד היה לו קנאה על רבינו זכרוננו-לברכה, על שהמגיד מטיראוויצע נוסע אליו, והיה רגיל לשלוח אנשים להמגיד, ודיברו מלשינות על רבינו זכרוננו-לברכה, וכו'. והלך המגיד אצל חותנו ר' יצחק, שהיה מקורב לרבינו זכרוננו-לברכה, ושאל אותו: אם יש לו כתבים מרבינו זכרוננו-לברכה, והראה לו התורה ב' אמור אל הכהנים. ונתפעל המגיד מאוד, ואמר: מה אומר על התורה שהוא זוהר?! – הם גבוהים מזהר! הם תיקונים?! – הם גבוהים מתיקונים! וביזה מאוד המלשינים הנזכר-לעיל: (אבני"ה ברזל, שיחות וסיפורים ממוהר"ן, סעיף ס"ב, עמ' ע"ד; וע"ע בפל"ח בתורה ט"ו, בחזרת תורה ב', דף י"ג: – המובא בשיש"ק ח"א, סעיף ר"ג מובא להלן בסעיף הבא).

וּשְׁמַעְנוּ בְּשֵׁם הָרֵב הַקְּדוֹשׁ וְכוּ', מוהר"ר יקותיאל זכרונו-לְבָרְכָהּ, הָרֵב הַמְּגִיד מְטִירָאוּיָצָא, שְׂרָאָה פֶּעַם אַחַת אֶת הַמְּאָמֵר הַזֶּה, וְעֵין בּוֹ כְּמִה פְּעָמִים כְּסֹדֵר זֶה אַחַר זֶה בְּשִׁהִי בְּתוֹבִים עֲדִין, וְהַפְּלִיג מְאֹד בְּשִׁבְחֵי, וְכַמְדוּמָה שְׂאָמֵר עָלָיו שֶׁהוּא כְּמוֹ זֶהר וְתַקוּנֵי זֶהר הַקְּדוֹשׁ! וְכוּ' וְכוּ': (- פל"ח תורה ט"ו, בחזרת תורה ב', דף י"ג: - מובא בשיש"ק ח"א, סעיף ר"ג). ואמנם עיין באבני"ה ברזל בשיחות וסיפורים ממוהרנ"ת סעיף ס"ב (עמ' ע"ד) המובא בסעיף הקודם, ושם היא הגירסא האמיתית כמובן.

אָמַר: "מְשִׁיחַ יִכְבּוֹשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם לְלֹא יְרִית כְּדוֹר נִפְץ אַחַד". - "מְשִׁיחַ וְעוֹט אָפַּ נְעַמְעַן דִּי וְעוֹלֵט אֵן קִיין שָׂאס פִּלְאוּעֵר". (עיין ליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן ב'): (שיש"ק ח"ב, סעיף ס"ז).

שָׂאֵל פֶּעַם אַחַד אֶת מוהרנ"ת: "מִי גְדוֹל יוֹתֵר, אָדָם קָטָן בְּמַעֲלָה, שְׁמֻקָּרָב לְצַדִּיק, או אָדָם גְּדוֹל בְּמַעֲלָה אוֹלָם אֵינּוּ מְקָרָב"? אָמַר לוֹ: הֲלֹא בִּימֵי מֹשֶׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ-הַשְּׁלוֹם, אִם אַחַד הָיָה עוֹשֶׂה דְבַר גְּדוֹל לְהַמְשִׁיךְ וְלֹא הִבִּיאוּ לְמֹשֶׁה רַבְּנוּ, עָלֵינוּ-הַשְּׁלוֹם, בְּיָדָאֵי לֹא הָיָה לוֹ שׁוֹם חֲשִׁיבוֹת כָּלֵל, אוֹלָם מִי שֶׁעָשָׂה דְבַר קָטָן וְהִבִּיאוּ אֵל מֹשֶׁה, בְּיָדָאֵי הָיָה חָשׁוּב מְאֹד. וְהַזְכִּיר אֲזוֹ מִהֻמְבָּאָר בְּתוֹרָה ב' שֶׁב' לְקוּטֵי מוהר"ן, שְׂדִיקָא מֹשֶׁה יָכוֹל לְעֵיילָא שִׁיפָא בְּשִׁיפָא, עֵין שָׁם: (- שיש"ק ח"א, אבני"ה ברזל, סעיף תרצ"ג).

כְּשֶׁשָּׂאֵל פֶּעַם רַבִּי גַעְצֵי זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ אֶת רַאבְר"נ זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ: מִה כְּוִנַּת רַבְּנוּ בְּעֵינֵי "מְשִׁפֵּט" הַמּוּבָא בְּתוֹרָה ב'. עָנָה לוֹ: לְהַשְׁגִּיחַ עַל הַקְּאִפִּיקַע שֶׁל הַשְּׁנֵי (קאפיקע - שם מטבע הקטנה ביותר ברוסיה). - "הֵיטֵן יַעֲנִמֵּס קְאִפִּיקַע" (שיש"ק ח"ג, סעיף תפ"ג)

כְּשֶׁנִּפְטֵר רַבִּי אֶפְרַיִם, בֶּן רַבִּי נִפְתָּלִי זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ תַּלְמִיד מוהרנ"ת, אָמַר הָרֵב מְשִׁשְׁעֵרִין זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ בְּצַעֲרָה: "נִסְתַּלַּק כְּעֵת פּוֹעֵל שְׁעַבְד טוֹב; מֵאֵין לֹקָחִים שׁוֹב פּוֹעֵל טוֹב כְּזֶה?" וְאָמַר עוֹד, שְׁמוּבָא מִהָאָר"י זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ, שֶׁהִצְדִּיקִים בּוֹנִים אֶת הַמְּשִׁכָּן, וְכִשְׁתַּגְּמַר בְּנִיתוֹ, תְּבוּא הַגְּאֻלָּה, וְעַתָּה כְּבָר נִגְמְרָה מְלֹאכֶת הַמְּשִׁכָּן, וְרַק יֵשׁ לְתַפֵּר אֶת הַתְּפִירוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת שֶׁבְּכַפְּלִים שְׁבִירָיוֹת וּבְגֵדֵי הַמְּשִׁכָּן, - "דִּי פְּרַעַנְדִּין", וְזוֹ עֲבוּדָה עֲדִינָה מְאֹד. וְסִים וְאָמַר: "וְהוּא, רַבִּי אֶפְרַיִם, בְּעֲבוּדַת-ה' שְׁעַבְד יָדַע הֵיטֵב לְתַפְּרָם, וְעַתָּה נִסְתַּלַּק וְיָמִי יִקְבַּל עַל עֲצָמוֹ כְּעֵת לְעֲבוֹד עֲבוּדָה זוּ?" - "אֲוֹן דָּאס אִיז זִייעֵר אַ אֵינְדִּלְע אַרְבַּעַט, אֲוֹן ר' אֶפְרַיִם הָאֵט דָּאס גִּיקָאָנְט, וְעַר וְעוֹט זִיף אֵיִצְט אֲוִנְטֵעֵר נְעַמְעַן צו טָאן דִּי אַרְבַּעַט"? (שיש"ק ח"ג, סעיף ת"ב).

וכל מלחמתו שיעשה וכל הכבישות שיכבוש הכל משם וכו'. (סעיף א')

שמעתי בשם הרב החסיד ר' לוי יצחק בנדר זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ: לַרְמוֹז בּוֹה גּוֹדֵל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה, שְׂבָא בְּשֵׁנֵי אוֹפְנִים, הֵן בְּתַחֲלִיל הַבְּקִשָּׁה - שְׂאֵז מִבְּקֵשׁ עַל עֵצֶם הַעֲצָה, וְלִמְשַׁל בְּעֵינֵי הַמְּבוּאָר הָאֵם לְצַאת לְמַלְחָמָה וְאֵם לֹא, וְהֵן לְסִיּוּם הַפְּעוּלָה הָאֵם יִצְלִיחַ לְכַבּוֹשׁ אִם לֹא, וְלִשְׁנֵי הַפְּרָטִים הַנְּזָכָר-לְעֵיל תּוֹעֵלַת הַתְּפִלָּה הֵן לְתַת לוֹ עֲצָה נְכוֹנָה, וְהֵן הַהִבְטָחָה שְׂבוּדָאֵי יִכְבּוֹשׁ וַיִּנְצַח, וְזֶה הָעֵינֵן הוּא בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁמוּבַטְח לוֹ שְׂאֵם אוֹחוֹ בְּתַפְּלָה וּמַתְמִיד בּוֹ, יִקְבַּל עֲצָה נְכוֹנָה, וְהַעֲצָה תִּצָּא מִכַּח אֵל הַפּוֹעֵל עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב. וְזֶה שְׂאֵמֵר רַבִּינוּ "וְכָל מַלְחַמְתּוֹ שִׁיעֲשֶׂה - וְכָל הַכְּבִישוֹת שִׁיכְבוֹשׁ" (מַעֲדָנֵי מֶלֶךְ).

עַל הַמְּבָאָר בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ בְּעֵינֵי הַיְרָאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת רִיחַ (לִיקוּר"מ תו' ב', וּח"ב ס"י א', וְעוֹד), כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (יִשְׁעִיָּה יא): "וְהָרִיחוּ בְּיָרְאֵת ה'". - אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּטַעַם הַדְּבַר שֶׁנִּמְשַׁל הַיְרָאָה לְרִיחַ - כִּי כְּמוֹ שֶׁהָרִיחַ אָף-עַל-פִּי שְׂאֵינּוּ נִרְאָה וְנִפְרָ, וְהוּא כְּדָבָר שְׂאֵינּוּ בּוֹ מִמֶּשׁ, אָף-עַל-פִּי-כֵן כֹּחַ הָרִיחַ תִּקְיָף כָּל-כָּף עַד שֶׁהוּא מְקִיף וּמְחַיֶּה אֶת כָּל דְּבַר וְדָבָר מֵעֵבֶר לְעֵבֶר בֵּין לְטוֹב וּבֵין לְרַע. כְּמוֹ כֵן כָּל אַחַד - כְּפִי יְרָאָתוֹ בֵּן רִיחוֹ, אִם לְטוֹב אִם לְרַע, וְנִפְרָ כָּלֵל בְּרִיחוֹ. וְכְמוּבָא בְּתוֹרָה ב' מֵאָמֵר חֲכָמֵינוּ-זְכוּרוֹנָם-לְבָרְכָהּ (סוֹטָה מ"ט). מִה שְׂאָמֵר הַתְּלָמִיד: "רִיחָא דְּחִינּוּגֵיִתָּא אֲנִי מְרִיחֵ". אָמַר לֵה רַבּוֹ בְּנֵי, טְהִירָה יֵשׁ בָּךְ (עֵיין ש"ס). וְכַעֲיֵן מִה שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זְכוּרוֹנָם-לְבָרְכָהּ (הוּבָא סְקָב הַיִּשֵּׁר פ"ז) מִה שְׂאָמֵר אֱלִיהוֹ הַנְּבִיא לְחַסִּיד אַחַד כְּעֵת שֶׁעֵבֶר דְּרַכְּסֵם אָדָם גְּאֹתָן - שֶׁהוּא מְסַרִּיחַ וְרִיחוֹ נוֹדֵף יוֹתֵר מִהַנְּבִילָה, כִּי כָּל אַחַד כְּפִי יְרָאֵת ה' שְׂבוּ, בֵּן מְכִיר בְּהַשְּׁנֵי, אִם יֵשׁ בּוֹ יְרָאֵת ה' אִם לֹא: (שיש"ק ח"ו, סעיף רט"ז).

עַל הַמְּבוּאָר בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ שְׂצַדִּיק הַדּוֹר מְכוֹנָה ד.ג. אָמַר רַבִּי אַבְרָהָם בְּרַבִּי נַחְמָן זְכוּרוֹנוֹ-לְבָרְכָהּ: שְׂהוּא עַל-פִּי הַמְּבוּאָר לְעֵיל בְּתוֹרָה (ס"ב בְּהַג"ה) בְּעֵינֵי ז' שְׁמוֹת ע"ב ס"ג מ"ה וְכוּ', שְׂהֵם ז' שְׁמוֹת שׁוֹכֵה לְהֵם הַצַּדִּיק בְּכַח קְדוּשָׁתוֹ, וְשַׁע"כ מְכוֹנָה בְּשֵׁם ד"ג שְׁעוֹלָה בְּגִימְטְרִיא שְׂבַע, הַיִּינוּ לַרְמוֹז עַל הַשְּׂבַע שְׁמוֹת הַנְּזָכָר-לְעֵיל: (רַל"י בְּנֵדֵר ז"ל- מַעֲדָנֵי מֶלֶךְ).

עד כאן השיחות

הקדמה

כיצד נתגלגלה אמירתה

רַבִּי לױ יִצְחָק זְצ"ל, רֵאָה בְּאוֹמֵן כְּתַב יָד שְׂכַתּוֹב הִיָּה בּוֹ חֲמִישָׁה מְרֵאוֹת וְחִזְיוֹנוֹת שְׂרֵאָה רַבִּי שְׂמוּאֵל אֵיִזִּיק תַּלְמִיד רַבִּינוּ בְּחִזְיוֹנוֹ. אַחַת מֵהֵן שְׂיִיכַת לְתוֹרָה ב', וְזֶהוּ: בְּלִיל חֲרַפִּי קִשָּׁה אַחַד, מִצָּא אֶת עֲצָמוֹ עוֹמֵד בְּחוּץ, וְלִפְנֵינוּ סוֹפֵת שְׂלֵג עוֹזָה, הַנְּקָרָא: "זְאוּרִיכַע" בְּלַע"ז, עַד שְׂלֵא נִיתֵן לְהַלוֹךְ כְּלָל. לְפַתַּע הַבַּחֲיָן בְּאוֹר הַבּוֹקַע מֵאִיזָה בֵּית מִרְחוּק, וְנִיגַשׁ לְשֵׁם וְרֵאָה שְׂהוּא אַרְמוֹן מִהוֹדֵר מְלֵא חֲדָרִים, וְנִכְנַס בּוֹ מַחְדָּר לְחֹדֵר וּמַחְדָּר לְחֹדֵר, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְדַלַּת שְׂהִיָּה כְּתוּב עָלָיו - "הִיכְלוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ". וְנִכְנַס לְתוֹכוֹ, וְרֵאָה אֶת מְשִׁיחַ יוֹשֵׁב, וְחוּגֵר עֲצָמוֹ בְּהַרְבֵּה

חרבות, וגודל יופי והחן לראות את משיח חוגר עצמו בחרבות אלו, אין ניתן לשער כלל וכלל, נענה לו משיח ואמר לו: "מיט די שווערדן גיי איך האפ נעמן גאר די וועלט". "בחרבות אלו הולך אני לכבוש את כל העולם!" וכשעמד כך משתומם ונחרד, פנה אליו משיח, ואמר לו: לך לרברך והוא יאמר לך פירוש הדבר! ונעלם החזיון כלא היה. כשבא ונכנס אל רבינו, התחיל רבינו לומר לפניו את התורה "אמור אל הכהנים" – שבליקוטי מוהר"ן סימן ב"ה, המתחיל: "עיקר כלי זיינו של משיח הוא התפילה" וכו', והבין הדבר: (שיש"ק ח"ג, סעיף ר"ה; וע"ע בח"א, סעיף תק"ו. עוד גרסא עיין בספר טובות זכרונות עמ' קג)

הנושא המבואר בתורה זו היא כיצד לזכות שהקב"ה יפנה פניו אלינו

כי הקב"ה פונה רק אל מי שפונה אליו ובגלות המר שבו אנו נמצאים ההסתרה הולכת וגוברת בכלליות ובפרטיות.

וכאן יבאר לנו רבינו באריכות כיצד זוכים להיות בבחי' פנים אליו ית' בשלימות שעי"ז נזכה שיפנה אלינו כי הארת פני ה' בה כל הטוב.

והכל תלוי בתיקון הברית והקשר שלנו עם הקב"ה שעי"ז התפילה שהיא החיבור שלנו עימו ית' היא בלא פניות כלל ובחיבור נפלא עד שכל חיותינו על ידה.

כאמור הקרקע שעליה בנויה כל עבודת התפילה היא תיקון הברית כי התפילה היא חרב ותיקון הברית הוא הכח המושך אותי אליו ית' כפי שיתבאר בהמשך ממילא בלא תיקון הברית א"צ בחרב כלל כי כל המקטרגים שצריך ללחום בהם בחרב להכריתם מתעוררים רק כשרוצה להתקרב אליו ית' כי חרב התפילה היא חרב נקם ברית שכורת את כל המפריע לחדש ולחזק את קשר הברית שלנו עם הקב"ה.^ה

ויש כח המכווין את החרב לחוט השערה ולא יחטיא, דהיינו לדעת ללחום בחרב הזו זה ע"י תיקון המשפט וזה הנושא שבו מאריך רבינו כאן ביותר.

כי בתפילה יש כח המושך אליו ית' וכח המכווין שלא לסטות ממנו ית' ושני כוחות אלה הם הברית והמשפט והן כחדא אזלי כי א"א לזה בלא זה.

עוד נוסף לזה התקשרות לצדיק הדור שמתקן את התפילה ובונה מתפילות ישראל קומת השכינה ומביא אותה ליחוד עליון שממנו נמשך הרוח חיים והחיות הנפלא מנוקבא דפרדשקא.

זה המהלך הפשוט בארבעה מהלכים שלפיו כל נושא המשפט הוא אחד שסופו מעיד על תחילתו שעוסק בסילוק העננים שעל העינים דהיינו כל מיני מחשבות זרות בתפילה ועיין לק"ה נחלות ד' בתחילתו משמע שכך למד מוהרנ"ת בפשטות.

ונ"ל להקדים בכל אחד מד' המהלכים הנ"ל עומק הכוונה ועל פיהם לעמוד על דיוק הדברים טוב יותר, ועי"ז גם יתפרטו ליותר מהלכים בסולם העולה פרדשקא.

א. נושא התפילה – הוא סוד המיין נוקבין^ט שמורכב משני דברים כידוע אחד עצם הכח שמעלה את הדברים וב' הדבר שאותו אנו מעלים כי מבואר בכהאריז"ל שהתפילה בחי' נוקבא ודרכה של אשה להתקשט לפני בעלה לרצותו שיאיר לה פנים, לכן לבד מדברי חן ורצוי, היא גם מעברת בתוכה תורה ומעשים טובים של בניה (שזה בעצמו בחי' נצוצי נשמות שנלקטו מהקליפות) ובאה לפניו ואומרת לו חזי ברא במה קאתינא' לפניך דהיינו ראה באיזה בנים באתי לפניך.

הכח הנ"ל שמעלה את הדברים מבואר בכהאריז"ל שנקרא רוח דשבק בעלה בגווה (מוהרנ"ת מביא הענין בלק"ה נחלות ד' לבאר סוד הבכור דמיין התפילה אליו) והוא הכח שעל ידו מעלה הנקבה את המיין נוקבין למעלה.

הכח הזה נזכר בתורה ד' ותורה לה שרמוזו בטעם הנקרא זרקא, הרמוזו לכח הזריקה, שהוא כח עצום שאין בו שום שכל מלבד הכח עצמו לזרוק את הדברים לשרשם, והוא נובע מכח משיכה עצומה של הדבר

^ה על תורה זו אמר המגיד מטיראוויצע שהיא גבוהה אפילו מתקוני הזהר (עיין אבני"ה ברזל, שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת, סעיף ס"ב, עמ' ע"ד; וע"ע בפל"ח בתורה ט"ו, בחזרת תורה ב', דף י"ג – מובא בשיש"ק ח"א, סעיף ר"ג)

^ה לכן נקטו חז"ל לשון לכרות ברית אע"פ שכריתה וברית הן תרתי דסתרי קמ"ל שא"א להתקשר בברית אא"כ כורת את כל המונע, כי על כל ברית יש ערלה שצריך לכרות אותה תחילה. שמעתי מהרי"צ ותיירץ בזה מדוע הלך אברהם להתיעץ עם ענר אשכול וממרא בני בריתו על המילה וכי מה יש לו להתיעץ עם שלשה גויים על מצוה שנצטווה מהקב"ה ובפרט שהקב"ה בעצמו רוצה לכרות עימו ברית. אבל הענין שכיון שכבר היה בברית עמהם א"א לו לכרות ברית עם אחר עד שיבטל הברית הקודמת כי ברית זה שאנו כמו שני חציים של דבר אחד שלם ואם לא כורת עצמו תחילה מכל ברית אחרת אין כאן ברית כלל.

^ט כך נקרא עפ"י הסוד כל העבודה שהמקבל מעלה אל רבו המשפיע לו, וכפי שיתבאר באריכות בפנים.

^ך כך גרסת רבינו עיין תורה לו וכן הלשון בספרי חסידות אבל המקור הוא הזהר בויקרא דף יג. וקמת קמי מלכא, ואמרת, חמי במאי ברא אתינא לקמך, במאי ברא אתערנא לגבך,

לשרשו, שזה מכח הרושם שנשאר בנוק' מהיחוד הראשון^א, ומזה נקבע בה בחי' רוח שעל ידו נעשית כלי להעלות מיינן נוקבין לבעלה (בחי' ואל אישך תשוקתך) ועי"ז יש לה כלים לקבל ממנו השפע. רבינו מכנה כאן את התפילה חרב וקשת, דהיינו כלי מלחמה, ואין הכוונה למהות התפילה, כי כנ"ל תפילה היא בחי' נוק', ואין דרך אשה לשאת חרב וכלי מלחמה, אלא להתרצות לפני בעלה למצא חן בעיניו כנ"ל מכח הרושם הראשון שנעשה בה, ואנו כלפי הקב"ה כמו אשה לבעלה. אבל עיין שערי אורה שער א' ספירה י' ^ב שמבאר רבוי המקטרגים שיש בדרך התפילה למקומה, שע"כ צריך חרב הזמירות ושבחים ותהילות להכריחם, ואין הכוונה לאחיות חרב אלא שמכח הברית אני נמשך אליו ית', על אף המניעות ואזי ע"י דבורי השבח ותהילה שלי לה' ית', שזה בעצמו הפך מהותם שהוא להסתיר אותו ית', ממילא הם נכרתים, ולכן השבח הוא כמו חרב לגביהם.

ב. נושא הברית – הוא הברית והקשר שכרתו ישראל בכלליות עם הקב"ה, וכן כל אחד מישראל קשור בברית להקב"ה. הכח הזה הוא כח כיסופים ותשוקה אליו ית' שיש לכל יהודי מצד נשמתו, מצד היותו בחי' בני בכורי ישראל, אלא שע"י תאוות רעות הוא מעורבב בתשוקות אחרות שמסיטות מהאמת, לכן חתם בשרינו אות ברית כמבואר ברמב"ם שהוא להחלשת כח המתאוה, שע"ז כל יהודי שנימול כבר מתחיל ממקום גבוה יותר לעבוד את ה', וכפי שמירת הברית זוכה ליותר כסופים ואהבה להש"י כמבואר בתורה לא אות ו' עפ"י הזהר שהחסד מתגלה בפד"א עי"ש.

שרש הכח הזה הוא בבחי' הרוח"י דשבק בעלה בגווה הנ"ל, שהוא כח ההשתוקקות של ישראל לחזור לשרשם, מכח הרושם שנשאר בנו"י מבריא נשמות ישראל ונתחזק במתן תורה, וכח הזה הוא כח הברית שמתעורר אצל מי ששומר בריתו, ובעיקר אצל הצדיק וכמבואר בזהר (ויצא קנג:) שכינתא בין תרי צדיקא יתבא שצדיק תחתון הוא בחי' הרוח הנ"ל.

ג. נושא המשפט – נ"ל לפרט אותו לכמה שלבים שהם סולם העולה פרדשקא, ועפ"ז יתורצו כמה קושיות בפשט ובעיקר כפל נתינת הבכורה ליוסף, עפ"י הכלל שמשפט הוא ברור אמצע מתוך שני צדדים, שממילא מובן שמי שיש לו רק צד אחד לא מסוגל לברר את האמצע כמו זה שיש לו את שני הצדדים, וממילא מובן

^א סוד זה רמזו בגמ' סנהדרין דף כב: אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. והוא סוד התשובה המבואר בתורה ו' שמתחיל לזמן עצמו מכח הארת שם אהי-ה שבבינה ביושר ומיד חוזר להאיר בבחי' אחרים ושלמות תשובתו היא שיחזור להאיר לו ביושר בכלים שהכין. והוא סוד פסח לשון דילוג מעל מדרגתו בלק"ה גילוח ג' אות יד טו. וסוד שני המאורות הגדולים ומיד מיעוט הירח והוא סוד דו פרצופין נבראו אדם וחיה ומיד הורד לתרומה ונבנית מצלע. דהיינו שתמיד ההתחלה היא שמאירים לאדם הארה למעלה ממדרגתו לזרוע בו השגת האמת ומיד לוקחים לו הארה זו על מנת שמהרושם שנשאר בו יתאמץ לזכות בו שוב ע"י הכנת כלים כראוי, דהיינו בניין המלכות.

^ב שערי אורה השער הראשון הספירה העשירית – בהיות האדם נכנס להקביל פני מלך מלכי המלכים הקב"ה יתברך ויתברך. שיש לו לאדם להביך ולדעת כי מן הארץ ועד הרקיע אין שם מקום פנוי, אלא הכול מלא גדודים והמונים מהם טהורים בעלי חסד ורחמים, ויש למטה מהם כמה בריות טמאות מוזיקים ומקטריגים, וכולם עומדים ופורחים באוויר. ואין מן הארץ ועד הרקיע מקום פנוי, אלא הכול מלא המונים; מהם לשלום מהם למלחמה, מהם לטובה ומהם לרעה, מהם לחיים ומהם למוות. ועל זה מיוסד שיר של פגעים: יושב בסתר עליון (תהלים צא, א), כי הוא יצילך, באברתו, לא תירא, מדבר באופל יהלוק, כי מלאכיו. וכל אלו המחנות בין הארץ ובין השמים, דוגמת ההולך בדרך במקום סכנה, כך תפילתו של אדם עוברת בין אלו הכיתות ועולה עד לרקיע; אם יש בו זכות, לא יפגעו למטים תפילתו, ואם אין בו זכות, כמה פגעים ומשחיתים פוגעים בדרך! ולפי זה הדרך תיקן דוד המלך עליו השלום הזמירות, כדי לפנות דרך לתפילות לעבור, כי כל אותן הכיתות הן כמו ענן מעכבין לעלות התפילה, ועל זה נאמר: סכתה בענן לך מעבור תפלה (איכה ג, מד). וכשבא דוד עליו השלום והתקין זמירות, בהיות האדם מסדר אותן הזמירות אזי מסתלקין והולכין להם אותם המשחיתים והמקלקלים והמעכבים. ונקראו זמירות מלשון מזמר; וכרת הזוללים במזמרות (ישעיה יח, ה), ועל זה אמר הכתוב: זמירות היו לי חוקין בבית מגורי (תהלים קיט, נד). כלומר, באותם המקומות שהייתי מתיירא מהן בדרך והיה לי פחד ומגור, באותן הזמירות פורתים והכרתים. ולפי זה הדרך נאמר: ברוך יחד כוכבי בוקר וגו' (איוב לח, ו). וענין רינה הם הזמירות הנאמרים בבוקר, ואזי יתפורו ויתרועעו כל בעלי הדין הקשה הנקראים בני אלהים. ולשון יריעו מלשון רועה התרועעה הארץ (ישעיה כד, יט). ולפיכך צריך אדם לכוון עצמו בשעת תפילה ולכוון מחשבותיו כראוי, בענין שלא תתעכב תפילתו ולא תשוב ריקם בקשתו. ועל זה אמרו: לעולם ימוד אדם עצמו, אם יכול להתפלל, יתפלל, ואם לאו, אל יתפלל!

^ג עוד עפ"י המבואר בתורות אחרות יש בברית בחי' רוח כמ"ש לא קמה עוד רוח באיש שזו רוח שתופסת את כל הקומה וקושרת אותה כאחד בבחי' כל עצמותי תאמרנה (נראה שהוא אותו רוח שבבחי' אפילו חסיד שבחסידיים וכו') דהיינו בחי' יצה"ר, שבתפילה אפשר שיתהפך לחסד המתגלה בפומא דאמה ותופס בהתעוררות את כל קומת איש לדביקות ואהבה וכיסופים להש"י. כך שמעתי מהר"ן בתורה כא ומצאתי לזה רמז בלק"ה שם) והרוח היא בחי' ממוצע שקושר תחתון לעליון. עוד יש בברית בחי' הארת המשפט כי יש בו ח"ג דהיינו כח ההשפעה וכח ההתאפקות וצריך משפט לשקול היכן ואיך וכמה ומתי להשפיע בכל סוגי ההשפעות כגון עיין תורה קלד באמירת התורה ותורה רסד בנתינת צדקה וכיו"ב. וכשהברית מתוקן אזי חסד מתגלה בפומא דאמה דהיינו כסופין והשתוקקות להש"י היינו עצם הברית אהבה שע"ז מקבל את חרב התפילה

^ד הוא בחי' סוד הצמצום שבבריאית העולם (מבואר בריש תורה מט) שכביכול צמצם הקב"ה עצמו כדי לתת מקום להעלים אותו בבניית העולמות, הרושם הזה הוא בחי' הרוח דשבק בעל הבירה בגווה של העולם, שמכוחו נעשו כל הכלים להשיגו מתוך העלם, והוא סוד הבכור כמבואר בכהאריז"ל כנ"ל שמכוחו נולדים כל שאר האחים.

שיוסף כשקיבל פי שנים, קיבל גם יותר אפשרות בברור ותיקון המשפט, ממילא זכה יותר לכוונה בתפילה. עיין מזה באריכות לקמן בחלק ההקדמה האחרון בביאור מהלך התורה בפרטיות.^{טו}

ד. נושא ההתקשרות לצדיק – שהוא מחובר לנושא הרוח חיים הנמשך מנוקבא דפרדשקא. כפי שמתבאר בתחילת התורה השפע חיות ורוח חיים שאנו מבקשים להשיג, הוא מנוקבא דפרדשקא, דהיינו מחטם של אריך אנפין שבכתר, ויבואר בהמשך שמדובר בספירת הבינה, ששם מתגלים הדברים, כי בינה מגלה תעלומות החכמה, אבל לפני החכמה דהיינו בכתר הכל נעלם לגמרי, ולא שייך שם לקרא בשם, לכן שם אהי-ה שהוא שרש לשם הויה אע"פ שרומז לאריך אבל מקומו בספירת הבינה, כפי שנתבאר היטב בפי"א אור יקר לרמ"ק על זהר אחרי מות (עיין בהוספות לעיון בסוף התורה בביאור השם אהי-ה), עיין באדרא רבה דף קלג: בדברי רשב"י שם שמבאר עפ"י המתוק מדבש שמאריך אנפין נמשך חיים לעולם, ועליו נאמר באור פני מלך חיים, ומקשה שם א"כ מאי דכתיב יאר ה' פניו אליך, דהיינו שהכהנים מבקשים הארת פנים, דמשמע שלא תמיד מאירים הפנים, ומתריך שפני אריך תמיד מאירים, אבל פני זעיר אנפין הם בכעס כשישראל לא עושים רצונו של מקום, ואז צריך לעורר רחמים גבוהים יותר ע"י שנגרום שפני אריך יביטו בפני זעיר ואז יתמתקו דיני זעיר ויגיע אור ושמחה וכל טוב לכל העולמות. ועיין תורה קה מבואר שם שצריך לבקש מזעיר שיבקש מאריך שיביט בו, כי אנו אין תפילתנו מגעת עד אריך, אלא לזעיר, אבל הצדיקים גדולים אחיותם בזעיר בבחי' מרכבה ובכח תפילתם להגיע עד אריך (עיין באדרא רבה דף קל: שרב המנוגא היה מתפלל לבעל החטם דהיינו לאריך שימתיק דיני זעיר) לכן ע"י התקשרות לצדיקים אפשר להעלות את התפילה עד אריך, לעורר משם את הרוח חיים הנמשך משם למשיח ואיש הישראלי. כפי שיתבאר.

סדר בנין התורה

התורה נפתחת בביאור המדרגה הגבוהה מאד שזוכה לה משיח וצדיקים גדולים שתיקנו בחי' משיח הפרטית שלהם, וכל איש ישראל צריך לשאוף לה ולבקש בתפילה ומעשים להגיע לזה.^{טז} דהיינו לזכות להארת פנים מהכתר הנקרא אריך אנפין ששם כולו טוב כולו רק רחמים ומשם מקבלים רוח חיים וחיות נפלאה לעבודת הש"י.

מיד באות ב' כבר מתחיל לבאר את המדרגות המביאים לזה, מלמטה למעלה, דהיינו להתפלל כפשוטו, שמבקש צרכיו מהקב"ה, ועוד מוסיף על זה שבח להקב"ה. ועוד ע"י תיקון הברית עולה גם הבקשה למדרגת השבח ונעשית חרב פיפיות. וצריך לצרף לזה תיקון המשפט, שעל ידו יודע לכוין את חרב התפילה לחוט השערה ולא יחטיא, וזוה יש כמה מדרגות כפי שיבואר בג' אותיות בתורה. ועדין עוד צריך לצדיק שיתקן אותה ויצרף אותה לכלל תפילות ישראל לבנות קומת השכינה לגרום יחוד שעל ידו הארת פנים. בסוף עוד מוסיף פרט השייך בעצם להתחלה שע"י לימוד תורה מתקשטת התפילה יותר וגם התורה מתחדשת על ידה.

הקדמה ביאור המושג ספירות

כיון שמדברים כאן הרבה מהספירות צריך להקדים שאור הש"י הוא אין סוף ואין לנו תפיסה בו כלל, כי צריך לזה כלי שהוא אין סוף, ופשוט שכלי וא"ס הם תרתי דסתרי. וכדי להתגלות לנו, פינה עצמו בבחי' מסויימת בתוך הא"ס והניח מקום לומר ששם הוא אינו, וזוה נתן אפשרות לבנות עולמות של העלמות, ובתוך מקום זה האיר אורו בצמצום באופן שההעלמה תלביש את האור במדה ואופן שכל הורצה לגלות אותו יוכל להסתכל בשכל של כל דבר ולהשיגו.

ולעניינינו נבאר, שקומת האלוקות כפי שנצטמצמה בכל עולם, היא בדמות קומת אדם, ומתחלקת לעשר ספירות – סוף הקומה הם הרגלים, רומז לאלוקות הנעלמת ביותר, (דהיינו עם הכי הרבה לבושים) עד שכביכול שוכנת עמנו, לכן נקראת גם שכינה, כמ"ש ושכנתי בתוכם, והיא גם בחי' הדיבור^{טז} והתפילה, והיא כנגד ספירת המלכות, שהיא כמו כלי שמקבלת בתוכה את השפע מלמעלה, לכן היא גם מקבילה לאשה של האדם ולעם ישראל כלפי הקב"ה. מעל התפילה נמצא היסוד שמקביל לכח ההתקשרות של האדם. ומעליו נמצאים נצח והוד במקביל לכח ההליכה שבאדם. מעליהם החסד וגבורה המקבילים לשני כוחות, אחד כח הנתינה והשפעה

^{טו} ובקיצור שבקומת האדם רמוז המשפט בגוף עצמו ומבשרי אחזה שהוא אחד אבל עשוי מפרטים כפולים, וכך גם ברור האמצע שע"י המשפט יש בו ברור לפניו מברור, לכן תחילה נטל יוסף את המשפט בכלליות מכח הפי שנים שהוא סוד הברית ואח"כ בבחי' תוך הגוף עצמו קיבל עוד כח ברור ע"י סגולת הצדקה בשתי ידים דייקא שע"י קיבל עוד ששם על אחיו ואח"כ ע"י והירות משחד התגבר על העניין וזכה ליותר ברור בבחי' עין המשפט וכו' ע"ש.

^{טז} עיין שיש"ק ח"ב סימן תשל"ט שמוהר"ן א"מ פ"ע: "המשיח שלי כְּבָר בָּא", פְּאוֹמֵר, שְׁמַצִּידוֹ אֵין כְּבָר עוֹבֵב מְשִׁיחַ, וּמְבַחֲרֵנוּ מְשִׁיחַ כְּבָר בָּא, "מִיִּין מְשִׁיחַ אֵין שׁוֹיִן גִּיקוּמָעֵן". ועיין שיש"ק ח"ד נט שכל אחד אם יפציר ויבקש הרבה יזכה לתקן בחי' משיח שלו.

^{טז} אע"פ שהדיבור הוא בפה שהוא בראש אעפ"כ הוא מקביל לרגלין בזה שבקומת הראש לעצמו הפה הוא סוף הקומה ובפה מאיר ויוצא ומתגלה כל מזה שבמחן לכן הפה מקביל לספירת המלכות

בלא גבול שבאדם, ולעומתו כח עשית הגבול לנתינה וההשפעה²¹. מעליהם התפארת שמקביל לכח המשפט והרחמים שבאדם.

עד כאן הן הספירות שבמדרגת המידות, שהן מקבילות לגוף האדם, ומעליהם החכמה ובינה שהם מקבילות למח האדם. עוד יש ספירה שהיא מעל קומת האדם, ומקבילה לכתר המלך, והיא מתחלקת לחלק הנמוך

המתייחס אלינו, שנקרא אריך אנפין, ולחלק הגבוה הנעתק מאיתנו, ונקרא עתיקי²². עשר ספירות אלה הן כל הקומה בכלליות, אבל ברוב המקומות בלקוטי מוהר"ן כשמדברים על הכתר שבו אריך הכוונה לספירת הבינה הנ"ל (עפ"י המבואר בכהארז"ל שכל הספירות מתחלקות לחמשה פרצופים שהם מלמטה למעלה א. מלכות, ב. זעיר אנפין שכולל אבא, ד. אמא, שהם חכמה ובינה, ה. אריך אנפין אנפין נעשים מרגלי הבינה דהיינו אמא עלאה. בינה. והוא האריך אנפין שבו אנו מדברים כאן, (הובא בתורה א' בשם הרמ"ק) ומנוקבא אנפין המתגלה בבינה עלאה נמשך חיים וחיות למשיח ולאיש הישראלי כפי שיתבאר.

אריך אנפין	חכמה	בינה
תפארת	חסד	נצח
גבורה	יסוד	מלכות
הוד		

על פי זה יבואר כלליות מהלך התורה שלנו

התורה שלנו מדברת מתפילה שהיא בחי' ספירת המלכות כנ"ל, וכל התורה כאן באה לבאר כיצד בסוף המדרגות דהיינו בתפילה יאיר אור ושפע, מראש כל המדרגות, דהיינו אריך אנפין שבכתר.

עפ"י הכלל הידוע בקבלה שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, מובן שגם אריך אנפין שבכתר הוא בחי' קומה שלימה ויש בו גם חוטם, ומהחוטם הזה נמשך רוח חיים למטה²³ אל התפילה ולמשיח שהוא בחי' תפילה (משיח לשון שיחה) כי כל כוחו מהתפילה, כמו שאמר דוד המלך "ואני תפילה". וזה כוונת הזוהר בספרא דצניעותא "מנוקבא דפרדשקא נמשך רוח חיים למשיח", כי חטם עליון שבאריך אנפין, מכונה נוקבא דפרדשקא. (יתבאר יותר בהמשך בהערות על התורה ע"ש)

מכלל התורה משמע שהמהלך הוא כדמיון ציור ומתיחת קו מחטם אריך אנפין עד התפילה שבמלכות. נמצא שכביכול מתיחת הקו ביני לקב"ה הוא ע"י כח המשפט שעל ידו נבנה עמוד בקו האמצעי לעלות בו לנוקבא דפרדשקא לעורר משם אריכות אף ורחמים וחיות אל זעיר ולמשיח ולמלכות²⁴ המשל למתיחת קו מהמתפלל אל אריך שבכתר נעשה ע"י הכוונה בתפילה שהיא בחי' הסתכלות אליו ית', דהיינו שאע"פ שאין כח בתפילתנו לעלות לאריך, אלא לזעיר, אבל מצד הכוונה בתפילה אנו מתפללים לקב"ה בעצמו ורק אליו אנו מכוונים את עינינו. ולמעשה בביאור כיצד נעשית עלית התפילה לשם, מבואר שתפילתנו רק לעורר היחוד זעיר אנפין ושכינתיה שע"ז נמשך אור הפנים מאריך אנפין.

עיינ לעיל שהספירות חלקן באמצע הקומה וחלקן בשני צדדים. ועיקר העבודה היא לתקן את הספירות האמצעיות. זה עומק הכוונה אע"פ שרבינו לא מזכיר את הספירות עצמן.

וכפי שיתבאר, כגון: בתפילה (שהיא מלכות פה) להשתדל להתפלל בפיו בכל כחו בבקשה ושבח. וכן היסוד להשתדל מאד בתיקון הברית והקשר שלי עם הקב"ה בלא פניות.

²¹ הגבורה גם כוללת את כח האיפוק מלהשפיע במקום שלא יביא לכבוד שמים ובכח זה כלול גם כל כח החזרת דברים לשרשם כגון מסירות נפש וכן כל מה שאנו מעלים אל הקב"ה כדי לעורר רצונו להשפיע לנו.

²² הכלל שכל בחי' יש בה את כל הבחינות, דהיינו שבכל ספירה יש את כל הספירות וגם כל הספירות מתחלקות לחמש פרצופים שגם בהם כל אחד הוא קומה שלימה וכאן וכן ברוב התורות מדובר במדרגת זעיר אנפין בלבד ובחי' הכתר שלו היא הבינה שממנה עיקר החיות כידוע. ממילא גם אריך אנפין ונוקבא דפרדשקא שעליה מדברים בתורה זו מדובר בבינה אמנם כמוזכר כל חיות והתחדשות מקורה הנעלם הוא בא"ס ממש, אבל במה שאנו מדברים זה כנ"ל במדרגת התפארת שהיא בחי' זעיר אנפין שהיא מדרגת המשפט ושם אחיות המשיח וצדיקים יחידי הדורות דהיינו שהם בחי' מרכבה למדרגה זו וע"ז חיותם היא מנוקבא דפרדשקא שבבינה שהיא כתר דזעיר אנפין.

²³ כמו באדם שהחוטם שואב חיות מלמעלה ומוריד אותו למטה להחיות את הגוף כך חוטם עליון שואב מא"ס ומשפיע למטה לכל הספירות עד התפילה שעומדת בתחתית הסולם, אבל יש חיות מיוחדת שהיא רוח חיים של בחי' משיח שהן תרפו אורות שעל ידם האדם נעשה בוער להש"י ומשיח לפניו ית' שיחות בהתחדשות נפלאה משפע עליון הנשלח בפיו, זו החיות צריך לה את כל ההכנות המבוארות כאן בתורה.

²⁴ הכלל שתמיד המלכות מקבלת מזעיר אנפין ותמיד השפע רוח חיים מקורו באריך אנפין (ומתגלה בבינה כנ"ל) ולאריך יכול לעלות רק זעיר וזעיר יפנה את הבקשה לאריך ע"י תיקון המלכות אבל יש חילוק כי בתחילת התורה בביאור האדרא רבה נתבאר כיצד נעשה בזמן הגלות לכן נעשה רק לשעתו לאיש הישראלי שמתקן תפילתו כפי המבואר כאן בתורה ומקשר אותה לצדיק שאוחז במדרגת זעיר שע"ז יש לו הכח לבקש מאריך אנפין אבל לעתיד כמבואר בתורה ע"פ עין בעין יראו התעוררות אריך להביט בזעיר תהיה ע"י תיקון המלכות בשלימות שאז זעיר יפנה פניו אליה. נמצא שתמיד זה מכח יחוד קב"ה ושכינתיה אלא שלעתיד יהיה מכח יחוד השלם ובעזרת משיח ובגלות מכח יחוד פרטי ובעזרת הצדיק ותמיד את השפע מקבל זה שמעורר את היחוד.

והמשפט להזהר ממשפט מעוקל בכל תחומי החיים. אבל באותן ספירות שהן בחי' צדדים, שם צריך להוליד מכל שתיים, כביכול את הספירה האמצעית, שתשלים כביכול את הצינור והדרך והסולם שבו עולה התפילה להוריד השפע. וזה נעשה ע"י משפט – כידוע שמשפט הוא שבאים שני צדדים והשופט מכריע ביניהם בכביכול צד שלישי הנולד מהם. וזה בחי' סגולת הצדקה שהוא בשתי ידיים דייקא שהן חסד וגבורה, שביחד נעשית כמו יד שלישית, יד הרמה (תורה מז) שהיא ברור עוד יותר בחי' אמצע שבגוף. תיקון הקו האמצעי במדרגה גבוהה יותר, נעשה ע"י זהירות מכל בחי' שוחד (לשון "שנעשה אחד" עם איזה צד), שע"י נעשה בחי' עין יעקב, בחי' עין המשפט האמצעי. ושלמות התיקון נעשה ע"י שמקשר עצמו ותפילתו לצדיקים האמיתיים ולצדיק הדור. (דהוא מאן דנטיר ברית מרכבה ליסוד) וכשזוכה לתקן כל הסולם העולה פרדשקא הנ"ל דהיינו שזוכה לכוונה גדולה בתפילה, אזי הצדיק חוגר תפילתו עם כל תפילות ישראל ובונה מהן קומת השכינה להביאה ליחוד קב"ה ושכינתיה וע"י יאיר להם כל האורות מנוקבא דפרדשקא הנ"ל. שע"י תפילתו שגורה בפיו דהיינו נשלחת מהש"י לתוך פיו, ואזי נקשר למקור החיים ונעשית התפילה כל חיותו. כמ"ש תפילה לקל חיי שאמר דוד (תהלים מב) (עיין זה גם בתחילת תורה ט עיקר החיות מהתפילה)

עוד בביאור מהלך התורה בפרטיות יותר

נראה לבאר מהלך התורה שתפילה מבאר שתפילה בחי' תהילתי אחטם לך דהיינו שבכחה להמתיק הדין והאף שבזעיר וע"י לעורר רחמים גדולים ואריכות אפיים מאריך שבכתר ממקור החיים ולזכות ע"י תפילה לחיות גדול.

אבל התנאי לזה הוא להיות איש ישראלי דהיינו ישר-אל, דהיינו ישראל העושים רצונו של מקום, ובפרטיות באיש הישראלי הכוונה שכל מדותיו עושות רצונו של מקום, וזה נעשה ע"י כמה שלבים שבכל אחד זוכה לעוד יותר בחי' פנמיות, דהיינו להיות יותר בקו האמצעי, ושוב גם בו לברר עוד יותר את האמצע שבאמצע, וכן עד א"ס (כידוע כשם שאין לו ית' סוף כן אין לברור האמצע שבקו האמצע סוף) כי רק האמצע האמיתי מכוון ממש אליו ית', למקור החיים, וככל שזוכה יותר לברר את האמצע הזה, כן יותר מכוון אליו ית', ויותר יכול לינוק חיים אמיתיים ממקור החיים, דרך החטם העליון.

מלשון רבינו באות ב' שאת התפילה מקבלים ע"י בחי' יוסף מבואר שלמעשה הכל מתחיל משמירת הברית, שזה הקרקע והיסוד שעליו נבנית התפילה שעליה אנו מדברים כאן, שנקראת בכורה, ובחי' פי שנים/כה' דהיינו שבח ובקשה. (לכן לא מבואר כאן מה זה שמירת הברית וכיצד זוכים לזה, כי הכל מתחיל ממה שנבנה על היסוד הזה) אבל ידוע שברית הכוונה להברית והקשר שלנו עם הקב"ה וכפי שמירת הברית כן זוכה לכסופין קדושה ולהיות תמיד מחובר אליו ית' (עיין תורה לא אות ו ותורה נ) וממילא כשאוחזו בחיבור כזה אזי התפילה היא כבר עם אחיזה בבחי' בכורה, שהיא בחי' ראשית, שעל ידה נקשר לראשית וההתחלה, דהיינו עם בחי' שביל וקו המוביל לפרדשקא שבכתר עליון.

למעשה כל ישראל צדיקים^י, ויש להם אחיזה בתפילה, אלא שבתחילה הפי שנים שלנו הן חרב וקשת, שהן התפילה והבקשה, ואח"כ ע"י יותר שמירת הברית, נעשים לשבחו של מקום ושאלת צרכיו (דהיינו שהשבח כבר עלה עד בחי' מקומו של עולם והבקשה כבר רק על מה שצריך מאד), וככל שמירת הברית במדרגה יותר, כן נהפכת גם קשת הבקשה שבתפילה לבחי' עוד צד בחרב, כי מרוב השתוקקות אליו ית', כבר לא כ"כ נחשב בעיניו קבלת הבקשה, כמו עצם הקשר שלו עם הקב"ה שזוכה על ידה, ממילא כבר כל בקשתו היא רק

^{יב} צ"ע כי לפי סדר התורה עיין בסוף אות ד', אולי אפ"ל שמדרגת תפילתו שגורה זה עוד קודם דהיינו לפני השלב של עין יעקב, המבואר באות ה, ולפ"ז כשעולה למדרגת כוונה בתפילה של עין יעקב, ע"י נוסף לו עוד על שתפילתו שגורה שגם נעשית התפילה חיי דהיינו בחיות ונעימות נפלאה. וצ"ע.

^{יג} הגה – עניין הפי שנים שזוכים ע"י תיקון הברית נזכר גם בתורה נח ע"ש אות ד' וסוף אות ה' ושם מבאר עניין הכפל בבחינות אחרות ע"ש ועפ"י המבואר שם נ"ל עומק עניין הכפל שזוכים ע"י תיקון הברית שבין הברית היא חיבור וקשר עם הקב"ה נמצא הברית עושה אותנו קשורים בברית כשני חצאים של דבר אחד לכן כל שפע והארה שיש לצדיק הוא עם הארת פניו ית' ממדת האמת מכן כל שפע הוא כפול וכמבואר שם בתורה נח שזה בחי' שפע כפול ע"ש ונראה לפ"ז לבאר כאן שבלא ברית אזי כל תפלתו היא רק בקשת צרכיו וע"י ברית נוסף לו ההלל ושבח אבל כשהברית על תיקונו אזי מאיר לו האמת כל כך עד שגם הבקשת צרכיו אינה אלא היכי תמצוי להלל ושבח ונעשה חרב פפיות. שהקשת נעשה לעוד פה לחרב ההלל ושבח.

^{יד} ישעיהו פרק ס (כא) עמך כולם צדיקים. וכמבואר בתורה כג אות ג'. ובליקוטי הלכות תפילין הלכה ז' ז' – כי פל ישראל הם בְּכָל ל שומרי הברית על – ידי מצות מילה הקדושה כמו שמעתי מפיו הקדוש. ועיין גם בזהר תחילת פרשת ויחי ובפרשת לך לך צג.

תירוץ כדי להיות מדבר לפניו, וקשור אליו ית'. נמצא שבקשה כזו היא כבר למעלה מהחרב של הסתם שבה, ונעשית לו משתיהן חרב פפיות, כי גם הבקשה נהפכת לעוד פה בחרב. (ריצ"ח)
וכשיש לו חרב כזו אזי צריך ללמוד כיצד לכוין אותה לבחי' חוט השערה ולא יחטיא, וזה מקבל מבחי' יעקב דהיינו המשפט.

מידת המשפט ידוע היא כנגד ספירת התפארת שהיא בקומת אדם כנגד הגוף עצמו. ומבשרי אחזה שבגוף עצמו יש צדדים וממילא גם אמצע, כי השכם הוא והזרועות הן בצד. ונ"ל שעל כן בבחי' המשפט חוזר רבינו ב' פעמים איך קבל יוסף את הבכורה, כי ב"פ מביא את הפסוק "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך".

ונ"ל שתחילה הדגש על "ואני" דייקא, דהיינו שנתתי לך את המידה שלי, את המשפט, עם הבכורה, ובוה הסיבה שנותן לו היא כיון שע"י הבכורה זכה לחרב התפילה, לכן ראוי לו גם משפט שכדי שידע לכוין בחרב. אבל אח"כ בנתינה השניה הדגש על "שכם אחד על אחיך", דהיינו הטעם שמכנה יעקב את הבכורה "שכם" רומז בוה לבחי' משפט גבוה יותר, שנתן לו עם הבכורה, דהיינו למשפט שהוא בחי' אמצע שבתוך הגוף עצמו, כי שכם הוא צד בגוף וכשיש לו שני שכם, אזי יכול לברר מהם עוד יותר בחי' אמצע. מה שאין כן האחים, שהיה להם רק שכם אחד, לא זכו לאמצע שבתוך הגוף, אלא לאמצע רחב יותר שבבחי' כל הגוף. ולכן בבחי' זו השניה כבר מבאר רבינו שזכה לה ע"י סגולת צדקה שעשה עמוי.¹²

נמצא שליוסף היה בחי' משפט עוד יותר מבורר מלאחיו, ממילא יכול היה יותר מהם לכוין בחרב התפילה.¹³

ואח"כ מתחיל הברור שבבחי' המחשבה, לברר ולהסיר את העננים המכסים על העינים, וגם שם ע"י בחי' המשפט הגבוה יותר, וזכה לבחי' עין המשפט, בחי' עין יעקב, שרומז לעין שבאמצעית, כי משפט עמודא דאמצעיתא כידוע, והרי אין עין באמצע, אלא שזו כמו עין שלישית שיוצאת מבין שתי העינים, בחי' דעת היוצא מחכמה ובינה, (עיין כעין זה בתורה מו שיש יד הגדולה ימין ויד חזקה שמאל ומשתיהן יוצאת יד שלישית אמצעית שהיא יד הרמה)

וסגולת הברור הזה כיצד זוכים לו, לא מפורש בתורה ומסתמא גם על זה מועיל צדקה כנ"ל, אבל נ"ל רמזו במה שהזכיר רבינו הפסוק כי השחד יעוור עיני חכמים, כי הזהירות משחד היא בחי' גבוהה של צדקה בבחי' הסור מרע, לכן היא סגולה למדרגה גבוהה יותר של משפט, דהיינו משפט העינים לזכות לעין משפט.

ועפ"ז יבואר שיחה בשי"ש"ק ששאלו פעם את ראב"ן מה הוא תיקון המשפט ואמר להזהר בפרוטה של חבירו. ונ"ל שרמזו לסגולת המשפט שבבחי' העינין, דהיינו שלזכות לעין המשפט זה ע"י זהירות מבחי' דקה של גזל, כגון שוחד ונגיעה בפרוטה שאינה שלו, כי צדקה היא נתינה לחבירו בחי' משפט שבעשיה, אבל בבחי' דקה יותר וגבוהה יותר היא הסור מרע¹⁴ בזהירות מאבק גזל.

וכשאוהו בבחי' הדעת כבר בקל יכול לעלות עד הכתר, כידוע שדעת וכתר קשורות זו בזו מאד (שלכן לא נזכרות ביחד אלא או זו או זו)

ואח"כ ההתקשרות לצדיק היא בחי' אחיזה בכתר דהיינו בדבר שמחוץ לקומה דהיינו הצדיק הדור שכאן כבר נקרא משה משיח, אע"פ שעד כאן דברנו ממשפט שהוא בחי' יעקב כאן מזכיר את משה, כי זכה יותר מיעקב

¹² והביאור נ"ל כי צדקה היא בשתי ידיים דייקא כמבואר בספר המידות שצריך לתת בשתי ידיים דייקא דהיינו חסד וגבורה וכשנותן בשתי ידיו דייקא אין זה מעשה נתינה לבד אלא זה כמו שנותן ביד השלישית אמצעית שיוצאת מבין שתי הידים דהיינו בכל ליבו לכן ע"י מעשה הצדקה וזכה לברר עוד יותר את בחי' האמצע שבבחי' המשפט ולכן ע"י שכלכל יוסף את אביו דהיינו צדקה קיבל עוד שכם אחד בבחי' המשפט דהיינו עוד יותר ברור המשפט שע"י עוד יותר כוונה בתפילה.

¹³ ועוד ששכם אחד על אחיו היינו שקיבל בחי' עוד שבט בישראל דהיינו השבט היג בחי' שער היג המבואר בתורה ט' בביאור הליקוטים שהוא כולל את כל היב כי יב רומז ליב אלכסוניים בחי' כל הצדדים האפשריים אבל היג' גמט' אחד הוא האמצע והשורש לכולם והוא בחי' היג מידות של רחמים באריך הנ"ל מקור החיים שמשם מקבלים חיות ע"י תפילה המתוקנת בכל תיקוני הקו האמצעי כנ"ל ברית וצדקה דהיינו ברורי האמצע עד שמקבל מהצדיק במתנה את בחי' עוד שכם

¹⁴ עיין שערי צדק לרבי יוסף גקטיליא שמבאר שע"כ אין עין אברהם או עין יצחק כיון שהם בחי' צדדים. וז"ל – עין יעקב, ולא עין אברהם ויצחק לפי שאברהם ויצחק הם זרועות והם מתחת לפי שבהם נאחזים ישמעאל ועשו ושבעים כתרים, אבל יעקב שזכה להשיג השער ולעלות על דרך הסולם ונאחז בקו האמצעי עד רום מעלה עד אין סוף דרך הצואר, לפיכך באברהם ויצחק כתיב מצרים שא נא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה, וכן ביצחק, אבל ביעקב ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה, והוא נחלה בלי מצרים, ולפי שאין שר מכל שרי האומות עולה לאותו מקום, ועל זה נאמר כי יעקב בחר לו י"ה בודאי ישראל לסגולתו... ודע כשבא יעקב והשיג מקום השער עלה עד רום הסולם מה שלא זכו ולא השיגו אברהם ויצחק כי אברהם ויצחק הגיעו עד מקום הכתפים וזהו סוד מתחת זרועות עולם, ולא עלו יותר ואלמלא זה לא היה לזרעו של יעקב קימא בין האומות בין ישמעאל ועשו, ואותם הכתפים נקראין במתי ארץ, והסוד הגדול אלקי אברהם אלקי יצחק, אבל למעלה מהם ואלקי יעקב קו האמצעי העולה עד אחיות הכת"ר,...

¹⁵ עיין ספר המדות תפילה ח"ב אות ו' מי שמקיים יהי ממון חברך חביב עליך כשלך ע"י זוכה להתפלל בכוונת הלב. ועי"ש מ"מ לשמות רבה בשלח כב ג שלמד מאיוב טז יז ותהלים כד ד'.

¹⁶ כידוע שהלאוין גבוהים מהעשה כמבואר בתיקונים שמי עם י"ה שס"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח, מבואר ששסה לאוי אחוזים בשם י-ה ורמח עשה בו-ה. (אמנם יש גם בחי' שזה הפוך בעשה דוחה לא תעשה)

לבחי' האמצע, כמבואר בזהר, שבבחינת אחיזה ותפיסת אחדות שמו ית', יעקב אחז בבחי' חצוניות, כלפי משה שזכה לפנמיות, (לשון תיקוני הזהר דף כט. יעקב מלבר ומשה מלגאול^כ). גם בבחי' ההתקשרות לצדיק יש כמה לשונות שאפ"ל שהן מדרגות בזה כי רבינו מצוה לקשר תפילתו לצדיקים שבדור שנקראים בחי' משה, דמשמע שיש יותר מצדיק אחד, ומאידך מביא את הפסוק ויביאו את המשכן אל משה משמע שרק צדיק המיוחד שבדור מסוגל לזה. ואולי עצם ההתגברות על כל המניעות בזה שלא שומע כל המחלוקות שבין הצדיקים ולא מחמיץ מוחו בזה כמבואר בתורה ה', זה עוד ברור ומשפט אמת בבחי' גבוהה יותר, וברור הצדיק המיוחד מביניהם הוא עוד ברור הקשה שבכולם כידוע^ל, וכ"ש אם נקבל שלבד מהצדיק מיחידי הדורות יש גם צדיק חי, עליו בודאי יש הרבה יותר מניעות וברור האמת שצריך כדי להגיע אליו. והצדיק מברר בתפילה הבאה אליו בה בעצמה את העומק האמצע והטוב שבה^ל וגם מצרפה לכלל תפילות ישראל שבאות אליו, וגם בונה מהם קומת השכינה. וכך חגור חרבות במתניו מתפילות ישראל, (כנ"ל בחזיון של רבי שמואל אייזיק) הוא יכול להתגבר על כל החיצוניים והמקטרגים והמונעים ממנו לעלות לעורר זיווג הקדוש, ולהמשיך חיים חדשים מפרדשקא הנ"ל, דהיינו מחטם דאריך אנפין שבכתר.

עוד משל לזה

נראה לבאר הענין במשל כי תיקון שלימות התפילה הוא עד כמה שמצליח לכווין ההסתכלות אליו ית' ועיין תורה סה אות ג' שהוא ית' רחוק מאתנו לכן כשרוצה להסתכל באחדותו ית' צריך מאמץ גדול לכווין הראיה שלא תתפור בדרך ונ"ל המשל בזה כמו המביט דרך משקפת כמה שהיא עשויה להביט בה למרחק גדול יותר כן כל תנודה קטנה שלה כבר סוטה הרבה מאד מהמכוון כן הדבר כאן שכל רצונינו הוא כביכול לעשות צינור הסתכלות ישר מנוק' דפרדשקא עד אלינו וההסתכלות היא הצינור כמו משקפת, לכן צריך מאד מאד שהירות לכווין כל הזמן ביושר גמור כל כך שרק ע"י שמירת הברית גדולה וגם ברור היטב של מדת המשפט ועם כל זה א"א אלא ע"י צדיק שעוזר, זה אפשרי כנ"ל ואין הכוונה שעד שלא זוכה לשלימות לא זוכה לכלום, אלא כמו השמש הזוהרת שלהביט בה ממש יש רק קו אחד אבל עד שזוכה לזה אזי מאיר לו הזוהר שסביבה וככל שמכווין יותר קרוב לקו האחד כן מתחזק הזוהר עד שזוכה להביט בה בעצמה.

ולמעשה אנו מתקנים בבחי' ממטה למעלה מתחילים בבחי' המלכות שממליכים את הקב"ה לפי מדרגתו ומתפללים בכל אופן תהילות ובקשות ומשתדלים בשמירת הברית שע"י זוכים ליותר השתוקקות וכיטופין אליו ית' שע"י נעשית התפילה בבחי' חרב פפיות ועוד מתחזקים בבחי' תיקון המשפט ועוד ע"י צדקה זוכים יותר למשפט מבורר. תחילת המשפט הוא אצל עצם התפילה שהעקשנות שלא להרפות מתפילה היא המשפט הנכון ואח"כ עוד במשקל הבקשות לפרט הבקשה בבחי' הצינור מיד אחי מיד עשו ולהזהר מעיון תפילה ועוד במשקל השבחים שלא יהיה בבחי' סיימתינהו לשבחה דמריה ועוד לקשור המחשבה לדיבור ועוד גם לברר המחשבה שתהיה בבחי' הסתכלות דהיינו להסיר העננים מעל העיני כל אליך ישברו ועוד ע"י והירות משוחד ואבק גול זוכה ליותר תיקון עין המשפט עד שזוכה לכווין אליו ית' בבחי' כחוט השערה ולא יחטיא, וכך נבנה כמו משקפת של כמה חוליות שנפתחת ומכוונת לחוט השערה שנעשה לבחי' שער (שין ימנית) עליון לנוק' דפרדשקא.

כל המהלך עד ההתקשרות לצדיק הוא מהלך של מלחמה בחרב בחי' מלחמת משיח בן יוסף לכן הכל תלוי בתיקון הברית שע"י נעשה מחובר למשפט, כי יוסף ויעקב כחודא אזלי, ומי שזוכה לברית נעשה גם מחובר למשפט. שזה כבר יותר בחי' משיח בן דוד, שרבינו אמר עליו שתהיה לו עבודה גדולה להכניס באנשי העולם תפילת שמונה עשרה נקיה ממחשבות זרות (שיש"ק ח"ב סימן כ'). וע"י התקשרות לצדיק עולה עוד בכמה מעלות כי גם על ידו זוכה ליותר תיקון הברית וגם ליותר תיקון המשפט, כי בעיקר יעקב וכ"ש משה הם בחי' משפט המתוקן, ועוד זוכה שהצדיק מתקן תפילתו ומצרפה לכל תפילות ישראל וגם בונה את כולן לקומת השכינה הקדושה לעורר היחוד הקדוש.

^כ ועיין זוהר (בראשית כב.) חילוק בין השגת יעקב למשה ועיין תקוני זוהר ויקרא דף קא. יעקב בגופא ומשה בנשמתא. ובתקוני זוהר דף כט. ובבעש"ט עה"ת ויצא אות יח

^ל ועיין לק"ה מתנה ג' ה' שעל זה צריך לבכות בחצות ומסכם שם והחפץ באמת מוסרין לו מלאך של אמת.

^ל עיין לק"ה אעה"ז פור' ה' ה' – עקר עלי' התפילה הוא על – ידי הצדיק האמת, כי הצדיק עוסק בעצם פחו להעלות גם מעט האותיות והתבות שאמרו בקצת פונה מועטת בתפלתם, וגם עוסק לעוררם ולהקיצם משנתם העצומה שיפתחו פיהם ולבם, ויתגברו בכל כחם להתפלל בכונה תבות ופסוקים ומזמורים וכו' רבים ביותר בכמות ואיכות, שאיכות הפונה תהיה ביקר שאת, וכמות התבות והאותיות יהיה רבים ביותר, כי להתפלל כל התפלה בכונה זה רחוק מאד אפלו מהכשרים הגמורים היראים באמת כי אם צדיקים גמורים הגדולים במעלה מאד, כמבאר בדברינו במקום אחר, אבל על כל פנים המקשרים להצדיק מתפללים תבות וכו' הרבה ביותר ובכונה גדולה ביותר ובחיית והתלהבות והתעוררות דקדשה וכו', ועם כל זה לא היה פח לתפלתם שתעלה למעלה כי אם בכח הצדיק האמת שמקשרים אליו,

המהלך הזה של הבאת התפילה לצדיק וכן מה שהצדיק מעלה את התפילה ליחוד, הן מהלכים של קו ממטה למעלה שנקרא מ"ן נוקבין, שהם כל הריצויים שמעלה הנקבה כלפי בעלה כדי שיפנה פניו אליה, ובמקומו בתורה יבואר באריכות כיצד כל התורה הזו כלולה בבחי' זו, ושם גם מבאר רבינו גודל מעלת לימוד התורה לענין הזה שהוא קשור נפלא לתפילה, שע"ז יש לה במה לרצות את הקב"ה, שאומרת לו ראה באיזה בנים באתי לפניך. דהינו כדי שקומת השכינה הבאה לפניו ית' לעוררו להשפיע לה חיים כנ"ל לא תבוא בידיים ריקניות וכמ"ש לא יראו פני ריקם. ומבאר שם עוד שאותיות התורה שלומד הן נצוצי נשמתו הנלקטים מהקליפות ובאים בעיבור במלכות והתפילה, ומלבד שנעשים קישוט לתפילה בבחי' מ"ן נוקבין, עוד גם מתחדשים ע"י היחוד הקדוש, וזוכה לחידושי תורה ע"ז.

עוד בסוף התורה מבאר רבינו ענין תיקון הריח שכיון שהברית קשור לחוטם וכמ"ש כתוב לא תנאף ודרשו לא תהנה אף ועוד לא תנאף הכוונה לא תגרום חרון אף הרי להדיא שהברית קשור לאף, לכן פגם הברית הוא עיקר הגורם לחרון אף, שהם הדינים היוצאים מחטם זעיר, ולכן ע"י תיקון הברית זוכה להמתיק החרון אף שלמעלה ולהמשיך ממנו הארת החוטם העליון דאריך שבכתר. ומבואר גם שכיון שכל כך קשור הברית לחטם, לכן גם השומר ברית זוכה לחוש ריח מיוחד בגשמיות (כמבואר בגמרא סוטה מח שהתינוק שאמר שמריח ריח דחנוניתא אמרו לו ריח טהרה יש בך) וכן ברוחניות, עד שמשחיש שהוא בתכלית תיקון הברית (כמבואר גם בתורה לב תנינא) זוכה לבחי' זוהריחו ביראת ה'.

סיכום

- א. סתם תפילה היא בקשת צרכיו
- ב. ע"י תיקון הברית נוטלה פי שנים שהם קשת הבקשה וחרב השבח ותהילה
- ג. עוד ע"י תיקון הברית נהפכת קשת הבקשה לחרב ונעשה לו חרב פפיות
- ד. ואזי מקבל מיעקב בחי משפט כדי שידע להלחם בחרב ולכוין בה
- ה. וע"י סגולת הצדקה מקבל בזה משפט מבורר יותר ע"י שיש לו שכס אחד על אחיו ותפילתו שגורה בפיו
- ו. וע"י זהירות משוחד עולה לבחי' עין המשפט וזוכה לתפילה נקיה ממחשבות זרות
- ז. וע"י התקשרות לצדיקים זוכה למשפט מבורר עוד יותר בבחי' הכתר
- ח. וע"י התקשרות לצדיק הדור זוכה למשפט מבורר עוד יותר וגם בזה יש מדרגות כמבואר בשיחות שיש הבאים לקבל שירים ויש הבאים לשמוע תורה ויש אפויים בלבו.
- ט. והצדיק חוגר עצמו בתפילות ישראל ובונה מהם קומת השכינה ומעלה אותה ליחוד העליון בנוקבא דפרדשקא להמשיך משם רוח חיים למשיח

תפלה

אל אחד יחיד ומיוחד הסתרת פניך מעם קדשך, וע"כ אין בהם כח אפי' להתקרב לגבך, שהרי בשעה שפנים שלך היו מאירים בהם כמה כח היו נוטלים מהם דכתיב באור פני מלך חיים, ועכשיו הסתרת פניך הייתי נבהל, שאין בנו אפי' רוח להתקרב לעבודתך ולתקן שכינתך, לפי שאנו יראים כמו שנא' והבאתי מורך בלבבם, גלה לנו אור יחודך, רבון כל העולמים [יר"מ] שיחי רוחינו ויהי לנו לב להתקרב לפניך ותישר דרכנו באמתך, כמו שבתם ויושר מקוים אנו לפניך, ה' אל תאחר, לישועתך קויתי ה':

תקט"ו תפילות (להרמח"ל) – תפילה רמ

פתיחה

בתורה א' למדנו איך מתקבלת התפילה ובקשה וכאן בתורה ב"ל מלמד רבינו איך להתפלל (ובתורה ג נלמד עוד סגולה לתיקון המלכות ולהנצל ממפסידיה)

^{לה} כפי שיתבאר במקומו שתחילה נוטל ואח"כ מקבל ואח"כ ע"י צדקה מקבל עוד שכס

^{לב} ב' רומז לתורה זו שדייקא ע"י פי שנים שבתפילה זוכים לכוין בה לאמצע ואע"פ שב' הוא תכלית הפירוד ומהות של פירוד כמבואר בבחי' על בריאת יום שני שע"כ אמרו חז"ל שבו נבראה המחלוקת אבל המשפט הופך את תכלית הפירוד הזה לתכלית האחדות כי רק ע"י שיש שני צדדים דייקא מרוחקים זה מזה כמו הסגור והקטגור יוצא המשפט האמת לאור וכן בתורה שלנו יוסף דייקא ע"י שזכה לפי שנים ולעוד שכס זכה בכח המשפט ליותר לכוין כוונה בתפילה כפי שיתבאר בפנים.

מתבאר שע"י שמצדדו התפילה שמירת הברית ותיקון המשפט והתקשרות לצדיקים אוהו בכל הקו האמצעי ממלכות עד הכתר ובכח הברית נמשך ועולה מדרגה אחר מדרגה שבכל מדרגה תופס את הצדדים וע"י משפט זוכה לשלישי המכריע ביניהם שעל ידו עולה למדרגה הבאה, להיות מתפלל בכוונה גדולה בדחילו ורחימו בהתלהבות ובכח גדול עד שכל חיותו ממקור החיות של משיח נוקבא דפרדשקא שהוא בחי' החטם העליון שבכתר

רבינו מתחיל את התורה בפסוק א' מפרשת אמור הכוונה בזה שרבינו מצא בתורת משה רמז להשגתו הנפלאה בתורה זו.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה: אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם: לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמְּיוֹ (וַיִּקְרָא כ"א):

ויקרא פרק בא (א) ויאמר יהוה אל משה אמר (תפילה) אל הכהנים (תורה) בני אהרן (משפט) ואמרת (מטה) בתפילתו (זהיר את) אלהם (תפילות) יטמאו (מקושטות) צהורה) לנפש לא יטמא (שמירת הכהנים) בעמיו: ואמרת פרש"י להזהיר קטנים על הגדולים רמז שהצדיק יזהיר לשון זוהר את התפילה בחי' מלכות.

אֵינָתָא בְּסִפְרָא דְּצִנְיָעוּתָא¹⁰ (זוהר תרומה פרק ב' לח) לט' מְנוּקְבָא דְּפִרְדֵּשׁ קָא מְשִׁיךְ רוּחָא דְּחַיֵּי לְמִשְׁיחָא'. מְנוּקְבָא חֲטָם הָעֲלִיּוֹן נִמְשָׁךְ רוּחַ חַיִּים לְמִשְׁיחָא, וְכַפִּי שִׁיבָא בְּתוֹרָה כִּאֵן לְקַמְן. הַלְשׁוֹן שֶׁנִּקְטַר רַבִּינוּ

¹⁰ הוא ספר שחיבר רשב"י ונמצא בתוך ספר זוהר הם ה' פרקים קצרים שכוללים כל חכמת הקבלה ברמז

להבין מה זה ספרא דצניעותא עיין מתוק מדבש בתחילת הספרא דצניעותא שהעתיק לשון תלמיד האריז"ל – איתא בכתבי האריז"ל להיות שרשב"י היה ניצוץ משה רבינו עליו השלום לכן עשה ספרא דצניעותא חמישה פרקים כנגד החמישה חומשי תורה ולהיות שהתורה יש בה נגלה ונסתר לכן גם הוא עשה חמישה פרקים שהוא ג"כ נסתר לנסתרות ואף שבזוהר הקדש הנגלה הוא הנסתר עם כל זה יש נסתר לנסתרים, והנה חמישה פרקים אלו כוללים כמעט כל זוהר ותיקוני זוהר וכל קשרי גדרי האצילות והוא תיקון גדול ללמוד בכל יום פרק אחד מספרא דצניעותא כי ידוע שלשון זוהר הוא מסוגל לנשמה ומכל שכן חמישה פרקים אלו, ממש כל תיבה לא יערכנה זהב וכלי פז.

עוד העתיק שם המתוק מדבש לשון ספר יפה שעה הדרת מלך זוהר חי – הנה ספר זה חברו רשב"י בחמישה פרקים בסוד עולם התיקון כנגד החמישה פרצופי האצילות וסידרם מבריינות שהיו מקובלות לתנאים מהר סיני מימות משה רבינו ובאלו החמישה פרקים כלל רשב"י רוב חכמת הקבלה, והם מיעוט המחזיק את המרובה לשון קצר בחכמה נפלאה ומפוארה, וכל מאמר סובל כמה פרושים ונקרא ספרא דצניעותא משום שנאמר במשלי יא ב' זאת הצנועים חכמה שאין לגלות החכמה אלא למי שהוא צנוע במעשיו.

¹¹ הכוונה לזוהר תרומה דף קעז. פרק ב' דספרא דצניעותא – וזה לשונו שם – "נשבא דפרדשקא דעתיקא לזעירא דאנפין, בלא רוחא לא אתקיים"

¹² ועיין אדרא רבה נשא דף קל: - א"ר שמעון לר' יהודה יתתקן ארחך וייתי בך מעתיק יומין. ות"ח כתיב אני יי' ראשון ואת אחרונים אני הוא. בלא הוא והוא סתים מכל סטרוי. (בהאי) חוטמא, סול חוטם ולחך תאנא, בחוטמא אשתמודע פרצופא. לכן גם צלחך ע"י שפע חיים היוצאים מנקבי החוטם שלו ניכר פלגו שגור מלא רחמים ותא חזי מה דף קל: בין עתיקא לזעיר אפין, נענין האורות היוצאים מהחוטם דא מאריה דחוטמא, לחך נקרא בעל החוטם כי מחד נוקבא השמאלי ואלה הכל מנחי' עס דין שהוא חזין חיים למלכות ומחד נוקבא הימני ואלה הכל מנחי' עס מ"ה שבו הנקרא חזין דחזין חיים על חיים לז"א. האי חוטמא. הוא פרדשקא הוא עמול חלל דביה נשיב רוחא דחיי לזעיר אפין. לעורו אל היחוד עס נוקביה וקרינן ליה סליחה. כי גורם לפה לז"א לומר סלחתי והוא נחת רוח אתבסמותא דרוחא מנסס את ז"א הנקרא רוח.

עוד עי"ש החילוק בין חטם דא"א לחטם ז"א שבאריך אפילו צד שמאל הוא חיים ואילו בז"א הצד שמאל הוא חרון אף ובעס

עוד עי"ש תאנא כד הוה רב המנונא סבא בעי לצלאה צלותיה היה מכוין להמשיך רוחא דחיי מחוטם א"א לחוטם ז"א להמתיק היינים שבו לכן אמר לבעל החוטם דהיינו א"א אני מתפלל שיטעל דיני חוטם ז"א לבעל החוטם אני מתחנן. להמשיך רוח חיים מחוטם א"א לז"א והיינו דכתיב ותהלתי אחטם לך האי קרא לעתיק יומין אמרו. דהיינו א"א לז"א אומן ההולכה והשגח שלי היא שאליך חוטמי לך

ועיין אדרא זוטא האיזינו דף רפ"ט. מנוקבא דפרדשקא דביה נשיב רוחא דחיי לז"א וכו'.. ובהאי רוחא זמינין למנדע חכמתא בזמנא דמלכא משיחא. עכ"ל.

¹³ פרדשקא – הפירוש צינור, ורומז לחוטם לשון זה נמצא גם במשנה באהלות פ"ו שני פרדשקים זה בצד זה ופירש הרע"ב צנורות חלולים.

¹⁴ הכוונה כי למעלה למעלה במקום הנקרא כתר המלך והוא בחי' מקומו של עולם, לשם פונה השבחו של מקום, והוא מתחלק לבחי' הנקראת עתיק, כי נעתקת מאד מאיתנו, ולבחי' הנקראת אריך אנפין, משם נמשך אריכות אפים לעודה"ז, והיא בחי' קומת אדם, ומבחי' חוטם של אותו פרצוף זוכה איש הישראלי לתרפו אורות שעל ידם נמשך לו רוח חיים כזו שכל חיותו מהתפילה. (כפי שנתבאר בהקדמה עי"ש)

לא נמצא בספרא דציניעותא אלא כעין זה ברמזו כנ"ל בזהר תרומה, ורק בצירוף לשונות מאדרא רבה וזוטא הנ"ל צירף רבינו לשון זה, ונראה שהלשון הזה הוא כבר חלק מהביאור על הספד"צ.

אות א

בה מבאר המדרגה הגבוהה שבה רוצה שנוכח ע"י כל המבואר בתורה זו

פי עקר פלי-זינו כלימב מלחמתו של משיח ושל כל איש ישראלי (לק"ע"מ ועל"ת קצט"מ) הוא התפלה^מ הכוונה שלזכות לזה בשלימות יזכה משיח וכן צדיקים גדולים שתיקנו בחינת משיח שלהם בעיקר ע"י תיקון הברית בשלימות גדולה (עיין תורה לב תנינא) ועי"ז גם כל המידות, אבל בודאי כל איש ישראלי צריך ללמוד זאת לעצמו כפשוטו כפי מדרגתו להשתדל מאד להתפלל ולהתבודד בינו לבין קונו על כל קושי שיש לו וכל חסרון וכל מלחמה ובעיקר מלחמת היצה"ר (לק"ע תפילה ב), שהוא המשיח^מ שדרכו תמיד בשיחה לפני קונו בבחי' "ואני תפילה" תפילתו **בחינת חטם, כמו שפתיב** (ישעיהו מ"ח^מ): **"ותהלתני אַחַטְס לָךְ"** פשט הפסוק הוא שהקב"ה אומר השבח והתהילה שלי הוא זה שאני חוטם וסוגר מידת כעסי על ישראל ורבינו הביא הפסוק ללמוד ממנו שע"י תהילתי דחינו תפילה בטל החרון אף ומוזה ראייה שהתהילה היא בחי' חטם והראיה מזה שפעולתה מגעת עד שם לעורר מידת אריכות אפים לישראל מחטם העליון ולבטל הכעס^מ, **ומשם** מהתפילה **עקר חיותו** כי על ידה נמשך לו חיות מחטם עליון כפי שיתבאר, וע"י התפילה מרגיש חיות נפלא וחשק בעבודת ה'. וגם כמו שכל אדם בלי נשימה תחסר החיות כן איש הישראלי בלא תפילה ודיבורים להש"י מרגיש מת, וכן אמר דוד המלך תפילה לאל חיי פי' התפילה לקל היא חיי. **וְכָל**

^{מב} נקט כלי לשון רבים לרמזו לשתי בחינות בתפילה חרב וקשת כפי שיבואר לקמן

^{מד} עיין גרסת לקוטי עצות ערך תפילה – שגורס איש הישראלי במקום משיח, מבואר שקיבל מרבינו שכל אחד יכול לזכות לזה, כפי שמתגבר לתקן בחי' משיח שלו דהיינו כפי המבואר בתורה זו.

איש ישראלי – איש בזהר כנוי למתגבר על יצרו המסיתו מהיושר. **ישראל** היינו ישר-קל דהיינו שמכוון תמיד אל הקב"ה.

^{מה} **עלים לתרופה** מכתב רצט – אף הזפרתני בני חביבי שביום טוב העבר החייתי עצמי הרבה בהתחלת התורה הנ"ל כמה שפתיב שם שעקר הפלי זין של הצדיק היא תפלה. וכל המלחמות שילחם וכל הכבישות שיקבש הכל על ידי התפלה וכו', והזפרתי מה שפתיבתי ודברתי בזה, ונזכר בהלקוטי עצות שנאמר גם על כל אדם מיישראל שכל פלי מלחמתו וכו', הוא התפלה וכו', ודברתי בזה קצת עם אנשי שלומנו אז. וגם עתה אני מחיה עצמי בזה. כי כל לשון ולשון הקדוש והנורא של רבנו זכרנו לברכה שמוזכיר אצל כל דבר. יש לו כח מיוחד לעורר ולחזק את הלב הישראלי לעסק בזה. ומי שמשלים אל לבו שכל פלי זין שלו וכו' הוא התפלה וכו' מתעורר מחדש לעסק בזה. ואם פי אין לי כח ללחם כל כך וכו' אבל הלא אני כמו האיש חיל הפשוט שגם הוא לוקח פלי זין מבית המלך. ומקרח ללמוד תבסיסי מלחמה וכו' בכל יום, והכל בכח המלך והשרים המלמדים אותו וכו'. ואין שהוא אני יודע שהמלחמה ארבה וחוזה מאד. ואין לי שום פלי זין וכו' כי אם מעט דבור פי. וגם זה בישועת ה' ונפלאותיו העצומים, ואי אפשר לבאר על פני השדה כמה אני חזק בזה. וגם אתם צריכים לילך בזה לידע כל זה, ויותר מזה, ועין בלקוטי עצות בתחלתו מזה. יתר מזה אין פנאי עתה להאריך.

^{מז} **בפשטות הכוונה** שלפני המלחמה צריך להתפלל וע"י שתתקבל תפילתו ינצח המלחמה אבל מזה שמכנה את התפילה כלי זין וכן מבואר לקמן שהי אחרב וקשת משמע שעצם התפילה היא כבר יציאה למלחמה כי כדי שתגיע ותתקבל ותפעל היכן שצריכה לפעול בנוקבא דפרדשקא הדרך ארוכה והרבה מקטרגים יש לה בדרך שצריך להלחם בהם כדי לעלות לשם.

^{מז} **כיון שכתוב** הוא נראה שהכוונה למשיח אבל מאידך מהפסוק שמביא לראיה נראה שהכוונה לתפילה ובאמת שניהם נכונים כפי שיתבאר ע"י הפסוק והריחו ביראת ה'

^{מח} **ישעיה פרק מז (ט) למען שמי אאריך** אפי ותהלתני אַחַטְס לָךְ לְבַלְתִּי הַכְרִיתָּ: **פרש"י** – (ט) אאריך אפי – לשון הוה הוא. (פי' ולא עתיד ורוצה לומר שכן דרכי להאריך אפי למען שמי) ותהלתי אחטם לך – וזאת היא תהלתי אשר אחטם לך' חוטם אסתום חוטמי מצאת עשן נחירי ומקצוף עליך שהכובע יוצא עשן מנחיריו כמה דאת אמר עלה עשן באפו (תהלים יח) וכן כל חרון אף הוא לשון חימום החוטם. חרה אפי – וכן ועצמי חרה מני חורב (איוב ל) נחר חוטמי מרוב חימום: דהיינו שהפסוק מתפרש ככפל לשון שלמען שמי אאריך אפי והיינו ותהילתי אחטם לך.

^{מט} **דבר זה צריך ביאור** כי הכעס לא שייך באריך אנפין כי שם יש רק אריכות אפים אלא הכעס הוא בועיר אנפין דהיינו בחי' נמוכה יותר שהיא מדרגת התפארת ששם מידת המשפט שדנים את ישראל לפי מעשיהם מדה כנגד מידה, אלא שכשישראל מתפללים תפילה כנ"ל נמתקים הדינים שבועיר אנפין צ"ע בזה כיצד כי באדרא רבה הנ"ל לבעל החוטם אני מתפלל מבואר שהתפילה ממשיכה רחמים מאריך להמתיק דיני זעיר וכן מבאור עה"פ באור פני מלך חיים באדרא שם דף קלג: אבל מאידך לקמן עה"פ עין בעין יראו מבאר שם במפרשים עפי הסוד שע"י שתבנה המלכות אז יפנה זעיר פניו אליה ואז יקבל הארה מאריך שע"י יהיה היחוד ויזכו לחיות מוקבא דפרדשקא הנ"ל. ונ"ל התירוץ שהאדרא מדבר בזמן הזה ואילו עין בעין מדובר לעתיד לבוא והחילוק ששם זה בדרך קבע וכאן בדרך ארעי כי רב המנונא חי בזמן הגלות ורצה לפעול ע"י תפילתו רחמים על ישראל אבל עדין היו בגלות ולא זכו לרחמים אלא לשעתו אבל לעתיד יתקיים עין בעין יראו קבע וזה רק ע"י משיח שיבנה קומת המלכות בשלימות ואז אריך יאיר בקביעות בועיר ותיהי הנהגת העולם כולו ברחמים גדולים.

^י **והמלבי"ם** פירש את הפסוק טוב חסרך מחיים שפתי ישבחונך שדוד אמר החסד שעשית עמדי שנתת לי שפתים לשבח אותך הוא גדול מהחסד שעשית עמדי שנתת לי חיים. מה שאמר ומשם עקר חיותו כתב הרמ"ק עיקר החיות בבינה וכן בכתבי הארז"ל אור

מִלְחַמְתּוֹ שִׁיעָשָׂה בִּיצֵה"ר והס"א ובשאר החולקים ומונעים אותו מעבודת ה' **וְכָל הַכְּבִישוֹת שִׁיכַבֵּשׁ** בין ע"י נצחון במלחמה ובין שלא במלחמה, כגון דברים שיבואו לו גם בלי תפילה אעפ"כ צריך להתפלל עליהם כדי שיבואו מצד הקדושה ולא כשפע של בהמה (שיחות הר"ן ר"ג) **הַכְּלִיא מְשֻׁמֵּי** מכח התפילה, ובעיקר במלחמת היצ"ר ע"י שהיא בחי' חטם זוכה על ידה לתוספת רוח חיים מחטם עליון כנ"ל, שע"י ניתן לו כח יותר לבחור בטוב¹¹ להמליך על עצמו את הש"י ולתת כח למלכות דקדושה, **כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב** על המשיח: (שם י"א¹²) **"וְהָרִיחוּ בִּירְאֵת ה'" וְכוּ"** הפסוק מדבר משבח כוחו של משיח שבחוש הריח יבדיל בין ירא שמים לרשע¹³, ובהמשך שם בפסוק ד' מבואר שבשבת פיו, וברוח שפתיו דהיינו תפילה, יכה ארץ וימית רשע. ומכאן הראיה שמביא רבינו לדבריו שכל מלחמותיו של משיח הם משם, מכח התפילה שהיא בחינת חטם, כי תפילה כזו **זֶה בְּחִינַת חֲטָמִים** כי מקבל מחטם העליון יראת ה' שע"י תפילתו נשמעת¹⁴. כי יראת שמים תלויה בחטם כמבואר בתורה כב אות ב¹⁵, והביאור בזה כי כשם שחיותיו וכל המציאות שלי תלויה בחטם דהיינו בנשימה כך מדת היראה היא תפיסה שכל המציאות שלי תלויה בדבר המיירא אותי. ויראה דקדושה היא שאני תופס שכל מציאותי תלויה רק בהש"י (ריצ"ח).

החטם בסג בחי' בינה. ומה שנקרא אריך שזה בכתר כי ידוע שבינה היא כתר דו"א. אבל להרגשה הזו שהתפילה היא חיי זוכים ע"י הארה מבינה הנ"ל דהיינו כשבתפילתו מקבל מנוקבא דפרדשקא ונמשך לו משם תרפו אורות מד' מילויי הויה וג' מילויי אדי-ה

¹¹ וצ"ע שבתחילה כתב שרק עיקר כלי זינו של איש הישראלי וכו' וכאן אמר כל מלחמתו ואולי התפילה היא חרב אלא שיש עוד אופנים של כבישות שלא ע"י חרב ואעפ"כ מכח שמקבל משם כי מקבל משם בעיקר כח החרב וגם עוד כוחות לכבוש יצרו ולהתגבר על כל המניעות בעבוה"ש.

¹² **וּמוֹבֵא בְּשִׁישׁ"ק** ח"ב אות סז שמישח יכבוש את כל העולם בלא ירית שום כדור נפץ. אלא בתפילה כמבואר כאן.

¹³ **וְעֵינַי פְּתוּחִים שְׁעָרִים** שבירה אות כ' משמע שכל המלחמות שלנו בעוה"ז הם לתקן בחי' עולם התווה דהיינו המלכים שמתו דהיינו המידות הנפולות שלנו שנפלו בעוונותינו. והמידות הנפולות הן **בַּנְּפֹשׁ וְהַתִּיקוֹן הוּא ע"י** בחי' רוח החיים. ותוספת רוח חיים ע"י ש שהיא מהנשמה חיה יחידה של האדם שע"י תשובה ומעשים טובים. וכאן מבואר שבעיקר ע"י תפילה נעשה בהם יחוד ונשפע תוספת רוח חיים לתקן הנפש. ועי"ש **"כִּי עֵינֵי הָאָדָם הוּא הָרוּחַ שֶׁבּוֹ וְהַנְּפֹשׁ הִיא בְּחִי' גּוֹף שְׂצָרִיךְ תִּיקוֹן"**.

¹⁴ **יִשְׁעֵיהָ פָּרַק יָא** (א) וְיִצְא חֲטָר מִגְּזַע יִשְׂרָאֵל וְנִצַּר מִשְׁרָשְׁרֵי וְיִפְרָה: (ב) וְנָחָה עָלָיו רִיחַ יְהוָה רִיחַ חֲכָמָה וְיִבְיָנָה רִיחַ עֲצָה וְגִבּוֹרָה רִיחַ דַּעַת וְיִרְאֵת יְהוָה: (ג) וְהָרִיחוּ בִּירְאֵת יְהוָה וְלֹא לְמִרְאָה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יִוְכִיחֵהוּ: (ד) וְשִׁפְטֵי בְּצַדֵּק דְּלִים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעֵנָיו אֶרֶץ וְהִכָּה אֶרֶץ בְּשֶׁבֶט פִּי וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יִמִּית רָשָׁע:

¹⁵ **הַכֵּל כְּמוֹ** בגמרא כשמביא פסוק ומוסיף וכו' הכוונה שהמשך הפסוק הוא גם חלק עיקרי בביאור הענין

¹⁶ **עֵינַי אֹרֵחַ מִישׁוֹר** מה שכתב שכיון שמישח במלחמתו בס"א ללקט מהם נצוצי הקדושה החבויים בכסויים רבים של רשע יזדקק לכח הבחנה גדול להבחין בהם עמ"נ ללקטם ויקבל כוחו מחטם עליון הנ"ל שהיא הרגש הנשמה. עי"ש עוד דייק מלשון וְהָרִיחוּ (ה' בחטף פתח) משמע שמישח יכניס בבני אדם ריח של יראת שמים שע"י יהיה בכחם להתנער מחבלי הס"א ולברוח לקדושה.

¹⁷ **סוּד חֲטָמִים** שגם בגשמיות הוא עיקר צורת הפנים וכמבואר ביבמות לגבי התרת עגונות שהכרת הפנים הוא רק פרוצוף עם החטם ובאמת גם ברוחניות כל זמן שיש לאדם חוטם היינו תפילה ויראה אזי ניכר בו צורת אדם אבל כשמאבד החוטם בטל ממנו צורת אדם וממילא גם ההשגחה עליו היא כעל בהמה והרמו בזה דמי שנפלה עליו מפולת רומז למי שנפל ברוחניות לתאוה וכבר כלפי חוץ לא נראה שיש לו איזה חיות מדבר רוחני כלל אזי הבדיקה והמבחן הוא בבחי' חוטם אם עוד יש לו איזה הרגשה בתפילה שיודע שזו הדרך לצאת אזי יש לו סיכוי ומפקחין עליו את הגל בחי' חמרא ורוחני פקחין דהיינו שיש לו סיכוי להחזיר לעצמו את הדעת. וצורת אדם הוא מתפלל כי גדר אדם הוא מדבר דהיינו חי שמדבר ודיבור היינו להקב"ה שהרי אדם נברא יחידי כמדובר ואל מי ניתן לו הרוח ממללא שידבר וודאי אל הקב"ה שזה הקושר אותו למעלה שמעלה אותו מחי לאדם דהיינו חי שקשור לעליונים נמצא שתפילה היא עיקר צורת האדם וכן בגמ' ב"ק מבעה זה אדם היינו מתפלל ומבקש. (הריצ"ח)

¹⁸ **עֵינַי בְּרִכּוֹת דף ו:** ואמר רבי חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו' מאי כי זה כל האדם אמר רבי אלעזר אמר הקדוש ברוך הוא כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כולו רבי שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה רבי שמעון בן זומא אומר כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה: גם מבואר שצדיק נקרא ירא שמים וכ"ש משיח שיהיה השלם באדם וכנ"ל כי חיותו מחטם עליון.

¹⁹ **עֵינַי שְׁעָרֵי** תיקון החטם זוכה ליראת שמים **וּבִאֲמַת צ"ע** כי בוחר מבואר שיראת שמים תלויה באונים עיין זוהר חדש כרך א (תורה) פרשת יתרו דף נו: יראי אלהים בשמיעה דתלייא באודנין דתמן יראה הה"ד ה' שמעתי שמעך יראתי וחבקוק ג. (תורה ה אות ג)

²⁰ **וְלֹא הִבְדִּיל** יראה נפולה ורעה היא שירא כגון מאריה ע"י שנפל לדמיון כאילו כל מציאותו תלויה רק באריה.

בִּירְאָה הַקְּדוּשָׁה יש בעיקר שתי מדרגות יראת העונש ויראת הרוממות, וביראת הרוממות המשל בזה לרב גדול שכשאתה סמוך לו אין תנועותיך כתנועותיך כשאתה לבד כי אע"פ שהוא לא מעניש אבל רוממותו כלפיך מיראה ומאפסת אותך בבחי' יראו אותו כל אפסי ארץ. ק"ו כלפי רוממות הקב"ה ב"ה.

אבל מדרגת אהבה היא שונה וקצת הפוכה, כי היראה גורם שמירת מרחק, אבל אהבה להפך גורם דיבוק והתכללות. אמנם יש עוד מדרגה גבוהה מאד של יראה למעלה מאהבה, שזה שייך למי שיכול לתפוס שני הפכים כאחד, שאו בתוך האהבה הוא שומר על יראה.

נ"ל חילוק בין יראה לפחד עפ"י המבואר בשיחות הר"ן פג וכן רואים בחוש שפחד לא תלוי בשכל ואדם מפחד גם כשבאים ומפחידים אותו מאחוריו והרבה פעמים אדם מפחד לפני שהוא מבין למה כי זה דבר הפועל על הלב ישר לא דרך השכל ואע"פ שרבינו נוקט שם

הישראלי כנ"ל, **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (בְּרֵאשִׁית מ"ח^א): "**בְּחָרְבֵי וּבְקִשְׁתֵּי**" פירוש שיעקב אמר ליוסף שנתן לו את הבכורה שלקח מהאמוריים שהוא עשוי ע"י חרב וקשת. **וּפְרֵשׁ רִשְׁ"י**: שחרב וקשת שאמר יעקב הכוונה '**תְּפִלָּה וּבְקִשָּׁה**'^{סד}. עיין ב"ב קכג. שהגמ' שם לומדת מדוד המלך על יעקב אבינו ו**כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (תהלים מ"ד^ו): שדוד המלך אמר "**כִּי לֹא בְקִשְׁתֵּי אָבֻטַח וְכוּ'** ולא מהחרב תבוא ישועתי אלא **בְּאֱלֹהִים הִלְלֵנוּ**"^{סו}. דהינו תפילה^{ס"ב} רק בכחה בטחנו **בְּחִינַת: "תְּהִלַּתִּי אֶחָטֵם לְךָ"** כנ"ל שיש בכח התפילה להמתיק דיני זעיר אנפין ולעלות עד אריך אנפין לעורר משם אריכות אפים ורק בכח הזה בטחנו דהיינו בכח התפילה לבטל הדינים מעלינו כי רק ע"י חטאינו באות כל הצרות ולא כפי שנדמה שיש איזה כח אחר מהש"י שיכול להרע לי. בסוף התורה יתבאר שאפילו בכח התפילה אסור לטעות בבחי' כוחי ועוצם ידי כי הכל בחסדו ית' אפילו מה שזוכים ע"י תפילה שבמדרגה הגבוהה ביותר.

אות ב

יראות ופחדים משמע שיראה ופחד שוים נ"ל שהחילוק הוא שיראה היא בשכל ופחד בלב וצ"ע עוד גם נ"ל שלא שייך פחד מרוממות כי הפחד הוא מהזיק גשמי.

^{סא} **בראשית פרק מז (כב) וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׂכָם אֶחָד עַל אַחִיךָ אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחָרְבֵי וּבְקִשְׁתֵּי:**

^{סב} **פֶּשֶׁט הַפְּסוּק** מדבר שיעקב מביטיח ליוסף נחלת קבורה את העיר שכם תמורת התעסקותו בקבורתו. והיא העיר שלקח ממלכי האמורי במלחמה, י"א שהכוונה למלחמה שנלחמו אנשי העיר הסמוכות לשכם עם יעקב אחרי שהרגו שמעון ולוי את אנשי שכם. (ובאמת רצו כל מלכי האמורי אבל פחדו) כמבואר בפרש"י עפ"י ב"ר פ' י'. ועיין רמב"ן פרק לד פסוק יג. אבל באלשיך מבואר עפ"י ילקוט שאחרי שבע שנים נלחמו כל מלכי האמורי עם יעקב ובניו ואפשר שלמלחמה הזו נתכווין יעקב. (עפ"י ספר קורא הדורות מגיד מראשית)

^{סג} **מה שכינה יעקב את עשו אמורי**, כי הוא האומה העיקרית מז' אומות (מהרש"א ב"ב קכג). והבאה"ל כתב כיון שעשו הוא זה לעומת זה של יעקב, שכנגד התפילה והקול קול יעקב יש אמורי לשון אמירה. ושמעתי לכן נקרא גם אדום, לשון ידום, שרוצה להשתיק את יעקב.

עוד עיין ספורנו (מז כב) שפירש שנקרא אמורי שאומר הרבה ועושה מעט.

ועיין שם – בחרבי ובקשתי. בחכמתי ובינתי שהם חרבים וקשתם של צדיקים כאמרו חגור חרבך על ירך גבור (תהלים מז, ד) וכבר בארו רז"ל ההוא בד"ת הוא דכתיב (שבת סג) ובענין על הפך זה שניהם חנית וחצים ולשונם חרב חדה (תהלים נג, ה) ובענין וידרכו את לשונם קשתם שקר (ירמיהו ט, ב).

^{סד} **צ"ע כי רש"י פירש חכמתי ותפילתי ולא כמו שכתב רבינו אמנם עיין תרגום שתרגם צלותי ובעותי שזה תפילתי ובקשתי בלשון ארמית.** ובאמת הקושיא היא על רש"י למה שינה מהגמ' שהיא המקור לדרשה זו בגמ' ב"ב קכג. ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מידי האמורי בחרבי ובקשתי וכי בחרבו ובקשתו לקח והלא כבר נאמר כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני אלא אלא חרבי זו תפלה קשתי זו בקשה. ועי"ש מהרש"א שמקשה כך ועי"ש שמבאר שהחרב אצל יעקב היא תפילה כנגד על חרבך תחיה שנתברך עשו והקשת אצל יעקב כנגד ברכת ויהי רובה קשת שנתברך ישמעאל עי"ש עץ יעקב שכתב אע"פ שהרי קנה את הבכורה בנויד עדשים זה לא היה אלא לסתום פיו של עשו, אבל העיקר מה שהש"י הסכים לזה היה ע"י התפילה שהתפלל יעקב לזכות בבכורה כמבואר בב"ר פרשה סג עי"ש יפ"ת.

מה שהקשיתי על פרש"י שנקט חכמתי במקום בקשתי, אולי כיון שכך מבואר בדברי עשו הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים ותרגם אונלוס יעקבני חכמני. **ועוד עפ"י מה שיתבאר לקמן באות ב' שמדרגת הבקשה היא נמוכה ממדרגת התהילה ושבח אולי היה קשה לרש"י שיעקב יאמר על עצמו שפעל בבקשה ולא בשבח אלא שא"כ צ"ע למה רבינו כן נקט בקשתי. ואולי כי באמת בחצונויות הבקשה אין חילוק אלא שבמדרגה הגבוהה יותר הבקשה בפנמיות הכוונה שלה היא כמו שבח לכן אפשר לומר בקשתי דהינו על החצונויות שבה.**

^{סה} **תפילה ובקשה** – משמע שנתם תפילה היא לא בקשה, אלא הלל ושבח והיינו חרב, וכן מובא לגבי פסוקי דזמרה שהם שבחים ונקראים זמירות כי זומר וחותר הקליפות (מנורת המאור סוף אות צג), ואולי כי הלל ושבח היינו גילוי האמת עצמה ולכן השבח הוא כחרב לקליפות. **אבל בקשה היא בחי' קשת** כי כמו קשת שמותח לאחור וזורק למרחוק כן בקשה כמה שמרגיש חסר יותר כן פועלת בקשתו, ועי"ש שמתקבלת בקשתו אזי מתגלה שיש אדון לעולם שבו תלוי הכל ויכול לשנות הטבע נמצא שרק בדרך עקיפה היא הורגת את הקליפות. לקמן יתבאר עפ"י השערי אורה שער שמיני ספירה ג' החילוק בין תהילה לבקשה שהבקשה היא דביקות בספירת המלכות והתהילה בספירת הבינה ולפ"ז מבואר יותר כי הבינה ידוע שממנה בורחים הקליפות אבל במלכות היא בסכנה מהקליפות אלא שע"י שמבקש כל צרכיו מהקב"ה מגלה בזה מלכותו וזה מבטל דעת דקליפה שכופרת במלכותו ית'. **עוד בענין שבח ובקשה עיין באריכות בהוספות שבסוף התורה**

^{סו} **תהלים פרק מז (ו) בָּךְ צָרִינוּ נִגְנַח בְּשִׁמְךָ נְבוֹס קְמִינוּ: (ז) כִּי לֹא בְקִשְׁתֵּי אָבֻטַח וְחָרְבֵי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי: (ח) כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצָּרֵינוּ וּמִשְׁאֲנֵינוּ הִבִּישׁוּת: (ט) בְּאֱלֹהִים הִלְלֵנוּ כֹּל הַיּוֹם וְשִׁבְחְךָ לְעוֹלָם נִזְדָּה סֶלָה:**

^{סז} **משמע כאן שאפילו על בקשה לא סמך אלא רק הלל ושבח** ועיין אורח מישור שלומד עוד יותר שגם דוד המלך התכוין כמו יעקב לחרב התפילה ועל זה אמר לא תושיעני ויתבאר עפ"י מה שיבואר בסוף התורה על מאמר רבב"ח ואי לא דמקריבין לספינתא הוי טבעינן, שגם תפילותינו אין בכוחם לבד לעורר השפע מאריך אנפין אלא הקב"ה בעצמו הוא שעושה זאת ע"י רבוי התפילות שמעל ה צדיק (עיין בזה תורה קה) לכן אמר שאנו רק באלקים הללנו כל היום והקב"ה בחסדו עזר לנו לנצח מלחמותינו

^{סח} **ונראה שמה שבתורה נאמר ברמו, והיה צריך תרגום כדי להבין הכוונה האמיתית, כנ"ל "בחרבי וקשתי" ותרגום צלותי ובעותי, אצל דוד המלך שהוא בחי' מלכות פה, תורה שבע"פ קרינן ליה, זה נאמר בפירושו, שלא החרב מושיע אלא התפילה.**

רבינו מבאר כאן שאת חרב התפילה מקבלים משמירת הברית ועפ"י הכלל שבארנו בהקדמה שתפילה היא חרבת ששורג את הסט"א הרוצה להכחיש מציאותו והנהגתו ית' בעולם והברית היא כח המושך את האדם אליו ית' וכל זמן שאדם לא נמשך אחריו ית' לא מתעוררת הסט"א כלל לכן את החרב התפילה צריך האדם רק כשמתעורר מכח הברית להתקרב ולדבר אליו ית' שאז מיד מתעורר הסט"א למונעו מזה והחרב מכרית ומפנה הדרך. לכן את החרב חוגרים על הירך דהיינו על תיקון ברית כי שאין ירך לא צריך חרב.

וְזֶה הַפְּלִי-זֵינְךָ כְּלֵי הַמַּלְחָמָה, חַרְבַּת הַתְּהִילָה וְקִשְׁתְּ הַבְּקִשָּׁה צְרִיף לְקַבֵּל עַל-יָדֶי בְּחִינַת יוֹסֵף, הַיְנוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית^ט דהיינו ששומר על הברית והקשר עם הקב"ה ע"י שמשדל לחזק אותו ונוהר מאד ממפסדיו בעיקר ע"י שמתרחק מאד מכל הדברים שהקב"ה שונא, ועיקר מה ששונא זה זימה (סנהדרין צג.) בכל בחינותיה. לכן ניאוף היא התאוה היחידה שלא נקראת על שם מעשה העבירה אלא על שם החרון אף שגורמת, (ריצ"ח), **כְּמוֹ שְׂפָתוֹב** (תהלים מ"ה^{עב}): "**חֲגוּר חֲרָפָה עַל יָרֵךְ**" בפשט הכוונה שכך דרך החוגרים חרב לקשרה על ירכם וכיון שירך רומז לתיקון הברית כמ"ש שים נא ירך תחת ירכי וחי שרה כד ב) (גם עיין סוטה ח:) לכן חז"ל דרשו שרומז לתיקון הברית (ג)^{עב} ולפי רבינו אומר דוד המלך שאת חרב התפילה צריך לחגור על תיקון הברית. **וְכְמוֹ שְׂפָתוֹב**^{עד} (תהלים קל"ב^{עב}): "**מִפְּרֵי בִטְנֶךָ אֲשִׁית לְכֶסֶף לָךְ**" זֶה בְּחִינַת

^ט עיין גם תורה נ' שרק ע"י ברית זוכים לתפילה, ועיין תורה פד תנינא שהיא עיקר החיבור עם הקב"ה וזוהו לשון תפילה מלשון נפתלתי שהוא לשון חיבור ע"ש.

^ז זין הוא לשון ארמי לכלי מלחמה עיין בראשית (מט ה) כלי חמס תרגם יונתן מאני זיינא

^{טא} מה זה תיקון הברית ואיזה סגולה יש לזכות לזה לא באר רבינו כאן, אע"פ שבענין המשפט כן באר, ולכאורה צ"ע, כי תיקון הברית הוא הקרקע שעליו בנוי כל יסוד התורה הזו, כמבואר באן שרק ע"י מקבלים את חרב התפילה, ואילו המשפט הוא כבר נוגע לאיכות התפילה. ואולי דייקא בגלל זה כמו שמבואר בכהאריז"ל מדוע לא נזכר תיקון המדות בתורה, ותרץ כי זה הקרקע שעליו ניתנה התורה. והכי נמי צ"ל כאן. עכ"פ לפטור בלא כלום א"א, ומאידך עצם הדיבור בזה כבר מסוכן, לכן נראה רק להעיר בעיקר בענין שמירת העינים ומזה יקיש כ"א לשאר הפרטים. ידוע שחז"ל התייחסו לכח הראיה ככח ממשי שיכול לילך ולהזיק והביאו ראיה מבת הזענה שבכח ההסתכלות דוגרת על ביצתה להוליד ממנה אפרוח ולכן אסרו הזיק ראיה בגמ' ב"ב וכו' וצדיקים גדולים השתבחו שגם לא הביטו חוץ לד' אמות. ואחר שהתורה וחז"ל אסרו הסתכלות אסורה כמ"ש לא תתורו וכו' ותלו האיסור בפגם הברית נראה לומר שגם זה כנ"ל שזורק הכח הראיה למקום שלא יוליד כבוד שמים. ואולי כי כח ההסתכלות מלבד ההכרח לצורך הרשות משום שלום בית שלא יכשל ויפול כמבואר בהלכות שבת אבל עיקרו מסתמא צורך מצוה ומסתמא על זה דייקא הסומא נקרא מת.

ונראה כי העין סרטור הלב וצריך להסתכל רק בדבר שגורם התפעלות הלב לקדושה וכמו שיש דיבור לבטלה וכמו שיש דיבור רע יש הסתכלות רעה והכל תלוי בהתפעלות הנגרמת ע"י ההסתכלות. ממילא מובן שכל הסתכלות על נשים היא רעה שגורמת עכ"פ איזה התפעלות רעה כל עוד יש אצלו חילוק בין איש לאשה.

ולכן מי ששומר את כח ההסתכלות שלו שלא יגרום התפעלות רע אזי זוכה לקדושת העינים עד כדי תיקון הלב מכל המדות הרעות כי שוריינא דליבא בעינא תליא עד שיכול לזכות לראות רוחניות ממשי.

עוד בזה בענין הדיבור - הוא לימוד רב לתלמיד (עיין תורה קלד) ובענין המעשה - בגון בהולדה ובצדקה (עיין תורה רסד)

תימה שאת החרב שזה דבר שנועד להרוג ולהפריד מקבלים מבחי' ברית וקשר. אבל באמת גם הברית נעשית ע"י ברית וחרב פפיות דייקא כמובא בהלכות מילה, ושמעתי מהריצ"ח כיון שכל ברית היא ניתוק וכריתה מכל ברית אחרת כי ברית היא כמו שאנו שני חצאים של דבר אחד ממילא לא שייך ברית עם יותר מאחד. ועוד נראה ממה שעל הברית חופה הערלה כידוע משמע שמגודל חשיבות ענין הברית יש על זה קטרוגים עצומים. ועיין ערבי נחל מקץ שאפילו בין שני בני"א וכשאין ברירה אפילו עם גוי הוא תיקון עצום וכ"ש עם הקב"ה בעצמו.

^{עב} תהלים פרק מה (ד) חֲגוּר חֲרָפָה עַל יָרֵךְ גְּבוּר הוֹדֵךְ וְהִרְדֵּךְ: פִּרְש"י עִפְ"י הַגַּמ' לְמַלְחָמָתָהּ שֶׁל תּוֹרָה. וְרַבְּנוּ מִפְּרֵשׁ לְמַלְחָמָתָהּ שֶׁל תְּפִילָה.

^{עג} עיין זוהר ויחי דף רמ: רבי אבא פתח, (תהלים מה ו) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך, וכי דא הוד והדר למיין זיינא ולאודרוזא בהאי, מאן דאשתדל באורייתא ואגח קרבא באורייתא וזריז גרמיה בה דא הוא שבחא (דמריה), דא הוא הוד והדר, ואת אמרת חגור חרבך, אלא ודאי עקרא דמלה, את קיימא קדישא יהב קב"ה ורשים ליה בבני נשא, בגין דינטרון ליה ולא יפגמון ליה בפגימו להאי רשימא דמלכא, ומאן דפגים ליה, הא קאים לקבליה (ויקרא כו כה) חרב נקמת נקם ברית, לנקמא נוקמא דברית קדישא דאתרשים ביה והוא פגים ליה. ומאן דבעי לנטרא האי אתר, יודרו ויתקן גרמיה, וישוי לקבליה בשעתא דיצרא בישא יתקף עלוי, להאי חרב דקיימא על ירך, לאתפרעא ממאן דפגים האי אתר, וכדין חגור חרבך על ירך גבור, גבור איהו גבור אתקרי, ועל דא הודך והדרך. **דבר אחר**, חגור חרבך על ירך גבור, מאן דנפיק בארחא יתקן גרמיה בצלותא דמאריה, ויודרו בהאי צדק חרב עלאה בצלותא ובעותין עד לא יפוק לארחא, כדכתיב (תהלים פה יד) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. תא חזי וזולון נפיק תדירא לשבילין וארחין, ואגח קרבין, ואודרו בהאי חרב עלאה בצלותא ובעותין עד לא נפיק בארחא, וכדין נצח עמין ואתתקף עלייהו.

^{עד} חרבך על ירך היא ראיה שחרב התפילה צריך להקדים לו שמירת הברית ומפרי בטנך אשית לכסא וכו' לומדים שגם משיח יזכה להיות משיח דהיינו בעל חרב התפילה ע"י תיקון הברית. עיין בל"ר שכיון שהתחיל ממדרגת משיח מבאר כל מדרגה שגם משיח יזכה לה.

^{עה} תהלים פרק קלב (יא) נִשְׁבַּע יְקֹקֵף לְדָוִד אֲמַת לֹא יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרֵי בִטְנֶךָ אֲשִׁית לְכֶסֶף לָךְ: (יב) אִם יִשְׁמְרוּ בְּנֵיךָ בְּרִיתִי וְעַדְתִּי זֹו אֶלְפִידִם גַּם בְּנֵיהֶם עָדִי עַד יִשְׁבּוּ לְכֶסֶף לָךְ: מבואר ששבעת הקב"ה לדוד המלך שבנו יהיה מלך אחריו ואם בנו ישמור הברית אז גם בנו יהיה

מְשִׁיחַ כי אשית לכסא הפי' אשים אותו על כסא המלוכה. וכוונת הפסוק שהקב"ה מביטיח לדוד המלך שמבני בניו יצא מלך משיח, שהוא **בְּחֵינַת הַתְּפִלָּה** כנ"ל. והמשך הפסוק שם הוא **"אִם יִשְׁמְרוּ בְּנֵיהֶם בְּרִיתִי"**, **הֵינּוּ עַל- יְדֵי בְּחֵינַת יוֹסֵף** נמצא כנ"ל שזוכים לתפילה שהיא בחי' משיח ע"י שמירת הברית, דהיינו שתפילה בבחי' משיח, דהיינו ששגורה בפיו, שולחים בפה של שומר הברית.

וְיוֹסֵף שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית, נִטְלָה אֶת הַבְּכוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחֵינַת עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה* **בְּחֵינַת פִּי שְׁנַיִם** כמו הבכורה ע"ט,

מלך וכן הלאה עדי עד ובסוף הפרק רמוז גם מלך המשיח. בפשטות פסוק יב נלמד ככפל לשון והכוונה לברית התורה. אבל רבינו לומד שברית כולל גם שמירת הברית בתאוה הידועה.

ע"י צ"ע הרי קיבל מיעקב ולמה אומר רבינו שנטל. ונראה כיון שהיה בזכות שמירת הברית נמצא שבדין קיבלה ונחשב כמו שנטל כדמצינו בברכות יז: עה"פ אבירי לב הרחוקים מצדקה ופרשו שהצדיקים נוזנין בזרוע ולא בצדקה.

עין בגמ' בבא בתרא קכג. שרק לענין פי שנים קיבל את הבכורה אבל שם בכור נשאר על ראובן כמ"ש בפ' ויחי (מט ג) ראובן בכורי. וכנראה נפ"מ לעבודה במקדש שזוהי תורה היה בבכורות אבל נ"ל שגם זה קשור לתיקון הברית ולא נשאר לו אלא שם בכור לענין בכור או"א לרבות אחיך הגדול.

ע"י **הבכורה בחי' פי שנים** כי היא מהות של כפל ורמוז באותיות בכר שהן כפל היחידות עשרות ומאות וגם היא בחי' בן המכיל את אב. אבל שאר הבנים מבואר בכהאריז"ל שהם כבר מעורב בהם בחי' כח הבכור, שזה בחי' נ"ט בר נ"ט כלפי האב. הבכורה רומזת לקשר החזק בין אב ובן, בחי' אבן ישראל אב ובן כחדא, בחי' העלול מיד בהפרדו מהעילה טרם הריחוק בחי' הבריאה כשעדין קשורה לקודם הבריאה. כשעדין הרושם חזק ועדין השכחה אינה שולטת. לכן עבודת הקרבנות בבכורות כי הם בחי' כהונה כמבואר בתורה לד שמאיר בו נקודת אהבה הקדושה שיכול עי"ז לחזור ולחבר ולקרב את החוטא לשרשו ע"י הקרבן. וכפי שנתבאר בתורה א' דהיינו בחי' ראשית שמכח זה יש לכל בכור איזה בחי' קדושה שצריך פדיון (שערי יושר בכורות שער ה פכ"ה) **לכן הבכורה תלויה בברית וזוכים בה ע"י שמירת הברית** כמבואר כאן כי הברית היא שמירת הברית והקשר עם הקב"ה היא מכח הבכורה דהיינו הרושם החזק של החיבור שהיה לנו עם הקב"ה בחי' הרשימו שאחר הצמצום שהוא בחי' הרוח דשק בעלה בגווה דהיינו הקב"ה בעולמו כשכביכול מצמצם עצמו ונתן מקום להעלים עצמו בעולמות. כי בכורה וברית הן בחי' אחת בחי' הרוח הנ"ל דשק בעלה בגווה. (כמבואר בכהאריז"ל לגבי בכור ובוזהר על שכנינתא בין תרי צדקיא יתבא לגבי הצדיק דהיינו שמירת הברית) דהיינו כח הכסופים והמשיכה אליו ית' (עיי' תורה לא אות ו)

ע"י ההגה נמצא בסוף אות ב'

ע"י **ביאור ענין פי שנים שבבכורה** והקשר של זה לפי שנים שבתפילה עיין לק"ה חו"מ נחלות ד' דף ק. אות ג - אך הענין כי מה שיש בתפילה שני בחי' שהם סידור שבחו של מקום ושאלת צרכיו כשרז"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום תחילה ואח"כ יבקש צרכיו, זה בחי' מה שארז"ל אין האשה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי. כי התפלה היא בחי' אשה יראת ה' היא תתהלל כמובא כי עיקר התפלה הוא לתקן כלי השפע בשלימות כידוע וכמבואר בהתו' ואתם תהיו לי וכו' (בסי' לד.) כי השי"י חפץ להטיב ורוצה להשפיע טובו וחסדו תמיד, אך אינו יכול להמשיך השפע כי אם ע"י מעשה התחתונים דייקא דהיינו ע"י בני ישראל שנתן להם הממשלה ע"י שיתקנו כלי השפע בשלימות ע"י תפלה כתיקונו. ועיקר שלימות התפלה הוא האמונה כי אמונה בחי' תפלה כמו שכתבנו כמה פעמים כמו שכתוב "וידי ידיו אמונה" ותרגומו פרישן בצלו. והאמונה צריכה להיות שלימה בכל הבחינות ובלא זה אין להתפלה שלימות ואינה נעשית כלי לקבל השפע כי עיקר הכלי שנשלמת ע"י דיבורי התפלה הוא ע"י האמונה השלימה שהיא עיקר הכלי לקבל כל טוב.

היינו שכמו שצריך שיהי' לו אמונה בעצמו להאמין באמונה שלימה שהשי"י שומע ומאזין ומקשיב כל דבור ודבור של כ"א מישראל אפילו מהגורע שבגורעים כי הוא ית' שומע תפילת כל פה. ויש כח בכל אחד מישראל לפעול בקשתו ברחמים אצלו ית' אם יתפלל באמת אליו ית' כ"ש קרוב ה' לכל קוראיו וכו'. ובל זמן שאין לו אמונה בעצמו שיש גם לו כח להמשיך השפע בתפלתו עדיין אין לו כלי לקבל השפע כי אין לו מקום וכלי בלבו לקבל השפע מאחר שלפי דעתו הוא רחוק מלקבל השפע ולהמשיך השפע מאחר שאינו מאמין בעצמו שתפלתו עושה רושם. ע"כ עיקר התהוות הכלי ע"י התפלה להמשיך ולקבל השפע ולפעול בקשתו הוא ע"י שלימות האמונה בכל הבחי'. שמאמין בהשי"י שהוא כל יכול שליט ומושל ומנהיג כרצונו והוא חנון ורחום ושומע תפלת כל פה כנ"ל. ובשביל זה צריכין לסדר שבחו של מקום תחלה ואח"כ לשאול צרכיו כי ע"י סידור שבחו של מקום נתחזקה האמונה בשלימות כנ"ל, ...

אות ה- וזה בחי' בכור. כי משם נמשך הולדת הבכור כי כל ההולדות וכל ההשפעות הכל נמשך רק ע"י התפלה וע"כ הולדת הבכור נמשך מבחי' זאת מבחי' הפעולה ראשונה שפועל איש ישראלי ע"י תפלתו שע"י נתחזקה אמונתו להתפלל תמיד ומשם נמשך הולדת הבכור שהוא הולדה הראשונה. וכל ההולדות שנמשכין אח"כ בכלם יש בהם חלק מהולדת הבכור כמובא בכתבי האריז"ל, (שער הכוונות - דרושי הלילה דרוש ג) היינו שכל התפילות שאח"כ שעל ידם כל ההולדות כולם יש בהם חלק מהפעולה הראשונה שפעל ע"י תפילתו כי ע"י נתחזקה אמונתו להתפלל תמיד שע"י עיקר התהוות הכלי להמשיך השפע כנ"ל,

וע"כ נוטל הבכור פי שנים כנגד פי שנים שיש בתפלה שהם סידור שבחו יתב' ובקשת צרכיו כי הם בחי' אחת ממש. כי סידור שבחו קודם שאלת צרכיו שהוא חזק האמונה כדי לעשות כלי וכו' כנ"ל עיקר בחי' זאת מקבל הבכור שהוא בחי' פעולה הראשונה שפועל ע"י תפלתו שאז היה צריך להתחזק ביותר להאמין בעצמו מאחר שעדיין לא ראה שום פעולה ע"י תפלתו. אבל אח"כ שכבר פעל פעולה הראשונה בתפלתו אזי יכול בנקל להתחזק בכל פעם להאמין בעצמו מאחר שכבר ראה שפעל ע"י תפלתו. נמצא שכל ההולדות וכל ההשפעות שנמשכין אח"כ בכלם יש בהם חלק הפעולה הראשונה שהוא בחי' הולדת הבכור וע"כ מגיע לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי יש לו חלק כנגד כל א' וא' וכנ"ל.

וע' בכתבי האריז"ל מבואר בענין דרכי סודותיו הק' שפי שנים שנטל הבכור הוא בבחי' אין האשה כורתת ברית וכו' שהוא בחי' שהוא רוחא דשדי בגוה שהוא בחי' סוד היבום כי מההוא רוחא דשדי בגוה בביאה הראשונה משם צריכין לקבל כל ההולדות של כל הבנים. ועיקר מקבל הבכור וכל הבנים שבאים אח"כ מקבלין על ידו ע"כ מגיע לו פי שנים ע"ש. וכל הדברים האלה מבוארים עתה ע"פ דרכינו

פִּי הַתְּפִלָּה הוּא פִּי שְׁנַיִם.^פ שְׁנַיִם שֵׁשׁ בָּהֶם שְׁבָחוּ שֶׁל מְקוֹמָא^{פא} וּשְׂאֵלַת צְרָכָיו. (ד) עֵינַי בְּרִכּוֹת ל"א.^{פב} ל"ב. ע"ז ז':^{פג} וְהוּא בְּחִינַת (תְּהִלִּים קמ"ט):^{פד} "וְחָרַב פִּיפִּיּוֹת בְּיָדָם"^{פה} הפסוק הוא כפל לשון מדבר

בדרך הפשוט לעובדא ולמעשה להתחזק בתפלה תמיד וכנ"ל. ובאמת הכל אחד כי גם פנימיות כוונת האריו"ל הוא להביא לידי מעשה. עכ"ל לשון מוהר"ת בלק"ה.

צ"ע לפי דבריו למה כל תפילה היא בחי' בכורה הרי רק הראשונה מכוחה מתפלל את השאר באמונה יותר.

ונראה כי באמת כל תפילה מתחזק בה יותר באמונה נמצא שהשלישית אינה מכח הראשונה אלא מכח השניה וכך כל תפילה היא בחי' בכור לגבי זו שאחריה. ועיין תורה צט שכשמתפלל בדביקות מעלה את כל התפילות הקודמות שלא התפלל בהן בדביקות כראוי יחד עם זו שמתפלל בדביקות וכן מבואר בתחילת תורה קיב. ועפ"י הנ"ל שהרוח דשבק בגוה הוא הכח המעלה בבחי' מ"ן נראה שכל תפילה שמתפלל כראוי דייקא היא בחי' בכורה כי מעלה עימה בבחי' מ"ן את כל התפילות שעדיין לא עלו.

עוד צ"ע בדבריו למה הבכור הוא בחי' הרוח הנ"ל הרי הבכור עצמו ודאי לא נולד מביאה זו שבה שבק בגוה את הרוח שהרי מטעם זה בעצמו אין אשה מתעברת בביאה ראשונה. וצ"ל שהכוונה מצד המהות, שמצד מהות הוא קשור יותר לבחי' הרוח הזה. זה מבואר בפע"ח ק"ש פ"ה שכיון שהבכור לוקח חלק ראשון עיקריות דהוא רוחא. ועי"ש שכל אחד לוקח חלק ממה שהשאר הקודם לו וכל בן מצטייר ע"י הרוח שנשאר שם. (עי"ש ביאור יפה על גדולת הצדיקים כיון שהם אחים לזו"ן כי נשמותיהם נולדים מיחוד פנימי שבחו"ב שממנו נולדים זו"ן ולכן זו"ן בכורים ואנו חייבים בכבודם עי"ש)

עוד צ"ע עפ"י המבואר כאן שבכור הוא בחי' הרוח דשבב"ג כנ"ל, א"כ הבכורה תלויה במציאות, ואיך אפשר לקחת מראובן ולתת ליוסף, הרי במציאות כל בני לאה לא נולדו מכחו. אבל באמת א"כ גם ראובן אינו בכור לגבי בני שאר האמהות. ונראה כיון שיוסף בכור לרחל ובפרט שעיקר כוונת יעקב היה עליה, לכן הואיל שמירת הברית להעביר אליו את הבכורה, ובעומק יותר נראה שדייקא עי"ז זכה להיות שומר הברית מרכבה ליסוד כנ"ל, שבכורה וברית בחי' אחת, בחי' הרוח דשבק, בחי' הרושם החזק מהחיבור בין עילה לעלול, שמכוחו נכסף העלול תמיד לחזור להכלל בעלתו. (אולי לכן היחוד נקרא בעילה כי רומז שהוא מכח שהעלול חוזר להכלל בעילה)

^פ פי שנים כמו שתי פיות פה של שבח ופה של שאלת צרכיו.

^{פא} שבחו של מקום ונראה שרומז שהשבח עולה עד בחי' הנקראת מקומו של עולם, דהיינו הכתר. דהיינו כי שבח לשון השפלה כמ"ש בשוא גליו אתה תשבחם פרש"י תשפילם דהיינו שע"י שבח גורם לעלין לפנות אל התחתון והשבח מעורר עד הכתר דהיינו חטם שבארץ אנפין להפנות פניו לזעיר ואלינו שע"י זוכים לתפילה בחיות כנ"ל. עוד עיין בסוף הגליון הוספות לעיין ביאור בחי' מקום

עוד בענין גודל מעלת השבח ותהילה שקיבל יוסף יותר מאחיו שהבקשת צרכיו היא במלכות ואילו התהילה עולה עד הבינה

כן מבואר בשערי אורה – השער השמיני – הספירה השלישית – ועתה ראה ההפרש שבין תהילה לתפילה. הרי לך כי התפילה דביקה בספירת המלכות, והתהילה דביקה בספירת הבינה שהיא סוד הגאולה והחירות וכל מיני הישועות. ולפיכך הכול ראויין לתפילה ואין הכול ראויין לתהילה; כי התפילה כל אחד כפי צערו מתפלל על צרתו, אבל התהילה מיוחדת להודות ולהלל לשם על גודל טובותיו שעשה, ומי הוא שיעריך שבחו? לפיכך נאמר: לישרים נאווה תהלה (שם לג, א): המשך דבריו שם בענין הזה עיין בהוספות לעיין בסוף התורה

^{פב} ברכות לא. – יכול ישאל אדם צרכיו ואחר כך יתפלל כבר מפורש על ידי שלמה שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפלה, רנה זו תפלה תפלה זו בקשה.

^{פג} ע"ז דף ז': דתניא נחום המדי אומר שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אמר בר מינה דהיא דתליא באשלי רברבי דתניא רבי אליעזר אומר שואל אדם צרכיו ואחר כך יתפלל שנאמר תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו וגו' אין שיחה אלא תפלה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה רבי יהושע אומר יתפלל ואחר כך ישאל צרכיו שנאמר אשפוך לפניו שיחי ור"א נמי הכתיב אשפוך לפניו שיחי הכי קאמר אשפוך לפניו שיחי בזמן שצרתי לפניו אגיד ורבי יהושע נמי הכתיב תפלה לעני כי יעטוף הכי קאמר אימתי תפלה לעני בזמן שלפני ה' ישפוך שיחו מכדי קראי לא כמר דייקי ולא כמר דייקי במאי קמיפלגי כדדריש רב שמלאי [ודדריש רב שמלאי] לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל מנלן ממש רבינו דכתיב ה' אלהים אתה החלות להראות את עבדך וגו' וכתיב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה [דף ח. | רבי יהושע סבר ילפינן ממש ור"א סבר לא ילפינן ממש שאני משה דרב גובריה וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא שואל אדם צרכיו בשומע תפלה (אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה שואל אדם צרכיו בשומע תפלה) (אמר רבי יהודה אמר שמואל הלכה כדברי חכמים) אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אף על פי שאמר שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אבל אם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה אומר רב חייא בר אשי אמר רב אף על פי שאמר שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אם יש לו חולה בתוך ביתו אומר בברכת חולים ואם צריך לפרנסה אומר בברכת השנים אמר רבי יהושע בן לוי אף על פי שאמר שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אבל אם בא לומר אחר תפלתו אפילו כסדר יום הכפורים אומר:

^{פד} תהלים פרק קמט (ה) יַעֲלוּ חֲסִידֶיךָ בְּכַבֹּד יִרְנְנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם: (ו) רִמְמוֹת אֵל בְּגִרְוֹנָם וְחָרַב פִּיפִּיּוֹת בְּיָדָם: (ז) לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּגוֹיִם תּוֹכַחַת בְּלֵאָמִים:

^{פה} קשה כי לעיל אמר שהן קשת וחרב וכאן הן שתיהן חרב. שמעתי מהריצ"ח ביאור שיש קשת שהיא גם בחי' חרב דהיינו כששאלת צרכיו היא לא לתכלית מילוי החיסרון אלא רק היכי תמצוי לדביקות ותפילה. עיין חובת הלבבות שער חשבון נפש פ"ג חשבון יח (בתרגום לב טוב) מה שכתב שם שזה תכלית התפלה לא כדי שהקב"ה יעשה בקשתו אלא כדי להראות לו עד כמה הוא זקוק לו. עי"ש וכן כתב בבית אלקים להמב"ט שער התפילה פ"ב. דהיינו שבדרגה הנמוכה יש חרב וקשת אבל במדרגה היותר גבוהה של תפילה אזי הקשת נכללת בחרב ונעשית בחי' עוד פה בחרב ונ"ל שדייקא כשהתחיל לדבר מברית עזב את הקשת כי ע"י תיקון הברית מתגלה אהבת השם כזו שנהפכת הקשת לחרב כנ"ל.

בחסידיים שרוממות קל בגרונם וחרב פפיות בידם דהיינו שהשבחים שבפיהם הם כמו חרב עם שני פיות¹⁸ (דהיינו חרב מחודדת משני צדדים) רבינו מביא את הפסוק לראיה שיש בחרב התפילה בחי' פי שנים, **בְּחִינַת שְׁתֵּי פִּיּוֹת** שקיבל בחי' פה לשבח בו ופה לבקש צרכיו, **בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם** משמע שאחיו קבלו רק פה אחד ומסתמא רק שאלת צרכיו. **וְנִטַּל הַבְּכוּרָה מֵרְאוּבֵן עַל-יְדֵי שְׁחָלָל יִצְוֵעֵי אָבִיו**, לשון זה הוא כלשון יעקב בפ' יח:י"ט בברכו את ראובן לפני פטירתו, שהוכיחו "כי עלית משכבי אביך או חללת יצועי עלה", שמתחילת לחטאו הנזכר בפרשת וישלח ולה כב, שאע"פ שרק העביר מטתו של אביו מאהל בלהה לאהל אמו מפני כבודו של אמו, כפרש"י שם, גרם בזה בחי' חולין בקדושת היחוד של אביו, (שבו תלוי יחוד עליון כמבואר בתורה לב תנינא), ולכן נקרא מעשהו בתורה פגם הברית כמ"ש שם "וילך ראובן וישכב" וכו' כי פגם הברית והיחוד שבין קב"ה ושכינתיה, ולכן ניטלה הבכורה ממנו **פִּי הִיא** דהיינו התפילה **תְּלוּי בְּשְׁמִירַת הַבְּרִית**¹⁹: ואע"פ שבאמת באותה ברכה הנ"ל שמזכיר בה חטאו פותח יעקב ב"ראובן בכורי" וכן מבואר בגמ' ב"ב כג. ששם בכור לא ניטל מראובן²⁰ אלא רק הפי שנים, זו באמת גם כוונת רבינו, כי עיקר ענין הבכורה הנוגע לתפילה, הוא הבחי' פי שנים שקיבל על ידה, דהיינו שבחו של מקום ושאלת צרכיו כנ"ל, ובנגלה שקיבל שתי נחלות בארץ למנשה ואפרים.

(הגה שייך לעיל) *וְעַל פֶּן יוֹסֵף בְּשָׁבִיל שְׂזֵכָה לְבְּחִינַת תְּפִלָּה, שְׁהִיא בְּחִינַת "תְּהִלַּתִּי אֲחֻטֵּם" בְּחִינַת חַיּוֹת הַנִּמְשָׁךְ מִנוֹקְבָא דְּפִרְדֵּשְׁקָא פִּנ"ל, עַל פֶּן נִקְרָא בֶּן פּוֹרְתַת יוֹסֵף, שְׁהֵם בְּחִינַת תְּרַפ"ו אִוּרוֹת שְׁהֵם שְׁבַעַת שְׁמוֹת: ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן, קס"א, קנ"א, קמ"ג, שְׁעוּלִין תְּרַפ"ו, שְׁמֻקְבַּל מִנוֹקְבָא דְּפִרְדֵּשְׁקָא, פִּי פִרְדֵּשְׁקָא בְּגִימְטְרִיָּא תְּרַפ"ו עִם הַכּוֹלָל דֵּהֵינּוּ עוֹד אַחַד כְּנֶגֶד הַתִּיבָה כּוֹלָה סֵה"כ תְּרַפּוֹ. בְּפִרְשַׁת וַיְחִי וּבְרֵאשִׁית מִזְ כַּבֵּן בְּבִרְכַת יַעֲקֹב לְבָנָיו לְפָנֵי פְטִירַתוֹ בֵּרַךְ אֶת יוֹסֵף – בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עָלֵי עֵינַי בְּנֹת צַעֲדָה עָלֵי שׁוֹר: וּמִבְּאֵר רִבִּינוּ שֵׁיִעֲקֹב כִּינָה אֶת יוֹסֵף בֶּן פּוֹרְתַת לְרִמּוֹז שְׂבֻכוֹת שְׁמִירַת הַבְּרִית זִכָּה לְחַרְבַּת הַתְּפִילָּה שְׁעוּלָה עַד נוֹקְבָא דְּפִרְדֵּשְׁקָא הַנ"ל וְנִשְׁפַּע לּוֹ מִשְׁם תְּרַפּוֹ אִוּרוֹת שְׁעַל יָדָם זֹכָה לְחַיּוֹת הַנ"ל. כִּי תְּרַפּוֹ הֵן אִוּתִּיּוֹת פֶּרֶת בְּכַתִּיב מִלֵּא. וְסוּד הַשְּׁמוֹת הָאֵלֶּה הֵם שְׁנֵי שְׁמוֹתַי ית' הוּיָה וְאֵה־הַ, אֵלֶּא שְׂכַתּוּבִים בְּמִלּוּי בְּכַל אִוּפְנִים שֵׁישׁ, שׁוּד רִמּוֹז לְהַתְּפַשּׁוֹת כַּח הַשְּׁמוֹת הָאֵלֶּה לְמַטָּה לְהַשְׁפִּיעַ לְחַתּוּנִים.

אז

¹⁸ רבינו צייטט כאן פסוק מתהילים, אבל בטוי זה נמצא גם בספר שופטים (ג טז) וגם שם רומז לעניינינו כי מדובר בחרבו של אהוד בן גרע שהציל את ישראל ממלך עמון ע"י חרב פיפיות שחגר אותה על ירך והיה איטר יד ימינו מבני בנימין כנזכר בלוחמי שבט בנימין בפילגש בגבעה שעליהם נאמר איטר יד ימינו קולע אל השערה ולא יחטיא

¹⁹ בראשית פרק מט (ג) ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז: (ד) פחו פמים אל תותר פי עלית משפכי אביך אז חללת יצועי עלה:

²⁰ כי לזכות לתפילה הפי' לזכות להתפלל תפילה כזו שכולה קשר וחבור להקב"ה כמו להבה שכולה בוערת לעלות ולחזור אליו ית' שכל קומת המתפלל משתתפת בתשוקה הזו בכל כוחותיו וכל כולו מכוון רק אליו ית' וזה רק ע"י שמירת הברית, וצא ולמד מפגה"ב, דהכלל ידיעת ההפכים אחת (עיין בזה לק"ה גילוח ה' ו' והקדמת התיקונים דף ב). כי ברית היא קשר בין שנים ושמירת "הברית" בהא הידיעה, היא הברית הידועה שכתרנו עם הקב"ה להיות כמו "שני חצאים של דבר אחד" ששניהם מרגישים שאין שלימות לזה בלא זה. אבל בלי תיקון הברית התפילה קרה בחי' "לא קמה עוד רוח באיש", וכן הנעימות והכח בבחי' כל עצמותי תאמרנה תלוי בברית, כמבואר בתורה נ' ותורה מת. גם עיין תורה טו ותורה לב תנינא שמישיח בחי' תיקון הברית מתברר רוחו דייקא מהכעס בחי' חרון אף וכנ"ל שע"י תפילה ממתיק חרון אף ועי"ז מתברר רוחו של משיח ומקבל רוח חיים מחטם עליון דאריך.

²¹ ונ"ל שגם את העבודה הפסיד עפ"י המבואר בתורה לד שכהונה שעל ידה מקריב קרבנות ומקרב את המרוחקים בחטאם לאביהם שבשמים היא ע"י נקודת אהבה הקדושה וגם היא תלויה בברית, לכן נ"ל ששם בכור שנשאר לראובן היה רק לענין כבוד שאחיו חייבים לכבד אותו מדכתיב כבוד את אביך וכו' את לרבות אחיך הגדול וכמבואר בכהאריז"ל כיון שמכח הבכור נולדים כל שאר אחיו וזה בפועל כן התקיים אצל ראובן. הגה- יש לעיין בזה שזו מעלה רק אם לא שייך בכל אחיך הגדול אף שאינו בכור.

²² למה דווקא שמות אלה עיין באה"ל אות ז' ששם אהי-ה הכנה לשם הויה שהוא העיקר. וכמבואר זוהר ח"ג אחרי מות דף סה. עיין בהוספות לעיין בסוף התורה בזוהר הזה עם ביאור המתוק מדבש והאור יקר לרמ"ק וקיצור הדברים הם ששם אהי-ה הוא בבניה כי רק מהחכמה שייך לקרא בשם ושם קמייץ וסתים רמוז באות י' ובבניה נקרא בשם אהי-ה כי קודם אין התגלות רק הכל נעלם ובאמת כדברי המתוק מדבש ששם אהי-ה רומז לאריך אנפין אבל לאריך המתגלה בבניה כי קודם שמתגלה בבניה אין לו שם כנ"ל ובבניה נקרא אהי-ה כי רומז שעדין ההויה כלולה בשרשה בבחי' שביל דק עי"ש. ושם אי-ה הפירוש שבעתיד תתגלה ההויה בגלוי. ולפ"ז נקט מילויי אהי-ה ומילויי הויה דהיינו התפשטות ההויה ושרשה מנוקבא דפרדשקא.

²³ תרפו גמט' פרדשקא וזה גם גמט' שני השמות הויה ואהי-ה כשכותבים אותם במילוי דהינו כל אות בכל אותיותיה. כגון שם הויה במילוי אלפין - יוד הא ואו הא שהוא גמט' שם מזה, וכן במילוי יוד - גמט' עב ובמילוי יוד לבד מהואו שהוא באלף - סג. ובמילוי פשוט יוד הה וו הה -בן. וכן שם אהי-ה במילוי אלפין - אלף הא יוד הא - קמג. ובמילוי ה - קנא. ובמילוי יוד - קסא. סה"כ שבעה שמות שמתפשטים מנוקבא דפרדשקא להאיר למטה למתפלל כראוי כנ"ל. סוד המילוי שהוא בחי' התפשטות הדבר עיין ערבי נחל בראשית תקסב עה"פ אשר שמתו חול גבול לים.

אות ג

וְיָמִי שֶׁזָּכָה לְחָרֵב הַתְּפִילָּה הַזֶּה ע"י תִּיקוּן הַבְּרִית כִּנ"ל, צָרִיךְ לִידַע אִיךָ לְלַחֵם עִם הַחָרֵב, שְׁלֹא יִטֶּה אוֹתָהּ לְיָמִין אוֹ לְשְׂמָאל, וְיִשְׂיֵהָ קוֹלַע אֶל הַשְּׁעָרָה וְלֹא יַחְטֵא צַד: כי יש סט"א וקליפות המסיטות לימין ויש לשמאל ולכוין ממש לאמצע צריך לברר אותו ע"י המשפט כל פעם מחדש, כי א"ס לאמצע כידוע, ובכל אמצע שזוכה עדין יש קליפות דקות יותר שבתוך האמצע הזה מסיטות לימין ושמאל, עד שזוכים לבחי' חוט השערה. ובלק"ה^צ מבאר שהן קליפת עשו וישמעאל^צ דין וחסד דקליפה שהדין טוען שאין טעם

אולי אפ"ל ששני השמות הויה אהי-ה כשמתפשטים למטה נעשה מהם בתפילה בחי' פי שנים דהיינו שבכח שם הויה מאיר הבקשה ושאלת צרכיו, כידוע שהויה בחי' זעיר אנפין ששם שמיעת התפילה. ובכח שם אהי-ה נעשה בחי' שבחו של מקום, כי אהי-ה בבינה, בחי' לאה שהיא הראשונה הודתה להקב"ה, כמובא בגמרא ברכות ז, וגם בינה כתר דז"א, וכתר נקרא מקום, וזהו הלשון שבחו של מקום, ועוד כי שם אהי-ה משם מאיר אור התשובה כמבואר בתורה ו' והודאה שייכת יותר אצל בע"ת, כידוע החילוק בין דוד שבקל הודה על חטאו לשאול שקשה היה לו להודות על כשלונו במלחמת עמלק, וכידוע שזה דייקא מרוב צדקתו שמחמת שמעולם לא חטא, עיין יומא כב: שהיה כבן שנה לחטא כשמלך.

^צ בטוי זו לקוח מפרשת פלגש בגבעה שבספר שופטים (כ' טז) מכל העם הזה שבע מאות איש בחור אטר יד ימינו כל זה קלע באבן אל השערה ולא יחטא: פרש"י - (טז) אטר יד ימינו - גמודי יד ימינם, לא היו שולטים בה כאילו היתה אטומה, כמו (תהלים סט טז): אל תאטר עלי באר פיה. כל זה - שבע מאות איש הללו. אל השערה - לחוט השער. ולא יחטא - לא ישגה: והמצודת ציון פירש - אטר וכו' - ר"ל שמאלי ודוגמתו באהוד (לעיל /שופטים/ ג טו): ועי"ש (שופטים ג, טו - ויזעקו בני ישראל אל יקום יקום להם מושיע את אהוד בן גרא בן ימינו וישלחו בני ישראל בידו מנקה לעגלון מלך מואב):

המעשה בפלגש בגבעה היה שהיו שבע מאות לוחמים משבט בנימין ונאספו עליהם ארבע מאות אלף מישראל להלחם על מעשה פלגש בגבעה שהיה מעשה נוראה של פגה"ב שנעשה ע"י אנשי שבט בנימין ועל זה קנאו כל ישראל ויצאו להלחם בהם ושבט בנימין נצחו שני ימים ובשלישי נפל (אולי רמו לבחי' משפט בחי' ת"ת ספירה שלישית שמברר השנים חו"ג הקודמין לה).

צ"ע כי בהביאו בטוי זה נראה שמביא ראייה לחרב מזריקת אבן שזה יותר דומה לקשת ומאידך עזב את הקשת לגמרי ובה לא כתב שצריך לדעת לכוין בה. גם צ"ע מה הענין שהיו אטרים דמשמע שזה גרם להם להיות קולע אל השערה ולא יחטא. ואולי כי היו מבנימין וימין בחי' חסד לכן כדי להתמצע לקחו אטרים שאין להם בחי' ימין, וכן אהוד היה בן ימיני איש אטר יד ימינו. גם אולי לכן לא כל כך חששו בני בנימין למחות על פגה"ב שהיה במעשה דפלגש בגבעה כי נפילת החסד היינו ניאוף כידוע וכמובא גבי ישמעאל שהוא בן אברהם דייקא. עיין מעם לועז שופטים ג' שהביא י"מ שאיטר יד הכונה שהיו מאמנים ידיהם לשלוט גם בידם השמאלית, ולפ"ז אפ"ל שמוכן שעשו כן כדי לזכות לכוין לאמצע לחוט השערה שזה זוכים דייקא ע"י שני צדדים כנ"ל.

גם צ"ע כי מבואר בספר המידות (אמת מוח) שאטר בגלגול הקודם היה שקרן משמע שהוא היפך האמת (ליעקב) עוד שם (אות ח') מרוח פיו של השקרן נעשה היצה"ר וא"כ קשה מדוע דווקא איטר לא החטיא

ועיין בתורה סו שאיטר הוא חידוש וצ"ע כוונתו בזה ומשמע שקשה לו להוציא מכח אל הפועל כי כח הוא ימין ופועל שמאל אבל אטר אין לו ימין אולי כי גם בחלק אלוך שלו שחותמו אמת.

ובאמת אולי לכן לא ציין מוהר"ן מקור הבטוי הזה כי הובא כאן רק לרמוז על גודל הכוונה בתפילה שצריך שלא יחטיא.

עוד אולי אפ"ל עפ"י המבואר בריש תורה נה ובתורה ה' אות ה' ובווהר לך פו: שע"י התקשרות לימין מתגבר על אויביו ומשמע שם בווהר שהכוונה בבחי' אל דמי דהיינו שהמלכות משוררת לז"א כדי להתקשר לימין שלו שהוא יבניע את האוייב בבחי' שב לימיני עד אשית אוייבך הדום לרגליך. ונמצא לפ"ז שהתגברות בימין הכוונה שהקב"ה מתגבר בשבילי אבל היכן שהיא עבודת המלכות בעצמה כגון כאן שבחרב צריך לכוין את התפלה להקב"ה זה נקרא התקשרות לשמאל דייקא לכן בזה צריך איטר שימין שלו הוא שמאל. וצ"ע.

^צ **עיין לק"ה נחלות ד' אות כג. כי איתא שקליפת הערלה ופריעה שהם הופין על הברית קודש הם בחי' תרין עננין דמכסיין על עינין שהם בחי' עשו וישמעאל. היינו כי עשו וישמעאל הם בחי' פגם הברית בחי' קליפת הערלה והפריעה שהם מבלבלין דעת האדם מלהתחזק בתפלה.**

עשו הוא בחי' עמלק שיצא ממנו, הוא בחי' קליפת הערלה הגמורה כי הוא כפר בעיקר ואינו מודה בתפלה כלל והוא מטעה לב האדם שאין התפלה מועלת ח"ו מאחר שמתארך הגלות ובכל יום צועקים ואין נושעים וכנ"ל. וע"י שחותכין את הערלה החופה על הברית ע"ז מבטלין קליפתו הרעה ונמשך בחי' תיקון הברית שע"ז זוכין להתחזק בתפלה תמיד. כי עיקר תיקון התפלה ע"י תקון הברית שממשיכין ע"י מצות מילה וכנ"ל.

אבל עדיין יש קליפה שניה שהוא קליפת הפריעה שהיא בחי' קליפת ישמעאל שממש נמשך טעות אחר בלב להתרשל בתפלה ח"ו, דהיינו שלפעמים נדמה להאדם שכבר שמע הש"י בודאי את תפלתו בפרט כשרואה איזה צמיחת קרן ישועה שאז נדמה לו שכבר נתקבלה תפלתו והוא מתרשל להתפלל יותר.... כי ישמעאל ע"ש כי שמע ה' אל עניין ותרגומו ארי קבל ה' צלותך ומשם משתלשל הקליפה ה' הנ"ל שהיא בחי' קליפת הפריעה שהיא קליפת ישמעאל שמטעה לב האדם להתרשל בתפלה מחמת כי כבר שמע ה' את תפלתו כנ"ל. כי צריכין לידע ולהאמין שבודאי הש"י שומע תפלת כל פה ואפי" כשאין רואין שום ישועה צריכין להאמין שאין שום תפלה לריק ח"ו ולהתחזק בתפלה יותר כנ"ל. אבל גם כשרואין איזה ישועה אסור לבטל תפלתו בשביל זה רק צריכין לשמוח בישועתו ולהיות מודה על העבר ולבקש להבא כי עדיין אנו צריכין הרבה ישועות מאד כל ימי חיינו עד שנזכה למה שאנו צריכין לבא שאשר בשביל זה באנו לעולם הזה וע"כ צריכין עדיין להרבות בתפלה וכנ"ל.

^צ **עיין שפת הנחל שלכן צריך בתפילה חרב וקשת כי הן נגד שתי קליפות עשו על חרבך תחיה וישמעאל כתיב ביה שהיה רובה קשת כי בחרב לוחמים באויב פנים בפנים היינו עשו הבא באפיקורסות וכפירות גמורות ועימו אסור להתווכח רק לחתוך מיד בחרב. אבל בקשת לוחמים באויב הבא מרחוק כמו ישמעאל שמתחיל בטענות אמת שטוען הלא שמע ה' את עניך. קביל ה את צלותיך. ולמה לך להרבות**

להתפלל כי אין מקשיב והחסד טוען להפך אין צורך להתפלל כי כבר שמע אותך שהרי כולו טוב וחסד^{צ"ה}. ויש בזה גם הרבה דקויות וצריך לבררם ע"י המשפט עד בחי' חוט השערה ולא יחטיא.

וזה אי אפשר אלא על-ידי בחינת משפט, פי משפט הוא עמודא דאמצעייתא^{צ"ו} (i) הביאור
 בזה כי חרב התפילה היא בחי' ספירת מלכות שיש לה מעצמה רק כח הדיבור, אבל שאר כל הכוחות מקבלת מהספירות שלמעלה ממנה כגון כח ההתקשרות אליו ית' מהיסוד וכח היציאה מעצמה לדבר אליו ית' הוא כח הליכה מהנצח והוד והכח לשקול דבריו במידה הנכונה ואח"כ עוד גם לכונן את המחשבה וכוונת הדיבור אליו ית' זה כח המשפט שמאיר בדיבור, **הינו שקולע עם פלי-זינו אל המקום הצריך^{צ"ח}, ואינו מטה לימין ולא לשמאל, אלא לאמצע^{צ"ט}** בעיקר הכוונה לא לאבד את ההתלהבות לתפילה ובתפילה לא

בתפילה ותחנונים, ורק סוף כוונתו להכרית לגמרי מהתפילה, לכן נגדו צריך קשת, דהינו לידע להביט בסוף כוונת טענות כאלה, וכבר מרחוק לירות בהם בקשת.

^{צ"ה} ולכאורה צ"ע כי הן שני צדדים של דבר אחד למנוע או להחליש מהתפילה, ולכאורה שניהם שמאל כי ימין זה להתפלל יותר מדאי. אבל באמת גם בתוך התפילה עצמה נראה שיש ימין ושמאל כגון בענין השבח שיש גם ימין כמבואר בגמ' במי ששיבח יותר מדאי אמרו לו סיימתינהו לשבחה דמריה פי' אתה משבחו כאילו שאפשר לשבחו ככל הראוי לו. וימין ושמאל שבבקשה היא שמתעקש לקבל מיד ודחוק השעה או שמעייף בתפילתו זה ימין או שמתלהב לעקור לגמרי עושי העוולה זה שמאל, כי לפעמים רוב התלהבות מקלקל המשפט גם כגון לימין שמרוב התלהבות שהכל ממנו ית' אומרים על הכל הכל לטובה ולא מבקשים כלל (ואפילו אצל צדיקים יש בחי' דקה כזו כידוע שיחה בזה שאמר הבעש"ט על רבי נחמן מהורדנא). אבל צריך להתפלל שהקב"ה ינהיג אותנו ברחמים הגלויים גם לנו כמבואר אצלינו בשם רבינו.

עוד בזה עיין נעימות נצח שביאר שהשמאל הוא שמשמש בכח התפילה להעניש (עיין תורה ג ש"כ מי שתיקן מדת המלכות צריך להזהר מאד לדון כל אדם לכף זכות) והימין שמתפלל לישועת רשע כמבואר במהרש"א סוכה נב. ד"ה ישמעאלים. ובזהר ח"ב לב. (גם עיין ברכות לג מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו)

^{צ"ז} **משפט עמודא דאמצעייתא** – היא מדתו של יעקב הנקראת תפארת שהיא בחי' מיזוג בין החסד לגבורה ויעקב אבינו זכה לה כהמשך ומכח עבודת אבותיו שעל ידי שקדמו לו אבותיו אברהם איש החסד ולעומתו פחד יצחק שתיקן מידת הגבורה והדין דקדושה ע"י מסירות נפש, זכה יעקב מבין שתי המידות האלה להוליד מידה חדשה מידת הרחמים שהיא מידת המשפט ונקראת גם תפארת ואמת. ויעקב בעבודתו זכה להיות מרכבה למידה זו שהיא עמודא דאמצעייתא בריח התיכון המבריח מקצה לקצה מהעקב עד יוד חכמה עלאה. כמ"ש תיתן אמת ליעקב והכלל פשוט שא"א לתת מידה לאדם שאין לו את הכלי אליה ממילא מובן שרק ע"י שיעקב תיקן בתכלית את מידת משפט הרחמים לתפארת אמת, זכה להיות מרכבה למידה הזו דהיינו כלי מוכן שע"י נתן לו הש"י את אור המידה הזו.

ביאור מידת המשפט במשל הוא שמעתי (מהר"צ"ח) משל לבקבוק של תינוק שממדת החסד הוא להגדיל הרבה את נקב שממנו יוצא החלב, כי מדתה לתת כמה שיותר, ומידת הגבורה היא להקטין את הנקב למעט ההכרחי, אבל תפארת המשפט הוא לתת לו בדיוק כמה שצריך למחיתו, כי זו נתינה שלימה עם התקשרות למקבל להביאו לתיקון.

כי מדת החסד היא עצם ההשפעה והנתינה דהיינו לתת כמה שיותר ומצד עצמה אין בה התחשבות במקבל כמה יכול לקבל. ומדת הדין מדתה לתת רק כפי שמגיע לו מצד הדין. אבל תפארת המשפט אמת היא לתת לו כפי הכלים שלו שיבוא ע"י לתכלית של כבוד שמים כדי ששום שפע לא ילך לאיבוד וזו מדתו של יעקב.

עוד בצורה ציורית יותר היא שכידוע חסד ודין שמהן יוצאת מידת המשפט הן בבחי' הגשמית שלהן בחי' יד ימין ויד שמאל שהן בתכלית הצדדים, וצד קשה מאד שיהיה מכוון אל הכתר, שהוא למעלה באמצע, כי עצם המידה תמיד שואפת לעצמה, דהינו לצד שלה, ממילא במהלך שאנו רוצים לעלות אל הש"י כל צד תמיד יגרום לסטיה מהיושר ובסופו של דבר סטיה מצטברת מובילה אל עצמו וזה מה שנעשה אצל הגויים דכל חסד דעביד לגרמי עביד כמבואר בזהר, לכן דייקא מיעקב יצא זרע בלא פסול שכולו ישראל, תמיד ישר-קל, כי מדתו היא לברר את האמצע. וזה יסוד התורה הזו תורה ב' בכל מדרגה לחפש את האמצע ע"י מידת המשפט וע"י להיות יותר מכוון אל הכתר. ולכן המידות העיקריות הנזכרות בתורה הן מלכות-פה ויסוד-בריית והמשפט-אמת שהן ג' מידות שאחזותן בקו האמצע בקומת האדם.

זהוהר מכנה את מדת המשפט בח' עמוד האמצעי כי הוא בין החסד והגבורה אבל לשון אמצע ידוע שהוא בחי' אין סוף רומז לא"ס מדרגות שיש בעבודת ברור האמצע, ועומק הענין עיין אפיקי ים (לרבי יצחק חבר) על מו"ק דף ג שכתב חצות ממש אינה בהשגת אנושי כלל ואינה בגדר בריאה גשמית הנופלת תחת הזמן אבל הוא ענין מעולם הנבדל הרוחני ובו היה מכת בכורות במצרים ולכן על ידו היה יציאת מצרים ובחירת ישראל. וכן כתב הגרי"ז עה"ת עה"פ כחצות לילה ולכן שואל איך א"כ אפשר שה' יעבור במצרים בזמן הזה. ותיריך שגם המוות הוא כזה שאינו תחת הזמן כי פתאם בלא זמן נעלמים מהעוה"ז. והכוונה כיון שאז האיר הארת הבינה בחי' יובל שהיא בחי' למעלה מהזמן ובמידה זו היתה יציאת מצרים ומידה זו היא המידה שבה אנו עוסקים כאן לזכות לקבל ממנה חיות כמו המשוח. וכנ"ל שעל משפט האמצע הזה סובבת כל התורה שלנו איך בכל מדרגה לברר את האמת היותר מבוררת ולטפס בה למדרגה יותר גבוהה ולברר שם את האמת היותר דקה עד שנמצא מכוון ממש בקו הישר אל נוקבא דפרדשקא ולקבל משם חיות.

^{צ"ז} עיין הקדמה שניה לתיקונים (דף י"ז):

^{צ"ח} צ"ע לכאורה לא יחטיא היינו אחרי שכבר ידע האמצע שלא יטה ממנה ואילו משפט הוא בירור האמצע וצריך לומר שזה בגשמיות אבל ברוחניות הידיעה היא הפגיעה

^{צ"ט} **אלא לאמצע** – צ"ע המילים אלה לאמצע לכאורה מיותרות שהרי אם לא לימין ולא לשמאל לא נשאר אלא אמצע, ואולי רומז לרברי מוהר"ת שימין ושמאל הן מניעה מהתפילה לכן נקט אלא לאמצע דהיינו שההתגברות עליהן היא כן להתפלל דהיינו האמצע.

מחמת שסומך על חסדו ית' שכבר קיבל תפילתו ולא מחמת שלא סומך על חסדו ית' ומעיין בתפילתו שמא לא נשמעת. ועוד גם לדעת שצריך להשתדל בתפילה בכל כחו ולמעלה מכחו ואעפ"כ לא לחשוב שבזכות זה היא תתקבל אלא בחסד (פל"ח עפ"י לק"ה). וְזֶה כַח הַמִּשְׁפָּט שֶׁמֵאִיר בַּחֲרֵב דִּיבּוּרֵי הַתְּפִילָה הוּא **בְּחִינַת** (תְּהִלִּים קי"ב^י): **"יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט"**. "יכלכל" הוא לשון הספקת צרכיו. "דבריו" היינו עסקיו ועניניו. ולפי הפשט יתפרש שצריך לנהל ולספק עניניו במשפט השקול. אבל רבינו דורש "דבריו" לשון דיבורי התפילה שצריך לתקן אותם שיהיו בכוונה כראוי ע"י מדת המשפט.

וּבְשִׁבִיל זֶה קִבַּל אֵת יוֹסֵף אֶת הַבְּכוֹרָה שהיא בחי' כח התפילה בשבחו של מקום נוסף על בקשת צרכיו **דִּיקָא מֵיַעֲקֹב** שהוא בחי' המשפט, **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (בראשית מ"ח): **"וְאֲנִי נָתַתִּי לָךְ וְכוּ' אֲנִי דִיקָא** דהיינו שנתתי לך את הבחי' של עצמי, **שְׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט**. וְזֶה רֵמוֹז בַּפְּסוּק (תְּהִלִּים פ"א^י): **"כִּי חָק לְיִשְׂרָאֵל הוּא"**, המשך הפסוק "ומשפט לאלקי יעקב" ולפי הפשט הוא ככפל לשון וחק היינו משפט, ורבינו דורש חק **בְּחִינַת בְּרִית ק"י**, **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** בברכה שמברכים בברית מילה: **"חַק בְּשִׂאָרוֹ שָׁם"**; שארו לשון בשר, והכוונה אות ברית בבשר התינוק שם. וזהו "כי חק לישראל הוא **מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב**", היינו שבפסוק זה רמזו **שְׁצָרִיךְ יוֹסֵף** שהוא בחי' ברית הרמזו במילה חק **לְקַבֵּל זֹאת הַחֲרֵב ק"י** של התפילה **מִבְּחִינַת מִשְׁפָּט** ולפי רבינו מתפרש הפסוק "כי חק" דהיינו ברית שיש לאיש ישראלי הוא בחי' "משפט" שהיא מדתו של יעקב, רמז שהברית ע"י משפט, **כְּדִי שְׁיִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט**. וְזֶה (תְּהִלִּים ע"ב^י): **"מִשְׁפָּטֶיךָ לְמִלְךָ תֵּן"**. הפי' כי סתם מלך הכוונה למלך המשיח, וכן תרגם יונתן כאן: למלכא משיחא הב. דהיינו שדוד המלך התפלל **שְׁמִשִּׁיחַ יִקְבַּל מִבְּחִינַת מִשְׁפָּט**: כי משיח יהיה השלם בתיקון הברית (כמבואר גם בתורה לב תנינא בפירוש יותר) לכן תהיה לו חרב התפילה כנ"ל וע"י שיקבל מבחי' משפט ידע לכוין בה לחוט השערה ולא יחטיא.

אות ד

וְעַל יְדֵי מַה זֹכָה לְבְּחִינַת מִשְׁפָּט? עַל יְדֵי צְדָקָה שנותן לעני הגון (לק"ת ק"י ותורה רסדק"ט). **שְׁעַל יְדֵי צְדָקָה אוֹחֲזִין בְּמִדַּת הַמִּשְׁפָּט** כי כל צדקה שנותן, היא מתוך שיקול ומשפט ק"י, כי כל נפשו נותן אדם

אלא לאמצע - משמע שגם לאמצע נקרא הטיה וצ"ע להיכן היא נוטה מלכתחילה אם לכל צד נקרא הטיה.

עוד גם עיין לק"ע צדקה א' וקצור לקוטי מוהר"ן שמביא ענין זה בלשון תמוה מאד "שלא יטה מן הצד לא לימין ולא לאמצע" משמע שצריך להיות בצד ולא באמצע. וגם מוהר"ן נוקט לשון דומה לזה בלק"ה נחלות ד' אות כ'. ועיין אריכות בזה בהוספות לעיין.

^ק תהלים פרק קיב (ה) טוב איש חונן ומלך יכלכל דבריו במשפט:

^{קא} לעיל באות ב' אמר שיוסף נטל את הבכורה וכאן אומר שקבל אותה ונ"ל כי שם נטל את עצם הבכורה בזכות שמירת הברית וכאן קיבל עוד נוסף לזה את כח המשפט שיאיר בבכורה שהיא בחי' התפילה ובאות ד' יתבאר שקיבל עוד בחי' בזה ע"י הצדקה שעשה עם אביו שכלכל אותו.

^{קב} וע"כ גם בעצמו זכה לשלימות התפילה כמבואר בפסחים פח. הובא בתורה י' שאברהם קרא למקום התפילה הר כי מי יעלה בהר ה' ויצחק קראו שדה כי השיג שהיא עבודה למי שפורש מעוה"ז אבל יעקב קראו בית כי זכה להוריד את עבודת התפילה לכל אחד בכל מקום ועל כל צרכיו. כי אברהם היה בו בחי' קליפת ישמעאל שיצא ממנו ויצחק היה בו מקליפת עשו ורק יעקב מטתו שלימה ותפילתו סמוכה למטתו כראוי (תורה ט). וזהו דאיתא בגיטין נו: אין לך תפילה המועלת שאין בה מזרעו של יעקב והיינו כנ"ל כי תפילה המתקבלת היא רק ע"י משפט שהי אמת יעקב. (שפה"ג)

^{קג} תהלים פרק פא (ד) תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגגו: (ה) כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב: פרש"י - כי חק - הוא לישראל מאת הקב"ה לתקוע באותו היום והוא יום המשפט להקב"ה:

^{קד} עיין קהלת יעקב ערך חק אות ה' - חק נקרא מילה כמ"ש תהלים קה ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם. תנחומא לך. ונ"ל עפ"י הפשט אולי כי כשמבין התועלת שבדבר אזי השכל מחייב ולא הברית ואהבה שביניהם מחייבת

^{קה} צ"ע לכאורה צ"ל את הלימוד איך לכוין בחרב

^{קי} תהלים פרק עב (א) לשלמה אלהים משפטיך למלך: תן וצדקתך לך מלך: עיין פרש"י ומלבי"ם שהיא תפילתו האחרונה של דוד המלך על בנו שלמה וביקש בה שהקב"ה יקבל תפלת שלמה לזכות ללב מבין לשמוע משפט. ועי"ש אבן עזרא שם שתפילה זו גם על המשיח וכן מבואר בתרגום יונתן ובילקוט שמעוני רמז תתח.

^{קי} צ"ע כי מבואר בסוכה מט: שגמ"ח גדולה מצדקה בג' דברים שלא רק בממון אלא בכל דבר ולא רק לעני אלא גם לעשיר וגם למת. והרי חסד ידוע שאינה שלימה כמו הרחמים ומשפט שהן התפארת ומבואר כאן שצדקה בחי' משפט והחילוק כי משפט היינו רחמים לאפוקי מחסד ששם המידה עצמה פועלת דהיינו שהנתינה היא הכח הפועל אבל רחמים היא שתועלת המקבל היא הכח המפעיל אותו

בעד כספו ואעפ"כ נותן ממנו צדקה. ועוד כי לא ברוב השתדלות זוכים לרוב ממון אלא בחסדו ית', וכשנותן ממנו לעני שנידון בדין להיות חסר, עי"ז מתקן את מדת התפארת שהיא משפט (אומ"ש). עוד כי שתי ידיים הן חסד וגבורה דהיינו בחי' שני צדדים שבמשפט ועי"י שנותן צדקה בשתי ידיו זוכה יותר לברור המשפט וכמבואר בספר המדות (ערך צדקה אות כז) שהנותן צדקה בשתי ידיים תפילתו נשמעת, והביאור כי הנותן ביד אחת זה היד שנותנת אבל הנתינה בשתי ידיים היא בכל ליבו (ריצ"ח מוד"ס עפ"י מהר"ל) כי עי"י התכללות שתי הידיים עי"י מעשה הצדקה נעשית כמו יד שלישית אמצעית (תורה מו) ועי"ז אוהז במדת המשפט **פְּמוֹ שְׁפָתוֹב** בברכת משה לשבט גד, שמשבחו (דברים ל"ג^א): **"צִדְקַת ה' עֲשָׂה וּמִשְׁפָּטוֹ"** קיי דהיינו שע"י שעשה צדקה עם הקב"ה עי"ז עשה משפט נכון עם ישראל לצאת לפנייהם בכיבוש הארץ (עפ"י אור החיים כאן^{קיד}). **וּכְמוֹ** עוד ראייה שצדקה היא בחי' משפט **שְׁפָתוֹבֵקט** (תהלים צ"ט^ט): **"מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בְּיַעֲקֹב וְכוּ"**. לכן צדקה היא

לכן דווקא לעני הגון ובעומק יותר צריך שיכוון גם שסוף דבר יצא כבוד שמים שלכן אסור לרחם על מי שאין בו דעת. וצ"ל שאה"נ דייקא בגלל שצדקה היא שלימות יותר יש בה החיסרון שאינה כלפי כל אחד כמו החסד עכ"פ שלענין סגולת המשפט נראה פשוט שצריך דייקא צדקה ולא כל חסד כי סתם חסד אינו משפט אלא צד אחד בבחי' דברי הסגור לבד. גם מה ששמע בגמ' שצדקה דווקא בממון נראה שהכוונה ללשון בני"א אדם לסגולת המשפט נראה שכל מעשה חסד אם עושה אותו בבחי' של משפט שמחסיר מעצמו עמ"נ לתת לחבירו באופן שיעזור לחבירו להתקרב להש"י ולהרבות כבוד שמים גם זה צדקה לענין המבואר כאן. אבל סתם ביקור חולים ואפילו לשם שמים שהולך להזכיר לעצמו יום המיתה כמבואר בקהלת ז ב טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף פל האדם והיה יתן אל לבו: הרי זה חסד ולא ממשפטי הצדקה כן נ"ל.

^{קד} **לקוטי תפילות ח"א תפילה ב ויב**: ותזכה אותנו ברחמיך הרבים לתן צדקה לעניים מהוגנים. ותזמין לנו ממון ברוח, ועניים הגונים לזכות בהם. "ועזו מלך משפט אהב, אתה כוננת מישרים, משפט וצדקה ביעקב אתה עשית. כי ממך הכל ומידך נתנו לך". עושה צדקות עם כל בשר עשה עמנו צדקה. ותזכה אותנו ברחמיך להיות בכלל עושי צדקה. ותסיר רע לבבנו, למען נזכה לתן צדקה בשמחה בסבר פנים יפות, ולא ירע לבבנו בתתנו לו. פתוח נפתח את ידנו לו לתת לעני ואביון די מחסורו אשר יחסר לו, ונפק לרעב נפשנו וערם נכסה בגד.

^{קט} **מזהיר שם** שהנותן לעני שאינו הגון זה בחי' ניאוף כי משפיע למקום שלא מביא לכבוד שמים.

^{קיא} **צ"ע איך אומר** שע"י צדקה זוכה למשפט הרי להיפך כדי לעשות צדקה צריך כבר שיהיה לו את מידת המשפט. ונראה שהמעשה פועל באור חוזר על הנפש לחזק את המידה (גם עיין תורה רנא שצדקה בחי' אמת וכן ידוע שמשפט בחי' אמת בחי' תתן אמת ליעקב)

^{קיב} **דברים פרק לג (כא)** וַיֵּרָא רֵאשִׁית לֹא כִּי שָׁם חֶלְקֵת מִחֶקֶק סָפוֹן וַיִּתָּא רֵאשִׁי עִם צִדְקַת יְדוֹד עֲשָׂה וּמִשְׁפָּטוֹ עִם יִשְׂרָאֵל: הפסוק הוא ברכת משה רבינו לפני פטירתו שברך את שבט גד ומשבחו על שבחר לו נחלה סמוך לקברו של משה רבינו ועל שקיים הבטחתו לצאת חלוץ בכיבוש הארץ פי' נוסף שהכוונה למשה שע"כ בחר גד נחול סמוך לקברו שנהג לעשות צדקה ומשפט עם ישראל (שני פי' ברש"י). ועיין אור החיים שמפרש דקאי אשבט גד ומבאר שבמה שיצא לפני ישראל לכבוש את הארץ שלא נחל בה עשה צדקה עם הקב"ה אבל כלפי ישראל זה היה בדין ומשפט לנהוג כן.

^{קיג} **רבינו השמיט את המילים עם ישראל** ואולי לרמוז שגם מה שרצה נחלה סמוך לצדיק היה גם ממידת המשפט וצדקה **ואולי אפ"ל** עיין פרש"י שגד בחר בעבר הירדן כדי להיות סמוך לקבר משה ואולי כשמשה אמר לו תרבות אנשים חטאים נבהל שמא טעה במשפט ובאמת יותר טוב לדור בארץ לכן מיד גמר לעשות צדקה עם ישראל להיות חלוץ לפנייהם במלחמה כדי שע"י הצדקה יזכה לכווין לאמת במשפט הקשה הזה וכידוע שהוא משפט קשה משיחתו של רבי אברהם בן נחמן "ארץ ישראל אבער אומן".

^{קיד} **וכן הוא בכללי המלבי"ם** לתנ"ך עיין מלבי"ם ישעיה א (כז) – צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדֶּה וְשִׁבְיָהּ בְּצִדְקָה – דע כי צדקה ומשפט הנרדפים בכתבי הקדש, תהיה הצדקה בין אדם למקום, והמשפט בין אדם לחברו, כמ"ש צדקת ה' עשה, ומשפטיו עם ישראל

^{קטו} **טעם שהביא כאן שני פסוקים** נ"ל כי פסוק ראשון ראייה שלמשפט זוכה עי"י צדקה ופסוק שני ראייה שהטעם שצדקה מועילה לתיקון המשפט כיון שצדקה היא בעצמה בחי' משפט ובחי' יעקב

וצ"ע כי בלשון בני"א צדקה נוטה לחסד ואילו משפט נוטה לדין (עיין מלבי"ם ישעיהו נט יז) אבל באמת כבר נתבאר שמדת התפארת היא שלימות החסד מצד ששוקל בה את חסד הנתינה לפי כלי המקבל, לכן נקראת תפארת, דהיינו מעשה שיש בו גוונים דהיינו חסד וגבורה. וזו מדת יעקב שנקרא מדת המשפט, ששוקל דברי הסגור והקטגור, דהיינו חסד ודין, ושופט את הנידון לפי דבריהם, בשיקול נוסף מה יועיל לו ביותר לתקן מעשיו. וכן היא מדת הצדקה להבדיל ממעשה חסד שהצדקה נקראת גדר אדם, כי היא שלימות ותפארת החסד, כי צדקה היא צדק בחי' מלכות כשמאיר בה התפארת, כי מצד עצמה היא בחי' נטיה לדין, ועם הארת התפארת היא נמתקת.

וכמבואר בשערי אורה השער השני, הספירה התשיעית – וצריך אני לעורר על ענין גדול ונכבד. דע כי שלושה שמות הם: צדי"ק, צד"ק, וצדקה. ומידת אל ח"י נקראת צדיק; ומידת אדני נקראת צד"ק; ובהיות צדיק משפיע ברכתו בצדק, אותו השפע והאצילות נקרא צדקה. נמצאו שלושה שמות הללו מתאחדים כאחד: צדיק לתת, צדק לקבל, צדקה הוא סוד המתנה והדיבור והחיבור.

עוד שם השער החמישי, הספירה השישית – כי צדק פעמים שהוא דין לפי קבלתו בשפע, כאשר פירשנו, כי צדק, דין גדול במוזק; אבל בהשתתף עמו 'משפט', אזי הכיסא מתכוונת ברחמים. עכ"ל. וכן מבואר בזה שצדקה בחי' רחמים וזה ח"ג דף קמת. אמר רבי יצחק, כ"ה כתיב עשיראה היא, ואתקרי צד"ק, ודינין מתערין מינה, ואברהם אף על גב דידע דדינין מתערין מינה מהאי צדק, הוא חשבה צדקה, דדינין לא מתערין מינה, בגין דהוא רחמי.

ולפי כל זה צ"ע למה נקטו חו"ל בצדק תשפוט עמיתך הרי כיון שכוונתם היא ללמד זכות לכאורה צ"ל בצדקה תשפוט עמיתך.

^{קטז} **תהילים פרק צט (ד)** וַעֲזַב מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אֶהָב אֶתְּהָ וַיִּצְדַּק בְּיַעֲקֹב אֶתְּהָ עֲשִׂית:

סגולה לתיקון המשפט **פי צדקה הוא על ידי משפט**^{ק"י}, כי כל נתינת צדקה היא ע"י עשית משפט כנ"ל **כמו שכתוב** (שם ע"ה^{ק"ח}): **"אלהים שופט, זה ישפיל וזה ירים"**^{ק"ט}. **שמורישקי לזה** שעושה אותו עני ורש, **ומעשיר לזה**. **וכשנותן צדקה הוא בבחינת זה ישפיל, שמחסר ממונו, ובבחינת וזה ירים, שמעשיר לעני. נמצא, שאוחז על ידי זה במדת משפט קבא:**

ובשביל זה צריך להפריש צדקה קדם התפלה (בבא בתרא י. קכ"ב ובשלחן ערוך ארח חיים סימן צ"ב סעיף י' טוב ליתן צדקה קודם התפילה^{ק"ב}), **פדי שיוכל לכלפל דבריו במשפט** דהיינו לפרנס את דיבורו בכוננת הלב כראוי ע"י המשפט. **שיהא קולע אל השערה קבד ולא יחטא:**

רש"י – אתה כוננת מישרים – פשרה ושימת שלום בין אנשים כוננת באמרך (שמות כג) כי תראה חמור שונאך רובץ וגו', כי תפגע שור אויבך ומי הוא שיראה את שונאו גומל לו חסד שלא ידבנו לבו לחבוק ולנשקו, תחומא: **מצודות דוד** – משפט וצדקה – משפטי התורה ודבריה המצודקים הנתונים ביעקב מעשה ידיך המה:

^{ק"ו} **לסגולת ותיקון המשפט הביא רבינו עיצה** את מעשה הצדקה, כיון שהצדקה היא בעצמה ע"י משפט, ועי"ז מסגל לעצמו את מדת המשפט המתוקן, ונראה לפ"ז שגם כל משפט מתוקן הוא סגולה לזה, וגם כמו שיש משפט בעשיה כגון צדקה, יש משפט בהמנעות מעשיה רעה, שגם זה משפט, ובפרט במה שנוגע לממון שכמו שלתת לחבירו זה משפט מתוקן, כך בדיוק לגעת בממון חבירו זה פגם המשפט, ועיין שיש"ק ח"ג תפג ששאל רבי געציל את רבי אברהם בן רבי נחמן מה כוונת רבינו בענין משפט המבואר כאן ענה לו להשיגה על היזק הקאפיקע של השני. דהיינו שלא יגע בפרוטה של חבירו. ועיין דעת זקנים במדבר לב א' – למה נקרא שמם מעות שמעותין את המשפט.

ועיין לק"ה גזילה ה' אות טו – **וזה שכתוב במדרש רבה** (בשלח פרק כב) **שעקר תקון התפלה לנקות את עצמו מגזל, כמו שאמר שם, אדם צריך לטהר לבו קדם שיתפלל וכן איוב הוא אומר על לא חמס בכפי ותפילתי וזה אמר רבי יהושע הכהן וכו'. אלא כל מי שידיו מלכלכות מגזל הוא קורא להקדוש ברוך הוא ואינו עונה אותו וכו'. עד מנין שכל מי שמרחיק עצמו מן הגזל תפלתו וזה, שאמר, נקי בפנים ובר לבב וכו', עין שם כל זה באריכות, הינו פנ"ל, כי עקר תקון התפלה בתכלית השלמות שלא יתעקש יותר מדאי שלא יעשה תפלתו קבע חס ושלום בחינת גזל וכו' פנ"ל. ועל פן בודאי בשיש בידו חס ושלום גזל ממנו אין תפלתו מקבלת כלל כי עקר תקון התפלה להתרחק מבחינת קבע וגזל אפלו ברוחניות ובדקות פנ"ל. ועל ידי זה נתתקן הכל עד שבאים לארץ ישראל וזוכים לתשובה וכו' ל:**

^{ק"ח} **תהילים פרק עה** (ז) כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים: (ח) כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים: פרש"י – על כל הרעה שעשיתם. הגבוהים ישפיל והנמוכים ירים:

^{ק"ט} **ענין בזה לק"ה** תפילין ו' כד שצריך להשפיל עצמו מגסות שבו ולהרים את העני משפלותו ולהרגיש חסרונו וסבלו ולא כאותם עשירים שמרגישים שהעני בא עליהם כרוצח וגולן ואז בודאי יתן צדקה בשתי ידיו בהרחבה גדולה כפי ערכו ויותר. ועל – פן על – ידי צדקה וזכין לעננה (ויכמו שכתוב בספר הא"ב). כי עקר הצדקה הוא בבחינת ענוה פנ"ל, וע"י שמרים את העני משפלות פסולה ומשפיל עצמו בשפלות כראוי כולל השפלות והגדולה ביחד כי בשרשם הן אחד בבחי' במקום ענותנותו שם גדולתו כמבואר בתורה עב תנינא שעקר הגדולה שזוכים ע"י שרואה עצמו עם הצדיק היא השפלות.

^{ק"י} **נקט לשון שירת דבורה** שמואל א פרק ב (ו) ידוד ממית ומקחיה מוריד שאול ויעל: (ז) ידוד מוריש ומעשיר משפיל אף מרום: מצודות דוד – מוריש לשון עניות כמ"ש ולרש אין כל.

^{ק"כ} **צ"ע למה בחר דווקא בדוגמא זו** שנמצאת גם כנגב וגם בצדקה לעני שאינו הגון וגם נמצא לאו דווקא בצדקה כגון במינוי פקידים וכן בעשו הרשע כי על עשו קשה לומר שעשה צדקה אבל שהשפיל לזה והרים לזה בהחלט אפשר לומר.

עוד להעיר שמדה זו של משפיל ומרים נזכרת כמה פעמים בשבחו של הקב"ה כגון בברכת יוצר לפני ק"ש ובתהילים משמע שיש בזה שבח מיוחד וצריך ביאור ונראה שהדגש כאן לא על ישפיל או ירים לבד אלא הדגש הוא שמרים אחד ע"י שמחסיר מהשני (עיין במדבר רבה כב ז) ובודאי כמו כל מדה גם זה יש בט"א אלא הכלל ששם הכל בבחי' לקיחה ואילו בקדושה הכל בבחי' נתינה ועוד שבט"א לא נעשה במשפט כלל אלא רק מצד הדין שתאב לממון, אבל אלקים שופט הכוונה לתיקון שניהם שמשפיל אחד כדי לתקנו במידת העניות ומרים אחר כדי לתקנו במידת העשירות, והכי נמי הנותן צדקה מתקן עצמו בנסיון מדת החסרון שמאמין שזה רק לשעה קלה, כי בודאי לא יחסר לו כלום ע"י הצדקה. כמבואר בש"ע הלכות צדקה. עיין בסוף התורה הוספות לעיון בנושא זה של מוריש ומעשיר

^{ק"כ} **בבא בתרא י.** – אדם נותן פרוטה לעני וזכה ומקבל פני שכניה שנאמר אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי אמר דכתיב אני בצדק אחזה פניך.

^{ק"כ} **ועיין שער הכוונות** – דרושי תפילת השחר דרוש א' גם צריך ליתן צדקה בכל בקר בסוד ואני בצדק אחזה פניך קודם שיתפלל תפלת י"ח וצריך לתת תחילה ביד הגבאי שני פרוטות ביחד אחד כנגד לאה ואחד כנגד מל' דבינה שבתוך ראש ז"א אשר ממנה יוצאת לאה כנו' ולכן שני הפרוטות אלו ניתנים ביחד. ואח"כ נותן עוד ביד הגבאי פרוטה ג' כנגד רחל נוקבא תחתונה דז"א. עוד שם – ופעם אחרת שמעתי ממוז"ל שצריך שיתננה בעת שאומר ואתה מושל בכל שהיסוד נקרא כל והוא גבאי צדקה ונותן אותה למלכות אשר גם היא נקרא בכל. ועיין תורה סז אות ז'. וכן כתב המ"ב שבאיזה קהילות נתקן מנהג לתת צדקה בפסוק והעושר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל.

^{ק"כ} **וצ"ע אל השערה** האם כמשל או בדווקא. ועיין תורה טט וסוף תורה כ' שערות בחי' שערים. ועיין תורה ט שצריך לכווין את התפילה לשער השייך לו כדי שתעלה דרכו למעלה.

וְזֶה שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה דְהֵינּוּ מֵה שֶׁנִּתְבָּאָר שֶׁצְדָקָה סְגוּלָה לְזִכּוֹת לְמִשְׁפָּט אִמְתָּ שְׁעִיז זֹכִים לְבַכּוֹרָה שֶׁהִיא חָרֵב הַתְּפִילָה כְּרָאוּי, זֶה רִמּוֹז בְּגַמ' (בְּבָא בִתְרָא ק.ג. קכ"ה): **'לְמָה נָתַן יַעֲקֹב אֶת הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף? בְּשִׁבִיל שְׁפִלְפֹל אוֹתוֹ. מִשָּׁל לְבַעַל הַבַּיִת שֶׁגָּדַל יְתוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ' וְכוּ'** לַיָּמִים הָעֲשִׂיר הֵינּוּ הַיְתוּסָה וְהַחֲזִיר טוֹבָה לְמִיטִיבוֹ. בַּעַז"ב נִמְשָׁל לְיוֹסֵף וְהֵינּוּ לְיַעֲקֹב **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (בְּרָאשִׁית מ"ז): **"וַיִּכְלְפֵל יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו לְחֵם לְפִי הַטָּף"**. בַּפֶּשֶׁט הַכוּוּנָה שֶׁפְּרָנְסָם בְּרִיוּחַ וְלֹא בַצְמָצוֹם, וְאֵעִ"פ שֶׁהִיא אֵז רַעֲב, הוֹסִיף לָהֶם לְפִי צוֹרֵךְ הַתִּינוּקוֹת (תְּרַגּוּם) גַּם כִּנְגֵד מֵה שֶׁמְפֹרְרִים הַטָּף (ר"א"מ) וְרִבִּינוּ מִפֶּרֶשׁ שִׁיוֹסֵף עָשָׂה צְדָקָה עִם אָבִיו וְאֶחָיו בְּאוֹפֵן שִׁיגְרוּם לְדִיבּוֹר הַתְּפִילָה לְנִטּוֹף לְפִיּוֹקְכִי, כִּי הַטָּף רִמּוֹז לְדִיבּוֹר הַתְּפִילָה **כְּמוֹ** (תְּרַגּוּם ק"א כ"א): **"הַטָּף אֶל הָרוֹם" (לְשׁוֹן דְּבוּר)** דְּהֵינּוּ דִּיבּוֹר הַנִּשְׁלַח מִלְּמַעְלָה כְּמוֹ נוֹטֵף מִשְׁמַיִם אֶל פִּי. וְעַל פִּי זֶה יִתְפָּרֵשׁ **"לְפִי הַטָּף"** דְּהֵינּוּ נוֹטֵף לְפָה, הֵינּוּ שֶׁהִיא שְׁגוּרָה פִּירוּשׁ נִשְׁלַחַתְכִּיט תְּפִלָּתוֹ בְּפִיּוֹקְכִי **עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה**, כִּי עִ"י סְגוּלַת הַצְּדָקָה זִכָּה לְתִיקוֹן הַמִּשְׁפָּט וְעִ"ז זִכָּה לְכוּיָן בַּתְּפִילָה כֹּל כֵּךְ עַד שֶׁשׁוּלַח לוֹ הַקֶּב"ה דְּבוּרֵי תְּפִילָה בְּפִיּוֹ מִלְּמַעְלָה. וְזֶהוּ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעִיל **וְעַל יְדֵי הַצְּדָקָה שְׁעָשָׂה יוֹסֵף עִם יַעֲקֹב, נָתַן לוֹ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט, אֶת הַבְּכוֹרָה שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִילָה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב: וְאֵנִי נָתַתִּי לָךְ שְׁכָם**"^{קלא} שֶׁכֵּם הֵינּוּ עוֹד חֶלֶק בַּתְּפִילָה^{קלב} וְהַבְּכוֹרָה, שְׁעִיז הִיא לְיוֹסֵף פִּי שְׁנַיִם בַּתְּפִילָה

^{קכ} **בְּבָא בִתְרָא ק.ג.** בַּעַז מַיְנִיהָ ר' חֲלָבוּ מְרַבֵּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי מֵה רָאָה יַעֲקֹב שֶׁנִּשְׁטַל בְּכוֹרָה מִרְאוּבֵן וְנִתְנָה לְיוֹסֵף. מֵה רָאָה? וְבַחֲלָלוּ יְצוּעֵי אָבִיו כְּתִיב! אֲלֵא מֵה רָאָה שֶׁנִּתְנָה לְיוֹסֵף? אִמְשׁוּל לָךְ מִשָּׁל לְמָה הִדְבַר דּוּמָה לְבַעַל הַבַּיִת שֶׁגָּדַל יְתוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לַיָּמִים הָעֲשִׂיר אוֹתוֹ יְתוֹם וְאִמֵּר אֶהְיֶיהוּ לְבַעַל הַבַּיִת מִנְכִּסִּי. וְפִי רְשָׁב"ם ז"ל בַּעַל הַבַּיִת זֶה יוֹסֵף, יְתוֹם זֶה יַעֲקֹב, דְּכִתִּיב וַיִּכְלְכֵל אֶת אָבִיו, לְסוּף הָעֲשִׂיר יַעֲקֹב שְׁבֹאֵת לִידוֹ בְּכוֹרַת רְאוּבֵן עִ"י שְׁבַלְבֵל יְצוּעֵי אָבִיו, וְהִיא יְכוּל לִיתְנָה לְכָל מִי שִׁירְצָה, נִתְנָה לְיוֹסֵף. וְהִקְשׁוּ בְּגַמְרָא וְאֵי לֹא דַחְטָא רְאוּבֵן לֹא הוּא מִהֵנִי לִיָּה לְיוֹסֵף, כְּלוּמֵר מֵה נָתַן יַעֲקֹב לְיוֹסֵף, שֶׁהָרִי מַחֲלֵק שְׂאֵר אֶחָיו נָתַן לוֹ אֲבָל מִשָּׁלוֹ לֹא נָתַן לוֹ כְּלוּם, דְּמִשָּׁלוֹ הוּא לוֹ לְהַהֲנוּתוֹ וְלֹא מִשָּׁל אַחֲרִים. וְתִירְצוּ דר' יוֹנָתָן אִמֵּר רְאוּיָה הִיָּתָה בְּכוֹרָה לְצִאֵת מִרְחֵל, דְּכִתִּיב אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, אֲלֵא שְׁקִדְמָתָה לֹאֵה בְּרַחֲמִים, דְּכִתִּיב וַיִּרָא ה' כִּי שְׁנוּאָה לֹאֵה וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ, וּמִתּוֹךְ צְנִיעוּת שֶׁהִיָּתָה בְּרַחֵל הַחֲזִירָה הַקֶּב"ה לָהּ, מֵאֵי צְנִיעוּתָא דְּרַחֵל, שֶׁמְסַרָה הַסִּימָנִים שֶׁמְסַר לָהּ יַעֲקֹב לְרַחֵל מְסַרְתָּם רַחֵל לְלֵאָה כִּי הֵיכִי דְלֹא לִיכְסוּפָא לֵאָה, ע"כ: וְהִקְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים מֵה תִירָץ הָרִי עֵדִין קֶשֶׁה לְמָה לֹא נָתַן לוֹ מִשָּׁלוֹ וְלֹא מִמָּה שֶׁכָּבַר זִכּוֹ הָאֲחִים חֶלֶק רְאוּבֵן שֶׁהַפְּסִיד חֶלְקוֹ. וְעֵיין פְּרִשְׁת דְּרִכִּים דְּרוּשׁ כּוֹ שֶׁמִּתְרָץ שְׁכוּיָן שְׁבוּכּוֹת רַחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיה יַחֲזוּרֵי יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָם נִמְצָא שְׁכָל הָאֲחִים הִרְוִיחוּ עַל יְדֵה לְכָן לֹא קֶשֶׁה לְמָה נָתַן יַעֲקֹב לְיוֹסֵף מִשָּׁלָהֶם. עכ"פ עַל רְבִינוּ קֶשֶׁה לְמָה תִּפְסֵא אֶת הַמִּשָּׁל רַק בְּחֶלְקוֹ לְפִי הַחוּוָא אִמִּינָא שְׁבַגְלָל שְׁכַלְכֵל וְלֹא לְפִי הַמְסַקְנָה בְּגַלֵּל צְנִיעוּת רַחֵל. וְנִרְאָה לְפִי רְבִינוּ שֶׁהַבְּכוֹרָה כֵּאֵן הַכוּוּנָה לְתְּפִילָה מִתּוֹקְנַת יוֹתֵר עִ"י מִשְׁפָּט מְבוֹרֵר יוֹתֵר לֹא לְקַח כְּלוּם מִהָאֲחִים אֲלֵא מִשָּׁלוֹ נָתַן לוֹ אֶת מִדְּרֹתוֹ אֶת הַמִּשְׁפָּט. וְקוּשִׁית הַגַּמ' הִיָּתָה רַק עַל הַפֶּשֶׁט דְּהֵינּוּ בְּכוֹרָה מִמִּשָּׁ.

^{קכ} לַיָּמִים הָעֲשִׂיר הֵינּוּ יַעֲקֹב וְהַחֲזִיר טוֹבָה לְמִיטִיבוֹ שֶׁהַחֲזִיר לְיוֹסֵף אֶת הַבְּכוֹרָה כְּשֶׁחֲטָא רְאוּבֵן. הַקֶּשֶׁה הַמְהַרְש"א הָרִי חוּרָה אֲלֵיו הִרְבָּה שְׁנַיִם לְפָנֵי שֶׁהִטִּיב לְיַעֲקֹב. וְתִירָץ אֲדַרְבֵּה הָרִי שֶׁהִיָּתָה אֲצִלוֹ כָּל הַשְּׁנַיִם עַד עַכְשָׁיו וְלֹא נָתַן אוֹתָהּ אֲלֵא לְיוֹסֵף וְרַק אַחֲרֵי שְׁכַלְכֵל אוֹתוֹ דְּהֵינּוּ בְּבִרְכָתוֹ לְיוֹסֵף לְפָנֵי פְטִירָתוֹ, שֶׁאִמֵּר וְאֵנִי נָתַתִּי לָךְ שְׁכָם וְכוּ'. נִמְצָא שֶׁהַמִּשָּׁל בְּגַמ' מִבְּאֵר אֶת נִתְנִית הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף, וְרִבִּינוּ מִבְּאֵר שֶׁהוּא מִשָּׁל עַל נִתְנִית יַעֲקֹב לְיוֹסֵף אֶת כַּח הַמִּשְׁפָּט עִ"י שְׁקִיָּים בּוֹ אֶת סְגוּלַת הַצְּדָקָה שְׁעַל יְדֵה זֹכִים לְמִשְׁפָּט וְעִ"י הַמִּשְׁפָּט זִכָּה יוֹסֵף לְעוֹד יוֹתֵר כּוּוּנָה בַּתְּפִילָה.

^{קכ} עַל דְּבוּרֵי רְבִינוּ שֶׁלְפִי הַצְּדָקָה כֵּן כְּלָכֵל דְּבוּרֵי בַּתְּפִילָה עֵיין אֲוֹרַח מִישׁוֹר מְקֶשֶׁה שֶׁפֶּשֶׁט הַפְּסוּק מוֹרָה לְהַפְּךָ כִּי לְפָנֵי הַל"ל שֶׁהִטָּף לְפִי הַכְּלָכֵל וְלֹא שְׁכַלְכֵל לְפִי הַטָּף. וְתִירָץ שֶׁאֵה"נ יוֹסֵף לְפִי אֵיךְ שֶׁתְּפִילָתוֹ הִיָּתָה שְׁגוּרָה בְּפִיּוֹ כֵּךְ יָדַע כְּמָה לְכַלְכֵּל

^{קכ} יַחֲזָקָא פְּרָק כַּא (ב) בְּן אֲדָם שִׁים פְּנִיךְ דְּרָךְ תִּימְנָה וְהַטָּף אֶל דְּרוֹם וְהִנְבָּא אֶל יַעַר הַשְּׂדֵה נָגְב: מִצְדוֹת צִיּוֹן – וְהַטָּף – הוּא מַל' נְטִיפָה וְהוּלָה וּמוֹשָׁאֵל בְּעֵינֵי הַדְּבוּר כְּמוֹ אֵל תְּטִיפוּ יְטִיפוּן (מִיכָה ב). וְנִ"ל מִכָּאן לְשׁוֹן בְּנִי"א מִטִּיף מוֹסֵר

^{קכ} שְׁגוּרָה – הוּא לְשׁוֹן הַפְּסוּק שֶׁגַר אֲלֵפִיךָ וְעִשְׁתָּרוֹת צָאנְךָ שֶׁהִבְהֵמָה מִשְׁלַחַת הוּוֹלָד מִבְּטָנָה

^{קל} הַלְשׁוֹן זֶהוּ לְקוֹחַ מִגַּמ' בְּבִרְכּוֹת לְד: אִמְרוּ עֲלֵיו עַל רְבִי חֲנִינָא בֵּן דּוּסָא שֶׁהִיא מִתְּפִלָּל עַל הַחוּלִים וְאוֹמֵר זֶה חֵי זֶה מַת אִמְרוּ לוֹ מִנִּין אֵתָה יוֹדַע אִמֵּר לָהֶם אִם שְׁגוּרָה תְּפִלָּתִי בְּפִי יוֹדַע אִנִּי שֶׁהוּא מְקוּבֵל וְאִם לֹא יוֹדַע אִנִּי שֶׁהוּא מְטוּרָף. פְּרִש"י – אִם שְׁגוּרָה – אִם סְדוּרָה תְּפִלָּתִי בְּפִי בְּמִרוּצָה וְאִנִּי נִכְשָׁל, וְתַחֲנַנִּי נּוֹבַעַת מִלְּבִי אֶל פִּי, כֹּל מֵה שֶׁאִנִּי חָפֵץ לְהֵאֲרִיךְ בַּתְּחִנוּנִים: וּמִבְּאֵר כֵּאֵן רְבִינוּ שׁוּה רִמּוֹז בַּפְּסוּק לְפִי הַטָּף שֶׁהֵינּוּ שְׁלִפֵי הַצְּדָקָה כֵּן הַטָּף הַקֶּב"ה דִּיבּוֹר לְפִי וְהֵינּוּ שְׁגוּרָה תְּפִילָתוֹ בְּפִי. וְעֵיין תּוֹרָה י' אוֹת ד' נְבִיא בַח' בּוֹרָא נִיב שְׁפִתֵיָּים בַּח' תְּפִילַתִי שְׁגוּרָה בְּפִי הַנ"ל וְגַם עֵיין תּוֹרָה קְנוֹ וְכִשִּׁישׁ לוֹ טַהֲרַת הַלֵּב אֵזִי זִכָּה שֶׁהִש"י שׁוּלַח לוֹ בַּהַתְּבוּדוֹת בְּכִ"פ דְּבוּרִים חֲדָשִׁים שֶׁהֵם בַּח' רוּחַ הַקְּדוּשׁ.

^{קלא} עֵיין לְעִיל בְּאוֹת ג' שֶׁם גַּם הִבִּיא פְּסוּק זֶה וְלֹא נִקְטַ שְׁכָם רַק וְאֵנִי נָתַתִּי לָךְ וְכוּ' וְנִ"ל שֶׁרִמּוֹז בּוֹה שְׁעִ"י הַצְּדָקָה קָבַל מִיַּעֲקֹב עוֹד בַּח' בְּמִשְׁפָּט עֲצָמוּ כִּי שְׁכָם הוּא צֵד וְעִ"י שְׁנֵי שְׁכָם זִכָּה לְשִׁפּוֹט עוֹד יוֹתֵר בַּח' אִמְצַע בְּמִשְׁפָּט דְּהֵינּוּ לְמַעֲשָׂה עוֹד יוֹתֵר כַּח כּוּוּנָה בַּתְּפִילָה. וְלָכֵן זֹכִים לּוֹה עִ"י צְדָקָה שֶׁהִיא בְּשֵׁתֵי יְדֵיָּים דִּיִּקָּא כְּמִבּוּאֵר בְּסַפֵּר הַמִּידוֹת כִּי עִ"ז הַנְתִּינָה הִיא בְּכָל הַלֵּב דְּהֵינּוּ שְׁכָאִלוֹ נוֹתֵן בִּיד הָאִמְצַעִית הַשְּׁלִישִׁית (עֵיין תּוֹרָה מוֹ שִׁישׁ ג' יְדֵיָּים גְּדוּלָה חוֹקָה וְהַתְּכַלּוֹת שֶׁתִּיהָן נַעֲשִׂית יָד רִמָּה.

דְּהֵינּוּ שֶׁאֵעִ"פ שֶׁבְּפֶשֶׁט הַדְּבָרִים כְּמוֹ שֶׁמְבוּאֵר לְמַעְלָה מְדוּבָר כֵּאֵן וְבְאוֹת ג' בְּאוֹתוֹ מִשְׁפָּט וְאוֹתָהּ בְּכוֹרָה אֲבָל בְּעוֹמֵק הַדְּבָרִים נ"ל שֶׁרִמּוֹז כֵּאֵן כְּמָה בְּחִינּוֹת בְּמִשְׁפָּט הַבְּכוֹרָה: שֶׁתְּחִילָה כְּמִבּוּאֵר בְּאוֹת ב' בְּזִכּוֹת שְׁמִירַת הַבְּרִית נִטַּל הַבְּכוֹרָה בְּבַח' פִּי שְׁנַיִם דְּהֵינּוּ עוֹד חֶלֶק בַּתְּפִילָה אֶת בַּח' שְׁבַחוֹ שֶׁל מְקוֹם נוֹסֵף עַל בְּקִשְׁתֵּי צְרִכּוֹ וְעִ"י שֶׁשְׁמֵר הַבְּרִית נִהְפְּכוּ אֲצִלוֹ הַקֶּשֶׁת וְחָרַב לְחָרֵב פְּפִיּוֹת וְעִ"ז אַח"כ בְּאוֹת ג'

והבכורה, וקיבל זאת דייקא מיעקב כמ"ש אני נתתי לך 'אני' דייקא, שהוא בחינת משפט כי ע"י שקבל הבכורה ממשפט קיבל עם חרב התפילה גם את הכח המשפט שעל ידו יודע לכוין בחרב התפילה לחוט השערה ולא יחטיא:

וכנ"ל בתחילת אות ג' אלא שכאן באות ד' נתבאר יותר גם כיצד זכה לקבל אותה מיעקב דהינו ע"י סגולת הצדקה.

נמצא שבאות ב' ביאר רבינו שיוסף נטל הבכורה ע"י שמירת הברית ובאות ג' ביאר שקיבל את הבכורה מיעקב דווקא, שע"י קיבל עימה גם את המשפט לדעת לכוין בחרב התפילה שהיא הבכורה וכאן באות ד' נתבאר שאת הבכורה קבל ע"י יעקב דהיינו עם כח המשפט ע"י סגולת הצדקה קל"ג.

אות ה

שלימות התפילה תלויה בהתלהבות הלב וכוונת הלב שמכניס בה ושני אלה תלויים במשפט: כמו שנתבאר לעיל שע"י סגולת הצדקה מתגבר על קליפות עשו וישמעאל שמחלישות מההתלהבות בתפילה. אבל יש קליפת עשו וישמעאל דקות יותר שהן בחי' עננים שמכסים על העינים ומונעים את הכוונה בתפילה, כי עיקר כח הכוונה הוא מה שבעיני האמונה מסתכל המתפלל אליו ית' (כמובא בשם מוהר"ן אמנו"ה ר"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלקים. ועיי' בזה בתורה עו בביאור הפסוק עיני כל אליך ישברו שאמונה ובטחון בחי' הסתכלות). והקליפות הנ"ל מחלישות את כח ההסתכלות הזו, וממילא ניתן מקום וכח למחשבות זרות להיכנס ולהסיט מכוונת התפילה, וההתגברות עליהן זה ע"י משפט, כי הם בחי' צד דהיינו הפסולת שיצא מאברהם ויצחק שתקנו את החסד וגבורה שהן צדדים וע"י משפט מברר את האמצע בחי' יעקב שמטתו שלימה.

ועקר של המחשבות זרות דהיינו כל מחשבה שסוטה מכוונת הלב השלימה לדבורי התפילה הם על-ידי קלקול המשפט, פי משפט הוא בחינת עינין כמו בבי"ד שאין לו לדיין אלא מה שעניני ראות (סנהדרין ו:) ומשפט מעוקל הוא ראייה מעוותת של המצב, שזה בחי' השוחד יעוור עיני חכמים, כי גם בבי"ד כדי להוציא לאור את משפט האמת צריך עיני שכל לגלות את האמת כל שכן בראייה הרוחנית לכוין הלב להקב"ה. **כמו שפתיב (בראשית י"ד קל"ד): "ויבאו אל עין משפט" קלה** בפשט הפסוק מספר על מקום

בזכות שמירת הברית קיבל את הבכורה עם המשפט לדעת לכוין בחרב השערה ולא יחטיא. ואח"כ ע"י הצדקה קיבל עוד שכם אחד שע"י שהיה לו שני שכם דהיינו שני צדדים שעל ידם יכול לשפוט אמצע מכוון יותר שע"י זכה ליותר פנמיות בבחי' המשפט שעל ידו יכול עוד יותר לכוין בחרב התפילה עד נעשית שגורה תפילתו בפיו. ואע"פ שאת כל בחינות הבכורה קיבל מיעקב לפני פטירתו כשברכו ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך רמוז בזה לג' בחינות דהיינו את עצם הפי שנים ואת המשפט שנוסף עמה ואת השכם הנוסף שע"י במשפט עצמו זכה ליותר עומק ואמצע. ובהמשך באות ה' יתבאר שבמשפט יש עוד יותר עומק ע"י שנוהר משוחד שע"י זוכה לעין יעקב שזו עוד יותר עומק בכוונה בתפילה עד שמסלק כל מחשבה זרה לגמרי שע"י עולה תפילתו עד נוקבא דפרדקא ממש שמכוין לבתר ממש.

קל"ג **ביאור הענין מאי שכם** שמעתי מהריצ"ח כי שכם הוא צד בחלק העליון של הגוף ושם תחילת התפלגות הגוף לשנים ממעלה למטה. וכן בבחי' מקום שבידוע גם הוא בחי' קומה, ידוע שבקומת הארץ המקום שנקרא שכם מסוגל לפילוגים ומריבות, שם גנבו את יוסף (סוטה יג) ושם נחלקה המלכות בימי ירבעם ורחבעם. ולפי"ז כוונת יעקב ואני נתתי לך שכם אחד נוסף על אחיך שכל האחים קבלו בחי' שכם אחד, שאין בזה תוספת על עצם המשפט שקבלו מיעקב כל אחד לפי בחינתו, אבל יוסף קיבל בחי' שתי שכם, והכלל שמכל שני צדדים אפשר לברר צד שלישי מתוקן יותר בחי' השכם השלישי, וזה בעצם מה שנתחדש כאן ליוסף. ולכן מבואר כאן שזוכים לזה ע"י צדקה דייקא וכמבואר בספר המדות צדקה כזו שנותנים בשתי ידיים דייקא והיא סגולה שתתקבל תפילתו. והביאור כי ע"י נותן בכל ליבו כנ"ל שמשני צדדים נעשה ברור האמצע. ועוד ששכם אחד על אחיו היינו שקיבל בחי' עוד שבת בישראל דהיינו השבת היג בחי' שער היג המבואר בתורה ט' בביאור הליקוטים שהוא כולל את כל היב כי יב רומז ליב אלכסונים בחי' כל הצדדים האפשריים אבל היג' גמט' אחד הוא האמצע והשוורש לכולם בחי' שער הנ' שמעל כל המט הטיות והוא בחי' היג מידות של רחמים באריך אנפין הנ"ל ובתפילה הבטוי לכל זה כמבואר אצלנו שנקשר למקור החיים בנוקבא דפרדקא בכתר כנ"ל.

קל"ד **ולכאורה קשה** הרי קיבל את המשפט עם הבכורה בזכות שמירת הברית. אלא שכנראה אפשר היה שיקבל את הבכורה שלא ע"י יעקב ואז היה מקבל אותה בלא המשפט אבל ע"י שעשה סגולת הצדקה שכלכל את אביו קיבל את הבכורה מיעקב דייקא שע"י קיבל אותה עם כח המשפט.

ואולי גם רמז בזה שדייקא ע"י שלבן בקש לעקור את הכל ע"י שהחליף ליעקב את רחל בלאה שע"י יוסף לא היה הבכור בזה בעצמו הקב"ה חשבה לטובה וגלגל שדייקא ע"י תחזור הבכורה אל יוסף מיעקב דייקא שע"י יקבל את הבכורה עם המשפט, שזו בכורה משובחת הרבה יותר, כמבואר כאן, כי על ידי המשפט יוכל לכוין בחרב התפילה עד נוקבא דפרדקא ולגרום ליחוד העליון הנורא בחוטם דאריך אנפין ולהמשיך משם חיות נפלא כנ"ל.

מבואר שאם יוסף לא היה מכלכל את אביו לא היה מקבל את הבכורה ממנו עם המשפט, אבל בודאי היה זוכה בה בזכות שמירת הברית כמבואר לעיל באות ב'. וצ"ע איך יכול היה לקבל את הבכורה בגדלותו שלא ע"י יעקב, ואולי ע"י הקב"ה וצ"ע.

קל"ה **פרשת לך לך בראשית [יד ז] וישבו ויבאו אל עין משפט** הוא קדש ויבאו את כל שדה העמלקי וגם את האמרי הישב פחצצן תמר: **מדובר שם** בכדרלעומר ונמרוד ועוד שני מלכים שבאו להלחם במלכי סדום ועמורה ואדמה וצבויים וצוער שמרדו בהם ובדרכם כבשו עוד ערים ואח"כ שבו לעין המשפט והיכו את עמלק והאמורי כמבואר כאן בפסוק ואחרי כן נלחמו בחמישה מלכים הנ"ל שמרדו בהם וניצחום ולקחו את לוט עמחם למקומם שבצפון ואברהם דרף אחריהם עד דן ונצח אותם. ונראה שיש כאן רמז לענין שלנו במה שדייקא

שמכונה עין המשפט על שם שעתיד להיות בו משפט על עסקי מעין מים, ורבינו רומז בזה הקשר בין העינים למשפט רמז שע"י משפט עושה מבחינת שתי עינים כמו עין אחת אמצעית. **זֶה בְּחִינַת** (דברים ל"ג קל"ז): **"עֵין יַעֲקֹב"** פשט הפסוק רומז לבני ישראל שהם היוצאים ממעינו של יעקב ולפי המדרש (סנהדרין קד.) הפירוש עין יעקב הוא כעין ברכת יעקב, דהיינו שישראל ישבו בארצם כמו שברכם יעקב (רבינו בחיי) ורבינו רומז בזה לקשר בין העינים לבחי' יעקב רמז שיעקב זכה ע"י תיקון מדת המשפט להסתכלות כזו ללא שום סטיה כאילו מסתכל בעין אחת אמצעית אליו ית' קל"ז. **וְעַל-יְדֵי קְלִקּוּל מִשְׁפָּט בָּא קְלִקּוּל לְעֵינַיִן קל"ח, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (דברים ט"ז קל"ט): **"כִּי הִשְׁחַד יַעֲזֹר עֵינַי חֲכָמִים"** שוחד נוטריקון שהוא חד (כתובות קה:) ופרש"י שם שנעשה לב שניהם אחד דהיינו שמטהו לראות רק צד אחד הפך המשפט שיוצא דייקא משני הצדדים. וקלקול העינין **זֶה בְּחִינַת מַחְשָׁבוֹת זְרוֹת קמ שְׁפָתַפְלָה, שֶׁהֵם עֲנַנֵי קמא דְּמַכְסִין עַל עֵינַיִן** שמחשבות זרות

ע"י ששבו לעין המשפט הצליחו להכות את קליפת עמלק וקליפת האמורי הנזכר לעיל באות א שאמר יעקב שממנה לקח יעקב את שכם בחרב התפילה וקשת הבקשה. **עוד רמז יש במה שדייקא קדש נקראת משפט כי ברור המשפט הוא לגלות את החכמה איקרי קדש שבתוכו.**

עוד עי"ש פרש"י עין משפט הוא קדש – על שם העתיד שעתידין משה ואהרן להשפט שם על עסקי אותו העין והם מי מריבה. ואונקלוס תרגמו כפשוטו מקום שהיו בני המדינה מתקבצים שם לכל משפט: וכפרש"י תרגם גם יונתן. וכן נמצא במדרש (במד"ר י"ט י"ד) דהיינו שהיא העיר קדש ששם טעו משה ואהרן להוציא מים מהסלע בהקאה במקום בדיבור. ושם נחרץ משפטם שלא להכנס לארץ ועל שם זה נקרא המקום עין המשפט, דהיינו שבאמת לא היה שם מעין מים אלא הוא מקום שע"י משה יהיה שם בעתיד מעין מסלע שבו יישפטו משה ואהרן. ועי"ש רמב"ן שחולק והרא"מ וגור ארי-ה שמוכיחים כפרש"י. **עכ"פ נמצא לפ"ז** שהתורה מכנה את המקום הזה עין המשפט לפרש"י על שם המשפט שעשה הקב"ה למשה נמצא רומז למשפט המתוקן. אבל ראיתי מפרשים שנקרא משפט על שם עוות המשפט של משה עיין תרגום יונתן אתרא דאתפליג דינא דמשה נביא על עינא דמי מצותא הוא ריקס אולי כך למדו מדבריו ולפ"ז נמצא ששני התרגומים אונקלוס ויונתן נקטו שני סוגי משפט המתוקן והמעוות ולכ"ז רומז עין המשפט. ועיין בל"ר שהעיר לפי אונקלוס שהוא משפט מתוקן רמזו כאן דייקא ע"י שבאו לעין המשפט זכו לכבוש את המלחמה ולהכות את העמלקי היא קליפת עשו.

צ"ע שריבר בעינין משמע שתיים ומביא ראיה מעין אחת עין משפט ועין יעקב אבל באמת פשוט כי משפט היינו שמתוך הצדדים יבוא להכרעה שהיא אחת באמצע דהיינו שהשתיים נעשות כאחת בחי' המובא בתורה מו יד הגדולה והחוקה ושתייהן נעשות יד הרמה הכי נמי כל עין לעצמה היא בחי' צד שזה בעצמו סיבה למחשבה זרה ורק ע"י משפט נעשה בחי' התכללות שתי העינים בחי' עין הממוצעת עין המשפט בחי' שכל כח ההסתכלות כולו להש"י בחי' עין יעקב

קל"ה **צ"ע שמביא** ראיה לעינים מעין המשפט שהוא מעיין מים. אבל באמת גם זה בעצמו שניהם נקראים עין רומז לקשר ביניהם. ויתבאר עפ"י פרש"י בראשית ג' ע"ה פ' ויפקחו עיניהם עינים ע"ש החכמה נאמר והחכמה היא בחי' מעין כי היא ראשית התגלות מימי החכמה בחי' יש מאין.

עיין אורח מישור שביאר עפ"י שבעומק המשפט מלובש דעת גדול המכונה "עין" וכשזוכה לתיקון המשפט מאיר לו עין החכמה המלובש במשפט ועי"ז מבחין באמת

עפ"ז אולי אפ"ל שבנ"י באו לקדש המכונה עין משפט כנ"ל כדי לזכות בעין החכמה ע"י תיקון המשפט וע"כ ישבו בה י"ט שנים כנגד כל שנות טלטולם במדבר (פרש"י דברים א' מו) ושם דייקא בסוף ארבעים שנה אחרי מיתת מרים ביקש הקב"ה להוציא להם מים מסלע (פרשת חקת) שהם באורי התורה (תורה ב) ומידיעת ההפכים אחת נלמד שהמקום מסוגל למשפטי אמת שעל ידם זוכים לחכמה דהיינו תיקון העין כנ"ל עינים ע"ש החכמה.

קל"ו **דברים פרק לג** (כח) וַיִּשְׁכַּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד עֵין יַעֲקֹב אֶל אֶרֶץ דְּגָן וְתִירוֹשׁ אֶף שְׁמִי יַעֲרֹפוּ ט"ל: **פרש"י** – ע"פ המדרש – עין יעקב – כמו ועינו כעין הבדולח כעין הברכה שברכם יעקב לא כבוד שאמר ירמיה בדד ישבתי אלא כעין הבטחה שהבטיחם יעקב והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם: יערפו – יטיפו: אף שמי יערפו טל – אף ברכתו של יצחק נוספת על ברכתו של יעקב ויתן לך האלהים מטל השמים וגו':

קל"ז **עיין נעימות נצח** שביאר "עין יעקב" עפ"י הגמ' במכות כד שבא עמוס וביטל את גורת משה רבינו שרק כשלא יחטאו יתברכו, כעין ברכת יעקב, וניבא שגם כשח"ו יתרחקו ממנו ית' יזכו בברכתו. ועפ"ז ביאר ש"עין יעקב" רומז למשפט המעוות לצד הימין, כי היא בקשת הנביא לנהוג עם ישראל ברחמים, גם שיתרחקו ממנו ית' ולעומת זה "עין המשפט" רומז למשפט מעוות לשמאל כי נקרא ע"ש משפט שעוותו משה ואהרן במי מריבה, והוסיף שלכן נקט כאן רבינו שתי עינים כי רומז לחוטם העליון העומד בין שתי העינים שאליו זוכים לכיין ע"י המשפט המתוקן.

קל"ח **ועיין ספר המידות** גנבה וגזלה חלק שני אות ד. הַגְּנֵבָה מִזֵּיק לְעֵינַיִם. ועיין שיש"ק ח"ג תפג בשם ראב"ן שנגיעה בממון חבירו זה פגם המשפט. עוד גם ידוע שמשפט שהיא מדתו של יעקב נקרא גם מדת האמת ועיין תורה נא שהשקר מויק לעינים.

קל"ט **דברים פרק טז** (ט) לֹא תִטֶּה מִשְׁפָּט לֹא תִפְיֹר פְּנִים וְלֹא תִקַּח שָׁחַד כִּי הִשְׁחַד יַעֲזֹר עֵינַי חֲכָמִים וַיִּסְלַף דְּבַרִי צְדִיקִים:

פרש"י – משקבל שוחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבבו אצלו להפך בזכותו:

איסור השחד נזכר גם בפרשת משפטים (כג ח) וְשָׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הִשְׁחַד יַעֲזֹר פְּתָחַי וַיִּסְלַף דְּבַרִי צְדִיקִים: ועיין משך חכמה בשמות לדיני נפשות ובדברים לדיני ממונות

קמ **ליקוטי הלכות** בית הכנסת הלכה ה' כג – פי מבול לְשׁוֹן בְּלִבּוֹל וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה הַמְּבּוּל, אֲבָל אֵיטָא שְׁמִימֵי הַמְּבּוּל הַתִּיזוּ לְשֵׁם (בְּנִשְׁמַע שִׁיחָה זֹאת מִפּוֹי הַקְּדוּשׁ). כִּי עָקַר בְּלִבּוֹלֵי הַמַּחְשָׁבוֹת רְעוּת הֵם בְּתַאֲוֹת נְאוּף, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְהֵם עָקַר בְּחִינַת מִימֵי הַמְּבּוּל, כִּי הַמְּבּוּל בָּא עַל פְּנֵי הַבְּרִית, עַל הַשְּׁחָתָת וְרַע, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, שְׂבָא עַל – יְדֵי בְּלִבּוֹלֵי הַמַּחְשָׁבוֹת הַרְהוּרִים רְעִים, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב

בתפילה הן כמו עננים המכסים על העינים דהיינו על עיני השכל להסתכל ולכוין אליו ית', **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (איכה ג' מד): **"סִפְתָּהּ בְּעֵינֵי לִי וְכוּ'."** (ר) הפסוק כולו הוא סְבוּתָהּ בְּעֵינֵי לִי מְעַבֵּר תְּפִילָה: דהיינו שהנביא ירמיהו שחיבר את מגילת איכה על חורבן בית המקדש מקונן שבגלל חורבן הבית לא מתקבלות התפילות וממשיל זאת לענן החוצץ בינינו להקב"ה. ורבינו מפרש שהכוונה לעננים שיש בעיני השכל שלנו בגלל חורבן הדעת דהיינו ביהמ"ק הרוחני. (ר) קמב

וּלְעֵתִיד שְׁתִּיקוֹן בְּחִינַת מִשְׁפָּט ע"י שהמשיח יעלה את כל ישראל למדרגת דעת כמ"ש אתה הראת לדעת (תורה ד) יזכו לתיקון המשפט והעינים, **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (ישעיהו א כז) קמב: **"צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה"** המשך הפסוק ושביה בצדקה. ציון הפי' מקום מסויים או ע"י סימן או מחמת חשיבותו וכאן הוא א"י וירושלים וביהמ"ק. ולפי' רבינו מתפרש הפסוק שהם יפדו משליטת העכו"ם ע"י ובזכות שיעשו ישראל מעשי צדקה, שע"י יהיו כל מעשיהם עפ"י משפטי אמת, ורומז לתפילה שע"י צדקה זוכה לתיקון המשפט שע"י נפדית מקליפת עשו וישמעאל שהן העננין המכסים על העינים. **אָזִי ע"י** תיקון המשפט **יִתְעַבֵּר עֲנַנֵּי הַמְּכַסִּין עַל עֵינָא כנ"ל** שתיקון המשפט הוא תיקון העינים דהיינו ראייה רוחנית קמב. **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (ישעיהו נ"ב) קמב: **"פִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן"** היא נבואה על הגאולה קמב שלעתיד לבוא תתגלה האלוקות העולם ע"י שעין שבכתר תאיר לעין שלמטה לבחי' עין יעקב ויתגלה אור הגנוז שעל ידו רואים להדיא בכל דבר את אור אלקותו ית' ואז גם המלכות והתפילה דהיינו במדרגת האמונה שאין לה עינים קמב יזכו לראות את הש"י עין בעין בראיה נבואית, וע"י יהיו כל תפילותינו בראיה ברורה בלא שום ספק ובלא שום מחשבה זרה קמב

(בראשית ו), **"פִּי הַשְּׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכּוֹ עַל הָאָרֶץ"**. ואפלו שאר מיני בלבולי מחשבות זרות ורעות, הכל נמשך משם מפגם הברית שעל ידי זה נשחת ונפגם הדעת עד שבאין לכל הבלבולים וערובי המחשבות שמבלבלים רב בני אדם מאד ומאד ומהם באים כל החטאים והפגמים שבעולם, רחמנא ל'צלו, וכשבבלבולי המחשבות מתגברים על האדם, בפרט בלבולים והרהורי נאוף בעצמם, רחמנא ל'צלו, זהו בחינת מבול ממש שרוצים לשטוף את האדם ממש ולהאבדו משני עולמות, רחמנא ל'צלו, כאשר יודע כל אחד את נגעי לבבו ומכאוביו שעובר עליה בענן זה. והכל על – ידי פגם המחשבה. ועל זה הזהיר דוד המלך, עליו השלום (תהלים לב), **"עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל וְכוּ' רַק לְשֹׁטֵף מִים רַבִּים אֲלֵיוֹ לֹא יִגְיעוּ"**. ועל זה צעק (שם סט), **"טְבַעְתִּי בֵּין מְצִילָה וְאֵין מַעֲמֵד בְּאֵתִי בְּמַעֲמָקֵי מִים וְכוּ' וְכוּ'"**. וכתיב (שם), **"אֵל תִּשְׁטַפְּנִי שְׂבֹלֶת מִים וְאֵל תִּבְלַעֲנִי מְצִילָה וְכוּ'"**. וכתיב (שם), **"הַצִּילֵנִי מִטִּיט וְאֵל אֲטַבְּעָה אֲנִצְלָה מִשׁוֹנְאֵי וּמְמַעֲמָקֵי מִים"**, שכל זה נאמר על בלבולי המחשבות הנ"ל וכמבאר בכתבי האר"י זכרוננו לברכה שהתגברות הרהורים ובלבולי המחשבות נקראים מצולות ים, עין שם:

קמב **עַן** רומז בדרך כלל להסתרת האמת עיין תורה קטו ומשה ניגש אל הערפל, שמניעה היא בחי' עין וערפל. לבד מענני כבוד שהם הסתרה לצורך גילוי שלא יהיה רבוי אור, כי כבוד הוא להאיר מקום חשוך כמ"ש והארץ האירה מכבודו (תורה יא) **בתורה ה'** מבואר שהעננין והמחשבות הזרות הן קליפת עשו וישמעאל (עיין תורת נתן אות יט) ובתורה א למדנו שקליפת עשו מסיטה להסתכל גלוי והחצוניות של כל דבר והכי נמי הכא העננין האלה באמת הם בחי' "ויפקחו עיניהם" שנאמר באדם הוזהר כשחטאו שהכוונה שהתחילו לראות חיצוניות כי העננים האלה מכסים על עיני השכל שע"י אדם נעשה רואה רק חצוניות במקום פנמיות. וזה עיקר פגם המשפט כי הם מסיטים לצדדים ששם החצוניות.

קמב **עֵינֵי תִיקוּנִים** תיקון כ"א דף נ: וכל עננין (דאינון רומי רבתא ורומי זעירא) דאינון מכסיין על צלותין, הדא הוא דכתיב (איכה ג') סכות בענן לך מעבור תפלה ע"י עוונות התחוננים נסתמים עניי תפילה ואינם מתקבלות, אכל לעמיד לנא כל הקליפות מתעברין, ונהרין עינין הן חל ולא דאינון בית ראשון ובית שני, כי הקב"ה ינהיג ב' מקדשות אחד רוחני מלך אימא סה"א בחי' לאה והב' מלך רחל (כמ"ש זח"ג כ"א). דבהון סלקין צלותין. ניהמ"ק הוא עני השמים. (עפ"י חתוק מדבש שם)

קמב **ישעיהו פרק א (כז) צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה וְשָׁבִיהָ בְּצִדְקָה: פִּרְשֵׁי – ע"י** שיהיו בה עושה משפט: תפדה – מעונותיה: ושביה – עושי תשובה שבתוכה – בצדקה – במצדיקים עצמם במשפט ובצדק שבתוכה:

קמב **כי ראייה רוחנית היא ע"י ריכוז המחשבה וכל ריכוז הפירוש לצאת מפיזור המחשבה מבחי' הצדדים אל האמצע והכוונה**

קמב **ישעיהו פרק נב (ז) מה נאוו על החרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך אלהיך: (ח) קול צפנך נשאנו קול יחדו ירגנו כי עין בעין יראו בשוב יקוק ציון: (ט) פצחו רגנו יחדו חרבות ירושלים כי נחם יקוק עמו גאל ירושלים:**

קמב **ספר יד מצרים (פ) על ההגדה לרבי יצחק חבר) – הקדמת פותח יד – ולע"ל נזכה לניסים גלויים וידועים וגילוי שכינה ממש כמו שהיה ביצי"מ, כמ"ש "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שער עכשיו היו כל נפלאותיו נעלמות בלתי נראים, אבל אז יראינו עין כל כמו בעת יצי"מ, וכהבטחת הנביא "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון", ונאמר "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו", וכמו שהיה בעת קריעת ים סוף, שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל במרכבה שלו, כן ישוב עד ד' וישפוך את רוחו על כל בשר, ונבאו בניכם ובנותיכם, כי כולם ידעו ויבינו את ה' מקטנם ועד גדלם:**

קמב **כידוע עפ"י הזהר משפטים צה. שהמלכות נקראת עולימתא שפירתא דלית לה עינין (עלמה יפה שאין לה עינים) והביאור כי העין רומז לידיעה אבל אמונה היא רק היכן שלא יודעים אלא מאמינים לכן היא נמשלת לנוקבא שאין לה עינים וזה היופי שלה שהיא מתבטלת ומאמינה.**

קמב **ועיין שיש"ק ח"ב אות כ' שזו תיהיה עבודתו של משיח להביא את כל העולם שיהיה להם תפילת שמונה עשרה בלא שום מחשבה זרה.**

ובשביל זה נקרא יוסף (בראשית מ"ט כב) קמט: **"בן פרת עלי עין"**: יעקב לפני פטירתו מברך את בניו ובברכתו ליוסף מכנהו כך, בפשט פרש"י עפ"י מדרש שהכוונה שיוסף הוא מעל שליטת העין הרע. ורבינו רומז בזה שיוסף ע"י שזכה לתיקון הברית בשלימות זכה לתיקון המשפט שהוא תיקון העינים^{קכ} שנעשים בחי' עין יעקב כנ"ל, ולכן יוסף נקרא עלי עין ולא עלי עינים, וע"י תיקון העין זכה לכוונה שלימה בתפילה, שזכה להעביר מעיניו את הענגין המקלקלים את הראיה והכוונה, וע"י עולה תפילתו עד נוקבא דפרדשקא גמט' פורת גמט' ו' השמות הקדושים שמאירים משם חיות נפלאה בחי' הרוח חיים של משיח כמבואר כל זה לעיל בסוף אות ב' בהגה. ולכן נקרא בן כי ע"י הוא כמו בן המחובר לאביו. גם נקרא עלי עין, כי ע"י שתיקון עין המשפט, עולה עד עין דאריך אנפין, ששם כמו שיש חוטם שממנו החיות כנ"ל כך יש גם עין שממנה השגחת ה' עלינו, ומשם לעתיד יאיר אור הגנוז כנ"ל בבחי' עין בעין יראו וכו'.

כל המהלך עד ההתקשרות לצדיק הוא מהלך של מלחמה בחרב, בחי' מלחמת משיח בן יוסף, לכן הכל תלוי בתיקון הברית, שע"י הוא מחובר למשפט, כי יוסף ויעקב כחדא אולי, ומי שזוכה לברית נעשה גם מחובר למשפט. שזה כבר יותר בחי' משיח בן דוד, שרבינו אמר עליו שיעבוד לעשות לישראל שמונה עשרה נקי ממחשבות זרות קכא (שיש"ק ח"ב ב').

ולמעשה צריך לתת הרבה פעמים צדקה, כי כל פעם היא סגולה למשפט וברבות הפעמים יעשה בו רושם חזק, עד שיחזק בו מידת המשפט ויזכה לדעת לכיין החרב לחוט השערה ולא יחטיא.

אות ו

כפי שנתבאר לעיל הכל תלוי בעיקר בתיקון הברית, ולצורך הברית מקבל חרב התפילה לכרות ברית, וכן רק ע"י ברית זוכים במדת המשפט, אבל לתיקון הברית בשלימות זוכים רק צדיקים גדולים לכן תקנת רובא דרובא דעלמא, היא לקשר עצמו ותפילתו לצדיק כזה שזכה לתיקון הברית בשלימות (קיצור לק"מ) ובבחי' כל המחובר לטהור טהור. זה מצד שלימות כל תפילה בעצמה קכב, אבל טעם המתבאר כאן הוא שכדי לעורר היחוד קב"ה ושכינתיה שעל ידו נשפעים התרפ"ו אורות מנוקבא דפרדשקא כנ"ל, צריך לזה צדיק שבכוחו לקבץ את

קמט **עיין בראשית פרק מט** (כב) בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור: פרש"י - (כב) בן פרת - בן חן, והוא לשון ארמי אפריון נמטייה לרבי שמעון בסוף בבא מצינא (קט א): בן פרת עלי עין - חנו נטוי על העין הרואה אותו: פרת - ת"ו שבו הוא תקון הלשון, כמו (קהלת ג יח) על דברת בני האדם: עלי שור - בשביל לשור. ותרגום של אונקלוס בנות צעדה עלי שור תרין שבטין יפקון מבנוהי וכו'. וכתב בנות על שם בנות מנשה בנות צלפחד שנטלו חלק בשני עברי הירדן. ברי דיסי יוסף פורת לשון פריה ורביה. ויש מדרשי אגדה המתיישים על הלשון בשעה שבא עשו לקראת יעקב, כבולן קדמו האמהות ללכת לפני בנייהם להשתחוות, וברחל כתיב (לעיל ג ז) נגש יוסף ורחל וישתחוו. אמר יוסף רשע הזה עינו רמה, שמא יתן עינו באמי, יצא לפניו ושרבב קומתו לכסותה, והוא שברכו אביו בן פורת, הגדלת עצמך יוסף עלי עין של עשו, לפיכך זכית לגדולה: בנות צעדה עלי שור - להסתכל כך בצאתך על מצרים. ועוד דרשוהו לענין שלא תשלוט בזרעו עין רעה, ואף כשברך מנשה ואפרים ברכם כדגים שאין עין רעה שולטת בהם:

קכ **יוסף ע"י שמירת הברית** זכה לבכורה שהיא פי שנים ע"י זכה למשפט כי כשיש שני צדדים אפשר לברר את השלישי האמצעי וע"י זכה לתיקון המשפט תיקון העינים נמצא שהבכורה סגולה לתיקון העינים, ועיין בזה דבר יפה בגמ' ב"ב דף קכו: בוכרא דאבא מסי רוקיה דהינו שהרוק של בכור מאביו מרפא ופירש רשב"ם שהוא מרפא מחלות עינים.

קכא **עיין תורה טז** שיש צדיק שכלול משני המשיחים וכן בלק"ע אות ד' גם ביאר שההתקשרות היא לא רק אחרי שיש לו ברית ומשפט אלא גם שלימות תיקון הברית א"א בלי ההתקשרות וכ"ש המשפט של בחי' יעקב וכ"ש בבחי' של משה שזה כבר מפורש בתורה כאן.

קכב **עוד יסוד חשוב בסביבת ההתקשרות עי' בלק"ה** (אהע"ז הל' פו"ר הל' ה' אות ה') שכ' וז"ל כי זה יודע שמעט התורה והתפלה של הקמון עם, אף על פי שגם זה יקר מאד אצל השם יתברך, אבל אי אפשר שתעלה עבודתם למעלה, שתכלול במקום שצריכים להפיל כי אם בכח הצדיקי אמת אשר אליהם אנו מקשרים תפלתנו ועבודתנו, שרק הם יכולים להעלות הכל למעלה מעלה, כי כל אחד יודע פגמיו וחסריו המרבים בעצמו, וכמה וכמה פגום מעט תורתו ועבודתו, בפרט התפלה שיש הרבה שברב התפלה מחשבתם טרודים בחוץ מאד, וגומרים במחשבתם כל המשא ומתן שלהם וכל עסקי חל וכו' בשעת תפלתם, עד שאינם יודעים היכן הם עומדים בתפלה, וכנראה בחוש מכמה וכמה בני - אדם אפילו מאותן המכנים עצמן בשם חסידים, וכאשר הם מודים בעצמן, ואם אף - על פי כן מחמת נקדה הטובה מקדשת ישראל שיש עדין בקרבם, ונזק מפיהם איזה דבורים קדושים של תפלה וכו', נודאי אין בהם כח לעלות למעלה לעצם קטנותם ולרבות הפלגות והמחשבות רעות רבות מאד מאד המסבבים אותם, על כן כל עקר עלייתם הוא על - ידי הצדיק האמת, כי הצדיק עוסק בעצם בחוץ להעלות גם מעט האותיות והתבות שאמרו בקצת פנויה מועטת בתפלתם, וגם עוסק לעוררם ולהקיצם משנתם העצומה שיפתחו פיהם ולבם, ויתגברו בכל כחם להתפלל בכונה תבות ופסוקים ומזמורים וכו' רבים ביותר בכמות ואיכות, שאיכות הפנויה תהיה ביותר שאות, וכמות התבות והאותיות יהיה רבים ביותר, כי להתפלל כל התפלה בכונה זה רחוק מאד אפילו מהקשרים הגמורים היראים באמת כי אם צדיקים גמורים הגדולים במעלה מאד, כמבאר בדברינו במקום אחר, אבל על כל פנים המקשרים להצדיק מתפללים תבות וכו' הרבה ביותר ובכונה גדולה ביותר ובחיות והתלהבות והתעוררות דקדושה וכו', ועם כל זה לא היה כח לתפלתם שתעלה למעלה כי אם בכח הצדיק האמת שמקשרים אליו, שבעצם בחוץ הם מתפללים בכונה מה שמתפללים ובעצם בחוץ הוא מעלה תפלתם השמימה לרום גבהי מזמרים, למקום הצריך למקור האחדות, וע"י בלק"ה (ו"ד הל' מילה הל' ה' אות ד') שכ' וז"ל ואין מי שיודע להתפלל כראוי כי אם צדיקים האמתיים פנ"ל ושאר בני עולם צריכין לקשר תפלתם להצדיקים הנ"ל והם יעלו תפלתם כראוי שימשיכו להם שפע מה שצריכין בני חיי ומוזני וכו' באופן שלא יזיק להם לנצח חס ושלום. גם עיין לשון מוהרנ"ת בתפילה על תורה ב' אות יג **עוד עיין** בזה בסוף בהוספות לעיין לאות ו'

כל תפילות ישראל ולבנות מהן קומת השכינה ולהביאה לפניו ית' ליחוד וצריך פל אחד לכוון בתפילות במחשבה, ולפני התפילה גם בפיו, שיקשר קנה עצמו באהבה וביטול לצדיקים קני האמיתיים קנה שפדור קנט ונוהגים גם לכל הצדיקים שוכני עפר קדושים אשר בארץ המהקס, פי פל צדיק שפדור שהוא איש אשר רוח בוקסא הוא בחינת משה קסב משיח קסט, (עיין תורה קיח קסט) פמו שפמינו

קני בליקוטי עצות צדיק א' כתב מוהרנ"ת "כי רק הם יודעים לעלות כל תפילה ותפילה למקום הצריך לה ולבנות מהם קומת השכינה".

קני וכן הגרסא בדפוס ראשון משמע שצריך לכוין במחשבה בשעת התפילה אבל בנוסחאות והגהות כת"י (כנראה של החבירים) הגרסא "וע"כ צריך כל אחד לקשר את עצמו קודם התפילה לצדיקי אמת שדור כי כל צדיק אמת שדור הוא בחי' משיח בחי' משה". וכן בשיחות הר"ן רצו מבואר שצריך לומר קודם התפילה: הריני מקשר עצמי לכל הצדיקים שדורנו. וכן המנהג לומר גם בפיו לפני התפילה. הנוסח "לכל הצדיקים" אפשר שלא נובע מהתורה כאן כי לכאורה את אברי המשכן הביאו רק למשה אבל עיין בזה פקודי רלח שלמשה הביאו הצדיקים ולפי"ז אולי כל תפילה מגיעה לכל צדיק שדור מאנשי שתחתיו ודרכו מגיעה אל משה, בבחי' שרי עשרות ושרי מאות הנזכר בפרשת יתרו וצ"ע. ועיין עוד לקמן בענין משה משיח שבכל צדיק מה הכוונה.

קני ההתקשרות לצדיק מבואר בתורה קלה שעקר ההתקשרות הוא אהבה, שיאהב את הצדיק אהבה שלמה, כמו שכתוב (בראשית מ"ד): "ונפשו קשרה בנפשו", ותרומה: חביבא לה בנפשה. ופשוט שגם כלול בזה הביטול לדעתו. ועיין בזה שער הגלגולים הקדמה ב' עה"פ ותדבק נפש דוד ביהונתן שנפש דוד התעברה ביהונתן. עוד עי"ש הקדמה י ענין הרב עם התלמיד, כבר נתבאר אצלנו לקמן, כי הרב נותן רוחא גו תלמידיה, ע"ד האב לבנו, אלא שהוא חבור יותר נמרץ, כי לעולם ועד נשאר ההוא רוחא עם התלמיד קיים לעולם לא יפרדו, בסוד ותדבק נפש דוד ביהונתן. והוא טעם יתרון כבוד הרב מכבוד האב. מבואר שע"י התקשרות לצדיק באהבה כזו זוכים על ידה שהצדיק יתעבר בי לעולם. אבל לקשר תפילתי או כל מעשה אחר לצדיק, הפירוש שאני מבטל דעתי לגמרי ועושה את הדבר על דעת הצדיק כפי השגתו את הדבר. ועיין אור החיים תחילת פ' חקת עה"פ ויקחו אליך פרה אדומה שהאריך בזה ובסוף דבריו כתב פרוש ויקחו למה שאתה יודע ומכוון בדבר, להיותך יודע סוד הענין ופלאיו ובוזה תהיה המצוה נעשית שלמה במעשה ובמחשבה הצריכה.

קני בלק"ע צדיק א' כתב מוהרנ"ת כמו כאן "עצמו", אבל בקיצור לק"מ כתב לקשר "תפילתו" לצדיקי הדור האמיתיים וכן הלשון בלק"ע תפילה ד' והוא לשון רבינו בתורה ט'.

קני בהמשך נקט שצריך לקשר לצדיק הדור ואולי רמז בזה שיש בהתקשרות שני ענינים העיקר כמבואר שם בהמשך שהצדיק מעלה את התפילה, אבל עצם הברור מי הצדיקים שאליהם ראוי להתקשר הברור הזה הוא עוד שלב בסולם הנ"ל שנעשה ע"י תיקון המשפט. עיין בהוספות בסוף התורה שההתקשרות היא בחי' תיקון העין

קני כידוע דיבר רבינו הרבה והזהיר מאד ממפורסמים של שקר. עיין בעיקר תורה סא ותורה ח תנינא שתיהן נקראות הצוואות של רבינו, דהיינו שעל זה עיקר הזהרתו לפני פטירתו.

קני בענין צדיק הדור צ"ע כי על זה עיקר ההעלמה וההסתרה, ואע"פ שעפ"י הסוד ברור שבכל דור יש צדיק חי שזכה בדורו ביותר לתיקון הברית ועי"ז נעשה השביל והצינור שדרכו עולות התפילות מעולם הזה (בבחי' וכל העולם ניוון בשביל חנינא בני). עיין בזה בערבי נחל פ' וירא עה"פ ויגש אברהם ויח נג) שכותב על זה לגבי כל עבודת ה' והבורים שעולים ע"י עבודתו הכל הולך לצדיק הדור ומי שלא מקושר אליו נשאר קרח. גם עיין זה ויצא קנ: שכינתא בין תרי צדיקא יתבא. שיש צדיק תחתון שהוא בחי' רוח שבק בעלה בזה שעל ידו עולות התפילות של ישראל מהעוה"ז למעלה בבחי' מין.

אעפ"כ רוב חשובי אנ"ש מחזיקים שרבינו רבי נחמן הוא הצדיק הדור היחיד. אבל ידוע שהאמת לא נקבעת עפ"י שום רוב, רק יש זוכים ויש שנעלם מהן בין גדולים בין קטנים. העיקר לא לחלוק על שום צדיק כמבואר בלק"ה שבת ה יג שעד שיתברר לו יזהר להאמין בכולם אבל יבחר אחד להתבטל אליו. (ואעפ"כ יזהר מלהסמין מפורסם של שקר כמבואר בתורה סא). והעיקר לא לנוח מתפילה וצדקה לזכות להיות מקושר בראוי לצדיק האמיתי שעל ידו אוכה לתיקון שלי. ומי שסובר שכבר לא צריך לצדקה הוא בודאי צריך לצדקה יותר מכולם על זה בעצמו, כי אפילו אם האמת עימו שמצא, עדיין מבואר בתורה יז שאפשר להיות סמוך לצדיק ואעפ"כ הצדיק חשוך אצלו. וגם מי שהתברר לו שרק רבינו הוא הצדיק היחיד יש לו לצדקה הרבה שיוכה להיות מאלה האפויים בלב רבינו וכמבואר בשי"ש ב קב שזה ע"י שרבינו יהיה אפוי בליבו. ועיין לק"ה מתנה ג' ה' שעל זה בעיקר צריך לבכות הרבה בחצות לילה ומסכם שם והחפץ באמת מוסרין לו מלאך של אמת, ומבואר מזה שזה סוד שא"ל לברר אותו לא בשכל ולא בפלפול ולא בקבלה אלא רק בהרבה תחינות ובקשות שיזכה למלאך הזה. עוד יש לדון כיון שבחיי רבינו לא נהגו לומר ובפרט לרבינו אולי על צדיק חי לא אומרים ובפרט וכו', אלא ההתקשרות אליו היא רק באהבה וביטול, אבל צ"ע הסברא בזה. עיין עוד בסוף התורה בהוספות לעיין

קני עפ"י תורה נה אות ה' כדי שגם הם יסייעו לנו בתפילותינו. ועיין בתפילה שאחר התיקון הכללי ד"ה רבש"ע פתח פיך לאילם כמוני כתוב שם כל הנוסח וצ"ע אם כולו לשון מוהרנ"ת. ומה שנהגו להוסיף ובפרט לרבינו וכו' זה מנהג מאוחר יותר (רבי לוי יצחק וצ"ל) וגם בזה צ"ע הנוסח שנהגים לומר "ובפרט לרבינו רבי נחמן בן פיגא" אע"פ שבאומן נהגו לומר "רבי נחמן בן שמחה בן פיגא" כמבואר בשי"ש ק ד קמו. ועיין בכבי אור חלק חכמה ובינה אות ג' הערה ט' שכתב שם שרבינו הזהיר לכל אשר יבקש בזכותו שיזכרונו על שם אמו רבי נחמן בן פיגא ולא כשאר נפטרים אשר יזכרו על שם אביהם.

קני עיין תורה ח אות ב. ונ"ל הכוונה לצדיקים שהם בחי' זקני העם עיין פ' בהעלותך בפרשת ויהי העם כמתאוננים טען משה רבינו למה לא מצאתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי וכו' והקב"ה אומר לו לאסוף את זקני ישראל לאהל מועד. ושם יא יבן וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתני מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך: ועי"ש בפרש"י שהתנה עמם עמ"נ שיקבלו עליהם טורח בני שהם טרחנים וטרבנים. ועי"ש רמב"ן שכל נבואתם או היתה מכח משה בלבד. עוד עיין פ' פנחס כו יח הקב"ה מצווה את משה לקחת את יהושע איש אשר רוח בו לסמוך ידיו עליו. ועי"ש ספורנו – איש אשר רוח בו. מוכן לקבל אור פני מלך חיים, כענין ובלב כל חכם לב נתתי חכמה: ורש"י פירש עפ"י המדרש שידוע להלך נגד רוחו של כל אחד. נראה שצדיק הדור יש בו

בגמרא שבת ק"א:ס"ה, **שְׁהַצְדִּיקִים קוֹרִין זֶה לְזֶה מִשָּׁה, פְּמוֹ כְּשֶׁאֲמֹרָא רִצָּה לְשַׁבַּח אֶת דְּבָרֵי קִסְי חֲבִירוֹ** אמר לו **'מִשָּׁה שְׁפִיר קְאָמְרַת'** דהיינו שאמר לו שזכה לכוין לאמת ע"י שהתנוצץ בו מניצוץ משה רבינו

שני תנאים אחד שיזכה למדרגת רוח מצד מדרגתו ואחד שיש לו בליבו מקום לכל יהודי וסבלנות וענוה להלך כנגד כל יהודי, דייקא בגלל שישיראל יותר טרחנים מכל עם אחר. וצריך לבקש הרבה לזכות להתקרב דייקא לצדיק כזה אשר רוח בו.

ולחבין מדרגת הרוח למה היא תנאי לזה עיין קהלת יעקב ערך רוח שכתב רוח הוא מזעיר וכל זמן שאין בו באדם בחי' רוח אינו יכול להעלות מי' לזו"ן כיוון שאין בו רוח מבחי' זעיר אין מעשים טובים ותורה שלו עולים אליו וע"כ יתחבר עצמו אל צדיקים שבדור שיש להם נר"ן ויעלו המצוות ומע"ט שלו למ"ן בהתכללותו בהם וזה שכתוב בגמ' חולין פ"ק אם בעל נפש אתה קרי ליה בעל נפש וזהו שאומר קח את יהושע בן נון איש אשר רוח בו רוח דייקא ויכול להעלות התורה ומעשים טובים של אלו שאין בהם אלא נפש שהם מבחי' מלכות לבד.

ולחבין מדרגת הרוח מה היא עיין שער הגלגולים הקדמה יא כי תקון הרוח דיצירה הוא ע"י עסק התורה כהלכתה לשמה בתורה שבע"פ משנה ותלמוד וכו'. דהיינו שרק מי שלמד לשמה את כל הש"ס בהבנה ולמעשה עמ"נ לשמור לעשות ולקיים דהינו ד' חלקי ש"ע ורמב"ם אפשר שזה למדרגת רוח. ועי"ש הקדמה א' שזה אפשר בדרך כלל רק אם כבר השלים בגלגול קודם את מדרגת הנפש. ועיין תורה קנט שלימוד לשמה היא מדרגה גבוהה. (וצריך לזכור שרבינו הזהיר מאד ממפורסמים של שקר, ואין הכוונה לפסול את הרב של חברי אלא לדעת לעצמי למי להתקרב ועל מה להתפלל)

^{קס} **עד כאן דיבר מיעקב ומכאן מדבר במשה ונ"ל שיתבאר עפ"י** הזהר יעקב מלבר ומשה מלגאו. כי כל מהלך התורה הוא עליה בסולם שהתחיל במלכות פה והמשיך בתיקון הברית מרכבה ליסוד ועלה לבחי' המשפט דהיינו שעד אות ד' דיבר בבחי' הגוף ובאות ה' עלה לבחי' המוחין ומחשבות וכאן מדבר ממה שמעל הראש בחי' הכתר דהיינו בחי' הצדיק, וכנ"ל שכל מדרגה היא ע"י שמברר יותר בדקות את האמצע והפנמיות שע"י זוכה ליותר כוונה בתפילה, לכן כאן שעלה למדרגה שמעל הקומה מדבר ממה דייקא שזכה ליותר השגת פנמיות אחדותו ית' מיעקב. ואין להקשות איך כל צדיק היום זוכה כביכול יותר מיעקב כי הכל מכח משה.

^{קס} **נראה שרומז** שצריך להתקשר דווקא לצדיק כזה שתיקן בחי' משיח שלו וזה זוכים ע"י ניצוץ משה רבינו שיש בנו. ועיין תורה לב תנינא שעיקר תיקון בחי' משיח הוא תיקון הברית, ועיין תורה בט שתיקון הברית הוא תיקון הכללי.

^{קס} **בתורה קיח** מבואר שכל חידוש אמיתי שאדם מחדש מצד שרש נשמתו זה החידוש הוא מכח נשמת משה משיח שהתנוצץ בו לכן התנאים כינו זה לזה בשם משה, ודבר תורה כזה הוא בחי' רוח אלקים מרחפת על פני המים דא רוחו של משיח.

^{קס} **שבת קא:** ספינות קשורות מטלטלין מזו לזו כו'. פשיטא! – אמר רבא: לא נצרכה אלא להחיר ביצית שביניהן. אמר ליה רב ספרא: משה, שפיר קאמרת? מטלטלין מזו לזו תנן! אלא אמר רב ספרא: לא נצרכה אלא לערב ולטלטל מזו לזו.

עפרש"י גדול אתה בדורנו כמשה בדורו (וכן פירש בסוכה לט. אבל בחולין צג. פירש תלמיד חכם ובביצה לח פרש"י ביקרא דמשה קא משתבע) (שבועה בשם משה היא סוגיה בנדרים י. ועיין ספר מצוות לרמב"ם עשה ז שכתב ועל הדרך הווי ישבעו אומתנו בשם משה רבנו. וזה ידוע שהנשבע ירצה לומר באלקי משה או במי ששלח משה. אבל עיין יד מלאכי יש מקשים שלא שייך כאן לשון שבועה לכן יש מפרשים פרש"י בביצה משתבח במקום משתבע. גם בירושלמי נזכר כמה פעמים שאמורא בשם חגי אמר משה בפתחת דבריו וגם שם נחלקו הוא אם לשון שבועה או לשון גדול הדור, ויש בזה אריכות גדולה בספרים.

משה שפיר קאמרת נזכר בש"ס בבלי ג"פ ופעם אחת רק משה ובכולם בלשון תימה דהיינו ששיבח אותו שהוא גדול כמשה רבינו ואעפ"כ מקשה על דבריו כלומר האם שפיר קאמרת הרי קשה על דבריי ממקום אחר. ובכולם זה רב ספרא שנקט לשון זה ובשבת וסוכה אמר זאת לרבא ופרש"י גדול אתה כמשה רבינו בדורו אבל בביצה אמר כן לרב בביצה ופרש"י לשון שבועה ובחולין אמר כן לרבי אבא א"ר יהודה אמר שמואל ופרש"י תלמיד חכם ושם גם רבא החזיר לו בלשון הזה. וצ"ע לכאורה משמע לפרש"י שדווקא לרבא הדיבור הזה מתפרש שהוא בחי' משה משיח, ובאמת מצאתי שכך למד במאמרי האדמו"ר הזקן של חב"ד תקטו א. עוד צ"ע דמשמע שדווקא רב ספרא אמר כן ולא כל אמורא אחר לבד מרבא שהחזיר לר"ס באותה לשון שאמר עליו. ורב ספרא ידוע במדת האמת שלו כמבואר כמה פעמים בגמ' שדובר אמת בלבבו הוא רב ספרא ואולי לכן דווקא הוא כינה לחכמים בשם משה כי זכה יותר מכולם לתיקון מדת המשפט כידוע שאמת הוא מדת המשפט. וכן משה בחי' אמת כמובא משה אמת ותורתו אמת) וכן מצאתי שהביא ביאור הרא"מ על מדרש תהילים שוחר טוב עה"פ ודובר אמת בלבבו.

אבל באמת דברי רבינו מקורן כבר רמוז בזהר **ברעיא מהימנא הראשון שבוהר** עיין זוהר משפטים דף קיד: (והאי אורייתא דאתגליא על ידך, האי) איהו השבת אבדה דילך, דלאו למגנא אתגליא לך אורייתא יתיר מכל ישראל, ואסתלקת לגבך, כמיא דבאר דאסתלקו לגבך ולא לאבהן ולא לבר נש, דהא באר מכרת אדוניה. עי"ש מתוק מדבש שהזוהר מרמז לענין ירדת נשמת משה בגלות להתנוצץ בלב משכילי עם בני ישראל בארח שכל ועי"ז יזכה החכם ההוא לחדש בתורה וז"ש בגמרא שבת קא: משה שפיר קאמרת כלומר ע"י ניצוץ משה שמתנוצץ בך שפיר קאמרת.

וכן בכמה ספרים מובא בשם האריז"ל שבכל מופלא בדורו יש בו ניצוץ ממה רבינו. אמנם לכאורה יש להקשות הרי בכל יהודי יש ניצוץ משה רבינו כמבואר בתורה כו תנינא כי משה מלושב בכל אחד ואחד מישראל בכל איבר ואיבר וכו' עי"ש. וא"כ קשה. וצ"ל שככל שהוא יותר מופלא בדורו כן הניצוץ גדול יותר, כי בכל ישראל רק מזכיר לו לקיים המצוות, אבל גדולי ישראל גם זוכים עי"ז לחדש חידושי אמת בתורה, ולפי רבינו גם דרכם עוברות התפילות אל רבינו.

ועיין בהש"ל הקדוש שאין חילוק ומכח שניצוץ משה מתפשט בכל הס' רבוא מכח זה גם כל חכם בדורו מחדש חידושים אמיתיים – עי"ש מסכת שבועות – פרק תורה אור (לב) עה"פ הנך שוכב עם אבותיך וקם. אם וקם קאי אשלפניו, מורה אמעלת תלמוד גדול, אשר על כן נשמת משה רבינו עליו השלום מתפשטת בס' רבוא בכל דור, כמו שאמרנו בזהר. וזהו שמצינו פעמים בתלמוד משה שפיר קאמרת, כלומר אתה שפיר קאמרת מכח הניצוץ של משה רבינו ע"ה שנתפשט בך. ועל זה רומז הנך שוכב, אף על פי שאתה שוכב קימה יש לך בס' רבוא בכל דור ודור.

^{קס} **כאמור בהערה** קודמת ג"פ שנמצא בש"ס נאמר ע"י רב ספרא ושיבח אותו בלשון תימה כדי לחלוק על דבריו, אמנם בכלליות זה שבח וכמבואר בשל"ה הנ"ל.

(זהר ח"ב קיד: ומתוק מדבש שם). **ומשה זה בְּחִינַת מְשִׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (בְּרַאשִׁית מ"ט ט"ז):** כשיעקב אבינו בברכתו ליהודה לפני פטירתו ברך אותו שכל מנהיגי ישראל מדוד המלך ואילך, יהיו משבטו אמר **"עַד פִּי יָבֵא שִׁילָה"** דהיינו עד שיבוא מלך המשיח, ובזוהר בראשית כ"ה: **ה'קס"ח** דרשו ששילה **'דָּא מְשָׁח מְשִׁיח'** **קס"ח** נמצא שלפי זוהר משה הוא בחי' משיח. ונמצא כיון שכל צדיק אמיתי הוא בחי' משה משיח כנ"ל, הרי ההתקשרות אליו מקשרת אותי לנשמת משה משיח המעוברת בו, וחוגרת עצמה בתפילות ישראל לכבוש את הדרך ולבנות ולהביא את קומת השכינה לפני הקב"ה להחיות אותה מנוקבא דפרדשקא.

עיקר תפילותינו בשבחים ובקשות ותהילות הן שהקב"ה יפנה פניו אלינו ויאיר לנו פנים והשגחה שעי"ז נמשך כל החיות והטוב שבעולם. ואותיות ודבורי התפילה הם הכלים לקבלת השפע, וכלי הוא בחי' אשה, ותפילותינו הן לעורר רצון עליון שיפנה אלינו כאשר המתרצה לפני בעלה, וכל תפילות ישראל יחד גם הן כמו קומה שלימה של אשה הבאה לפניו ית' לרצות אותו **וְכָל תְּפִלָּה וְתַפְלָה שֶׁכָּל אֶחָד מִתְּפִלֵּל הוּא בְּחִינַת אֵיבֶר מֵהַשְּׂכִינָה** כי קומת התפילות של כנסת ישראל נקראת שכינה, כי תפילותינו הן מכח האלוקות השוכנת בנו כמ"ש **"ושכנתי בתוכם"**, וכתיב **"נפשי יצאה בדברו"** דהיינו שדבורי התפילה הם חלקי הנפש, וכן כתיב **"כל עצמותי תאמרנה"** דהיינו שהתפילה יוצאת מעצם האדם דהיינו מהחלק אלוך שבו, נמצא שתפילותינו הן אברי השכינה **שְׁהֵם אַבְרֵי הַמְּשֻׁפָּן** **ק"ע** כי המשכן הוא דירה לשכינה **קע"א** והיה בנוי בסדר של קומת השכינה כל פרט בו כנגד איזה אבר, **שְׁאִין שׁוֹם אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יָכוֹל לֹאֲעֵלָא שִׁיפָא בְּשִׁיפָא פֶּל חַד לְדוּכְתִיָּה** לחבר חלק לחלק כל אחד למקומו, **אֶלָּא רַק מְשָׁחֵיב בְּלַחוּד (בלבד), בְּשִׁבִיל זֶה צְרִיךְ לְהִבְיָא וּלְקַשֵּׁר פֶּל הַתְּפִלּוֹת לְצַדִּיק הַדּוֹרֵק** **קע"ג**, **כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (שְׁמוֹת ל"ט ט"ז): "וַיְבִיאוּ אֶת**

קס"ו פרשת ויחי (בראשית מז י) לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד פי יבא שילה וְלֹא יָקָהָת עַמִּים: פרשי"י – (י) לא יסור שבט מיהודה – מדוד ואילך, אלו ראשי גליות שבבבל שרודים את העם בשבט שממונים על פי המלכות: ומחוקק מבין רגליו – תלמידים, אלו נשיאי ארץ ישראל: עד כי יבא שילה – מלך המשיח שהמלוכה שלו, וכן תרגם אנקלוס.

קס"ח זוהר בראשית כה: דבר אחר וכל שיח השדה, דא משיח ראשון טרם יהיה בארעא, וכל עשב השדה טרם יצמח, דא משיח שני ולמה, בגין דלית תמן משה למפלא לשכינתא, דעליה אתמר ואדם אין לעבוד את האדמה, ורזא דמלה (בראשית מט י) לא יסור שבט מיהודה דא משיח בן דוד, ומחוקק מבין רגליו דא משיח בן יוסף, **עַד כִּי יבֵּא שִׁילָה דֹא מְשָׁח, חוֹשֵׁבֵן דֹא בְּדָא, וְלֹא יָקָהָת עַמִּים, אַתּוּן וְלֹא יִקְדָּת.**

ועיין זהר רע"מ עם מתוק מדבש פנחס דף רמו: עד כי יבא שילה היינו רעיא מדימנא שהוא משה רבינו כי שילה גמט' משה בדרגיה תפארת ישראל שהוא צמחגו תפארת ישראל שנקו האמצעי (אלא יעקב הוא צענטר התפארת ומשה הוא צמחגו תפארת כסוד העת המפצטת נתפארת) נטיל נוקמא מערב רב הוא יקח נקמה מן הערב כז שהם מקו אמצעי לקליפה.

ועיין השמטות זוהר דף רנג. ומשה בגין דיהב גרמיה עליהו ייהב תוקפא לדרגיה דאיהו עמודא דאמצעייתא דאיהו אורייתא דאטייהיבת בימינא דה"ד מימינו אש דת למו ובגין דא פורקנא ביה תליא דה"ד לא יסור שבט מיהודה עד כי יבא שילה דאיהו משה בחשבנא.

קס"ט בנוסחאות והגהות הכתי' כאן הגרסא עד כי יבא שילה דא משה שהם במספר השוה.

ק"ע עין לק"ה נחלות ד' ח' – וע"כ כל משפחות ישראל כולם חנו סביב למשכן כי המשכן הלך ביניהם וכולם היה להם חלק במשכן. כי המשכן הוא בחי' כלל תפילות ישראל כמבואר שם בהתו' הנ"ל, והמשכן נבנה מכמה וכמה דברים פרטיים כי יש בו כמה קרשים וקרסים בריחים ועמודים ואדנים וכו' לולאות ומיתרים יריעות עליונות ותחתונות וקלעי החצר וכו', וכל כלי המשכן שלחן ומנורה ומזבחות וכו'. וכל הפרטים שהיו בכל כלי בגון כפתורים ופרחים וגביעים וכו' בהמנורה. ומסגרת של השלחן וקערותיו וקשותיו וכו' והכל כאשר לכל הם בחי' תפילות ישראל וכמה תפילות ישראל שמתחברין יחד ונעשה מהם בחי' קרש למשכן. ויש שנעשה מהם בחי' אדן למשכן וכו'. וזה בחי' משפחות ישראל שסביב למשכן כי כלל משפחה זאת הם בחי' חלק זה מהמשכן ומשפחה אחרת הם בחי' פרט אחר מהמשכן. והעיקר הוא התפילה שהיא עיקר בחי' בנין המשכן כנ"ל. וכל אחד כפי תפילותיו כן הוא נשרש במשפחות ישראל שהם בחי' כלל המשכן וכליו וכנ"ל.

קע"א עיין תורה א' תנינא – פי אף על פי שאנו מוצאים מקומות שהיה בהם השראת השכינה, כגון בבית המקדש, אין הכוונה, חס ושלום, שנתצמצם שם אלקותו יתברך, חס ושלום, כמו שאמר שלמה (מלכים – א ח): **"הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, אף פי הבית הזה"** וכו' רק מחמת שהיה שם דברים נאים, פי בבית – המקדש היה ציורא דעבדא דבראשית וציורא דגן ערן (עיין בהקדמת התקונים), על – בן המשך לשם קדשתו יתברך, אבל הוא יתברך אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם.

קע"ב עיין תורה ט' שם מבאר רבינו שצריך להתקשר לצדיק שהוא בחי' יעקב כי רק הוא יכול להעלות את התפילה לשער השייך לה. נמצא לפ"ז שכל תפילה בפני עצמה עד השער שלה אנו עוסקים בבחי' יעקב וכן כל התורה שלנו עד כאן דברנו מיעקב ורק לחבר את כל התפילות ביחד לקומה אחת של השכינה שזה למעלה מכל השערים לזה כבר צריך מדרגת משה.

קע"ג עיין אבניה ברזל גרסת שיש"ק סימן תרצג אחד שאל פעם את מוהרנ"ת מי גדול יותר אדם קטן במעלה שמקורב לצדיק או אדם גדול במעלה אולם אינו מקורב, אמר לו: הלא בימי משה רבינו עליו השלום אם אחד היה עושה דבר גדול למשכן ולא הביאו למשה רבינו עליו השלום בוודאי לא היה לו שום חשיבות אולם מי שעושה דבר קטן והביאו אל משה בוודאי היה חשוב מאד. והוכייר אז המבואר בתורה ב' שדייקא משה יכול להעלות שייפא בשייפא עי"ש.

הַמִּשְׁפָּן אֶל מִשָּׁה כי רק משה ידע לחבר לבנות ולהקים את המשכן. **וְהוּא יוֹדֵעַ לְאֵעֲלֹא שִׁיפָא בְּשִׁיפָא** לעלות אבר באבר **וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ קוֹמָה שְׁלֵמָה**, פְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שמות מ) קע"ה: **"וַיִּקָּם מִשָּׁה אֶת הַמִּשְׁפָּן"**: עיין זוהר פקודי רל"ח:ק"ט כל תפילותינו הן להקב"ה בלבד אבל צריך לדעת שיש צדיק שדרכו עולות התפילות ודרכו יורד השפע אלינו (עיין גם תורה נד אות ג) וכמובן אסור להתפלל אליוקט אבל חיבים להיות מקושרים אליו באהבה וביטול.

כאן מתחיל שלב רביעי אחרון במהלך התורה כי באות ב' עסקנו בביאור חרב התפילה ובאותיות ג' עד ה' עסקנו במשפט שעל ידו זוכים לבוין את החרב לחוט השערה ולא יחטיא דהיינו לזכות לכוונה בתפילה ובאות ו' עסקנו בהתקשרות לצדיק שבונה את קומת השכינה מכל תפילות ישראל ומעלה אותה לעורר יחוד הקדוש של קב"ה ושכינתיה שעל ידו זוכים לתרפו האורות מנוקבא דפרדשקא שבכתר^{קע"ח} שהן רוחא דחיי לאיש הישראלי כנ"ל

וכאן נעסוק כיצד מעוררת קומת השכינה הנ"ל את הקב"ה להתיחד עימה ולהאיר לה מכל האורות הנ"ל. ומבאר גודל מעלת לימוד התורה לפני התפילה שע"י מתעברת התורה שלומד שהיא נוצצי נשמתו בתפילה ומתחדשת, ובהמשך יבאר שמועיל לשניהם, לתורה לחדשה, וגם לתפילה לקשטה. רבינו מדבר בפרטיות בכל תפילה פרטית איך זה נעשה ומזה נלמד על הכלל, כי באמת היסוד הזה נמצא בכלל ובפרט, כי כל תפילה בפרטיות נעשה בה הבחינות שנעשה בכלל כל התפילות, דהיינו כי באמת כל אחד יכול

^{קע"ד} **פרשת פקודי** (שמות ט ל ב) – וְתִכַּל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בְּן עֶשְׂוֹ: (לג) וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה אֶת אֹהֶל וְאֶת כָּל בְּלִיּוֹ קַרְסָיו וְקַרְסָיו בְּרִיחוֹ וְעַמֻּדָיו וְאֹדְנָיו: פרש"י – שלא היו יכולין להקימו ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן היח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזקפן ומשה העמידו אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא איך אפשר הקמתו על ידי אדם אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו וזהו שנאמר הוקם המשכן הוקם מאליו מדרש רבי תנחומא:

^{קע"ה} **פרשת פקודי** (שמות מ יח) – וַיִּקָּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת אֹדְנָיו וַיִּשֶׂם אֶת קַרְסָיו וַיִּתֵּן אֶת בְּרִיחוֹ וַיִּקָּם אֶת עַמֻּדָיו: עיין ספורנו – (יח) ויקם משה את המשכן. עשר היריעות מעשה חושב שנקראו משכן הוקמו קודם הקמת הקרשים, אם בידי אדם מחזיקין בו, ואם על דרך נס כדבריהם ז"ל, ועל זה הסדר נעשה והובא אל משה. כי אמנם אותן עשר יריעות הן היו עיקר בנין המשכן, ושאר הנכנס באותו הבנין והם האדנים והקרשים והבריחים והעמודים והאהל, היו להעמיד המשכן ולכסותו: ועיין במפרשים כאן ובשבת כח ותוס' שם המחלוקת בסדר ההקמה. אבל לענין התורה שלנו כל פרט במשכן זה אחלק מאברי המשכן כנ"ל בלק"ה.

^{קע"ו} **זוהר פיקודי דף רלח:** (עם פירוש המתוק מדבש שם) – וּבְגִין כֶּף וּמַפְנֵי כֶּן כְּחוֹב וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה פִּי הַלְיָקִים הַמַּתְקִינִים אֶת הַמַּלְטוֹת לְהַכִּינֵה אֶל הַיּוֹחֵד, הַס הַבְּיָאוֹ אוֹתָהּ אֶל מֹשֶׁה, דָּאִיְהוּ מְאָרֵי דְבִיתָא שְׂחוּבָא זַעַל הַבַּיִת, כְּלוּמַר זַעַל מִטְרוֹנִיתָא, לְאַחְזָא בְּתַקְוָא דְבִיתָא כְּדִי שִׂירָאָה זַחִיקוֹן זַיְתוֹ שְׂחוּבָא הַמַּלְטוֹת, וְלִיָּה אֲצַטְרִיךְ לְמַחְזֵי תַקְוָנָא וְרִזִּין דִּילָהּ וְלוֹ הַס לְיַכִּיס לְהַרְאוֹת תַקְוָנָה וְהַסּוּדוֹת שְׁלֵה, דְלָא אֲתִיבְהִיבוּ לְאַחְרָא לְאַסְתַּפְלָא וְלְמַחְזֵי בָּהּ כִּי לֹא נִיתַן רַשׁוֹת לְאַחַר לְהַסְתַּחַל וְלְרַשׁוֹת זַה, בְּאִינּוֹן סַתְרִין וּבְאִינּוֹן רִזִּין דִּילָהּ, בְּר מֹשֶׁה בְּלַחְדוּדֵי זַחִוּתָא הַסְתַּחְרוֹת וְהַסּוּדוֹת שְׁהַס כּוֹד כְּלָלוֹת פְּרָטָפָה, רַק לְמַשָּׁה לְבָדוֹ, וְעַל דָּא וְעַל כֶּן כְּחוֹב וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה אֶת הָאֵהֶל, וְאֵת כָּל בְּלִיּוֹ כְּלוֹ הַס זַחִוּוֹת פְּרַטֵי סַפִּירוֹתִיָּה, וְכַד אִיִּיתִיאוּ לִיָּה לְמִשָּׁה וְכַסְהִבְיָאוֹ אוֹתוֹ לְמַשָּׁה, פְּלָא אִיִּיתִיאוּ לִיָּה בְּשִׁיפִין יְדִיעָאן כָּל חַד וְחַד אֶת הַכֵּל הַבְּיָאוֹ לוֹ זַחִכְרִים יוֹעִיס כָּל אַחַד וְאַחַד, לְאַתְקַנָּא שִׁיפָא בְּשִׁיפָא לְאֵעֲלֹא דָא בְּדָא כְּדִי לְתַקַּן זַכְרִי וְלַחֲנִיס וְלַחֲנִיס זֶה זַחֵה, וְרִ"ל הַלְיָקִים זַחִפְלַחַס הַכִּינוֹ כָּל מַה שְׁלִיךְ אֶל הַיּוֹחֵד וְלֹא חֲסַר לִכְרִי. וְכַד הוּוּ בְּעָאן לְתַקְנָא דָא בְּדָא וְלְאֵעֲלֹא דָא בְּדָא וְכַסְהִיאוֹמִינִים רַצּוֹ לְתַקַּן זֶה בּוֹה וְלַחֲנִיס זֶה בּוֹה, כְּלוּמַר שְׂרַצּוֹ לַחֲנִיסִים אֶת הַקְרָשִׁים בַּאֲדָנִים וְאֵת הַבְּרִיחִים בְּקְרָשִׁים כְּדִי לְהַקִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן, לָא הוּוּ סְלִיק בִּידִיהוֹן לָא הִיָּה עוֹלָה בִידִים, כְּלוּמַר לֹא הִיוּ יוֹכִלִים לְגַמּוֹר אֶת הַיּוֹחֵד, כִּי לֹא רִכִּיךְ כַּח עֲלִיּוֹן שְׁאִינוֹ חִלּוֹי זַחִפְלַחַס הַלְיָקִים אֲלָלָה נַעֲשָׂה מַעֲלָמוֹ עַל יְדֵי זַעַלָּה מִשָּׁה, לְכֹן פִּיּוֹן דְּאִיִּיתִיאוּ לִיָּה לְמִשָּׁה כִּיּוֹן שְׁהִבְיָאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, מִיד פְּלָא אֲסַתְלִיק בִּידִיָּה מִיד כָּל הַקְמַת הַמִּשְׁכָּן עֲלָתָה בְקָלוֹת בִּידוֹ, וְכָל שִׁיפָא וְשִׁיפָא הוּוּ אֲסַתְלִיק וְעַל בְּדוּכְתִיָּה וְכָל אַבְר וְאַבְר כְּלוּמַר כָּל חֵלֶק וְחֵלֶק הִיָּה עוֹלָה וְנִכְנַס מְאִלּוֹי בְּמִקְוֵמוֹ הַרְאוּי, הָדָא הוּוּ דְכְתִיב זֶהוּ שְׁכַתוֹב וַיִּקָּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן שְׁהוּא בַעֲצָמוֹ הַקִּימוֹ, וְכְתִיב וּבְמִקּוֹם אַחַר כְּתוּב הַיִּקָּם הַמִּשְׁכָּן מִשְׁמַע שְׂמַאֲלִיו הַיִּקָּם, וְהָא אֲוִקִּימָנָא וְכַבֵּר בִּיאַרְנוֹ כִּי הַיִּקָּם כָּל כַּךְ בְּקָלוֹת עַל יְדֵי מִשָּׁה כְּאִילוֹ הַיִּקָּם מְאִלּוֹי, וְאִזְ נַשְׁלַס הַיּוֹחֵד כְּלָאוּי. הַבְּיָאוֹר בְּשִׁלְיָמוֹתוֹ עַפ"י הַסּוּד עִיין בְּהוֹסְפוֹת לְעִיּוֹן בְּסוּף הַתּוֹרָה בְּבִיאוֹר הַמַּתּוֹק מְדַבֵּשׁ זַחֵה עַפ"י וַיִּקָּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן.

^{קע"ז} **יש שנהגו** לבקש מרבינו כגון: כיון שעל ידכם מנהיג הקב"ה את עולמו ואתם נכנס ויוצא אצל המלך אנא בקש עלי רחמים וכו' שניהג עימי ברחמים הגלויים לעיני בשר ודם וכו' כיו"ב. כמבואר בתשובת חת"ס או"ח קסו שמבשר ודם מותר כי כל אחד מִישראל צריך להרגיש צרת חבירו ולבקש עליו וכו' גדול יודע תפילה על הקטן ממנו ודווקא ממלאך יש להזהר ע"ש. אמנם עפ"י הרמב"ם שאוסר כל עשית אמצעי יש שנהגו גם מזה ועיין ביאור הלקוטים על תורה י' אות יז שכו"כ שלא יסתרו דבריו את דבריו חו"ל מבאר שגם דבריו אינם כפשוטו ודוקא לעשות אמצעי אסור דהיינו לסמוך רק על תפילת הצדיק אבל אם אני מבקש שהצדיק ישתתף עימי ויעזור לי בתפילתי אין זה איסור אלא כתפילה בציבור וכו' כאן בתורה ב' מבואר שגם הצדיק ואפילו משיח נצרך גם הוא לתפילותינו כדי לעורר היחוד והשפע העליון. ועיין דבריהם בסוף התורה בהוספות לעיון

עצם ההתקשרות לצדיקים רבו הקטרוגים וטענות המתנגדים ומסתמא גם זה דייקא מרוב חשיבות הדבר. וכבר נכתבו בזה תשובות ברורות לכל הקושיות. עיין בספר לעבור על גשר צר של הרח"מ קרמר פרק יז ועיין בספר חיי נפש לרבי גדליה קניג זצ"ל.

^{קע"ח} **שביחוד** הזה מאיר בה זעיר מאורות שמאיר בו מאריך

לזכות לחידושי תורה ע"ז, אבל בודאי שאין בכוחו לבד לעלות עד שם, אלא ע"י הצדיק שחוגר עצמו בכל תפילות ישראל וגורם היחוד כנ"ל.

וְכָל הַתּוֹרָה שְׂאָדָם לּוֹמְדָהּ קַטְט לְשֹׁמְרֵיהָ עצמו שלא לעשות נגד רצונו ית' וְלַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ ית', פֶּל הָאוֹתוּתוֹת הַתּוֹרָה הַזֹּאת הֵם נִיצוּצֵי נְשָׁמוֹת קַטְט כי בחטא אדם הראשון נפלו נצוצי נשמות לקליפות. וכשלומד עמ"נ לשמור ולעשות מתלבשים אותיות נצוצי נשמתו שנתבררו מהקליפות ע"י לימודו הזה, וְהֵם נִתְלַבְּשִׁים בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה וְנִתְחַדְּשִׁים שָׁם. כי התפילה היא בחי' השכינה הקדושה, והשכינה שרש נשמות ישראל, (תורה רס"ב) לכן כל ניצוץ נשמה שמתברר מהקליפות ע"י הלימוד הזה, חוזר להכלל בשרשו שבשכינה דהיינו התפילה ומתעבר בה, כדי שכשתעלה ליחוד קב"ה ושכינתיה יתחדש הניצוץ מההארה שתקבל השכינה מאורות העליונים הנ"ל, ואז תלד אותו השכינה ויחזור לאותו למדן שברר אותו ושייך לו, להחיות נפשו בתוספת רוח חיים חדש. ובהמשך מבאר שגם זוכה ע"י לחידושי תורה.

קטט **חז"ל דרשו ערובין נד.** עה"פ (משלי ז כב) חיים הם למוצאייהם וכו' שדווקא שלמוציא בפיו את אותיות הדיבור התורה נותנת חיים, וצ"ע מדקאמר אותיות גם בהרהור הן אותיות. ועיין תורה יד אות ג. ועיין בזה שער הגלגולים הקדמה יא בני אהרן שם אות סב.

קפ **בפשטות הכוונה** שלומד עמ"נ לשמור ולעשות דהיינו לימוד לשמה, ומסתמא זו באמת הכוונה. אבל צ"ע למה לא כתב כך בפירושו, ונתן מקום לומר שמדבר בסוג לימוד שעוסק בלאוין ועשין ולא באיכות הכוונה שבלימוד. גם צ"ע דאיתא בגמ' דרוש וקבל שכר כגון בסנהדרין עא. על פרשת בן סורר ומורה ועיר הנדחת האם אע"פ שי ששכר על הדרישה אבל לימוד כזה אין אותיותיו נצוצות נשמה ועיין סנהדרין קו: שהגמרא מגנה את הלמוד של דואג ואחיתופל שהיו להם ארבע מאות קושיות במגדל הפורח באויר וכו' ע"ש ולמה כאן לא אמרו דרוש וקבל שכר וצריך לחלק בין כשכוונתו להבין דברי תורה אע"פ שסובר שהם דברים שלא יכולים להגיע לידי מעשה לבין שרק מקשה דרך פלפול כדאיתא שם אמר רבא רבותא למבעי בעי"י? עיין סנהדרין דף עא. פרשת בן סורר ומורה למ"ד דלא אפשר שיהיה במציאות שייתקמו כל התנאים הדרושים לכך למה נכתבה אלא דרוש וקבל שכר ועי"ש ספר תורת חיים מקשה תימה כיון דתכלית הש"ס מה שמביא לידי מעשה אם כן מה תועלת יש ללמוד דבר דלא שייך ביה מעשה ולא קושיא היא לפי שאין לך וקוץ קון בתורה ואין לך מצוה שאין לה סוד בעצמותו יתברך שנאמר אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה מקומה היינו יסודה ומקורה בעצמותו יתברך וכל העוסק בתורה אע"ג שאינו עושה הרי הוא עוסק בכבוד קדושתו ומדבק שכלו בו יתברך. עי"ש בהמשך מבאר עפ"י מדוע המלאכים אמרו תנה הודך על השמים אע"פ שלא שייך אצלם הלמעשה של רוב התורה. עיין דבריו בשלימות בהוספות לעיון בסוף התורה עוד עי"ש יד מלאכי כללי הבית את צב בזה. עוד בזה עיין חידושי חת"ס חולין יז. ונדרים פא. משמע מהתורת חיים שגם הפלפול בתורה שלא לשמה יש בו תועלת לדביקות בו ית' ואפילו שאין בו הוראה למעשה אבל עיין רבינו בחיי דברים כא כא פרשת בן סורר משמע מדבריו שתורה לשון הוראה למעשה דייקא עי"ש שביאר שכונת הגמרא דרוש וקבל שכר הוא ללמוד איזה דבר הלכה למעשה שלא כתוב מפורש וכגון בפרשת בן סורר ומורה ללמוד עד כמה חיוב אהבת השם שהוריו מביאים בנם להריגה כיון שעובר על מצוות ה'. ולעומת זה עיין באור ישראל אות ל' לרבי ישראל סלנטר בענין מחלוקת ב"ש ובי"ד שדברי שניהם דברי אלקים חיים אבל בענין חידוש דברי בית שמאי יש בהם יותר חידוש דייקא כיון שלא למדו להלכה אלא חידוש בבחי' דרוש וקבל שכר (ועיין ביאור דבריו שביאר הריצ"ח שיעור זה בפרשת משפטים תשנו) וצ"ע כי ב"ש בודאי כיוונו להלכה וגם נהגו כפי שנתחדש להם בלימודם ורק חז"ל הכריעו אח"כ שהלכה כב"ה בדרך כלל עכ"פ משמע מדברי האור ישראל שדרוש וקבל שכר יש בו אילו מעלה על לימודלמעשה כיון שיש בו יותר בחי' המצאת חידוש אל תחת השמש במקום שבו בדרך כלל אין חדש עי"ש.

קפא **ענין נצוצי נשמות** והקשר לאותיות, עיין תורה יד אות ג' שהתורה ס רבוא אותיות כנגד ס רבוא נשמות ישראל שלכולן שרש במחשבה דקב"ה כי ישראל עלו במחשבה תחילה. וכשם שהנשמות מתחלקות כי ה'ס' רבוא הם שרשים כן באותיות וכן בכל אדם יש נשמתו ויש נצוצי נשמתו השייכים לו שצריך לזכות להם עיין תורה עה עוד אופן כיצד זוכה בהן וכן בתורה נד. עוד בזה קב"ה ואורייתא וישראל אחד דהינו מצד נשמות ישראל שהם חלק אלוך ממעל כך התורה דלעילא היא חלק ממנו ית' והכל אחד. ועיין ליקוטי הלכות – הלכות סעדה הלכה ה פי כל צדיק פפי חלקו בתורה. כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק נִסְתַּלַּק עִמּוֹ חֶלְקוֹ שֵׁשׁ לוֹ בְּתוֹרָה. וְכִשְׁבִּיל זֶה בְּעַת שֶׁנִּסְתַּלַּק צְדִיק, אִזְּ קָשָׁה לּוֹמֵר תּוֹרָה. מִחֲמַת שֶׁנִּסְתַּלַּק עִם הַצְדִּיק חֶלְקוֹ שֶׁבְּתוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁשְׁמַעְתִּי כָּל זֶה מִפִּי הַקְדוֹשׁ בְּעַת שֶׁנִּסְתַּלַּק צְדִיק אַחַד. וְהַצְדִּיקִים הַגְּדוֹלִים שֶׁכָּל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה בְּנִשְׁמָתָם כְּשֶׁנִּסְתַּלַּקִּים נִסְתַּלַּק עִמָּם שְׂרֵשׁ כָּל הַתּוֹרָה שֶׁהוּא שְׂרֵשׁ כָּל נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל.

קפב **ספר הגלגולים פל"ה** (מהדורת וילנא שנת תרמו בדף נח: ובמהדורת בני ברק שנת תשמו דף פ ובדופ"ר של ספריה לאומית צילום 9) אין הכוונה לשער הגלגולים כי בזמן רבינו ומוהרנ"ת לא היה שער הגלגולים אמנם זה נמצא גם שם ובאריכות יותר בהקדמות יב יג לט) ומבואר שכיון שהניצוצות היו בקליפות צריך להפריד מהן הרע המעורב בהן וזה נעשה ע"י שבאים במעי המלכות ששם הן נטהרים ומתנקים מזהמת הקליפות, וככל שנשארים יותר זמן בעיבור כן נטהרים יותר עי"ש בהקד' יב ועיין בהקד' יג שהן יוצאות מהקליפות להתעבר במלכות בכח תפילות ישראל, ועי"ש בני אהרון אות ב שמקשה למה לא כתב שגם ע"י התורה ומוכיח שכ"ש ע"י התורה עולה אפילו יותר גבוה עי"ש. ולדברי רבינו כאן צ"ע כוונתו האם ע"י הלמוד מתבררים אם ע"י התפילה. ואולי ע"י הלמוד הן מתבררות מהקליפות וע"י התפילה הן עולות להתעבר במלכות.

קפג **תורה רס – פי כשהנפשות עולות למעלה על – ידי מסירת נפש, אָזִי הֵם חוֹזְרִים לְהִשְׁכִּינָה, פִּי מִשֶּׁם יֵצְאוּ, פִּי יִשְׂרָאֵל הֵם חֶלְק אֱלוֹהִים מִמֶּעַל מִמֶּשׁ, שֶׁהֵם חֶלְקֵי הַשְּׁכִינָה מִמֶּשׁ, בְּבַחֲנִית הַעֲמִיסִים מִנֵּי בָטָן** (ישעיה' מו). וְכִשְׁהֵם חוֹזְרִים לְהִשְׁכִּינָה אָזִי הַשְּׁכִינָה מִתְפַּאֲרַת חַזִּי בְּמֵה בְּרָא קְאָתִיבָא לְגַבְּךָ (זהר ו'יקרא י"ג) (פי' ראה באיזה בן באתי לפניך). וְאָזִי מִתְעוֹרֵר הַשְּׁתוֹקֵקוֹת עֲלֵינוּ וְנִעֲשֶׂה יְחִיד בְּיָדוֹ. נִמְצָא שְׁאוֹתוֹת הַתּוֹרָה הַנּוֹכְרִים כֵּאֵן שֶׁרָשָׁן בְּמַלְכוּת, וְהַכֹּלל שֶׁכֵּל מִיָּן נּוֹקְבִין הֵם שֶׁהַמַּלְכוּת מִלְקַטָּת אֶת כָּל כּוֹחוֹתֶיהָ שֶׁרָשָׁם בָּהּ וּמִתְעַבֵּר בָּהֶם וְעוֹלָה לְהַתְנַאֵת בָּהֶם לִפְנֵי ית' וְאִזִּי הַקְּב"ה מֵאִיר בָּהּ, וּמֵהָאָרָה זֶה מִתְפַּשֵּׁט בָּהּ כַּח שֶׁמְחַדֵּשׁ אֶת כָּל כּוֹחוֹתֶיהָ הַמְעוֹבְרִים בָּהּ.

לעיל ביאר כיצד מועילה התפילה לחידוש תורתו שהיא נצוצי נשמתו ועכשיו יבאר כיצד התורה מועילה לקישוט התפילה

חלק זה הוא האחרון לפני שמבאר כיצד רמוזה כל התורה הזו בדברי רבב"ח ולהקדים חלק אחרון זה שמדבר בענין המיין נוקבין, נסכם תחילה דברי רבינו עד כאן ונבאר נושא המיין נוקבין להבין דברי רבינו דלהלן ועפ"ז את קשר כל פרטי התורה כולן עיין בהמשך בתחילת הביאור על הרבב"ח מקדים רבינו את יסוד כל התורה כאן שכל תפילותינו הם כדי שהקב"ה יפנה פניו אלינו, כי אור פניו ית' כשפונה אלינו ממנו נמשך ונשפע כל הטוב. אבל לזה צריך שהצדיק יבנה את קומת השכינה מכל תפלותינו כנ"ל וגם יחגור אותן חרבות תפלותינו כדי לפנות את כל הדרך אל פניו ית' מכל המקטרגים ומפריעים לעלות אליו ית' שעל כן אנו מקשרים עצמינו ותפלותינו לצדיק הדור שרק הוא יכול לעשות זאת להקים המשכן. וכפי שלמדנו בחמש אותיות ראשונות של התורה כיצד להבין תפילה כזו שתיהיה לחרב ביד הצדיק ושתיהיה אבר מהשכינה שראוי לבנות ממנו את קומת השכינה שזה ע"י תיקון הברית ותיקון המשפט כנ"ל כאן מבאר רבינו כיצד הצדיק בונה ומעלה את קומת השכינה לפניו ית' שזה נקרא העלאת מיין נוקבין, כי הכלל שכל מה שאנו מעלים אליו ית' כדי לעורר רצונו להפנות פניו אלינו ולהשפיע לנו שזה הקו של ממשלה למעלה זה נקרא מיין נוקבין. המשל בזה הוא לרב ותלמיד שבודאי הרב רוצה ללמד את התלמיד אבל הוא יודע שאם התלמיד לא ישתוקק מאד להבין דבריו לא יהיו לו את הכלים לזה, כמו אדם שעד שלא כואבת לו מאד הקושיא אין לו כלים להבין את התירוץ ולשמוח בו כראוי, ועוד שגם אסור ללמד לתלמיד שאינו הגון (חולין קלג.) לכן לא יפנה הרב מעסקיו בלימודו שלו, כדי לרדת וללמד תלמידו רק עד שיווכח בברור שהתלמיד באמת רוצה ומוכן לקבל דבריו, אבל כשיתברר לו שהתלמיד ראוי אזי יאיר לו פנים מאד כמבואר בגמ' (תענית ח.) רבא אמר אם ראית תלמיד שלמודו קשה עליו כברול בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים. וכך גם מנהג הקב"ה כלפינו להמתין עד שתבוא לפניו בקשתנו כראוי וכשבאה הוא משפיע בהארת פניו. וכל ההתעוררות שלנו לרצות אותו ית' שיפנה ללמד אותנו נקרא מיין נוקבין שהם גם הכלי שבו מתקבל השפע כנ"ל.

במיין הנוקבין יש שני דברים אחד כנ"ל כל מה שאנו מעלים לפניו לרצותו וב' זה הכח להעלות את הריצויים האלה, והכח הזה אנו מקבלים ממנו ית'. הכח הזה כבר נזכר לעיל באות ב' בהערות, בביאור מוהרנ"ת בלקוטי הלכות את הקשר בין בכורה ותפילה והזכיר שם את הרוח דשבק בעלה בגוה ושאיין אשה כורתת "ברית" אלא למי שעשאה כלי.

סוד הרוח הזה הוא סוד הכלי, כי הכח שבו אנו מעלים את בקשתנו לפניו, הוא הכלי לקבל ממנו ית' כנ"ל, והכח הזה דהיינו הרוח דשבק בעלה בגוה הוא מהרושם שנשאר לה ממנו מהיחוד הראשון. וכמו שבבריאת העולם תחילה היה הכל אין סוף אלוקות ואח"כ צמצם אלקותו ונתן מקום לבריאת העולם אבל באותו מקום נשאר רשימו ממציאיותו שהיתה שם קודם, כמו רב גדול שיצא מהחדר עדין הרושם שלו נשאר עלינו בכוח גדול זמן רב והרושם הזה ממנו אנו שואבים את הכח לרדוף ולהשתדל אצלו שילמד אותנו. וזה סוד כח הרוח שמכוחו ועל ידו מעלה הנקבה את כל הרצויים והעבודות שלה אליו ית' לרצותו שיפנה אליה.

יסוד זה חוזר על עצמו גם בליל יציאת מצרים וכן בכל ליל פסח שמאיר אור עצום למעלה מכל המדרגות ולמחרת נעלם כדי שמכח הרושם שלו יהיה לנו כח בל ימי הספירה להכין כלים למתן תורה. ושוב חוזר במתן תורה שזכו למדרגת זיכרון של לעתיד ולהשגת אלוקות בלא שום ספק כמו לעתיד ומכח הרושם שנשאר יש כח לנו ולכל נשמות ישראל והגרים עד סוף כל הדורות לעמוד בכל נסיונות הגלות וההסתרה עד לעתיד. וכן כל בעל תשובה כשמתעורר לשוב מקבל סיעתא דשמיא משם אהיה, שמאירה לו האמת בתחילה בחזק ומכח הרושם הזה מתחזק להתגבר על כל מה שיעבור עליו.

הכח הזה נקרא (בתורה לה) סוד הטעם זרקא, כי הוא בחי' כח הזריקה כלפי מעלה, ויש בו בחי' שמאיר בו האלוקות והאמת, אפילו יותר ממה שמאיר במיין הדוכרין היורדים ממעלה למטה, כיון שהוא מרשימו של א"ס בעצמו, ואילו המיין דוכרין הם מבחי' הקו שירד אחר הצמצום, וזה בחי' מה שהאשה מברכת שעשני כרצונו, כי מצד המהות היא קרובה יותר למדרגת רצונו ית'. וזה טעם שלאשה יש הרבה פעמים הרגשות נכונות יותר מהאיש, וזה טעם שגם איש בליבו לפעמים מרגיש יותר אמת ממה שמשיג בשכלו.

וכן זה הוא סוד הבכורה, כמבואר בכהאריז"ל שהביא מוהרנ"ת בלק"ה הנ"ל כי סוד הבכורה היא סוד ההתחלה, ובכל התחלה עדין יש זכרון ורושם מהחיבור שקדם ללידה. וגם כל ההתחלות דהיינו הלידות הן מכח אותו רושם שממנו הכח לחזור אל ההתחלה ולהוליד בן חדש לכן הבכור הוא קשור מאד לאותו כח ולכן כל הבנים שאחריו באים מכוחו כמבואר שם.

ולכן את הבכורה מקבלים ע"י שמירת הברית כנ"ל באות ב' כי ברית היא הקשר שלנו עם הקב"ה מכח שישראל עלו במחשבה תחילה שזה החיבור הראשון, (כשהיינו עדין בדעתו כמבואר בתורה לג אות ה) שממנו

נשאר בנו הרושם מהתענוג של החיבור עימו ית', שמכוחו אנו תמיד בהשתוקקות וכסופים אליו ית' וכמבואר בתורה לא אות ו' שע"י תיקון הברית אדם כולו בכסופים ואהבה אליו ית'.^{קפד} וזהו שנקטו חז"ל לשון הזה אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי, "ברית". דייקא כי הכלי הזה הוא הרוח דשבק בעלה בגוה כנ"ל הרושם הנ"ל והוא הברית ואליו הכוונה שמירת הברית ותיקון הברית כי צריך לשמור שלא נשכח את הרושם וצריך לתקן ולחזק את הרושם כל פעם מחדש. כי הכלל אנחנו כמו אשה כלפי הקב"ה, וכל ישראל נשמתם מתחת כסא הכבוד ששם הם בחיבור אליו ית' שהיינו חלק אלוך ממעל, וירדנו לעוה"ז דהיינו נתרחקנו עמ"נ שמכח הרושם שיש בנו מאז נחזור תמיד להתדבק בו ית' ולעשות רצונו ולהמליכו בעוה"ז. ולשמור על הברית והקשר עימו ית' תמיד.

לכן הבכורות עתידין לעבוד בביהמ"ק להיות מקרבים וקרבות ומקריבים ומחזירים את החוטא לשרשו (כי הכהונה היא נקודת האהבה הקדושה כמבואר בתורה לד) ורק כיון שיש בחי' בכור שוטה בחי' עשו לכן נלקח מהכורות בחטא העגל, ונמסר ללווים שנלוו אליו גם בשעות הקשות. אבל בשרש הדברים זו המציאות שבכור קשור יותר לבחי' הראשית מחשבה וכמבואר בתורה א', לכן הבכורה בחי' ברית, ובחי' הרושם הנ"ל שהוא כח ההשתוקקות אליו ית' כנ"ל.

וְזֶהוּ מַה שְׁלַמְדָנוּ שֶׁהַתּוֹרָה שְׁלוּמָד לִפְנֵי הַתְּפִילָה מֵתַעֲבֵרַת בַּתְּפִילָתוֹ, זֶה גַם רִמּוֹז בַּפְּסוּק (תְּהִלִּים י"ט קפ"ה):
"הַשְּׂמִימִים מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱלֹהִים", הפשט שהשמים וכל אשר בהם במהלכם על הסדר הנכון מספרים כבוד ה' ית' (רד"ק). ורבינו דורש השמים **הֵינּוּ הַתּוֹרָה**^{קפו} **שֶׁהוּא אֵשׁ וַיְמִימִם**^{קפז} מִיִּסוּד הָאֵשׁ וּמִיִּסוּד הַרוּחַ הַיְיָ, **הֵינּוּ בְּחִינַת הַנְּשָׂמוֹת**. כנ"ל שתורה שלומד לשמור ולעשות מתלבשים באותיותיה נצוצי נשמתו ו**בְּאֵיִם בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה**, כנ"ל שחוזרים לשרשם בשכינה שהיא בחי' התפילה **שֶׁהוּא**^{קפס} **בְּחִינַת כְּבוֹד אֱלֹהִים** התפילה היא כבודו ית', **כְּמוֹ שְׂפָתוֹב** (תְּהִלִּים י"ו קצ"ו): "זמרו כבוד שמו **שִׁימוּ כְבוֹד תְּהִלָּתוֹ**", הפסוק הוא כפל לשון נמצא שתהלתו כנגד שמו וא"כ התפילה רמוזה בשימו כבוד נמצא שתפלה בחי' כבוד^{קצב} **בְּחִינַת: "תְּהִלָּתִי אֶחָטֵם לָךְ"** מכאן ראייה שתהילה דהיינו תפילה יכולה לבטל חרון אפו ולעלות עד חוטם העליון נוקבא דפרדשקא ולהמשיך רוח חיים למתפלל. **וְהַנְּשָׂמוֹת עִם הַתְּפִלָּה, הַנִּקְרָא כְבוֹד**, נ"א נקרא כבוד (מצאתי)^{קצג}

^{קפד} **וכמו שיתבאר** לקמן בענין ההתקשרות עפ"י הוזהר ששכינתא בין תרי צדקיא יתבא שמבואר שם שצדיק תחתון הוא בחי' הרוח דשבק בעלה בגוה

^{קפה} **תהלים פרק יט (ב) – השְּמִימִים מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱלֹהִים וּמַעֲשֵׂה יְדֵי וּמַגִּיד הַרְקִיעַ:** הפסוק הוא כפל לשון דהיינו שמעשה ידיו ית' שבשמים והרקיע מספרים על כבודו, בעצם מציאות מהלכם הקבוע. (עפ"י רד"ק)

^{קפו} **המקור** בזה שכל מקום דורש שמים הם זעיר אנפין וידוע שהיא מדרגת התורה שבכתב.

^{קפז} **שמים לשון אש ומים** רומז לאש ומים שמהן נעשו השמים זה כבר נזכר בחומש בראשית א ח ובגמ' חגיגה יב: והשמים אש ומים זה בחי' תורה ומה משתלשל שתי תכונות שבתורה שמצד אחד יורד למקום הנמוך כמבואר בתענית דף ז. (אמר) רבי חנינא בר אידי למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב הוי כל צמא לכו למים לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה למי שמנמיך עצמו. ומאידך התורה היא אש בבחי' כי כה דברי כאש עיין סוכה נב: שהיא כמים שבכוחה להמיס יצה"ר שהוא כאבן והיא כאש שבכוחה לפוצץ יצה"ר שהוא כברזל, ונ"ל כי טבעה לעלות למעלה להכלל בשרשה וכן כל הנכנס בתורה נעשה בושר אליו ית'.

^{קפח} **עיין בתורה ד' קמא ותורה סז תנינא** שד' יסודות משתלשלים מאותיות שם הויה ובתחילה הם רוחניות גמורה ובדרך השתלשלותם מתעבים עד כאן בעוה"ז נראים גשמיות ממש.

^{קפט} **צ"ע** למה נקט לשון זכר על התפילה

^{קצ} **מה שנקט דווקא שם א-ל-ל נראה כי א-ל-ל במילוי גמט' הקף וכן הכבוד כאן בחי' לבוש שמקיף מכל צד** (גם הקף עולה ו"פ א-ל-אולי רומז שמקיף הוא מכל ו' הצדדים) ועיין לקוטי תורה להאריז"ל – על תהלים – הנה שם אל במילוי קפ"ה שהוא אותיות הקף כי הוא בחינת הבל המקיף וכל מקיף שרשו מבינה שהוא קו ירוק המקיף את כד"ע והנה שם אל במילוי קפ"ה הוא באה"ה שהוא בינה. ועיין אורח מישור עפ"י האריז"ל מבאר ענין הלבוש שהוא אור החשמל מחצוניות דבינה שמקיף ושומר על הנשמות והיינו סוד העיבור בבטן אמא עלאה. ועיין תורת נתן ערכי האריז"ל בינה אות סד. לכאורה יש להקשות שהעיבור כאן הוא במלכות תתאה בתפילה ושם משמע באמא עלאה אבל עי"ש.

^{קצא} **תהלים פרק סו (ב) זְמָרו כְּבוֹד שְׁמוֹ שִׁימוּ כְבוֹד תְּהִלָּתוֹ:** הפסוק הוא כפל לשון זמרו לו בכבוד הראוי לו וגם הללוהו בכבוד הראוי לו (מצודת דוד). שמו ותהילתו הן כפל לשון כי תהילתו היינו שבחיו וכן שמו הם לא הוא אלא תאריז. והכבוד הוא כלפי שמו ושבחיו דהיינו חיצוניות וכפי שיתבאר בהמשך שכבוד הוא לפי החיצוניות לכן הבגד מכבד את האדם. עפ"י המצודות הנ"ל נמצא התפילה בפסוק רמוז במילים שימו כבוד ולא במילה תהילתו כי תהילתו הוא כפל לבחי' שמו.

^{קצב} **עפ"י המצודות** הנ"ל נמצא שהתפילה רמוז במילים שימו כבוד ולא במילה תהילתו כי תהילתו הוא כפל לבחי' שמו.

^{קצג} **בביאור הפסוק אמור אל הכהנים יש כאן כמה שנויי נוסחה הראשונים הכניס הטשרנירוב והאחרים הכניס הרמ"ש קרמר וכלם מקורם בכת"י שמצא מוהר"ת כמבואר בחי' מוהר"ן אות תריב עי"ש.**

לפי הנוסח הראשון התפילה בעצמה נקראת כבוד, ולפי הנ"א התפילה נקראת כבוד דווקא כשמלבישה את הנשמות, וכן משמע לעיל שקרא לתפילה "כבוד אל" ולא רק כבוד, כי א-ל רומז לנשמות שבתוכה. **על שם שהיא מלבשת אותנו** (בכת"י) אותם, את הנשמות, דהיינו את נצוצי נשמותינו הנ"ל. **פי ר' יוחנן קרא למאניה מכבדותא** שבת קי"ג. קצ"ד ר"י קרא לבגדיו מכבדי, מכאן ראייה שלבוש נקרא כבוד^{קצ"ד}, **ועל-ידי-זה נקראת כבוד אל. והן מאירין זה לזה; הנשמות מאירין להתפלה**^{קצ"ד} **בבחינת העלאת מין נוקבין**^{קצ"ד} שהתפילה מתקשטת בתורה^{קצ"ד} ומתפארת בה לפני הקב"ה לעוררו ליחוד הנ"ל, **והתפלה מאירה להנשמות בבחינת חדושין** שזוכה ע"י לחידושי תורה, **שהיא מחדשת אותם בבחינת עבור** אותיות התורה שהם ניצוצי נשמתו כנ"ל מתעברים בתפילה וכשעולה ליחוד ומקבלת השפע מתחדשים האותיות שהן ניצוצי נשמתו ע"י וזוכה לחדושי תורה, **והנשמות המלבשין בתפלה, המובאות לצדיק שפדור הם בבחינת** (תהלים מ"ה^{קצ"ד}): **"בתולות אחריה רעותיה מובאות לה"**. בתולות הן הנשמות הן נמשכות אחרי רעותיה שהיא התפילה (מלשון רעו דהיינו רצון בלשון ארמי והתפילה עיקרא הרצון והתשוקות) ואומר שהבתולות ומתעברות בה ומובאות אל הצדיק.

כל המבואר בתורה זו רמז רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא דף עג: בסיפור סתום. הוא המעשה השביעי שסיפר שם, והרבה מפרשים ניסו כוחם לבאר דבריו, אולם רבינו מבאר הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבב"ח בעצמו כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ה'.

אמר רבה בר בר חנה: זמנא חדא הוה קאזלינן בספינתא, וחזינן ההוא פורא דיתבא ליה חלתא אגביה, וקדחה אגמא עלויה. סברין יבשתא הוא, וסלקינן ואפינן ובשלינן אגביה. וכד חם גביה אתהפוך, ואי לא דהוה מקרבא ספינתא, הוה טבעינן (בבא בתרא עג:). פרוש רשב"ם:

דיתבא חלתא אגביה - שהיה חול נקבץ על גבו. וקדח - עשבים על החול. וסברין יבשתא היא - איי הים היא.

תרגום על פי רשב"ם

ואמר רבב"ח פעם אחת היינו הולכים בספינה וראינו ההוא דג שהיה לו חול על גבו וגדל בו עשב גומא, חשבנו שזוהי יבשה ועלינו ואפינו ובשלנו על גבו וכאשר התחמם התהפך הדג, ואם לא היינו קרובים לספינה היינו טובעים.

והפירוש עפ"י רבינו

^{קצ"ד} **שבת קיג.** - וכבודו מעשות דרכיך וכבודו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול וכי הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותי. הביאור כי אדם לא יכול לכבד עצמו אלא זולתו, נמצא שאדם מכובד כפי מה שהוא נראה כלפי חוץ, לכן לפי בגדיו מכבדים אותו.

^{קצ"ד} **כבוד הפך הבושה וע"י לבוש הוא לא בוש** (שבת עז: לבושה - לא בושה) ועיין לעיל בהערה על כבוד א-ל סוד הלבוש בחשמל.

^{קצ"ד} **כל תורה שלומד לפני התפילה** מהווה קישוט לתפילה, אבל הדבר נעשה בשלימות יותר כאשר עושה מהתורות תפילות, כמבואר בלק"ה נחלות ד' כב' וז"ל שם ונעשים מזה שעשועים גדולים למעלה שאין דוגמתם כי ע"י התורה והתפילה ביחוד נפלא עד שנעשים אחדות גמור והם מחזקים זה את זה ביותר. (ובתורה כה"ב גם מדבר מזה) ביאור הענין כאן למה דווקא לעשות מתורה תפילה לקרב קצת לשכל נ"ל כי אע"פ שכל תורה שלומד עולה בתפילה כי כל תורה שרשה בתפילה אבל כיון שהתפילה מלבשת את התורה בודאי שתפילה הנעשית מהתורה עצמה התורה מתלבשת בה בלוש מתאים ונאה יותר, כי מתאים למדתה בדיוק.

^{קצ"ד} **סוד עלית המלכות בבחי' מיין נוקבין** לעורר היחוד העליון נתבאר בהרחבה בהקדמה שהוא כולל את כל התורה שלנו ע"ש. אבל לענין כאן עיין פתח אחרון בקל"ח פתחי חכמה של הרמח"ל שכשהמלכות עולה לעורר היחוד עולה עם כל כחותיה המושרשים בה ועיין ע"ח **שער מיין שכחותיה אלה הם בחי' בניה בחי' שברי כלים מז' מלכים שמתו והיא מבררת אותם מהקליפות ועולה עמהם למעלה לעורר היחוד ע"י שאומרת לבעלה ראה באיזה בנים באתי לפניך (זהו ויקרא יג.).** ובשער הגלגולים הנ"ל הקד' יג מבואר שכשעולות הניצוצות האלה יכולות לעלות עמהן גם ניצוצי נשמות שנפלו מחמת חטאיהן אם פוגשות אותן ע"ש. נמצא שלימוד התורה מקשט את השכינה ובקשוטיה מרצה את בעלה לפנות אליה ולהאירה.

^{קצ"ד} **ראיתי בזה רמז יפה שכתוב במבול (בראשית ז' יז) וירבו המים וישאו את התבה שע"י רוב מימי התורה נישאת תיבת התפלה ועולה למעלה כראוי. ואפשר גם להפך ע"י רוב שפכי כמים לבך נשאת תיבת התורה ועולה חשיבותה ע"י חידושים.**

^{קצ"ד} **תהילים פרק מה (יד) כל כבודך בת מלך פנימה ממשבצות וזה לבושה: (טו) לך קמנות תיבל למלך בתולות אחריה רעותיה מובאות לה: (טז) תובלנה בשמחת וגיל תבאנה בהיכל מלך:**

¹ **הנשמות נקראות בתולות** אולי כי הן בעיקר ניצוצות חדשים שנפלו קודם הבריאה או בחטא אדה"ר ועוד לא נתגלו בעולם (עיין שער הגלגולים הנ"ל בהגה שהניצוצות שנפלו בחטאי עצמו אין להן כח לעלות בעצמן אלא רק אם נפגשו בניצוצות שנפלו בחטא אדה"ר הן עולות עמהן)

אמר רבב"ח פעם אחת הלכנו בספינה (עפ"י הסוף משמע הכוונה שהלך לחקור מידת חסדו של הקב"ה והיינו ספינה שהספנים חסידים) והיזין ההוא פורא דיתבא ליה חלתא אנביה פי' וראינו את צדיק הדור שכל התפילות שישראל מתפללים צריך לקשר ולהביא אליו, חלתא אנביה וכל התפילות שלנו היו על ענין גבו. שחילינו פניו בשבחים ובקשות שיפנה פניו אלינו ולא עורף, וקדחה אנמא עלויה. פי' והתפילות היו מקושטות בתורה שהייתה מעוברת בבטן התפילה, סברינן יבשתא הוא, פי' וסברנו שכל תפילותינו לריק כאדמה יבשה שאינה עושה פירות וסלנין ואפינן ובשלינן אנביה. פי' אבל באמת התפילות עולות ומקימות ומכינות את השכינה לזיווג שכל תפילה מצטרפת לחברותיה וע"י כולן יחד נבנית השכינה ועצמה לזיווג פנים בפנים שע"י נמשך השפע. וכך הם נביה אתהפיה, פי' וכשתבנה כל קומת השכינה ויכמרו רחמי השי"ת עלינו אזי תתהפך מידת הדין והסתרה לרחמים והארת פנים, ואי לא דהיה מקרבא ספינתא, הוה טבעינן פי' ואעפ"י שלבסוף מתהפך ונדמה שנעשה ע"י רוב תפילותינו אבל באמת אלמלא מידת חסדו לא היינו פועלים כלום בתפילותינו, והיינו טובעים ח"ו בגלות.

רבינו כאן מקדים שתי הקדמות, לפני שמבאר כסדר, כיצד רמוז כל התורה שלנו במעשה שסיפר רבב"ח. הקדמה אחת כאן מבארת את תחילת דברי רבב"ח, שאמר "ראינו דג שישב חול על גבו", רמז שהיום בגלות, הקב"ה מפנה גבו אלינו, וכביכול כל תפילותינו הן אל גבו. ומבאר שכל תפילותינו הן שהקב"ה לא יסתיר פניו מאיתנו ולא יפנה עורף אלא פנים שבזה תלוי כל ההשגחה עלינו לטובה בהארת פנים, כי השגחת העורף היא שמנהיג עולמו ע"י הגלגלים והמזלות, דהיינו ע"י אמצעי, שהיא הנהגת הטבע שהיא הסתרת פנים. הקדמה השניה שיבאר אח"כ היא ביאור המשך דברי רבב"ח שאמר "סברינן יבשתא" שהפירוש כיון שעד שיצטרפו כל תפילות ישראל לבנין קומת השכינה ע"י משה משיח, בינתיים נדמה שלא פעלנו כלום, אבל צריך לדעת שאין שום תפילה לריק, רק הכל נאסף ומצטרף לבנין קומת השכינה.

וזה שאמר רבה בר בר חנה: חזינן להאי פורא וכו', רבינו מבאר מה שכתוב בהמשך דהיינו בוכו', "דיבתא חלתא אנביה", דהיינו שראינו את הדג"י שנאסף חול וישב על גבו, רמז שהקב"ה הפנה גבו אלינו וכל התפילות שלנו פנו אל גבו, **פי בגלותנו, כביכול, הקדוש-ברוך-הוא בהסתרת פנים, פמו שכתוב** (תהלים ל"ח): **"הסתרת פניך"**, דהיינו פני ה' שהוא בחינות רחמים, פני ה' רומז להשגחתו עלינו לטובה"ר"ה השגחה שמעל הטבע, אבל בגלל עוונותינו, הוא ית' מסתיר פניו מאיתנו, וכביכול מפנה עורף,

²¹ **שבתחילה** בזמן ההסתרה נדמה שלא פעלנו כלום וכשבאה הישועה נתהפך ונדמה שהכל פעלנו לבד. ובאמת צריך להפך שבזמן ההסתרה להתחזק שהכל תלוי רק בנו וכשבאה הישועה צריך לדעת שהכל רק חסדו, ולהודות לו. ודייקא זה הדעת האמיתי כידוע שדעת אמת היא לתפוס הפכים (עיין תורה כא כגון ידיעה ובחירה) ועיין עוד לקמן עה"פ מי הקדימני ואשלם שרומז לסוד הבחירה והידיעה. ובחינה מזה רואים בחוש כנ"ל בהקדמה שכל כח המיין נוקבין שאנו מעלין זה מכח הרוח שקבלנו ממנו ית'. אבל בעומק זה הרבה יותר וא"א להבין זאת כי בזה תלוי הבחירה כמבואר בתורה כא.

²² **הסתרת פנים** דהיינו הפנית העורף שייכת רק במדרגת זעיר אנפין ולא באריך אנפין, וכן השם "הקדוש ברוך הוא" מכוון למדרגה זו והיא המדרגה שאחו בה יעקב בבחי' חיצונית ומשה בבחי' פנימיות וכן כל יחיד הדורות שהם נשמת משה ובפרט משיח, וכן כל איש ישראלי יכול לזכות ע"י תיקון הברית והמשפט כמבואר בתורה זו לבחינות מרכבה למדרגה זו שע"י יזכה לחיות מהרוח הנושב מנוקבא דפרדסקא למשיח הנ"ל, כי הארת פני אריך ששם הוא החוטם שממנו רוח חיים למשיח מאיר רק לזעיר אנפין הנ"ל וזעיר מאיר למלכות את האור הזה רק כשהיא באה לפניו שלימה בקומת.

²³ **צ"ע שרבב"ח** מספר על דג שהפנה גבו אלינו ובהמשך יתבאר שהדג הוא הצדיק ועל זה רבינו דורש שהקב"ה מפנה עורף אלינו. ונראה כיון שהצדיק יסוד עולם מרכבה וכו' וצדיקים מתדמים ליוצרים ועיין תורה יח שהקב"ה בכעס זה משתלשל אצל הצדיק שמסתיר עצמו מהעולם.

²⁴ **החול שבמעשה רבב"ח** רומז לתפילה לשון ויחל משה את פני אלוהיו (שמות לב יא) וכן נמצא בהגהות מכת"י, דהיינו שמשה רבינו הפציר הרבה שהקב"ה יסכים להכניסו לארץ. כי לחלות פירושו להפציר ולבקש.

²⁵ **בגלותינו** הקב"ה בהסתרת פנים הפירוש שזה בעצמו הגלות כי גאולה היא כשהדבר נמצא במקומו. והאדם נברא להיות פונה אל הקב"ה תמיד, שאז הדעת במקומו אצל הקב"ה. והגלות נגרמת מזה שהאדם פונה מהקב"ה וממילא הקב"ה פונה ממנו בבחי' ה' צלך. וזה רמז במילה "גאולה" שע"י שמכניס א' הרומז לאלופו של עולם לדעתו ולעולמו נהפך מגולה לגאולה.

²⁶ **תהילים פרק ל (ח) ידוד** פרצונה העמדתה להררי עז הסתרת פניך הייתי נבהל: מלבי"ם (ח) ברצונך העמדת להררי עז – העז שעליו עמד ההר שלי (היינו חיי גופי) על מכונו היה רצונך, על רצונך עמד ההר הנשגב, ובעת כי הסתרת פניך הייתי נבהל – כי התחיל ההר להתמוטט כי מטו יסודותיו, ואשיותיו, עד שהחולי לא היתה ע"י עונש השגחיי פעליי, רק ע"י הסתרת פנים וסוד ההשגחה:

²⁷ **אמנם מצינו גם בחי' לרעה** כמ"ש ונתתי פני באיש ההוא. ועיין צדקת הצדיק אות צד שכל פני הינו פתיחת אורו ותמיד הם פנים של זעם דהיינו הם באים לעורר יראה דהיינו בין נתתי פני ובין פנה אלי הפירוש הארת פנים אבל תלוי באדם המקבל שאם מקבל זאת ביראת שמים אזי מצמצם האור ומתעורר ע"י ליותר יראה שתיבא אח"כ לאהבה אבל מי שלא מתעורר ליראה ע"י אזי לגביו הם זעם ממש כי הוא כחוטא בבית המלך, ונענש.

ולפ"י יתבאר נפלא הקשר בין אור החטם הנ"ל להארת פניו ית' שאנו מבקשים כי מבואר בתחילת התורה שאור החטם הוא בחי' והריחו ביראת ה' דהיינו אור שמעורר ליראה ומאיך הוא בחי' חיות גדולה בתפילה דמשמע אהבה עצומה שמתוכה יותר בוער להשי" בתפילה

וגם זה מרחמנותו עלינו, כדי שלא נחשב כחוטאים בבית המלך (ריצ"ח) זה בכלליות אבל בפרטיות יש בזה הרבה מדרגות ואפילו בגלות דהיינו בחי' הסתרה הכללית, אבל ככל שמתפלל יותר בכונה, ובדיבור יותר אמיתי, ויותר בבחי' לפני ה', כך בפרטיות אפשר להיות פחות בבחי' הסתרת פנים, כמבואר בתורה עד שהסתרת פנים היא ביטול תפילה, שמובן מזה שככל שמתפלל בתפילה כן מבטל את ההסתרה הפרטית שכלפיו. **וּפְנֵה עֶרְף שְׁהוּא בְּחִינַת דִּין** הפנית העורף בכלליות הוא משל לצמצום השגחתו שמנחם הנהגתו עפ"י הטבע (עיין תורה יז תנינא"ט) ובתפילה זה מתבטא בכך שקשה לכוין ולדבר דיבור אמיתי לפניו ית' כנ"ל. **וְכָל תְּפִלוֹתֵינוּ וּבִקְשֵׁתֵנוּ, הֵן עַל זֶה שְׁפָנָה עֶרְף אֱלֹהֵינוּ, שֶׁאֵנוּ מִשְׁבַּחִים וּמְבַקְשִׁים שְׂיַחְזֹר אֶת פְּנֵינוּ אֵלֵינוּ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (תהלים פ"ו ר"א): **"פְּנֵה אֱלֹהֵינוּ"** וחנני, מכאן שע"י פניו הוא חונן. **וּכְמוֹ שְׁפָתוֹב** (במדבר י"ב): **"יֵאָר ה' פְּנֵינוּ"** ויחונך, ראייה שהחנינה היא הארת פנים, והכל מדובר בפני זעיר אנפין דהיינו כשנוכח בתפילותינו להמתיק את כל הדינים מהמלכות ואז תהילתי אחטם לך, שיתבטל החרון אף שזועיר, ויפנה פניו למלכות והיחוד שלהם יעלה עד אריך אנפין להמשיך משם התרפו אורות מנוקבא דפרדשקא מחוטם עליון של אריך, שאריך יביט בזעיר וזעיר יאיר למלכות. והמלכות תחלק שלל לכל הצדיקים שגרמו את היחוד הזה. וכן כל איש ישראלי לפעמים בחמלת ה' עליו וכשמתאמץ מאד בתפילה (עיין תורה ד' וריש דף

וכסופים ולפי ר' צדוק הנ"ל מבואר היטב, שהכלי לקבל את האור החוטם הוא יראה ומוזה יכול לבוא לאהבה. **עוד בזה עיין** הוספות לעיון בסוף התורה ביאור הריצ"ח ש"פנה עורף" הכוונה לפני זעיר אנפין שהוא במדרגת המשפט והנהגת מידה כנגד מידה ולכן לא יכול להפנות פניו אלא אחר כל ההכנות הנ"ל דהיינו רק לצדיקים ועל זה אנו מתפללים ומיחלים שנהיה ראויים שיפנה פניו אלינו, אבל יש פנים של זעם כמ"ש ונתתי פני באיש ההוא והכוונה לפני אריך אנפין שמשם הארת פנים ומשם גם הפנים של זעם והם בחי' אב המיסר את בנו שזה לא הסתרה כמו עורף אבל לא הארת פנים וכנ"ל ברי' צדוק שזה פתיחת פנים אלא שמי שלא ראוי נענש על ידם ומי שראוי זוכה ליראה. ע"ש.

עוד עיין תורה עד שיש ייסורים של אהבה וייסורים של דין, דינא דמסבא, ומשמע שם שאי אפשר להבדיל ביניהם אלא רק בדבר אחד שבייסורים של אהבה אין ביטול תפילה, כי תפילה היא בחי' פנים ע"ש. ומבאר שם שהסתרת פנים הפירוש שמבטלים ממני את האפשרות להתפלל אבל כל זמן שאפשר להתפלל זה לא הסתרת פנים. וידוע שיש בזה המון מדרגות כי כל תפילה שאינה בדחילו ורחימו אינה עולה גם עיין תורה קיב שלדבר דיבור באמת לפני ה' צריך להתפלל כל חייו ולקוות אולי זוכה פעם בחייו.

ט" ע"ש סוף תורה יז תנינא – וְלֹאָה טוֹבָה גְדוֹלָה שֵׁשׁ טַבַּע וְהִשְׁתַּחֲוֶה. כִּי בְּשֶׁהָאֲדָם עוֹשֶׂה טוֹב, אֵיזוּ מְנַהֵג אוֹתוֹ בְּהִשְׁתַּחֲוֶה. וּכְשֶׁהוּא אֵיזוּ טוֹב, וְאִם הָיָה מְנַהֵג אוֹתוֹ בְּהִשְׁתַּחֲוֶה לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִגִּיעַ לוֹ שׁוֹם טוֹבָה, אֵיזוּ מְנַיֵחַ אוֹתוֹ עַל הַטַּבַּע, וְיָכוֹל לְהִיטֵי שִׁיחֵה לוֹ טוֹבוֹת עַל – פִּי הַטַּבַּע. וְאִם לֹא הָיָה רַק הִשְׁתַּחֲוֶה, הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁתִּתְבַּטַּל הַהִשְׁתַּחֲוֶה לְגַמְרֵי. כִּי בְּשִׁיחֵה רוּאָה יִתְבַּרְךָ, שְׂאִין הָאֲדָם מְתַנַּהֵג פְּרָאוֹי, הָיָה כּוֹעֵס, וְהָיָה מְסִיר הַהִשְׁתַּחֲוֶה לְגַמְרֵי. אֲבָל עֲבָשׁוּ מְנַיֵחוּ עַל – פִּי הַטַּבַּע, וּכְשֶׁהוּא חוֹזֵר לְמוֹטֵב, מְשַׁגֵּיחַ עֲלָיו כְּנ"ל. וּבְאֶמֶת אֵיזוּ אֵנוּ יָכוֹלִין לְהִבִּין מֵהוּ טַבַּע וְהִשְׁתַּחֲוֶה. כִּי בְּאֶמֶת גַּם הַטַּבַּע הִיא הִשְׁתַּחֲוֶה יִתְבַּרְךָ, וְזֶה אֵי אֶפְשָׁר לְאֲדָם לְהִבִּין שְׁנֵי דְבָרִים כְּאֶחָד, דְּהֵינּוּ הַטַּבַּע שְׂבָאֶמֶת הִיא הִשְׁתַּחֲוֶה יִתְבַּרְךָ:

י" עיין תורה עד הנ"ל, וגם תורה קח שמבאר שכל הרהור זר בהתבודדות כשנופל מדביקותו זה פגם אמונה שהיא בחי' ע"ז בבחי' נזורו אחר וכוין שפנה ממנו ית' גם השם ית' פונה ממנו ונעשים בחי' אחר באחור. וע"ש התיקון ע"י אנחה, בחי' לב נשבר בחי' קרבן עולה שבה על הרהור הלב שע"ז נעשה נסירה ומשם נלמד גם לענין שלנו כאן שכמו שאצלינו מדבר בכלליות כן הדבר בפרטיות בכל הרהור משבה זרה שבתפילה.

יא נזכר בתהילים ד' פעמים וכה טז וסט יז וקט קלב ופרק פו פסוק טז פנה אלי וחנני תנה עוז לעבדך והושיעה לבן אמתך: ועיין בזה קדושים פד. שדורש את הפסוק הזה ושואל מה הבטחון של דוד שאם יפנה אליו יחון אותו ומבאר שם שכוונת דוד לספירת המלכות שגם היא נקראת דוד ועליה כשהקב"ה מסתכל תמיד מתעוררות בו אהבה גדולה וחונן אותה ע"ש שחביבות הקב"ה היא אל המלכות להמתיק גבורותיה עד שמבקש ממנה הסבי ענין מנגדי כי כשמתכלת בי מעוררות בליבי חיצים של בליסטראות שהם חיצים אהבה עליונה ששורפות אותי בשלהבת האהבה. הכוונה לתאר עד כמה הקב"ה אוהב את עם ישראל, לכן פשוט שאם יפנה פניו אלינו יחון אותנו. אלא שכנ"ל אם לא ראויים מיד תתעורר מידת הדין לקטרג לכן ממתין הקב"ה שנחזור בתשובה ויוכל להפנות פניו אלינו. וההכנה כמובן לבד מהתשובה, היא כל המבואר לעיל דהיינו תיקון הברית ותיקון המשפט שכולל ממילא כל תיקון המידות ועוד גם תפילה בכונה גדולה אליו, כי ההסתכלות השלימה אליו ית' היא עיקר המתקה. (עיין גם תורה עו)

יב במדבר פרק ו (כג) דְּבַר אֱלֹהִים וְאֵל אֶהְרֹן וְאֵל בְּנֵי לְאֹמֶר כֹּה תְּבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: ס (כד) יְבָרְכֶךָ יְקָק וְיִשְׁמְרֶךָ: ס (כה) יָאֵר יְקָק פְּנֵינוּ אֱלֹהֵינוּ וְיִחַנֵּנוּ: ס (כו) יִשָּׂא יְקָק פְּנֵינוּ אֱלֹהֵינוּ וְיִשָּׂא לָךְ שְׁלוֹם: ס ועיין ספרי ויחנך – ויחנך במשאלותיך, וכן הוא אומר (פ' תשא) וחננתי את אשר אחון, דבר אחר, ויחנך, יתן חנך בעיני הבריות, וכד"א (פ' וישב) ויתן חנו בעיני שר בית הסהר: ועיין תורה תמימה קמז) עיין מש"כ לעיל אות קמ"ד וצריך לכאן, ועוד דרשו באגדות ויחונך במתנת חנם, וכד"א (תהלים קכ"ג) כן עינינו אל ה' אלהינו עד שיחננו, ו"ל הבאור בזה דדייקו גוף הלשון ויחונך, משום דעיקר הלשון חן וחנינה יונח על מי שאינו ראוי ושוה לכך מצד הדין, יען דאם כך מגיע לו מאי חנינה היא זו. ועפ"ז יתבאר כמה אגדות ודרשות, כמו בברכות ז' א' דרשו הפ' דפרשה תשא וחננתי את אשר אחון – אע"פ שאינו כדאי והגון לכך, ולפי מש"כ דרשו כן מגוף הלשון וחננתי, וכן יתבאר האגדה דפ' חלק (ק"ח ב') ונח מצא חן בעיני ה', תניא, אף על נח נחתם גזר דין המבול אלא שמצא חן, ודייקו ג"כ מלשון חן, כמבואר, וכן יתבאר הנוסח בבהמ"ז חן את העולם כולו בטובו בחן וכו', ר"ל כי להיות שהוא זן מחמת מדת הטוב שבו יתחייב מזה ממילא שמוזן הוא גם לאלה שאינם ראויים מצד המשפט והשווי רק מצד חן וחסד ורחמים, ועיין בתוס' ר"ה י"ז ב' בהגה"ה:

(ד:י) ככל המבואר לעיל אפשר שיתנוצץ לו מהארת החוטם העליון כנ"ל תרפו אורות נפלאים בבחי' שפע אלוקי"י שייחיו אותו בחיות נפלאה וכסופים ודיבורים חדשים ונפלאים להש"י.

רבינו כאן מקדים הקדמה (שניה הנ"ל) למה שיבאר בהמשך את דברי רבב"ח "סברין יבשתא" שהפירוש וּכְשָׁאֵנוּ רוֹאִים אֶרֶץ הַגְּלוּת, וּבְכָל יוֹם אֲנַחְנוּ צוֹעְקִים אֵלָיו וְאִינָם נוֹשְׁעִים, וַיֵּשׁ מַעֲמָנוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל שְׁטוּעִים, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּלִבָּם, שֶׁפֶל הַתְּפִלוֹת הֵם לְרִיק, כי עד שיושלם בנין משכן התפילות לא שורה בו כבוד ה' ולכן לא רואים כלום ונדמה כאילו לא פעלנו כלום. אָבֵל בְּאֵמַתִּי, כָּל הַתְּפִלוֹת, הַצְּדִיקִים שֶׁבְּכָל הוֹר וְדוֹר, הֵם מַעֲלִים אוֹתָם, וּמְקִימִים אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב: "וַיִּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁפָּן". וּמַעֲלִין פֶּל שִׁיפָא וְשִׁיפָא לְדוֹכְתִּיהָ כֵּל אֲבָר וְאֲבָר דְּהִינוּ כֵּל תְּפִילָה וְתְּפִילָה לְמִקוּמָה, וּבּוֹנִין קוּמְתָהּ שֶׁל הַשְּׂכִינָה מְעֵט מְעֵט אֲבָר, עַד שִׁישְׁתַּלֵּם שְׁעוֹר קוּמְתָהּ דְּהִינוּ שֶׁכָּבֵר לֹא חָסֵר שׁוֹם אֲבָר, אֲזַי יָבֹא מְשִׁיחַ, דָּא מְשָׁה, וַיִּשְׁלִים אוֹתָהּ שִׁיבְנָה אֶת כֵּל הָאֲבָרִים לְקוּמָה אַחַת שְׁלִימָה, וְאִזּוּ וַיִּקֶם אוֹתָהּ בְּשְׁלֵמוֹת. הַהֲקָמָה שְׁאֲחֵר הַבְּנִין הַכוּוֹנָה כְּמוֹ שְׁהִיָּה בְּמִשְׁכַּן שְׁתַּחֲלִילָה נִבְנָה בְּשְׁלֵמוֹת עַל כֵּל פֶּרְטִיו וְגַם הוֹקֵם וְהַכֵּל הִיָּה מוֹכֵן אֲבָל הַשְּׁלִימוֹת הָאֲמִיתִי וְתִקּוּמָתוֹרִיט באמת היא כשירד ושכן בו כבוד השם ית"י, ורק אז ראו הכל מה נפעל מכל עבודתם, וכך יהיה לעתיד במשכן שיבנה מתפילותינו.

וְזֶה פְּרוּשׁ: חֲזִינָא לְהַאי פּוֹרָא – הוּא בְּחִינַת צְדִיק הַדּוֹר, הַנִּקְרָא דָּג, רִי"ח (יג) זֶה בְּחִינַת מֹשֶׁה מְשִׁיחַ. דִּיתְבָּא לִיה חֲלָתָא רַבָּא אַגְבִּיָּה – הֵינוּ הַתְּפִלוֹת שָׂאֵנוּ מִתְּפִלָּלִים עַל זֶה, שֶׁכְּבִיכּוֹל

^{י"ד} עיין תחילת תורה כא ובתורה קנו.

^{ט"ו} עיין אדרא רבה זהר נשא קלג: שאור פני מלך חיים דהיינו מאריך אנפין ממנו חיים לעולם דהיינו מאור הפנים שלו שהוא תיקון "ואמת" תיקון ז' מיג תקוני דקנא והם תרי תפוחין הפנויים משערות שבפניו (דהיינו משני הלחיים שהחוטם ביניהם)

עיין בל"ר שדייקא ע"י שאנו מאריכים אף באמונה שאין תפילותינו לריק זה בעצמו סגולה לעורר את אריך אנפין שמדתו אריכות אפיים וזה בעצמו מסוגל לעורר רחמיו עלינו לגרום שימתיק דיני זעיר שיפנה פניו אלינו.

^{ט"ז} פירשתי יקים לשון תקומה בגלל הקושי דמשמע מלשון רבינו שהצדיקים בונים ומשלימים השיעור קומה ואח"כ המשיח "ישלים ויקים בשלימות" דהיינו שאחר שהצדיקים משלימים, המשיח גם משלים ועוד גם מקים, אבל אולי אפשר גם לבאר שההקמה של משיח היא בעצמה ההשלמה שמשלים. הביאור בשלימותו עפ"י הסוד עיין בהוספות לעיון בסוף התורה בביאור המתוק מדבש לזהר עה"פ ויקם משה את המשכן.

^{י"ח} עיין פרשת שמיני במפרשים שם שמה ז' ימים הקים את המשכן ופרקו ורק בשמיני הקים והקריב קרבנות המילואים ורק אחר כל ההכנה הזו ירד עליו כבוד השם. וביום הזה משה היה שימש כהן גדול מבואר מכל זה שהגמר הוא הקשה ביותר לא בעצם ההקמה דזה כבר עשה כמה פעמים אבל להפוך את האהל מועד למשכן ששוכן בן כבוד ה' לזה היה צריך הכנה מרובה יותר זה מוכח גם מזה שביום הזה רק משה יכול היה להיות כהן גדול. ועיין תורה לד שהכונה היא נקודת האהבה הקדושה ומשמע שביום השמיני היה צריך לעורר אותה ביותר לכן לא יכול היה שום אדם לעורר אותה אלא משה משיח, וכבר נתבאר לעיל שהיא בחי' שלימות תיקון הברית והיא בחי' הרוח דשבק בעלה בגווה ששומר הברית נעשה מרכבה לה שאצלו הרושם מהחיבור הראשון עם הקב"ה חזק ביותר. כבוד ה שירד בענן הוא כבר אורות הבינה כתר ד"א שירדו מלמעלה מכת היחוד של משה והמשכן שהוא בחי' יחוד צדיק ונכס"י בחי' יחוד קב"ה ושכינתה.

^{י"ח} עיין באה"ל אות ז' עפ"י המבואר לעיל באות ב' בהגה שהחיות שזוכה הצדיק מאורות החטם מנוקבא דפרדשקא הן שבעה שמות שהם ד' מלווי והיה וג' מלווי אהי-ה (עיי"ש למה רומזים שמות אלה) לכן רמזו הצדיק בשתי אותיות דג.

ואולי גם רמזו לצדיק כי הוא בעוה"ז כדג בים ששוחה נגד הזרם ויש לו עמידה במים כדג, דלא כמונו שהעולם לגבינו כים נגרש שמבטל מאיתנו עמידה עד כדי "שוכב בלב ים" בחי' פגה"ב. והצדיק נקרא על שם תיקון הברית ודייקא יוסף נקרא בן פורת על שם תרפו האורות הנ"ל וזכה לעמידה על דעתו בנסיונות קשים שנה שלימה כעבד אצל אשת פוטיפר שפתתה אותו השכם והערב להיות נגרר ונשכב וימאן עד וינס עז שפעל לכל ישראל וינס הים ונערמו מים לישראל בחי' שהמים עצמם שהם סמל הניגרות נעשה להם עמידה ונערמו כמו נד נזולים ולכן תרגם אונקלוס חכימו מיא בחי' עומד על דעתו. (עפ"י ריצ"ח)

עוד עיין לק"ה דגים ד' אות א'

^{י"ט} עיין מאורי אור ערך דג – דג נקרא היסוד בבחי' החסדים ד"ג גמט' ז' והוא השט בימים ובנחלים שהוא יסוד דנוק' דג גדול יסוד אבא גם יסוד דכורא בעת הגדלות ודג קטן יסוד זעיר: עוד שם ביאיר נתיב לעיין בתיקוני זהר תיקון כא דף נג עה"פ וימן ה' דג גדול וכו' עיי"ש כמה פי' על דג ועיין לעיל ערך ג' והמ"מ שם.

ובזוהר ויקרא מ"ב. – רעיא מהימנא: דגים וחגבים אינם טעונים שחיטה, אלא אסיפתם היא המתרת אותם, הכי מארי מתיבתא אין צריכין שחיטה, אלא דאתמר בהון, (בראשית מט לג) ויגוע ויאסף אל עמיו. מה נזוני ימא חיותן בימא, אף תלמידי חכמים מארי מתניתין, חיותייהו באורייתא, ואי אתפרשן מנה, מיד מתים. (נ"א תנאין) תנינא דמתניתין, דבה אתרבי, כנוני ימא, ואי אינון דביבשתא יעלון למיא, ולא ירעין לשטטא, אינון מיייתין, אבל אדם (דאינון מארי קבלה, אינון לעילא), דאיהו לעילא מכלהו, אתמר ביה, (שם א כו) וירדו בדרגת הים ובעוף השמים. דאינון מארי מתניתין תנינא, התנין הגדול, (ישעיה כו א) נחש בריח, לקבל (שמות כו כח) והבריח התיכון בתוך הקרשים. בזמנא דתנין מארי משנה אית בהון מחלוקת, ומקשין דא לדא חד בלע לחבריה, והאי איהו תלמיד זעיר שלא הגיע להוראה, ומורה, חייב

פָּנָה עֶרֶף אֲלֵינוּ וזהו אגביה דהיינו על שהפנה גבו אלינו. **יִתְבַּא לִיָּה** פירושו עפ"י פשט ישה, אבל בארמית זה גם לשון להשיב (כמו מיתב בגמ') לכן רבינו דורש "יתבא ליה" להביא לו הינו: **וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁפָּן אֶל מֹשֶׁה**, **כִּי צָרִיף לְהַבִּיא וּלְקַשֵּׁר אֶת הַתְּפִלָּה לְהַצְדִּיק שְׁפִדוֹר**. וקדחי עלה **אֲגָמָא** הפשט שגדלו עליה עשב הנקרא גומא^{יכ} הינו הנשמות הבאים עם התפלה, בחינת **"בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רְעוּתֶיהָ" וכו'**, **כִּי הַנְּשָׁמוֹת הֵן נִקְרָאִין עֲשִׁבִין**^{יכ} **כְּמוֹ שְׁפִתוֹב** (יחזקאל ט"ז): **"רַבְּבָה כְּצִמְח הַשָּׂדֶה נִתְתִּיף"**. הנביא מתאר שם במשל ומליצה את שיעבוד ויציאת מצרים ומתן תורה ובתיאורו את הריבוי הלא טבעי שהיה במצרים, המשיל את ישראל לעשבי השדה, ורבינו מבאר שלא רק מצד הרבוי^{יכ} נמשלו לעשבי השדה אלא גם מצד הנשמות (וכמבואר בתורה ח' ותורה סה כנ"ל בהערה).

וּסְבִרִינָן יִבְשָׁתָא הוּא - רבב"ח מספר שסבר שהחול שהתקבץ על גב הדג נדמה לו לאיי הים ורבינו מפרש שהכוונה שקודם הישועה לא רואים כלום הינו שנדמה **שְׁהִתְפַּלוֹת אֵינָם עוֹשִׂים פְּרוּת**, **אָבֵל בְּאֵמֶת אֵינוּ פֶן, אֶלָּא סִלְקִינָן וְאִפִּינָן וּבִשְׁלִינָן** - הינו כל התפלות סלקינן ועולינן (סלקינן בארמית עולין). **וְכָל מַה שְׁמֵרְבִין בְּתִפְלָה, נִבְנֶה הַשְּׂכִינָה בְּיוֹתֵר, וּמְכִינָה אֶת עֲצָמָה לְזוּג, וְזֶה שְׂרַבְב"ח** סיפר **'אִפִּינָן וּבִשְׁלִינָן'**, הכוונה לרמוז ליחוד קב"ה ושכינתיה והטעם שנקט רבב"ח לשון זה על יחוד **כִּי אִפִּיָּה וּבִשׁוּלֵיכֶּם הֵם הַכְּנָה לְאֲכִילָה**, ואכילה היא משל ל**בְּחִינַת זְווגִי**, **כְּמוֹ שְׁפִתוֹב** (בראשית ל"ט ט"ח): **"כִּי אִם הַלְחָם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל"**^ל התורה מספרת שיוסף מצא חן בעיני פוטיפר לכן נתן בידו את כל ביתו חוץ מאשתו והתורה במקום לכתוב חוץ מאשתו כתבה חוץ מהלחם שהוא אוכל.

מיתה, ואי אינון שוין דא לדא, ואית בהון מחלוקת וקושיא, אתמר בהון (ס"א לבסוף) (במדבר כא יד) את והב בסופה, ואוקמוה אהבה בסופה. (ע"כ הרעיא מהימנא): ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

ועי"ש גם בדף רע"ח:

יכא כמ"ש ויחל משה

יכב בגמ' גומא הוא הקנה שממנו עושין קנה לכתבת אותיות התורה. ועין לעיל שהנשמות הן מאותיות התורה שלמד.

יכג עיין תורה ח' אות ז' - בתקוני זוהר (תקון י"ד, כט): 'גן דא אורייתא', כי התורה נקראת גן, ונשמות ישראל המעינים ומבינים בהתורה הם בחינת עשבין ודשאין דאתרביאו בגן.

ובתורה סה - דע, כי יש שדה, ויש גדלים ואילנות ועשבים ופירות ונאים מאד. וגדל יקר ופירות השדה וגדוליו אי אפשר לספר, אשרי עין ראתה זאת. ואילנות ועשבים, הם בחינת נשמות קדושות הגדלים שם.

יכד יחזקאל פרק טז (ו) ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיה ואמר לך בדמיה חיי ואמר לך בדמיה חיי: (ז) רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים שדים נכנו וישערך צמח ואת ערם ועריה: (ח) ואעבר עליך ואראך והנה עתך עת דדים ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ואשבע לך ואבוא בכרית אתך ואם אדני יקח ותהיי לי:

יכה עיין סוטה יא. עוד דימוי לעשב, הגמ' מספרת על הנסים שנעשו לתינוקות ישראל שנבלעו באדמה כדי שלא יהרגום המצרים ולאחר שהלכו המצרים היו מבצבצין ויוצאין כעשב השדה שנאמר רבבה כצמח השדה וכו'.

יכז אפיה ובישול הכנה לאכילה ואכילה רמוז ליחוד הקדוש של קב"ה ושכינתיה ועיין באה"ל אות ז' שאפיה ובישול בחי' תורה ותפילה ונ"ל לבאר כי אפיה ע"י אש שהיא התורה שעיקרה אש בחי' צורה ובישול ע"י מים בחי' תפילה שעיקרה בחי' שפכי כמים לבך, בחי' התמסרות. וכשם שאפיה ובישול הכנה לאכילה כך תורה ותפילה הכנה ליחוד דהיינו לגרום שישוב ויפנה פניו אלינו.

עוד רמזים נ"ל בזה - האפיה ובישול צריך לזה חום והחום הוא ההתלהבות בתפילה שע"י תיקון הברית עיין תורה נ. וצריך לבישו חום של יד סולדת. רמזו שהחום של התלהבות התפילה ע"י שמירת הברית בחי' שהוא יד סולדת (סולד פי' נרתע לאחר מחמת החום) רמז לתיקון הברית שהיד סולדת מלרדת למקום החימום. עוד הלחם נעשה מקמח ומים רמז שנחמן גמט' קמח וצריך להביא אליו מים דהיינו שפכי כמים לבך כנ"ל שכל התפילות צריך לקשר לצדיק ובדבורים חמים גחלי אש דייקא.

יכז צ"ע עיין תורה ד' משמע שתאות אכילה היא תאות התענוגים שמשורש יסוד המים והצומח ואילו הניאוף שהוא גאווה ושטלתנות כמבואר בתורה יא הוא מיסוד האש והמדבר. ונראה שבניאוף יש שני דברים מה שמכנים משגל (שנגרר אחרי מה שגלוי) הכוונה לתענוג שבו שהוא מיסוד המים וההגדרות אחר תענוגי עוה"ז וזה בחי' ביטול צורה של עצמו כמו המים שמבטל כל צורה של הכנס בו ע"י שממים אותו. אבל יש בניאוף גם גאווה בחי' אש שנותן צורה בחומר כמו אש שמחזק את החומר והופכו לחרס ואת הבצק ללחם שזו מידת השטלתנות שבו שמצד זה נקרא בעילה לשון בעלות. ומדנקט כאן אכילה משמע שמדבר מצד התענוג שבו. וצ"ע כיון שרומז מהיחוד דסט"א על היחוד הקדוש לכאורה היה צריך לרמוז לצד האש שביחוד כי היחוד הקדוש הוא ע"י שמבטל ב"י המים שבו אבל האש נשאר אלא שבקדושה. (נ"ל בעילה רמזו גם לעלול הנכלל בעילה ע"י היחוד)

יכח בראשית פרק לט (ו) ויעזוב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה: פרש"י - כי אם הלחם - היא אשתו, אלא שדבר בלשון נקיה:

לכן אסור להתיאש אלא להתחזק בתפילה ולהאמין שאין שום תפילה לריק אלא כולן מצטרפות לחשבון גדול ולבנין השכינה ובודאי יגיע העת **פְּשִׁישְׁתֵּלֶם קוֹמָה שֶׁל כָּל הַשְּׂכִינָה, הֵינּוּ עַל-יְדֵי רַב הַתְּפִלוֹת, יִכְמְרוּ** רחמיך, וְיִתְהַפֵּךְ מֵהִנְהֵגָה שֶׁל מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרְחָמִים.

וְזֶה שסיפר רבב"ח שאפו ובשלו על החול שנתקבץ על גב הדג **פֶּד חֵם**- וכאשר נעשה גבו חם התהפך. ורבינו מפרש שהכוונה **הֵינּוּ פֶּאֶשֶׁר** הצדיק יביא לפני הקב"ה את השכינה שהשלים ובנה מכל תפילות ישראל שבכל הדורות אז **יִכְמְרוּ רַחֲמָיו** יתחמם ליבו ויתמלא רחמים על השכינה וכנסת ישראל. ואז **גִּפְיָה אֶתְהַפֵּךְ** - דהיינו שיפנה פניו **הֵינּוּ שְׂיִתְהַפֵּךְ** מהנהגה של **מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרְחָמִים**. וממשיך רבב"ח לספר שכשהתהפך גבו של הדג **וְאִי לֹא הוּי מְקַרְבִּינָן לְסַפִּינְתָא** - אם לא היינו קרובים לספינה היינו ח"ו טובעים בים. ורבינו מבאר דבריו שהספינה רומז למידת חסדו של הקב"ה ורוצה לומר שאע"פ שתפילותינו גרמו שהקב"ה יפנה פניו אלינו שע"ז נעשה יחוד קב"ה ושכינתיה שע"ז נשפע לנו כל הטוב, אבל בלא חסדו של הקב"ה לא היה מועיל. ועדין היינו בגלות בהנהגה של בחי' עורף כי גם את כח התפילה קבלנו ממנו בחסדו. **הֵינּוּ: יִלְג** "לְמַעַנִי לְמַעַנִי אַעֲשֶׂה זֹאת" (ישעיהו מ"ח"ד) הפירוש שהנהגת חסדו ית' עם ישראל היא למען עצמו כי ישראל הם חלק אלוהים והם אחד עם הקב"ה"ל"ה כמ"ש (ישעיהו מג ז) לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ופירש רבינו בתורה צד שהכוונה לכבוד ישראל שהם הנקראים כבודו. **פְּדִאִיתָא בְּמִדְרָשׁוֹ** (וְיִקְרָא כ"ז"ד):

^{יט} **לחם לשון יחוד**, כי לחם לשון להלחים, דהיינו לחבר, כי הלחם מחבר נשמה לגוף, ולחם גם לשון מלחמה כי כן דרך המלחמה שמתחברים שני הלוחמים כדי לנצח. וכן היחוד הוא השלטת צורה על חומר שזה בחי' מלחמה.

^ל **עוד גם כתיב משלי ל' כ' כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה וכו'** וגם שם הכוונה לזיווג כפרש"י שם - לשון נקיה דבר הכתוב.

^{לא} **פירוש המילה יכמרו** עיין בראשית פרק מג פסוק ל וימהר יוסף כי נכמרו רחמי וכו' פרש"י נכמרו - נתחממו ובלשון משנה (ב"מ עד) על הכומר של זיתים ובלשון ארמי (פסחים נא) משום מכמר בשרא ובמקרא עורנו כתנור נכמרו נתחממו ונקמטו קמטים קמטים מפני זלעפות רעב. כן דרך כל עור כשמחממין אותו נקמט ונתכווץ:

צ"ע שבמשל הכוונה שהיה חם מדאי ואילו בנמשל היה חום מכון וממוזג בחי' רחמים

^{לב} **מה שנקט לשון זה כלשון התורה על יוסף כשראה פעם ראשונה את בנימין אחיו עיין לקמן בביאור הרבב"ח הזוהר פ' קדושים פד.** שהבאנו לבאר את הפסוק "פנה אלי" שם מתאר הזוהר את גודל האהבה שיש להקב"ה למלכות לכן כשבאה לפניו בנויה במלא קומתה וקשוטיה נכמרים רחמי כיוסף לבנימין. גם ידוע שבנימין בחי' צדיק תחתון ויוסף צדיק עליון.

^{לד} **צ"ע חסד** זו נתינה ומביא לזה ראייה מלמעני דמשמע שהכל עושה בשביל עצמו שלכאורה זה לקיחה. ונראה כי איתא בתחילת עץ חיים היכל א שער א בחקירה מדוע ברא את עולמו מבאר כדי שיתגלו מדותיו ושמותיו דהיינו רחום וחנון ואדון וכיו"ב (וכן מבואר בזוהר ח"ג דף רנז) ולכן ברא נברא שכלפיו יוכל לגלות מדותיו שע"י שייטיב עימו יתגלה חסדו וע"י שהנברא ימליך אותו תתגלה מלכותו. ולכאורה אפשר להקשות איזה חסד יש במי שמיטיב כדי להקרא רחמן הרי עושה לכבוד עצמו, אבל א"כ נמצא הקב"ה חסר שיכבדוהו וזה ודאי לא שייך אצלו כלל חסרון. לכן מוכרח שגם כבודו הוא לא לעצמו אלא צורך בראויו וכמ"ש הארץ האירה מכבודו דהיינו שכבודו הוא אור המאיר לברואיו. ובאמת אסור לחקור בכל זה וכמאמר הידוע אילו ידעתיו הייתי, רק היסוד הברור שהוא ית' שלם בכל שלימות ולא חסר כלל ומה שכתוב טעם לבריאה וכן "למעני למעני" אין זה מחמת חסרון, וכמו שאין תירוץ ברור למה ברא דווקא אז כמבואר שם בע"פ החקירה השניה.

ועיין תחילת תורה מט שם נקט רבינו שבריאת העולם לגלות מלכותו ית' אבל עיין תחילת תורה סד שם נקט רבינו שבריאת העולם לגלות רחמנותו ית'. עוד עיין בתחילת ביאור מאמר רבב"ח מבאר שרבב"ח הלך בספינה הפירוש לחקור את מידת חסדו להקב"ה. (אליבא דאמת נראה שהקב"ה היה חסר את הגבול ולזה ברא גבול דהיינו העולם באופן שאעפ"כ נשאר א"ס כי רק נתן מקום לסבור שיש גבול ולא שייך לשאול למה עכשיו כי הוא למעלה מהזמן ובבריאת הגבול ברא את הזמן, נמצא שמיד כשנברא הזמן ברא את העולם)

^{לז} **ישעיהו פרק מח (ט) למען שמי אַרְיָךְ אִפִּי וְתִהְיֶה אֶחָטָם לְךָ לְבַלְתִּי הַכְרִיתָ: (י) הִנֵּה צַרְפְּתִיךָ וְלֹא בְּכֶסֶף בְּחַרְתִּיךָ כְּבוֹר עֲנִי: (יא) לְמַעַנִי לְמַעַנִי אַעֲשֶׂה כִּי אֵיךְ יִחַל וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן: ס** מצודת דוד - למעני וכו' - התשועה שאעשה לכם לא בצדקתכם כ"א למען שמי כי איך יחולל בין העבדים שיאמרו מבלי יכולת ה' וכו' וכפל מלת למעני לומר שבעבור זה לבד ולא בהצטרפות עמו עוד דבר: **ובמדרש תהילים קו למעני גאלתי אתכם במצרים ולמעני אגאל אתכם מאדום**

^{לה} **כמבואר זוהר ח"ג עג.** "אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא"

^{לו} **צ"ע לכאורה המדרש סותר את הפסוק הנ"ל למעני למעני כי במדרש מבואר שהכל עושה בשביל ישראל יותר ממה שהם עושים.**

^{לז} **ויקרא רבה פרשה כו פסקה ב** ר' תנחומא פתח (איוב מא) מי הקדימיני ואשלם תחת כל השמים לי הוא זה רווק הדר במדינה ונותן שבר סופרים ומשנים אמר הקב"ה עלי לשלם גמולו ושכרו וליתן לו בן זכר א"ר ירמיה ב"ר אלעזר עתידה בת קול להיות מפוצצת בראש ההרים ואומרת כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו הה"ד (במדבר כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל וגו' רוד"ק אומרת מי הקדימיני ואשלם מי קלט לפני עד שלא נתתי לו נשמה מי מלל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית מי עשה לי סוכה עד שלא נתתי לו מקום מי עשה לי לולב עד שלא נתתי לו דמים מי עשה לי ציצית עד

על הפסוק באיוב מא "מי הקדימני ואשלם לו". 'מי עשה לי מזוזה קדם שנתתי לו בית' וכו' המדרש שם מונה עשרה דברים כיו"ב ועפ"י הנ"ל שכל מה שהקב"ה עושה למענו זה למען ישראל כך גם מה שישראל עושים לכבודו ית' זה הקב"ה עושה עמהם בחסדו. נמצא, שכל מעשים טובים שלנו וכל התפלות הכל מאתו כי את כל הכלים למעשינו אנו מקבלים ממנו ית' אויר וכח וגוף ואפילו הרצון וכח הנפש קשה להבדיל בדיוק מה מאיתנו ומה ממנו ית' רל"ח, ואין ראוי לחשב לקבל שכר על שום דבר רל"ט

שלא נתתי לו תלית מי הפריש לפני פאה עד שלא נתתי לו שדה מי הפריש לי תרומה עד שלא נתתי לו גורן מי הפריש לפני חלה עד שלא נתתי לו עיסה מי הפריש לפני קרבן עד שלא נתתי לו בהמה הה"ד שור או כשב או עז:

י"ח עיין ברכות לג: כל בידי שמים חוץ מיראת שמים ועיין גמ' ע"ז ה: שמשו רבינו אמר לישראל שהם כפויי טובה שלא בקשו יראת שמים מהקב"ה כשאמר להם אחר מתן תורה מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה וכו' (עי"ש מהרש"א ששואל הרי חוץ מיראת שמים ותיריך החז"א שכיון שמבקש זה כבר לא ביד הקב"ה) מבואר שהבקשה לבד כבר עושה כלי ומפקיע מנהמא דכסופא (ריצ"ח ראה תשוב) נמצא שכל הבחירה שלנו היא לבקש יראת שמים וא"כ מגיע שכר, וא"ת שבכל יום מתגבר היצה"ר למנוע מזה ואם לא שהקב"ה עוזר א"א להתגבר עליו (טובה נב), אבל מדנקט עוזר, הכלל שמטייע אין בו ממש הרי שכן מגיע שכר. וגם עיין תורה קי תנינא שהבחירה כפשוטו ממש בכל דבר לעשות או לא לעשות, ונראה ששם כוונת רבינו שבשעת מעשה מצוה חייב לחשוב שבו תלוי הכל כדי שיתאמן בה וכמבואר כאן שרק אחרי התפילה צריך לחשוב שהכל בחסדו. אבל באמת טוד הידיעה והבחירה איך הכל צפוי ואעפ"כ הרשות נתונה (אבות ג טו) א"א להשיג בעוה"ז כי השגתו היא ביטול הבחירה כמבואר בתורה כא. (ידיעתו ית' היא עשיתו)

וכל זה מבואר היטב ובאריכות בליקוטי הלכות – הלכות סימני בהמה וחיה טהורה הלכה ד לח לט – ואפלו כל עסק התורה והמצוות וכל המעשים טובים הכל מאתו יתברך, כמו שכתוב, "מי הקדימני ואשלם". (כמו שבאר רבנו, וזכרנו לברכה, במקום אחר, בסיומן ב). וכמו שבאר (דברי הימים א כט, יד), "כי ממך הכל ומיך נתנו לך". ואף – על – פי – כן אנו דיקא צריכין להתעורר לעסק בעבודתו יתברך כאלו הדבר תלוי בנו דיקא. ובדאי אי אפשר להבין שני הבחינות אלו יחד ואסור לכנס בחקירות כאלו כלל, רק לסמוך על אמונה לבד, כי הקירה זאת היא בחינת הידיעה והבחירה שאי אפשר להבין ולהשיג בשום אופן. כי הידיעה היא בחינת ההנהגה והתקון שנעשה על – ידי יתברך לבד כרצונו. כי הידיעה שלו יתברך הוא רצונו, כי כמו שרוצה, כן יהיה בודאי. וזהו ידיעתו, שידע מה שיהיה, כי יודע שהיה כמו שהוא רוצה, כי הכל כרצונו. ועל – כן נקראת הידיעה בלשון אהבה ורצון, כמו שכתוב (בראשית יח, ט), "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניי". שפירושו, שה' יתברך יש לו רצון ואהבה לאברהם, ונקרא בלשון "ידיעה", כי רצונו הוא ידיעתו כנ"ל. נמצא, שהידיעה הוא בחינת התקון והברירה הנעשה על – ידי ידיעתו ורצונו. והבחירה היא בחינת התקון והברירה שנעשה על ידינו דיקא כפי בחירתנו כמובא, ואסור לכנס בחקירות אלו כלל, כי הם בחינת מקיפים שאי אפשר להשיג בזה העולם כלל, כי עקר כח הבחירה נמשך רק מזה שאין אנו יודעין השכל של הידיעה והבחירה כמו שאמר רבנו, וזכרנו לברכה, בהתורה עתיקא טמיר וסתים (בסיומן כא, עין שם). על – כן אנו מחיבים לעשות את שלנו – לעסק בעבודת ה' בכל בחנו. ואנחנו נעשה מה שמטל עלינו וה' יתברך יעשה את שלו לסייע אותנו בעבודתו ולהשלים ברצונו יתברך ואסור בחקר בעיניו זה כלל, רק לסמוך על אמונה לבד, כי זה עקר כח הבחירה מה שאין אנו יודעים זה השכל של הידיעה והבחירה שהם בחינת שני הבוררים הנ"ל בחינת אתערותא דלעלא ואתערותא דלתתא שבאמת שניהם אחר, כי הבחירה היא בתוך הידיעה כמו ששמעתיה מפיו הקדוש, אף שאי אפשר להשיג זאת, כי משם עקר כח הבחירה מה שאין משיגין שכל זה. וזה בחינת (תהלים סב, יב) אחת דבר אלקים שתיים זו שמעתי, שבאמת הוא רק בחינה אחת, בחינה אחת דבר וכו'. אבל אצלנו נשמע הדבר בשתיים, בחינת שתיים זו שמעתי, ומפרש מה הן השתיים שהן אמת באמת. ואזיל ומפרש כי עז לאלקים, שעקר העז והגבורה להכניע הסטרא אחרא והקלפות, הוא לאלקים, כי הכל מאתו לבדו כנ"ל. ואף על פי כן, ולף ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, כי אף על פי כן צוה עלינו דיקא לעשות והוא בחסדו משלם לאיש כמעשהו, כאלו היה הכל נעשה על ידי האדם לבד כנ"ל.

וזה שאמר התנא, "אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני וכו'". הינו כנ"ל, כי עקר העולם נברא בשביל הבחירה ועל – כן בודאי אני מברך לעבד את ה' יתברך בתורה ובמעשים טובים ואם אין אני לי מי לי. ואף על פי כן אני בעצמי איני יכול לעשות ולתקן שום דבר בלעדי יתברך.

י"ט צ"ע עיין ליקוטי הלכות – הלכות העושה שליח לגבות חובו הלכה ב אות ח ידוע שעקר כלל כל הבריאה של כל העולמות כלם מראש ועד סוף הכל היה רק בשביל האדם כדי שיזכה האדם בעולם הזה לעבד ולהשתפר שכוונו משלם על – פי עבודתו אשר יעבד את ה' יתברך בזה העולם על – פי בחירתו, כדי שלא יאכל נהמא דכסופא אשר רק בשביל זה היה כל הבריאה כלה כידוע ומוכח בספרים, כי מתחלה הייתה הנשמה אוכלת נהמא דכסופא (ירושלמי ערלה פרק א' הלכה ג) ומאן דאכל דלאו דליה ביהית לאסתבוליה באפיה. וה' יתברך רוצה להיטיב והפץ להיטיב הנשמה שלא תאכל נהמא דכסופא ובשביל זה ברא כל הבריאה כלה מראש ועד סוף. (ורצה שנוכה להביט בו בלא בושח כמ"ש עין בעין יראו בשוב ה' ציון)

וא"כ צ"ע למה אין ראוי לחשוב לקבל שכר ועיין ליקוטי הלכות – הלכות ראש חדש הלכה ו' אות יא ועקר הבחירה הוא בשביל המשפט כדי שהאדם הפשוט יקבל שכרו במשפט ולא יאכל לעתיד בחנם נהמא דכסופא. ועל כן יש כח גדול מאד להבעל בחירה, כמובא, אבל משפט ה' יתברך עמק עמק מאד, כי הוא יתברך אוהב צדקה ומשפט, כי על פי דין ומשפט לבד לא היה אפשר להתקיים העולם. על – כן הקיים מדת הרחמים, אבל אף – על – פי – כן בלא משפט כלל אי אפשר להתקיים העולם שנברא בשביל הבחירה שכל העולמות תלויים בזה כנ"ל. מבואר שהשכר הוא משפט הדין אבל בדין גמור לא יכול העולם לעמוד לכן שיתף מדת הרחמים (כמבואר בפרש"י בראשית א א) אבל צדיקים וזכים בדין עיין ברכות יז: ונטלין בורוע דהיינו שיש בכוחם לצאת חובת הדין ובאמת וזכים כפי שהיה במחשבה תחילה. עיין ערבי נחל בראשית.

וני"ל שעומק הדין הוא שגם הצדיק הנוטל בורוע אדרבה הוא עוד יותר בחי' הקב"ה בעצמו כי צדיק דהיינו שומר הברית והקשר כפי שהוא בראשית המחשבה שאין חילוק עדין כלל בין האב לבין בן עילה לעלול והוא בחי' הבכור האמיתי שהוא בחי' רוח דשבק בעלה בגוה דהיינו הקב"ה בעולמו כשצמצם עצמו והשאריר רושם מאלוקתו האין סופית ומכח הרושם הזה יש בנו כח לעבוד אותו בחיות וכסופים ולהעלות לו עבודותינו למיין נוקבין כנ"ל. נמצא שאליבא דאמת כל כח עבודותינו היא מכח הצדיק שהוא בחי' הבכור של העולם בחי' רוח אלקים המרחפת בעולם. ומכוחו אנו נוונים כמבואר לעיל סוד הבכור שמכוחו כל שאר הבנים לכן הצדיק מקבל פי

רמ כי כל מעשינו הם החזרת חוברמא. **וְאֵף-עַל-פִּי שְׁנֵאָה, שְׁעַל-יְדֵי תְּפִלָּתְנוּ וְתוֹרַתְנוּ יִהְיֶה הַגְּאֻלָּה, אֶף-עַל-פִּי-כֵן צְרִיכִין אֲנַחְנוּ לְחַסְדוֹ, שְׁבַחְסָדוֹ יִגְאֵל אוֹתְנוּ**^{רמב}. וְזֶה שֶׁאָמַר רַבב"ח אִי לֹא מְקַרְבִּינָן לְסַפִּינְתָא. כי ספינה זה בחינת חסד^{רמג}, פֶּמּוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה (יד)רמד. 'הַסְּפִינִין רַבֵּן חֲסִידִים' בני אדם המוליכים את הספינה רובן חסידים כיון שהולכים בים שהוא מקום סכנה ולעתים קרובות יש בו סערות גדולות (תהילים קז כו) יַעֲלוּ שָׁמַיִם יִרְדּוּ תְּהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוֹגַג, ואין להם על מה לסמוך אלא על הקב"ה, ועי"ז תמיד ליבם לשמים, וכוונת רבב"ח לומר **אִי לֹא חֲסָדוֹ, טְבִיעִין, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּגִלוֹת** דהיינו שאע"פ שנראה שתפילותינו גרמו שהקב"ה הפנה פניו אלינו לגאלינו, מהבלי עוה"ז לזכות לחיות דקדושה, אבל באמת אם לא שהיינו קרובים למידת חסדו, לא היו מועילות תפילותינו לזכות לחיות דקדושה הנ"ל אלא היינו טובעים בים הנגרש של הבלי עוה"ז ותאוותיו.רמה

שנים, "וצדיק חונן ונותן". ועיין ספר המידות ערך גאווה טו. אין להתגאות בהשגות גדולות או במעשים טובים, כי הכל על ידי הצדיק שבדור, והוא אצל הצדיק כעט אצל סופר. ועיין יותר מזה לקמן בהערות מלק"ה העושה שליח לגבות חובו ג.

* **שייך להנ"ל** בענין השכר יש ג' מדרגות עיין באר מים חיים פרשת בראשית - פרק א (המשך) ידוע אשר עיקר בריאת העולם היה בכדי להיטיב לבריותיו, ואף שגם קודם הבריאה היו הנשמות חצובות תחת כסא כבודו והיו ניוונין מזיו השכינה ונמצא אשר גם שם היה מיטיב עמם במאוד מאוד, אך שאין זו הטבה שלימה כי מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפוהי ונקרא נהמא דכסופא (ירושלמי ערלה פרק א' הלכה ג). ועל כן ברא העולם כדי שיעבוד אדם בעבודה בשלימות הראוי שיתן לו שכר טוב רב מופלג מרב טוב הצפון בעד עבודתו ואז יהיה הטובה שלימה שלא בדרך נהמא דכסופא כידוע מדברי האר"י ז"ל:

ועי"ש שמבאר שיש מדרגה גבוהה יותר שהיא צדיק שלא חטא מעולם שיציאתו מעולם כביאתו אלא שכבר לא אוכל נהמא דכסופא אבל יש מדרגה עוד יותר גדולה בבחי' במקום שבע"ת עומדין וכו' דהינו שנפל לקליפות ומרוב אהבתו ית' חזר אליו ביתר שאת וזוכה למדרגה יותר ממה שזכה קודם שבא לעולם ועל זה נאמר גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד וכו' עי"ש

^{רמ} **בכת"ו** שיש המייחסים למוהר"ן הגרסא על שום מצוה או תפלה וצ"ע שלא נקט תורה ואולי כי על תורה כבר נאמר באבות פרק ב (ח) רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן יוֹפָי קָבַל מֵהֵלֵל וּמִשְׁמַאי. הוא ה"ה אומר, אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, פי לך נוצרת. אבל עיין שם משנה טז הוא ה"ה אומר, לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין לביטל ממנה. אם למדת תורה הרבה, נותנים לך שכר הרבה. ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך. ודע, מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא: עיין רע"ב (טז) לא עליך המלאכה לגמור - לא שכר הקב"ה לגמור את כולה כדי שתפסיד שכרך אם לא תגמרנה. ושמא תאמר איני לומד ואיני נוטל שכר. לא אתה בן חורין להבטל. על כרחך העול מוטל עליך לעבוד: וצ"ע.

^{רמא} **לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' אות ג** - כי האדם בנשימתו שהוא חיותו הוא מכניס רוח ומוציא רוח כידוע היינו שצריך שידע ויזכור בכל עת שבכל נשימה ונשימה הוא ממשיך ומכניס רוח חיים מהצדיק האמת. ותיכף ומיד צריך לחזור ולהעלות ולהוציא הרוח חיים באיזה דבר שבקדושה בתורה או תפלה או כיסופין והשתוקקות ורצונות טובים להשי"ת וכיוצא בבחי' כל הנשמה תהלל יה על כל נשימה וכו' כנ"ל. נמצא שהצדיק הוא בבחינת מלוה כי הרוח חיים שממשיך הוא בבחי' הלוואה שהוא מלוה להאדם הרוח חיים כדי שאח"כ יסלק וישלם חובתו ולהלל להשי"ת על כל נשימה ונשימה שכן חובת כל היצורים להודות ולהלל וכו' וכנ"ל. ומי שהוא דבוק בהצדיק באמת בבחי' הנ"ל הוא מסלק חובתו מיד, ליד הצדיק בעצמו כי הוא דבוק בהצדיק באמת וממשיך הרוח חיים מהצדיק בעצמו וכן מחזיר החיות ומעלהו להצדיק בעצמו כי הוא דבוק בהצדיק וכל כוונת עבודתו ותפלתו הוא שתגיע העבודה והתפילה להצדיק האמת והוא יעלה אותה למקום הצריך.

^{רמב} **לכאורה** אם הכל בחסדו למה בכלל צריך את התפילות שלנו כדי להגאל ונראה שכאן רבינו רומז לקו המידה בחי' משפט שבין שתי הקליפות הנ"ל קליפת ישמעאל שטוען הכל בחסד וא"צ השתדלות כלל ומאידך קליפת עשו שטוען הכל דין ותלוי רק בנו, אבל האמת שא"א בלי תפילותינו ואעפ"כ צריך לדעת שהן רק מיינן נוק' המעוררים בחי' מסייע אין בו ממש כלפי השפע עצמו היורד עלינו מלמעלה שפע חסדו שזה עיקר.

עוד יש מבארים עפי" תורה קה שאין תפילותינו עולות אלא עד ז"א אבל להמשיך רוח חיים מאריך זה בחסדו ית'.

ראיתי בזה דיוק יפה להר"מ קרמר שבתחילת המעשה היה רבב"ח בספינה (דהיינו שתלה הכל בחסדו ית') ורק לצורך התפילה יצא ממנה ומיד כשיצא ממנה חזר אליה כי רק בזמן התפילה צריך שלא להטות לימין או לשמאל אבל שאר היום צריך להטות לימין ולחשוב שהכל בחסדו ית' ולבטוח בו. וזה הפירוש אי לאו דמקרבין ל ספינתא שבאמת בזמן התפילה צריך להתאמץ בתפילה כאילו בלעדיה לא יועיל כלום, אבל מיד אח"כ צריך להכנס אליה לדעת שהכל רק בחסדו ית'.

^{רמג} **ונקראים חסידים** כי עושים יותר מחיובם כדי לעורר רחמי שמים עליהם. לכן מידת חסדו ית' מכוננת ספינתא ע"ש הספנים הספונים בה. וא"כ מידת חסדו היא בדומה לחסידותם, דהיינו שבזו מידה צריך לעורר כדי לא לטבוע בגלות ואזי כפי שמתנהג למטה כך מתעוררת עליו המידה מלמעלה.

^{רמד} **קידושין דף פב** - משנה בסוף קדושין. ופרש"י שם כיון שפורשין למקום סכנה ותמיד הם ברעדה.

ועי"ש במשנה שהיא מחלוקת כי אבא גוריון איש צדין אומר משום אבא גריא שלא ילמד את בנו להיות ספן ופירש שם רבינו עובדיה שהספנים הם לטטים כי גונבים בדרכם וגם אינם נאמנים למשלחם ונשכרים לאחרים ורבי יהודה אומר משמו להיפך שרובן חסידים. כיוון שהן תמיד בסכנה גדולה לכן ליבם לשמים.

^{רמה} **בנוסחאות** והגהות הכת"י כתוב כאן - אך ע"י חסדו יגאלנו בקרוב אמן.

כאן חוזר רבינו לבאר איך בפסוק שפתח בו את התורה רמוז כל מה שנתבאר לעיל, דהיינו שמה שרמז רבב"ח בסיפורו כבר נרמז במילים ספורות בתורת משה בריש פרשת אמור אל הכהנים.

וְזֶה פְּרוּשׁ וְיִקְרָא פֶּרֶק כּא א: אָמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיוֹרֵימִי. ולפי רבינו יתפרש: וְיִאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אָמֹר (תפילה) אֶל הַכֹּהֲנִים (תורה) בְּנֵי אֶהְרֹן (משפט) וְאָמַרְתָּ (משה באמירת תפילתו יזהיר את) אֲלֵהֶם (תפילות ישראל המקושטות בתורה) לְנַפְשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמְיֹו (שמירת הברית): רמ"ו וכפי שהולך ומבאר:

אמור רומז ל**פְּחִינַת תְּפִלָּה. כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (דְּבָרִים כ"ו ימ"ח): "אֵת ה' הָאֵמַרְתָּ הַיּוֹם"** האמרת לשון שבה, כמ"ש רוממות קל בגרונם. כי להאמיר הפירוש להגביה ולרומם (עיין רבינו בחיי).

רמ"ו פרש"י – (א) אמור אל הכהנים – (יבמות פ"ה דף קיד ובת"כ) אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים:

ועיין רמב"ן מבאר יותר ומרחיב דברי רש"י – (א) אמר ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים לשון רש"י מדברי רבותינו (יבמות קיד) והאזהרה הזאת, לומר שלא נסייע בטומאת הקטנים בידים ובאו בזה אזהרות רבות בתורה כפי מדרש רבותינו (שם) בדם ובשרצים וטומאה, ומזהם נלמוד לכל איסורין שבתורה שלא נסייע באחד מהם שיעברו עליו הקטנים, אבל אם יעשו הם לדעת עצמן אין אנו מצווין עליהם להפרישם וטעם הכתוב על פי מדרשו, אמור אל הכהנים ותחזור ותאמר אליהם שלא יטמאו, ורובי האזהרות, שיצוה להזהירם שיהיו כל בני אהרן נשמרים מזה גם הקטנים

בהמשך דבריו הרמב"ן כאן חולק על רש"י וכותב שפירושו הוא דרשת הגמרא אבל אינו פשט הפסוק כי הפשט הוא דבר אליהם אתה ואמור להם את מה שאני מצווה ורבינו בחיי פירש אמור להם פרשה דלעיל ואמרת להם פרשה זו ועוד יש בזה דרשות חז"ל לתרץ כפל הלשון אמור ואמרת

רמ"ו צ"ע שחסר כאן עצת הצדקה.

וצ"ע מזה מרמז בעמיו דלכאורה משמע שדווקא בעמיו צריך לשמור הברית. ואולי מלבד אשת איש שאסור מטעם הקדש השאר אסורות משום קרובה והיינו בעמיו. ואע"פ ששמירת הברית כוללת הרבה יותר מזה דהיינו גם התקדשות במותר אבל השורש טמון באיסור תורה, של עריות.

והטעם שדווקא קרובות נאסרו שמעתי מהריצ"ח עפ"י חת"ס בתשובה בפירושו על וציוונו על העריות (שבברכת האירוסין) אין הכוונה שאסר לנו עריות אלא שציוונו על היחוד דהיינו כי ערוה מלשון "כמעט איש וליות" דהיינו חיבור, ומבאר עפ"י המהר"ל שהתורה אסרה חיבור שאין בו חידוש בהתחברות. עיין לקמן יבואר יותר על הזהר עיקר דיצרא בישא אל ערין.

רמ"ו דברים פרק כו (יז) אֵת יְהוָה הָאֵמַרְתָּ הַיּוֹם לְהִיּוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וְלִלְכַת בְּדַרְכָּיו וְלִשְׁמֹר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹל: (יח) ויהוה האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו:

פרש"י – האמרת – והאמירך (פסוק יח) אין להם עד מוכיח במקרא ולי נראה שהוא לשון הפרשה והבדלה הבדלתי לך מאלהי הנכר להיות לך לאלהים, והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת כמו יתאמרו כל פועלי און (תהלים צד ד):

רמב"ן – וטעם את ה' האמרת היום – כיון שקבלתם עליכם כל התורה בפירושה ובדקדוקיה ובחדושיה, הנה גדלתם השם ורוממתם אותו שיהיה הוא לבדו לכם לאלהים לא תודו באל אחר כלל:

רבינו בחיי – (יז) את ה' האמרת היום – לשון מעלה וגובה, מלשון (ישעיה יז) בראש אמיר, שהוא הענף הגבוה, וכן תרגם אונקלוס חטבת, מלשון (משלי ז) חטובות אטון מצרים, משובחות. ואמרו בשם ר' יהודה הלוי ז"ל שהיא מלשון ויאמר כלומר עשית הישר בעיניו שקבלת תורתו עד שסבבת שאמר שהוא יהיה ה' אלהיך:

דעת זקנים מבעלי התוספות – (יז) את ה' האמרת היום וה' האמירך – אתמר בפ"ק דברכות אמר הקב"ה אתם חטבתם אותי חטיבה אחת בעולם שאתם אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ד"א האמרת לשון תמורה וחלוק כלומר בשביל ה' החלפת כל האלהות ובהקב"ה וה' האמירך החליף כל האומות שבעולם ובהר כן להיותך לו לעם סגולה ודומה לו יתאמרו כל פועלי און שמחליפין דבריהם ואינם עומדים בדבורם. ד"א לשון אמיר וענף שהוא לשון גבהות כדכתיב שנים שלשה גרגרים בראש אמיר וכאן את ה' האמרת הגבהת על כל אלהים וה' האמירך הגביהך על כל האומות וכן יתאמרו כל פועלי און שמגביהין עצמן מרוב גסות שבהן ושמעתי שבתרגום ירושלמי אתה האמרת המלכת שכן בלשון ערבי קורין למלך אמיר:

נראה שרבינו תפס פי' הרמב"ן שהוא לשון רוממות אל בגרונם דהיינו תפילה

ועיין ביאור הליקוטים אות ו מבאר מדוע התפילה נקראת לשון אמור מבאר שעיקר הקליפה היא קליפת עשו דהיינו ההטיה לשמאל וכנגדה העיקר הוא השבח ותהילה ולכן התפילה מכונה אמור כנגד מש"כ בחרבי ובקשתי אשר לקחתי מיד האמורי שעשו מכונה אמורי כמ"ש את ה' האמרת היום ולכן גם באות ה' כתב סכות מעבור לך ענף היינו ענף אחד כי הענף העיקרי הוא עשו וכן הוא בכור דקליפה שכנגד בכור דקדושה שהוא יעקב ויוסף.

עוד עיין פירוש הכתב והקבלה שיש ב"האמרת" גם לשון שמירת הברית

הכתב והקבלה – (יז) האמרת. לשון הבדלה והפרשה (רש"י), ובפירושו זה יתבאר היטב מאמרם (סנהדרין נ"ו) דילפי ממלת לאמר ענין גלוי עריות שנצטוו עליה ב"ג, שהוא לכאורה רחוק מאד ממשמעות המלה (ע"ש בתוס'), אמנם כיון שבלשון אמירה המכוון ענין הבדלה והפרשה דבריהם פשוטים, כי בכ"מ שיש גדר ערוה כתיב בו לשון קדושה שפי' פרושים מן הערוה, וכמ"ש רש"י ר"פ קדושים. ועמ"ש ריש ויקרא במלת לאמר:

כְּהַלְלִים הֵם בְּחִינַת תּוֹרָה, בְּחִינַת נְשׂוֹת, כְּנִל שאותיות התורה שלומד לפני התפילה מתעברות בתפילה ומקשטות אותה ומתחדשות בה. כהנים רומזו לתורה **כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (מְלֹאכֵי בֵרִמָּה): "פִּי שְׂפָתֵי כַהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה וְכוּ'.**

אֶהְרֶן בְּחִינַת מִשְׁפָּט ה"ל שעל ידו מכויץ את חרב התפילה לחוט השערה ולא יחטיא, ואהרן רומז למשפט **כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (שְׁמוֹת כ"ח^ר): "וְנִשָּׂא אֶהְרֶן אֶת מִשְׁפָּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל":** (10) וי^א(ססר וצ"ל) **כִּי צָרִיךְ לִזְהַר בְּחִינַת מִשְׁפָּט כִּנ"ל.** ואמרת אליהם, ואמרת דייקא דהינו שואמרת רומז למשה שיאמר לתפילה^ר שמעוברת בתורה ומקבלת מבחי' משפט. ואיך משה יאמר לתפילה זה ע"י שיביאו אותה אליו **כִּי צָרִיךְ לְהִבְיֵא ע"י** התקשרות לצדיק כנ"ל את **כָּל הַתְּפִלוֹת לְבְּחִינַת מֹשֶׁה מְשִׁיחַ דְּהֵינּוּ לְצַדִּיק הַדּוֹר. וְהוּא יִקָּים *** וי^ב(ססר וצ"ל) **וְאוֹתָם כְּמֹשֶׁה וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וַיִּקָּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. וְזֶה פֶרֶשׁ רַש"י עַל מִילַת וְאִמְרַת: 'לְהַזְהִיר הַגְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים', הֵינּוּ צַדִּיק הַדּוֹר, שְׂהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה מְאֹר הַגְּדוֹל יִזְהִיר וַיֵּאִיר אֶת הַתְּפִלָּה, רוצה לומר שכאן נרמז מה שאמר לעיל שצריך לקשר התפילה לצדיק הדור שיבנה השכינה ויכנינה לזיווג, ומבאר כאן שזה בחי' שמוזהר ומאיר^ר את התפילה שהיא בחי' מלכות **שְׂהוּא בְּחִינַת מְאֹר הַקְּטָן כִּידוּע (נוסח הכת"י)(טו) ר"ב.****

וְלִנְשֵׁי לֹא יִטְמָא בְּעַמִּיּוֹ- הֵינּוּ עַל-יְדֵי שְׂמִירַת הַבְּרִית כְּנִל דהיינו שהתנאי הראשון לזכות בחרב התפילה ה"ל הוא הזהירות מטומאת פגם הברית, **כְּמוֹבֵא בְּזִהְרָה^ר(ט) ר"ב: 'עֲקָרָא דִּי צְרָא בִּישָׂא עַל עֲרִינְרִיט פִּירוּשׁ עִיקָר הֵיזֵר הָרַע הוּא הַמְּסִית לְפָנֵי הַבְּרִית^ר וְהִיא עֲקָרָא דְּמִסְאָבוּתָא'** דהיינו עיקר

^{רמ"ט} מלאכי פרק ב (ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה בקששו מפיהו כי מלאך ידוד צבאות הוא:

מצודות דוד (ז) כי שפתי הכהן – ר"ל הנה כל זה ראוי לכל כהן כי שפתי כהן ראויים שישמרו את הדעת לדבר במ והראוי הוא שכל בני ישראל יבקשו תורה מפיהו ושהוא ילמדם. כי מלאך – כי הוא שלוחו של מקום להורותם הדרך הישר וכמ"ש ולוי אמר וגו' יורו משפטך ליעקב (דברים לג):

^{ר"ב} שמות פרק כח (כט) ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרון לפני ידוד תמיד:

^{רנ"א} הוספה זו היא של הרב מטשרין וצ"ע עליה (מצאתי בכת"י המועתק מכת"י רבינו ז"ל) וכוונתו למבואר בחיי מוהר"ן אות תריב

^{רנ"ב} צ"ע כי פשט הפסוק הכוונה אל הכהנים ולפי"ז היינו תורה, אבל בהמשך משמע שהכוונה לתפילות ישראל המקושטות בתורה ונראה שדייק לשון ואמרת אליהם דייקא לשון רבים. ועיין עה"פ אמור אל הכהנים ביאר רבינו אמור היא התפילה (וכן באות ב' האמורי הוא לעומת התפילה) לכן אפ"ל שתפילת משה נקראת אמרת שבתפילתו יזהיר את תפילות ישראל.

^{רנ"ג} הוספה זו היא של הרב מטשרין כמבואר בחיי מוהר"ן תריב

^{רנ"ד} צ"ע הכוונה במאיר האם הוא בעצמו או שע"י שמעלה אותה לנוקבא דפרדשקא שמשם מקבלת הארה ונ"ל ששניהם אמת וכמבואר לעיל מלק"ה אהע"ז שהצדיק מברר הטוב שבתפילה. וגם האורות שמקבלת מנד"פ ה"ל זה ע"י זעיר שהצדיק מרכבה לו כמבואר לעיל בוהר עה"פ ויבא משה אל המשכן.

^{רנ"ה} עיין זוהר פקודי ר"ח: ובגין כך ויקם משה את המשכן, לאתתקפא מרזא דלעילא, ולא יתתקף מרזא דלתתא, ועל דא משה דהוה מרזא דגו אספקלריא דנהרא, אצטריך איהו לאקמא משכנא, לאנהרא מניה ולא מאחרא, (ועל דא) סיהרא סוד המלכות אצטריך לאנהרא מן שמשא סוד ז"ה ולא מאחרא, תא חזי, כנסת ישראל אצטריכת לאסתלקא לעילא, ולאדתבקא גו שמשא. ולא צ"ח יד אליה למטה.

^{רנ"ו} עיין זוהר ויקרא ט"ו: – אמר רבי יוסי, כתיב (ויקרא יח ו) ערות אביך וערות אמך לא תגלה כלומר לא תגוס בחטאך לסלק את נה"י לאנא ואמא מן ז"ה שאז מתגלה יסודם וזה נקרא גלוי עווה דח"ל, וכתיב אמך היא לא תגלה ערותה, ותנינן אמך היא ודאי כלומר שזה נאמר על אמא עלאה, הא אם גלה ערייתה שאם זה החוטא גילה יסודו בחטאו למאן בעי לאתבא לה ולתקנה ע"י תשובתו, ודאי לתקנא מאי דגלי דהיינו שיעשה תשובה שלימה שיתקן מה שקלקל ויחזרו נה"י לז"ה עם המוחין להתלבש בז"ה. דתניא, כד סגי' יצא בישא בבר נש כי למעו כשמתגבר ה"ה"ר באלס, לא סגי' אלא באינון עריין אלו מתגבר אלף באלו העניות, ובלהו חובי אחידן בההוא ערייא וכל העונות אחוזים בגלוי עניות, וכתיב לא תגלה, פירושו כד אתתקן כשנתקן הפגם, אתתקן לקבל ההוא דגלי נתקן ע"י תשובתו כנגד מה שגילה כלומר שנה"י לז"ה יחזרו להתלבש בז"ה, ודא אקרי תשובה. ועיין זוהר פקודי רס"ג רס"ד ועיין ת"כ פ"ט.

^{רנ"ז} עריות בהלכה הכוונה דווקא היכן שענשו כרת אבל כוונת זוהר לכל פגם הברית וכן לשון עריות הוא עפ"י הכתוב כמעט איש ולויות (מ"א ז לו), כדפי' רז"ל (יומא דף נ"ד) כמעט, כחבור איש עם הלוייה שלו שהיא הנקבה. וכן כל פגה"ב הוא שטוטה מהחיבור הנכון המביא לכבוד שמים.

בענין עריות שמעתי מהרי"ח 100 דקה 10 עפ"י חת"ס בתשובה פירוש וציוונו על העריות (שבברכת האירוסין) אין הכוונה שאסור לנו עריות אלא שציוונו על היחוד ומבאר גם עפ"י מוהר"ל שכל העריות הם כאלה שא"א לעשות בהם יחוד כי יחוד הוא שבטל איסור אבל כמו שבתערובות יש חתיכה הראויה להתכבד שלא בטלה בן הם העריות שלא מתבטלות לכן לא שייך בהם יחוד ע"י שכל יחוד הוא שאתה עושה איזה רבותא שאתה מכניס מהחוץ אל הפנים או מקרב רחוק לכן בשני אופנים לא שייך יחוד או כשלא צריך לקרב כי הוא קרוב ממילא שזה כל העריות מחמת קורבה או שזה דבר שבשום אופן לא יוכל להתקרב כי לעולם זה לא יהיה יחוד וחיבור אלא זנות שזה הפך הייחוד נמצא שהקב"ה ציוונו על העריות דהיינו שרוצה שיהיה כמזעיר איש ולויות דהיינו חיבור אבל רק באופן שבאמת נעשה יחוד דהיינו קירוב משנים נעשה אחד ולא כשממילא הם כבר כאחד ולא כשבשום פנים לא שייך חיבור ביניהם

הטומאה. וכן מבואר בסוף תורה רמב שהרהורים של ניאוף הם אבי אבות הטומאה בחי' מת. והיא התאווה הכללית הגורמת לכל התאוות (תורה לו). וכן בלק"ה קדושין ג' ג' אומר מוהרנ"ת שרבינו בכל המקומות כתב שעיקר הנסיון והבחירה של האדם בעוה"ז הוא תאוות ניאוף שהיא עיקר המתקלא והמשקל של כל אדם וזה עיקר הנסיון והצירוף של כל אדם שבא לעוה"ז להתנסות אם יזכה לעמוד בנסיון זה לשבר תאוה זאת, עכ"ל. וכעין זה כתב גם בלק"ה שלוחין ג' אות כח ע"ש ובתורה לו אות ב. גם כפשוטו ממש אפשר לבאר כי כל עבודת ה' תלוי רק בברית והקשר שלנו עם הש"י, ויצה"ר של עריות הוא פגם הברית הזאת¹⁸¹.

וּבְשִׁישְׁמֹר אֶת הַבְּרִית, זֹכֶה לְבַחֲנֵית תְּפִלָּה פִּנְ"ל, וְזֹכֶה לְבַחֲנֵית "תְּהִלָּתִי אֲחַטֵּם לָךְ", כִּי עֵקֶר הַרִיחַ תְּלוּי בְּטַהֲרָה¹⁸² בתחילת התורה באות ב' הביא רבינו פסוק זה להוכיח שתפילה בחי' חוטם, שעל כן ע"י תפילה יכול לזכות לרוח חיים מחטם העליון שבאריך אנפין שבכתר, וכאן מביא רבינו פסוק זה להוכיח שלחיות והאורות הבאים מהחוטם הנ"ל ע"י תפילה כנ"ל אפשר לזכות רק ע"י תיקון הברית בגלל שבחוטם נמצא חוש הריח. וחוש הריח תלוי בתיקון הברית¹⁸³, כִּמּוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (io טוה מ.ח. 10¹⁸⁴): **'מִשְׁבֹּטְלָה הַטְּהָרָה בְּטִלְהָ הַרִיחַ'**. ביטול הטהרה בפשט הכוונה לאפר פרה אדומה המטהר מטומאת מת שעל כן בטל הריח הטוב שבפירות. אבל רבינו מפרש טהרה מטומאת ניאוף, שגורם לביטול חוש הריח הטוב שבפירות¹⁸⁵, ותועלת הריח מבואר בגמ' ברכות מג: איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הריח. וכן תיקנו חז"ל בהבדלה של מוצ"ש כשעוזבת הנשמה יתרה את האדם להשיב נפשו בריח בסמים. וחוש הריח תלוי בטהרה כִּמּוֹבָאָר מְעֵשָׂה בַּגְּמָרָא (שם מ.ח. 10¹⁸⁶) **'שְׂאֵמָר:**

¹⁸¹ עיין גם תורה קל - על ידי עננה נצול מפגם הברית. וזה שכתוב: כל הגדול מחברו, שיש לו גדלות. יצרו גדול ממנו, שמתגבר עליו היצר הרע פתאות ניאוף, כי זה עקר היצר הרע.

¹⁸² קשה לבאר למה ובגלל זה הרבה טועים שאפשר לעבוד את ה' אע"פ שלא נשמר מאד מהתאוה הידועה, ועיקר הטעות היא שלא מבין הקשר בין תיקון הברית שבבחנינת המקבל דהיינו שלי כלפי הקב"ה לתיקון הברית שבבחי' המשפיע, כי עיקר שמירת הברית שמדברים עליה היא בבחי' משפיע כנ"ל בזה עיקר ערין וכו', ואילו הברית והקשר עם הקב"ה זה בבחי' מקבל ונדמה שאע"פ שלא מתוקן בבחי' משפיע אע"פ יכול להיות מתוקן בבחי' המקבל דהיינו הברית והקשר שלי עם הקב"ה, אבל באמת הקשר הוא הדוק מאד, כי שניהם הכוונה לקשר הברית בין בעלי הברית ולא קשר אחר אפילו של הסתכלות פוגם בזה. ולא רק בעריות ממש אלא גם בכל מיני השפעה או התבטלות למי שלא נולד מזה כבוד שמים. ומי שפוגם בזה פגום בזה רק שקשה לבאר וצריך להאמין.

והביאור בכלליות כיון שגם בבחי' משפיע חייב שתייהיה כל כוונתו רק עמ"כ שיוולד ממעשיו כבוד שמים עיין תורה קלד בבחי' אמירת תורה ועיין תורה רסד בבחי' נתינת צדקה שגורמים ניאוף כמבואר שם, והביאור שכיון שסוף דבר לא יוליד כבוד שמים הפגם הוא כבר בעצם ההשפעה שלא מכווין בה לשם שמים כראוי.

¹⁸³ עיין תורה לב תנינא לא תהנה אף שבחי' משיח של כל אחד זה עד כמה הוא רחוק מניאוף אפילו מריח ניאוף

ועיין מעשה ז' בעטלערס יום שני בסיפורו של החרש שעל ידי ניאוף נתבטל הריח.

ועיין גמ' ערובין כא: הדודאים נתנו ריח וכו'.

ועיין בבני יששכר שחוש הריח החוש היחידי שלא נפגם בחטא אדה"ר

¹⁸⁴ ועיין תורה ט אות ודו וצריך כל אדם לקשר את תפלתו לצדיק הדור. והצדיק יודע לבנות השערים ולהעלות כל תפלה ותפלה לשער השקף. כי כל צדיק וצדיק הוא בחינת משה - משיח, כִּמּוֹ שֶׁאָמְרוּ (ג) מְשִׁיחַ, שְׁפִיר קְאָמְרַת, וְכַתִּיב (בְּרֵאשִׁית מ"ט): "עַד כִּי יָבֵא שִׁילָה" דָּא מְשִׁיחַ (זהו בְּרֵאשִׁית כה:); וּמְשִׁיחַ הוּא כְּלוּל כֹּל הַתְּפִלּוֹת, וּבְשִׁבְלֵי זֶה יִהְיֶה מְשִׁיחַ מְוֹרַח וְדָאִין (כִּמּוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה סְנֵהֲדִין צג:), כִּי הַתְּפִלּוֹת הֵם בְּחִינַת חֹטֵם, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁעֵיזוּ מ"ח): "וְתִהְלֶתִי אֲחַטֵּם לָךְ" (ד:); גַּם עֵיין תּוֹרָה ל אֹתוֹ שְׁכַשְׁזוּכִיר עֵינִין זֶה שֶׁל תְּפִלָּה בְּחִי חֹטֵם הַזְכוּר שְׁמִשִּׁיחַ יִהְיֶה מְוֹרַח וְדָאִין וְצ"ע לְמָה בְּתוֹרָה שֶׁלֹּנוּ לֹא הַזְכוּרִי זֹאת. וְעֵיין בְּן הַיּוֹדֵעַ עַל סְנֵהֲדִין הַנִּלְ שְׁמוֹרַח וְדָאִין זֶה ע"י שְׁשׁוֹרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עַל חוֹשׁ הַרִיחַ שֶׁלּוֹ וְהִיא מַעֲלָה מִיּוֹחַדַת שְׁתִּייהִיה לְמִשִּׁיחַ כִּי מִשָּׁה רִבִּינוּ זָכָה רַק שֶׁתִּשְׁרָה עַל חוֹשׁ הַרִיחַ שֶׁלּוֹ שְׁעֵיזוּ הִיא חֲזִי וְדָאִין וּמִשִּׁיחַ יִזְכָּה יוֹתֵר שֶׁתִּשְׁרָה גַּם עַל חוֹשׁ הַרִיחַ שֶׁלּוֹ. וְרִבִּינוּ מַחֲדֵשׁ שֶׁהַכֵּל תְּלוּי בְּמַדְרָגוֹת בְּתִיקוֹן הַבְּרִית

¹⁸⁵ סוטה דף מח. - משנה משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות שנאמר בשיר לא ישתו יין וגו' משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בית המקדש בטל השמיר ונופת צופים ופסקו אנשי אמנה מישראל שנאמר הושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' רבן שמעון בן גמליאל אומר העיד ר' יהושע מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה וניטל טעם הפירות ר' יוסי אומר אף ניטל שומן הפירות ר' שמעון בן אלעזר אומר הטהרה נטלה את (הטעם ואת) הריח המעשרות נטלו את שומן הדגן והכמנים אומרים הזנות והכשפים כילו את הכל:

¹⁸⁶ בהמעשה לקמן מבואר שנחלש ריח הפרי וגם נחלש חוש הריח ומשמע שחוש הריח כיון שהוא חוש יותר רוחני משאר חושים לכן תלוי בטהרה דהיינו כמה שיוצא מגשמיות ובעיקר מתאוות ניאוף כן יותר מרגיש ריח אפילו ריח חלש

עיין שם עץ יוסף שבאמת זה הדדי דהיינו שגם ריח הפרי עצמו נחלש והעיון יוסף מבאר שנחלש ריח הפרי כיון שבטלה טהרה כי כשהיתה טהרה אזי התגברו על התאוה ע"י טהרתם אבל כשבטלה הטהרה יש חשש שהריח יגרום לתאוה לכן החליש הקב"ה את הריח בבחי' זה לעומת זה משמע כדמצינו בע"ז כשפסקה הנבואה נפלה האמונה אזי ניתן רשות לבטל יצה"ר של ע"ז וגם יצה"ר דניאוף החלישו כיון שנחלשו הכוחות להתגבר על התאוה. וזה כל הגדול מחברו יצרו גדול

¹⁸⁷ סוטה מט. - תניא ר"ש בן אלעזר אומר טהרה בטלה טעם וריח מעשר ביטל שומן דגן פרש"י - שמתוך שהיו טהורים ונוהגין בטהרה אף הקב"ה מטהר פירותיהן מריח רע ומטעם רע:

ריחא דחונניתא אגני מריח. מסופר שם שרב הונא מצא תמר מיוחד בעל ריח טוב ועטף אותו בבגדו וכשבא לביתו אמר לו רבא בנו שמריח ריח של תמר המיוחד **אמר ליה רב הונא: בנני, טהרה יש בך** כי המעשה הזה היה אחר חורבן הבית כשכבר בטל הריח מהפירות ואעפ"כ בנו הריח סימן שאצלו לא אבד חוש הריח ע"י טהרה שהיתה בריסו:

עד כאן ביאור חברותא לתורה ב'

הוספות לעיון שייך לאות א

א.

מנוקבא דפרדשקא

משם כל חיותו – כי התפילה בחי' חוטם כמ"ש "תהלתי אחטום לך". ומנוקבא דפרדשקא משך רוחא דחיי למשיח (ספד"צ) פירוש שבבחי' קומת אדם הוה שורש כל העולמות, מבחי' ד' חושים שבו שהם ראייה שמיעה ריח דיבור דהיינו אורו הפנימי המאיר בכלי העיניים, האוזניים, אף, פה, משם הוא שורש לחיה נשמה רוח נפש שלנו (פתש"ע). ובבחי' חוטם שבו שם הוא שורש לבחי' רוח החיים שלנו. (שלכן גם אצלנו באף נבחן החיות דהיינו רוח חיים, ושם החוש הריח שגם קשור לזה כמבואר בסוף התורה שהתפילה נבחנת בריח שהוא הנאת הנשמה והוא תלוי בטהרה שהיא היפך פגה"ב.) לכן תפילה שהיא בחי' חוטם פועלת להמשיך עוד רוח חיים משרשה שבבחי' חוטם למתפלל. ועל ידי זה מאיר יותר הרוח מאור הנשמה ודיבור פה שהוא ה"נפשי יצאה בדברו". ומשיח לשון שיחה, ואדם נקרא מתפלל שזהו גדר אדם, (וכן האותיות הפנימיות של אדם הן מתפלל) וכן בגמ' מבעה זה אדם. ועיקר מזהות האדם הוא בחי' הרוח שבו, כי הנשמה היא הארה מלמעלה לתקן אותו, והנפש היא הבחינה הנופשת בו שאותה הוא צריך לתקן, דהיינו בחי' המלכות, אבל הרוח שם הבחירה ושם אדם היא בעצם בחינתו (פתש"ע) ושם מאיר שם מה גמט' אדם. והוא המטה והמשפט והקו האמצעי הנזכר כאן בתורה שעל ידו שלימות התפילה.

רוח אפינו משיח ה'

עיון תורה א' ח"ב אות יב מבואר שם שע"י שיצא מג' מידות ותאוות רעות זוכה ליראה ולתפילה בשלימות ואזי כל הצמחים מחזירים כחם לתוך התפילה שהיא בחי' דבר ה' כי כח הצמחים הוא במראה טעם וריח והעיקר הוא הריח וע"ז נעשה התנוצצות משיח ע"י שעיקר כח שנותנים הצמחים הוא בחי' ריח שהוא הדבר שקשור לנשמה ואין לגוף הנאה ממנו ועיקר התפילה מהנשמה בבחי' כל הנשמה תהלל י-ה, ומשיח מקבל כל התפילות כי משיח הוא בחי' חוטם בחי' רוח אפינו משיח ה' שמקבל כל הריחות שהם בחי' התפילות כי ניקת התפילה שהיא מהנשמה היא מהריח.

עיון תורה ל אות ז' – וְכַל הַתְּפִלּוֹת הָאֵלוּ עִם כָּל הָעֲרֻבִים בְּאֵין אֵל הַצְּדִיקִים, כִּי הַצְּדִיקִים הֵם בְּחִינַת מְשִׁיחַ, שְׂאֵלָיו בְּאֵין כָּל הַתְּפִלּוֹת לְהַעֲלוֹתָן. בְּבְחִינַת (ישעיה מ"ח): "וְתִהְיֶה אֲחֻטָּם לְךָ", שֶׁכָּל הַתְּפִלּוֹת בְּאֵין לְבְחִינַת מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֹטֵם, בְּחִינַת (איכה ד'): "רוּחַ אֲפִינִי מְשִׁיחַ ה'". כִּי מְשִׁיחַ הוּא מוֹרֵחַ וְדָאֵין (כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכָרֵנוֹם לְבְרַכָּה, סְנֵהוֹרֵין צ"ג), בְּבְחִינַת (ישעיה י"א): "וְהָרִיחוּ בְּיָרֵאת ה'". הֵינּוּ בְּתְפִלּוֹת, שֶׁהֵן בְּחִינַת (משלי ל"א): "יָרֵאת ה' הִיא תִתְהַלֵּל". כִּי הוּא מוֹרֵחַ וּמְרַגֵּשׁ בְּהַתְּפִלּוֹת שֶׁמְקַבֵּל מֵהֵם, אֵת כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שְׁהוּא, כִּי כָּל הָעֲרֻבִים שֶׁל כָּל אֶחָד הֵם בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה כְּנ"ל. נִמְצָא שֶׁהַצְּדִיקִים הֵם סוֹבְלִים צַעַר עַל יְדֵי הַתְּפִלּוֹת שֶׁלָּנוּ שֶׁמְבַלְבְּלִין אוֹתָנוּ כְּנ"ל, וְבִשְׂבִיל זֶה צְרִיךְ לְקַבֵּל תּוֹכְחָתָם אִף שֶׁמְבִזֵּין אוֹתָנוּ כְּנ"ל:

ב.

בענין חרב השבח –

להבין לשון שבח – רש"י בכל מקום למד שבח לשון השפלה אבל המלבי"ם למד לשון הטבה כמו משיבא את השדה ובכל מקום ההטבה משתנית לפי הענין לכן לגבי בשוא גליו אתה תשבחם וכן משיבא שאון ימים מודה לרש"י אבל כגון דור לדור ישבח מעשיך לא ובאמת צ"ע איך רש"י יפרש שם כי שם שתק ולא פירש.

סוד **השבח** צ"ע שהוא תרתי סתרי כי ע"י שמשבח זולתו ומעלה חשיבותו פועל אצלו להפך שירד וישפיל עצמו אליך ועיין מזה במעשה ממלך ענו שכמה ששבחוהו יותר כן הסיר המסווה מעצמו ועין תורה ריט עה"פ אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו ונראה שדווקא בצד הקדושה זה כך אבל בסט"א הפוך שכמה שמשבחים אותו יותר נעשה רם ומתנשא יותר בגאווה.

רב הונא אשכח תומרתא דחונניתא שמינה ויש בה ריח טוב ומין ממסס הוא לעלמן שקלה כרכה בסודריה אתא רבה בריה א"ל מורחנא ריחא דחונניתא א"ל בני טהרה יש בך, יהבה ניהליה, אדהכי אתא אבא בריה דכנה על כן הווא שקלה יהבה ניהליה א"ל כן הווא לננו בני שמחת את לבי בטחנך והקדושה את שיני, שהלמינו שהנחך על נחך יוחר מעלי שנטלת ממני ונחתי לו. היינו דאמרי אינשי רחמי דאבא אבני רחמי דבני אבני דהוה ליה רב אחא בר יעקב איטפל ביה ברב יעקב בר ברתיה כי גדל א"ל אשקין מיא אמר לו לאו בריך אנא והיינו דאמרי אינשי רבי רבי בר ברתך אנא:

ועי"ש עין יוסף טהרה יש בך – כי באמת הריח נשאר בה בטבע הפנימי רק שהיא כל כך בהסתר עד שהאדם הגשמי אינו מריח בהן זולתי מי שיש בו טהרה הפנימית

ועי"ש עיון יעקב – עיין לעיל דפירות שיש בהן טעם וריח טוב הם גורמים לטומאת קרי לכן בגמ' יומא דבר ראשון לא היו מאכילים לכה"ג אתרוג ולפי שבטלה טהרה מה"ט בטל טעם וריח הפירות שגורמים טומאה.

^{רס} **בפשט לפי רש"י** בגמ' סוטה שם מבואר שהריח בטל מהפירות אבל מרבינו משמע שהריח נשאר בפירות ורק בני האדם מחוסר טהרה נחלש אצלם חוש הריח, ומי שזכה לטהרת הלב ע"י נקיון מהתאוה הוה נשאר בו כל כח חוש הריח.

בענין חרב השבח אולי אפ"ל שיש מעלה על הבקשה בזמן של התגברות הדינים בבחי' ה' ילחם לכם ואתם תחרישון שאין הכוונה תחרישון לגמרי אלא שאין מקום לבקשות כי גבר הקטרוג, אבל לשבחים והלל תמיד יש מקום, כי סגולת השבח למשוך את המשובח אליו כמו שרואים בחוש, וכן הלשון שבח לשון השפלה כמ"ש בשוא גליו אתה תשבחם פרש"י תשפילם. ועפ"ז אולי גם אפ"ל שידוע שבקשה פונה לאופן ז"א לעומת השבח שנקרא שבחו של "מקום" דייקא שזה רומז לכתר אפשר שיש בו יותר סגולה לעורר את ז"א שיעלה תפילותינו לבעל הרחמים גדולים הנזכר בתורה קה דהיינו אריך שבכתר ששם הנוקבא דפרדשקא, כי דייקא ע"י שבחים שיעלה מאיתנו יוכל לגרום לו להשפיל ולהמתיק דיני ז"א שישמע בקשתינו.

בענין החרב צ"ע כי אחיזתה ביד ואילו התפילה בפה ואיזה בחי' יד יש בה ואולי עפ"י ויהי ידיו אמונה

בענין קשת הבקשה עיין עבודה זרה דף כה ואיזו היא מלחמה שצריכה יד כנגד עורף? הוי אומר: זו קשת. ואיזו היא מלחמה שצריכה שתי ידיים? הוי אומר: זו קשת. ואיזו היא מלחמה שצריכה לימוד? הוי אומר: זו קשת. ונראה שרומז גם לענין קשת הבקשה שבתפילה כי יד בחי' אמונה כמ"ש ויהי ידיו אמונה וכל תפילותינו על שפנה עורף ומבקשים אנו יחזיר פניו והיינו יד כנגד עורף. והבקשה צריכה שתי ידיים דהיינו יתר אמונה, אולי כי התכלית שגם היא תהפך לחרב, דהיינו שלא ירצה את הבקשה אלא כהיכי תמצו לדביקות. ואפשר שגם זו הסיבה שצריכה יותר לימוד.

עוד בענין קשת הבקשה עיין לק"ה גזילה ה' אות כג בחי' חשמל חש קודם למל בחי' חסידים ראשונים שוהים שעה אחת קודם התפילה משמע שהשתיקה היא כמו בחי' מתיחת חוט הקשת דהיינו מה שעוצר עצמו מלבטא את עצמו במלכות פה אלא נשאר בבחי' הרהור הלב בחי' תבונה בכסופים והשתוקקות לדבר אליו ית', זה בעצמו אחר"כ נותן יותר כח לדבורים שידבר, ולפ"ז נמצא שגם בבחי' שבחו של מקום יש בחי' קשת. ומענין זה עיין גם תורה ס' דיבור בחי' הולדה וכשמתיר פה אלמים אזי הדיבור יוצא בכח דייקא כיוון שהיה אילם עד עתה.

מדוע תפילה בחי' חרב דייקא ובקשה בחי' קשת – עיין משך חכמה על בראשית פרק מח פסוק כב (כב) בחרבי ובקשתי – ת"א בצלותי ובעותי. צלותי הוא סדר תפלה הקבוע כמוש"א השבח והתפלה וההודאה מעבכין (תוספתא מנחות ו-1) ובעותי הוא בקשה אשר אמרו אם רצה אדם לחדש בתפלתו מעין כל ברכה שואל אדם צרכיו יענין פ"ק דע"ז בזה. (דף ח) והנה הנפק"מ כי סדר תפלה שזו עבודה קבועה אין הכוונה מעבכין ואם כוון לבבו באבות סגי (אורח חיים קא א). לא כן בחידוש שמבקש אדם צרכיו ומחדש בעי כוונה יתירה (ע"י ס"ס קו ופרישה שם). ואולי נכלל זה בהא דאמרו פ"ק דתענית (דף ח) אין תפילתו של אדם נשמעת אלא א"כ משים נפשו בכפו והא כו' ולבם לא נכון עמו כו' ואעפ"כ והוא רחום יכפר עון לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור. פירוש שסדר התפלה שהוא בצבור אף שהוא בלא כוונה מתקבלת, לא כן הבקשה החדשה היא צריכה להיות בכונה מופלגת, ואמרו בירושלמי ברכות (ד-ד) שאחיתופל היה מתפלל ג' תפלות חדשות בכל יום ואולי ע"ז אמר דוד במזמור (תהלים נה, יח) שאמר על אחיתופל ערב ובוקר וצהריים אשיחה כי אין אני מתפלל יותר מהחיוב וישמע קולי. והנה חרב הוא בעצמו מוזק שברזל שיש לו חרוד ממת בכל שהוא ואין צריך אומד (כ"מ פ"ג מרוצח ה"ד) אבל הקשת בעצמו אינו מוזק רק כח המורה ותלוי לפי כח ורחוק המורה בקשת, לזה קרא לתפלה בשם חרבי שהיא אף בלא כונה מרובה ובעותי בשם קשתי שהיא כמו קשת שהיא עד שמישים נפשו בכפו, ולכן אמר ברכות דף ה' כל הקורא ק"ש על מטתו כאלו אוזח חרב של שתי פיות כו' כי על מטתו איננה בכונה מרובה. ולכן אמר (תהלים ו, י) שמע ד' תחייתי זה בקשתי שצריכה כונה מרובה כש"כ ד' תפילתי יקח שא"צ כונה כ"כ ודו"ק היטב. עוד בזה עיין גרי"ז והנצי"ב ורש"ש שם בגמ' ב"ב קכג. לעיין גם מנחת אהרן עמ שפח

שייך לאות ב

ג.

כלי זינו של משיח הנ"ל מקבלים מבחי' יוסף שמירת הברית

ועיין תורה לב ח"ב שבחי' משיח תלוי בשמירת הברית – וְדַע, שְׁפָל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיף לְשֹׁמֵר אֶת בְּחִינַת מְשִׁיחַ שֶׁישׁ לוֹ כִּי כָל אֶחָד כְּפִי קִרְשָׁתוֹ וְטָהָרְתוֹ, כִּן יש לו בחינת משיח, וְצָרִיף לְשֹׁמֵר מַאֲד, שְׁלֵא יִתְקַלֵּל בְּחִינַת מְשִׁיחַ שְׁלוֹ וְעָקֵר הַדְּבָר שֶׁבוֹ תְּלִי בְּחִינַת מְשִׁיחַ הַיּוֹא שְׁמִירָה מְנַאֵף כִּי מְשִׁיחַ הַיּוֹא בְּחִינַת חֹטֵם, בְּבְחִינַת (אִיכָה ד): רֹחַ אֶפְיֵנו מְשִׁיחַ ה"י, וְנֶאֱוָף תְּלִי בְּחֹטֵם, כְּמוֹ שְׁכָנוֹב (שְׁמוֹת כ): "לֹא תִנְאָף" וְאִינָא בְּמִדְרָשׁ (רַבָּה פְּרָשָׁה י): לֹא תִהְיֶה אִף וְצָרִיף לְשֹׁמֵר עֲצֻמוֹ מֵאֲד אֶפְלוֹ מִרִּיחַ נְאוּף, כִּי הַיּוֹא פּוֹגֵם בְּחִינַת מְשִׁיחַ שְׁלוֹ, שְׁהוּא בְּחִינַת חֹטֵם כְּנֶ"ל וְבְחִינַת מְשִׁיחַ הַיּוֹא שׁוֹרָה עַל אֲנַפֵּי אוֹרִינָא. דְּהִינּוּ הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שְׁמֹגְלִין הַפְּנִים שֶׁל תּוֹרָה, וְשֶׁם מְרַחֵף רֹחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, בְּבְחִינַת (בְּרַאשִׁית א): "וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם" רֹחַ אֱלֹקִים-דָּא רֹחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ (וְהַר וְיָחִי דָף רמ, "שְׁמִירָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם", וְמִים הוּא הַתּוֹרָה, כְּמוֹכָא (תענית ד', ב"ק י"ז):

וכן משיח בשין ימנית הוא משיח בשין שמאלית דהיינו בחי' תפילה והלעומת זה של תפילה היא תאות ניאוף שהיא ממש היפך צורת אדם והיפך הדעת שע"כ נקרא שכיבה היפך העומד על דעתו והוא הדבר היותר פוגם באף כנ"ל לא תנאף לא תהנה אף כי עיקר צורת אדם ניכר באף כדלקמן סוף אות א באריכות מעידין על הפרצוף פנים עם החוטם דווקא ולכן על ניאוף בחי' השחית כל בשר דרכו בא מבול שהוא השחחה גמורה של כל צורה מידה כנגד מידה לתאוה הווי ולכן כפי תיקון הברית כן יש לו כח התפילה וכיסופין להשי"י וכן מבואר בתורה לא חסד מתגלה בפומא דאמה היינו כסופין דקדושה כפי תיקון הברית וזה בחי' רועה זונות יאבד הון היינו כח התפילה וההתקשרות שנאבד ע"י פגה"ב. ויתבאר באריכות בתורה יט. התאוה הווי היא הדבר שנברא להמשיך חיים ובפגמו הוא בחי' שופך דמים ומאבד צורה וכשתופס את האדם התאוה הווי הוא מאבד לגמרי צורת אדם ונופל לגמרי מהדעת כי היא תופסת את כל הקומה ממש כהלעומת שלה דהיינו תפלה אמיתית בבחי' כל עצמותי תאמרנה

ד.

הבכור

כי הבכור מכפיל את האב ואין לומר א"כ הבא אחריו משלש, כיון שגם זה מכח הבכור, כמבואר בכהאריז"ל שכל ההולדות שלה, הן מכח הרוח שנתן בה בתחילה, ולכאורה כיון שמכוחו נולדים אחיו לכאורה היה צריך לקבל פי שנים כנגד כולם ביחד, דהיינו חצי כל הנכסים, ובאמת עיין בגמ' ב"ב קכג. שיש סברא כזו אלא שלמדו מיוסף שקיבל רק עוד שבת דהיינו שהפי שנים אינו אלא כנגד חלק אחד.

התפילה בחי' בכורה כי עיקר התפילה ובעיקר השבח שבה זה היכי תמצו להתקשר לקודם הבריאה שזה בעצמו המושג שבח שגורם לקרב את העליון אל התחתון כמ"ש בשבח גליו אתה תשבחם פרש"י תשפילם והמושג תפילה זה להעלות את התחתון אל העליון בבחי' נפתולי אלקים נפתלתי כמבואר בתורה פד תניא דיליף מהכא שתפילה לשון התחברות אליו ית'

המח"ד הקשה איך זכה יוסף לפי שנים הרי למעשה ההוא רוחא דשדי יעקב בגווה של לאה בעיבור ראובן מכוחו נולדו הבנים שבאו אח"כ ולא מיוסף.

ובפרט שמבואר בגמ' ב"ב קכג שראובן נשאר בכור ורק הפי שנים נלקח ממנו וזה עוד יותר קשה כי לכאורה היה צ"ל להפך שרק הפי שנים ישאר אצל ראובן כי מכוחו נולדו שאר רוב הבנים כמבואר בכהאריז"ל. וגם יש להקשות על עצם ביאור האריז"ל שלפי דבריו צריך להיות בכור מכל אשה כי לכל אשה יש רוח בגווה שעל ידו נולדים הבאים אחריו.

ואולי ע"כ יוסף נטל את הבכורה על כל אחיו שכיון שכבר היה לו את הנקודה מצד שהוא בכור לאמו אזי ע"י שמירת הברית חזק את הנקודה הזו וזכה גם להיות בכור על כל אחיו, כי עיקר נקודת אהבה הקדושה (שהיא בחי' כהונה ובכורה כמבואר בתורה לד') היא ע"י תיקון הברית שחטת מתגלה בפומא דאמה (כמבואר בתורה לא ג) ועי"ז נעשה בחי' בכור שמכפיל את הכוונה העליונה. ועוד שעי"י תיקון הברית זכה להיות בחי' משפיע לאחיו ואע"פ שלא מהבחי' המבואר בכהאריז"ל דהיינו שהוא רוחא דשדי וכו' אבל בבחי' הארת יעקב באחים עלה יוסף להיות ממוצע בינם לאביהם לכן זכה בפי שנים כמו הבכור.

ולכן ראובן אע"פ שמצד לידתו היה בכור אבל עיקר הבכורה והכפל הוא ע"י הברית וכיון שפגם בברית הפסיד את עיקר סוד הבכורה ולפי"ז נראה שגם את העבודה הפסיד וצ"ע וא"כ מה נשאר לו בבכורה שיעקב קורא לו ראובן בכורי ואולי ראשית אוני שאמר רמו לרוח דשדי בגווה שע"כ ראוי לכבוד מאחיו כמבואר בכהאריז"ל ואע"פ שגם הפי שנים נובע מזה אבל בפי שנים יש עוד ענין הקשור לברית וזה הוא הפסיד

וני"ל שבאמת מכל הבכורה של ראובן נשארה רק כבוד ומה שיעקב א"ל כחי וראשית אוני רמוז שלא באשמתו הפסיד את הבכורה כמבואר בכהאריז"ל שכיון שכוונת יעקב היתה לרחל זה שגרם לראובן לחטא, ואולי לכן את הכבוד לא הפסיד אבל את הפי שנים ועבודת הקרבת קרבנות שתלוי באהבה הקדושה הפסיד כי תלויים בברית.

ה.

פי שנים שבתפילה בקשת צרכיו ותהילה

ענין הפי שנים שקיבל יוסף בזכות שמירת הברית מבואר שקיבל את השבחו של מקום דהיינו תהילה כי תפילה היא בקשת צרכיו במלכות ותהילה בבינה כן מבואר בשערי אורה – השער השמיני – הספירה השלישית – ועתה ראה **ההפך שבין תהילה לתפילה**. הרי לך כי התפילה דביקה בספירת המלכות, והתהילה דביקה בספירת הבינה שהיא סוד הגאולה והחירות וכל מיני הישועות. ולפיכך הכול ראויין לתפילה ואין הכול ראויין לתהילה; כי התפילה כל אחד כפי צערו מתפלל על צרתו, אבל התהילה מיוחדת להודות ולהלל לשם על גודל טובותיו שעשה, ומי הוא שיעריך שבוהו? לפיכך נאמר: לישרים נאווה תהלה (שם לג, א):

וצריכים אנו לעורר על עיקרים גדולים רמזו אותם רבותינו בענין התהילה, להודיע שאין כל אדם ראוי להלל ואין כל שעה ראויה להלל. לפי שהמעלה הזאת גדולה היא עד מאוד, אמרו בברכות פרק קמא: אמר רבי שמעון בן פזי מאה ושלוש פרשיות אמר דוד בספר תהלים ולא אמר הללויה עד שראה מפלתן של רשעים שנאמר:

יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם הללויה (תהלים קד, לה) עתה התבונן שני דברים גדולים שרמזו. האחד, שאין ראוי להזכיר עניין התהילה וזולתי במקום שהיא מזומנת, כלומר לעשות הניסים והנפלאות ולהשמיד הרשעים, כמו שעשה במצרים ששם נאמר הלל הראשון, כמו שנאמר: השיר יהיה לכם כליל התקדש חג (ישעיהו ל, כט). והשני, שאף על פי שראה דוד כמה נפלאות ה' לא מלאו לבו להזכיר הלל, אלא באותו דבר הראוי להלל משל במי שלובש בגדי מלכות ועוסק במלאכה פחותה, היש ביזוי גדול מזה? לפיכך אמרו רבותינו ז"ל: האומר הלל הגדול בכל יום הרי זה מחרף ומגדף. ולפי גודל מעלת הבינה אין ראוי להזכיר שבחיה אלא במקומות ובשעות הראויות להזכיר. והנה הנביא מכריז ואומר כי אין כל אדם ראוי לתהילה: אני יהו"ה הוא שמי וכבודי לא אחר לא אתן ותהלתי לפסילים (ישעיהו מב). וכי תעלה על דעתך שתהילתו אפשר לתת לפסילים? אלא דבר ידוע למקובלים כי כל תפילה שאינה הגונה נקראת פסולה, וקבלה היתה להם כך, וכן הוא פי' הפסוק: מי שלא נכנס לשמש בספירת המלכות, שהיא תחתונה בעת התפילה, איך אפשר לו ליכנס לפני רום המעלות, לפני צפירת הבינה? לישרים נאווה תהלה; אבל לא לפסילים. הבן זה מאוד.

ועתה פריך אתה להתבונן, כי כבר ביארנו למעלה בשער זה כי הנשמה דביקה בספירת התהילה, והרוח בספירת התפילה, והנפש בספירת המלכות; והנה דוד פירש הדבר בסוד ואמר: כל הנשמה תהלה יה הללויה (תהלים קג, ו). וכבר ידוע הוא למקובלים כי שם י"ה רמוז לשלוש ספירות עליונות, ולפיכך תלה בהן הנשמה וההלל ואמר 'כל הנשמה תהלה יה'.

ואם תאמר; והכתיב הללי נפשי את יהו"ה (שם קמו, א), הרי ההלל תלוי בנפש? דע כי הלל הנשמה תלוי בשם י"ה, והלל הנפש תלוי בשם יהו"ה כי בו נכללת ספירת המלכות שהיא סוד ה"א אחרונה של שם. ושני מיני הלל הם: הלל גמור והלל שאינו גמור. הלל גמור תלוי בספירת הבינה, מקום שאין בו חסרון כל דבר ולא נדבק בה פגם לעולם, לפי שהיא למעלה מכל השרים והיא דביקה בעולם הרחמים. והלל שאינו גמור תלוי בספירת המלכות, ולפי שלפעמים הרבה היא נפרצת ופגם דבק לה כשישראל חוטאים ומכעיסים, כך הלל שאינו גמור והוא דיילוגין נקרא כנגדה. זהו סוד הלל גמור והלל שאינו גמור, והבן זה מאוד.

הרי רמזנו לך רמזים גדולים וחזקים ועמוקים במה שתוכל להתבונן בסוד ההלל ובסוד כל מקום שנאמר בו תהילה. ולא לחינם אמרו: כל האומר תהילה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא דברים גדולים רמזו הנה, כי סוד תהילה הוא סוד העולם הבא, כמו שפירשנו בשער זה. ואל תקשה ותאמר: והלא אמרנו כל האומר ההלל גמור בכל יום הרי זה מחרף ומגדף? הלל גמור לחוד, תהילה לחוד; הלל גמור אינו נאמר אלא על טעם ידוע, תהילה הוא סוד ערך תיקון הספירה ותכסיסה ומעלותיה אבל אינו גוף ההלל. ולפיכך אמרו 'כל האומר תהילה לדוד' וגו'; כלומר, כל האומר המזמור הזה בכל יום, שהוא מתחיל בלשון תהילה שהוא סוד ספירת הבינה ויש בו כמה תכסימים ומעלות משתי הספירות המכוונות זו לזו שהן בינה ומלכות, מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ואם תזכה ליכנס בחדרי המעלות שבמזמור הזה, תראה ותשמח:

ו.

שבחו של מקום, מקום דייקא

ענין **השבח** הוא סגולה להמשיך את המשובח אלי וכן פירוש המילה שבח הוא לשון השפלה כמ"ש בתהילים בשוא גליו אתה תשבחם פרש"י תשפילם ועיין בזה דבר נפלא סנהדרין דף צ"ב תנו רבנן בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע את חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש אמר לו הקדוש ברוך הוא ליחזקאל לך והחיה מתים בבקעת דורא כיון שהחיה אותן באו עצמות וטפחו לו לאותו רשע על פניו אמר מה טיבן של אלו אמרו לו חבריהן של אלו מחיה מתים בבקעת דורא פתח ואמר אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותיה מלכות עלם ושלטניה עם דר ודר וגו' אמר רבי יצחק יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע שאילמלא (לא) בא מלאך וסטרו על פיו ביקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים פרש"י – לגנות – שהיה מסדר שבחות נאות יותר מדוד ואילו אמרן הקדוש ברוך הוא היה נוטה אחריהן יותר מאחרי השירות שעשה דוד:

וזה דבר פלא הרי מדובר בהקב"ה שחותרו אמת והוא ידוע היטב רשעו של נבוכדנצר וצדקתו של דוד ואין יפתה בגלל התלהבות של רגע של אותו רשע לעומת התלהבות הנצחית של דוד אלא כנראה יש בזה איזו סגולה כזו וכלשון רש"י שהוא נוטה אחר המשבח אותו. אמנם אולי אפשר גם לתרץ כאן עפ"י תורה יד שיעיקר הכבוד הוא מהמרוחקים דייקא לכן כמעט נטה אחריו יותר מאחר הצדיק ולהבין מדוע פטר המלאך לאותו רשע והרי אין הקב"ה בא בטרוניא עם ברייתו ואין משוא פנים מלפניו ושמעתי מהר"צ"ח שהמלאך רצה להראות את החילוק האמיתי ביניהם שצדיק גם אחרי הרבה סטירות ממשך לשבח אבל רשע אחרי סטירה אחת הפסיק.

עכ"פ אבל היסוד נמצא כאן שהקב"ה כמעט נטה אחר שבחיו אפילו של רשע משמע מצד שהשבח סגולתו למשוך את המשובח למשבח. והענין שמעתי וכן מצאתי באגרא דכלה שכמו בבשר ודם כשמשבחים אותו על מידה מסויימת או מתעורר אצלו יותר הכח והשק להגתבר בה והיא כמו נמשכת ויוצאת ומתגלית אל המשבח בבחי' מצא מין את מינו וניעור כן שבחו של מקום כביכול משפיל ומקרב אותו ית' אל המשבח

לכן טוב תמיד לשבח באותה מידה שאנו רוצים שתתגלה אצל המשובח

וראה דבר יפה שמצאתי בענין השבח עד כמה כוחו בבחי' שבח גליו אתה תשבחם פרש"י תשפילם שיהושע בעלינו לשבח לבד השפיל חומות יריחו וכבש העיר

קדושת לוי – פרשת קרח – ולכך יהושע כאשר נלחם עם ל"א מלכים היה צריך לעשות איזה מעשה עם הכידון והאורב אבל משה שהיה בדור המדבר לא היה צריך לעשות שום פעולה, רק פעל הכל בדיבור. **וזה שבשב יהושע את יריחו הכל בדיבור עלינו לשבח** כמבואר בדברי רבותינו ז"ל (ירושלמי מ"ק ב,ד) הוא מחמת שיריחו כבש בשבת. ומבואר בכתבי האר"י ז"ל שהשכל שיש להרב בחול יש לתלמיד בשבת, והיה בו אז השכל שהיה למשה בחול ומשה פעל הכל בדיבור ובוזה הבחינה כבש יהושע יריחו בשבת על ידי הדיבור

שייך להגה שבאות ב

ז.

ביאור שני השמות הויה אהי-ה

ועיין זוהר ח"ג אחרי מות דף טה. עם ביאור המתוק מדבש – א"ל אי נחא קמיה דאבא הא שמענא בהאי דכתיב אהיה אשר אהיה שהם שמות פרצופי האצילות ולא קיימא ביה. א"ל אלעזר ברי הא אוקמוה חברייא והשתא בחד מלה אתקשר כלא ודף סהו ורזא דמלה הכי הוא. אהיה הוא א"א דא כללא דכלא כלל כל פרצופי האצילות. דכד שבילין המשפיעין שפע האצילות סתימין ולא מתפרשין וכלילין בחד אתר דהיינו בא"א. כדן אקרי א"א אהיה כללא דכולא. וכאילו א"א אומר שאהיה מוכן להתגלות בפרצופי האצילות, אבל עתה כלא סתים ולא אתגלייא.

דבר שבילין סתימין עיין אור יקר שהזוהר נקט שבילין כי הם היותר נעלם אפילו מנתיב וכ"ש מדרך, להראות עד כמה עדיין הלב נתיבות חכמה שבהם חקוקים ההיות שצריכות להתגלות עדין נעלמים מאד בכתר ולכן שם נקראות שבילין סתימין **וכלילין בחד אתר** ביאר האור יקר כי הענין הוא כי שם אהי-ה בכל מקום אינו בכתר וגם לא בחכמה אלא הוא בסוד הבינה כי אקיק נוקבא פירש רשב"י מפני שההיות זכרים והם ביודין ברישא, ואקיק באלף ברישא נוק. והנה בכתר עצמו אין בו שם עצמי לרוב העלמו וקורבא למקורו. אמנם תחילת השם הוא בחכמה ולכן בשם הויה תחילתו "י דהיינו חכמה נקודה וקודם נקודה אין שהכל נעלם ונסתר ונקראת הבינה פתח גילוי לחכמה כי הלב נתיבות חכמה אינם נגלים בחכמה אלא בבינה, ולכן אפילו בהסתרם בכתר סודם בסוד אקיק המורה על ההעלם הם בבינה, אפילו מיעוט ההיגלות הזה דהיינו שיקראו בשם זה שיתייחסו בשם כאשר נבאר אפילו זה אינו אלא בבינה שבכתר.

כדן איקרי אקיק עיין אור יקר כי למעלה בחכמה שבכתר נקראות יקוק וכמו שהם למטה באצילות ל"ב אלקים ובתוכן ל"ב שמות יקוק מתחלפות בנקודתם כן הם בכתר ל"ב שמות יקוק בחכמה ולבוש עליהם ל"ב שמות אקיק אלא העלמן אינם ל"ב שמות אקיק אלא שם אחד לבד.

וזהו שאמר כדן אז איקרי התפשטות ההעלם הזה ופירוש שם אקיק לעת כזה דהיינו בינה שבכתר פירושו אל תחשוב להסתכל בי כי לא תשיגי שאני נסתר ונעלם אמנם לעתיד אהיה מתגלה וכאן אינך מבין דבר, בענין שמורה ממש כמו שהוא ענינו הוא גילוי דהיינו שהנתיבות בחכמה שם יקוק נסתר שאין בו גילוי כלל ואין מי שיודיענו, ויתפשטו ענפיו לבינה ושם יתגלו ודיינו שיתייחס איזה שם בכתר, ושם שיתייחס בו ולא בכתר שבכתר ולא בחכמה שבכתר, מפני שכתר שבכתר אין בו שם, וחכמה שבכתר יש בה שם ושמה נעלם, ובינה שבכתר יקרא בשם אקיק שהוא גילוי ודאי אמנם הגילוי נסתר ונעלם. ולזה יאמר אהיה ירצה אתה רואה שנגלית ותחשוב לדעת בי אל תחשוב כי גילוי הוא להגלות אקיק למטה וכאן אינך מבין דבר כאילו לא הייתי.

שייך לאת ג'

ח.

בענין שלא יטה את החרב לימין ולשמאל

מוהרנ"ת ביאר שהן קליפת עשו וישמעאל עשו וישמעאל שמונעות התפילה בחי' ימין חסד דקליפה ושמאל דין דקליפה והן גם חרב וקשת כמו התפילה עצמה כי עשו כתיב ביה על חרבך תחיה וישמעאל כתוב בו וידי רובה קשת וכתוב שחרב הוא כנגד פנים וקשת היא כנגד עורף וכנגד הכוונה היינו שעשו בעל החרב טוען שאין פנים אין חסד וישמעאל בעל הקשת טוען שאין עורף שתמיד רצוני הוא רצונו תמיד הוא בהנהגת חסד עימי וממילא בודאי כבר שמע תפילתי

עדין צריך ביאור שלכאורה הן שתי קליפות על עצם התפילה ולא בתוך התפילה כיצד לכונן החרב

מה שכתב רבינו ואינו משה לימין ולא לשמאל, אלא לאמצע עיין קיצור לק"מ שמביא לשון לקוטי עצות ערך תפילה וערך צדקה אות א שהביא זאת בשינוי לשון תמוה מאד – שלא יטה מן הצד לא לימין ולא לשמאל רק יכלכל כל דבריו במשפט: וצ"ע משמע שצריך שישאר בצד ולכאורה זו טעות וצ"ל אל הצד, אבל אם זו טעות סופר תימה שבקיצור לקוטי מוהר"ן לא תיקן זאת, או לפחות ישימט. עוד עיין בלק"ה נחלות ד' אות כ' לעיל בענין קליפת עשו ישמעאל גם שם לשון מוהרנ"ת דומה לזה שאם סומך על חסדו לבד "גם זה טעות גדול כי נוטה מן הצד לימין לא כראוי" נמצא שא"א לומר שזו טעות אלא ככוונה כתב מוהרנ"ת לשון זה, וגם א"א לתרץ ולומר שכך היא לשונו כי עיין לק"ע אמת ואמונה אות ה' אי אפשר לבוא לאמת אלא על ידי התקרבות לצדיקים אמתיים וילך בדרך עצתם ולא יטה לימין ולשמאל מדבריהם וכו'... וצ"ע ולכאורה נראה שדווקא לגבי תפילה נקט כן וצ"ע

ואולי אפשר להמליץ כי מבואר במעשה מאבדת בת המלך (שהיא גם בחי' התפילה) שהמשנה למלך בפעם הראשונה שמצא את הבת מלכה הייתה זה אחר שהלך זמן רב במדבריות ושדות ויערים והיה הולך במדבר, וראה שביל אחד מן הצד, והיה מישב עצמו: באשר שאני הולך כל כך זמן רב במדבר ואיני יכול למצאה, אלך בשביל הזה, אולי אבוא למקום ישוב; והיה הולך זמן רב: עד שמצאה שם במבצר וכו' ואנ"ש ביארו ששביל מן הצד הכוונה להתבודדות שכלפי הג' תפילות הקבועות שהן דרך המלך היא נקראת שביל מן הצד.

ואולי אפ"ל שזה רמזו במשנה ב"ב פרק ו' מ"ו – מי שיש לו גנה לפניו מגנתו של חברו, נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסים ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאים, ואינו מכניס לתוכה תגרין, ולא יכנס לתוכה לתוך שדה אחרת, וההיצון זורע את הדרך. נתנו לו דרך מן הצד מדיעת שניהם, נכנס בשעה שהוא רוצה ויוצא בשעה שהוא רוצה, ומכניס לתוכה תגרין, ולא יכנס לתוך שדה אחרת, וזה וזה אינם רשאים לזרעה; ואולי לזה רמז מוהרנ"ת דכיוון שהתפילה נקראת שביל מן הצד לכן לא יטה ממנה לימין ולא לשמאל.

עיין גם לק"ה ר"ה א' א' תשובה היא בחי' פתח בצידה תשים פתח צר דייקא בחי' פתח ההא שמן הצד דהיינו שרמוזו כבר שתפילה נקראת בחי' צד וכן תפילה בתורה"י נקראת בחי' אש"ת והאשה נבראה מן הצלע בצד

עוד אולי אפ"ל כי לעיל הבאתי ביאור מוהרנ"ת ששני הצדדים שבתפילה הם קליפת עשו וישמעאל שהן שתי סברות המונעות מתפילה אחת בדין ואחת בחסד וצ"ע שם הרי לכאורה אין זה שני צדדים בתפילה עצמה אלא שתיהן צד אחד שלא להתפלל, אלא שאחד מתלבש בחוסר אמונה ואחד מתלבש ברוב אמונה והאמת היא באמצע שיש חסד ואעפ"כ אני צריך לזכות מצד הדין וצ"ע אם הקליפות היו אחת מונעת והשניה דוחפת להתפלל יותר מדאי אזי התפילה היא באמצע, אבל לפי ביאורו ששתיהן מונעות, נמצא שהאמצע הזה הוא לא בכוונת התפילה, אלא ביחס אל התפילה, וברגע שהחלטתי להתפלל ולא לשמוע להם נמצא שהתפילה היא בצד, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול.

עוד אולי עפי' דרשת חו"ל עה"פ כרום זולות לבני"א, דקאי אתפילה שהיא ברומו של עולם ובני"א מזוללים בה, ואולי זו גם סיבה שתפילה נקראת צד, כי היא בזויה וכמוטלת בצד.

אבל באמת כל התירוצים כאן אינם מספיקים אלא כמליצה בלבד כי הרי מוהר"ן בא לבאר דברי רבינו ולשון רבינו היא ואינו מטה לזמין ולא לשמאל, אלא לאמצע. וצ"ע.

שייך לאות ד'

ט.

זה ישפיל וזה ירים מוריש ומעשיר

עיי' מוהר"ל נתיב העושר פ"ב שהעושר אינו כשאר דברים הנמצאים בעולם אלא תמיד כשבו לאחד זה ע"י שנלקח מאחר ואין אדם מתרומם ומעשיר אלא ע"י שאחר יורד ומעני וכן משמע במדרשים שהענתקתי לקמן ועיי' פרש"י וגור אריה שעליו עה"פ בראשית ב' ה' כי לא המטיר ה' על הארץ. ומבאר המוהר"ל שם אלקים לשון חזק אבל לא כל שליט נקרא אלקים, אלא מצאנו לשון זה בדיין, כלומר שהשליט מכח המשפט שיש לו נקרא אלקים, לשון רבים, שיש לו חילוף כוחות להשפיל ולהרים מכח המשפט אבל מושל לא נקרא כן.

ועיי' ויקרא רבה ח' א' – מאותה שעה שברא את העולם ועד עכשיו מה עושה הקב"ה ויש שם דעה שיושב ועושה סולמות מגביה לזה ומשפיל לזה שנאמר אלקים שופט וכו' ועיי' ביאור המוהר"ל לזה בדרוש לשבת הגדול עמ' תנ. ספר שערי אורה – השער החמישי – הספירה השישית

הנה הודענוך מכל זה כי כשהשם יתברך דן את בריותיו, הוא דן אותם במידת רחמים מעורבת עם מידת הדין ורובו של משפט חסד ומיעוטו דין, והוא סוד 'ורב חסד'. וכשהוא יתברך שופט את העולם, לפעמים נקרא משפט יהו"ה ולפעמים נקרא משפט אלהים, והכל כפי הדין שיוצא. כיצד? אמר הכתוב: כי י"י שופטנו (ישעיהו לג, כב), ואומר: יסרני י"י אך במשפט (ירמיהו י, כד). ואומר: יהוה במשפט יבוא (ישעיהו ג, יד). הרי המשפט סמוך ליהו"ה יתברך. ולפעמים נקרא המשפט בשם אלהים, כאמרו: בקום למשפט אלהים (תהלים ע, י), ואומר: כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים (שם עה, ח), ואומר: כל מעשה האלהים יבא במשפט (קהלת יב, יד). והסוד הזה: כפי פסק הדין, כך נקרא השם בגמור הדין והמשפט. אם המשפט יוצא לרחמים נקרא יהו"ה, ואם המשפט יוצא לדין נקרא אלהים.

זה ישפיל וזה ירים

רבינו מבאר כאן שזה בחי' משפט אבל עצם הענין נמצא בכמה מקומות וצ"ע התועלת שבוה גם עצם העובדה שדוד המלך משבח בזה את הקב"ה משמע שיש בזה מעלה ותועלת וכן מובא בברכה אחרונה של ק"ש לפני שמונה עשרה – על זאת שכתבו אהובים ורוממו לאל. ונתנו ידדים ומירות שירות ותשבחות. ברכות והודאות. למלך אל חי וקיים: רם ונשא. גדול ונורא. משפיל גאים עדי ארץ. ומגביה שפלים עדי מרום. מוציא אסירים. ופודה עניים. ועוזר דלים. ועונה לעמו ישאל בעת שיעם אליו: ועיי' תהילים קמז ו' מעודד עניים ה' משפיל רשעים עדי ארץ

ועיי' אגרת הרמב"ן משמע שם שמגביה שפלים הכונה לבחי' הבורח מהכבוד הכבוד רודף אחריו ולהיפך להיפך.

ועיי' במעשה ממלך שגור שמד מובא שם שרצה לכבוש את העולם בלא מלחמה ועשה אדם מז' מיני מתכות ושם אותו על הר גבוה שיאירו בו ז' ככבי לכת ואפשר היה לבקש ממנו עיצה בתנאי שיהיה המלך שעשה אותו משפיל גאים ומגביה שפלים. ונראה במעשה כיוון שהפסל היה מצד הטומאה לכן יניקתו הייתה דייקא ממדת המשפט וע"י משפט מעוקל דייקא ינק את כוחו שהרי אע"פ שהשפיל מי שלא ראוי להשפיל הועיל לו לקבל עיצה ממנו כמבואר שם. ולעומת זה בקדושה היא הנהגת הקב"ה את עולמו במידת המשפט להשפיל את המתגאים ולהגביה את השפלים מי שענו ושפיל בעיני עצמו שזה משפט צדק ועל זה משבח דוד המלך ועל זה אנו משבחים אותו ית' לפני תפילת עמידה דייקא כידוע ששבח מידה מסויימת מעורר אותה להתגבר אצל המשובח ועוד גם כדי לעורר אותנו להתחזק במידת המשפט שעיי' הכוונה בתפילה כמבואר כאן.

ועיי' מזה במדרש

מדרש רבה שמות פרשה לא פסקה יד ד"א את העני עמך הה"ד (שם עה) כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים למה דומה העולם הזה לגלגל שבגנה כלי חרס שבו התחתונים עולים למאים והעליונים יורדין ריקנין כך לא כל מי שהוא עשיר היום הוא עשיר למחר ולא מי שהוא עני היום עני למחר למה שגלגל הוא בעולם (דברים טו) כי בגלל הדבר הזה א"ר אחא גלגל הוא בעולם שנאמר (משלי כב) מורה רשעים מלך חכם וישב עליהם אופן ואין אופן אלא גלגל שנאמר (שמות יד) ויסר את אופן מרכבותיו אשריו כל מי שידו פשוטה לעניים ראה מה כתוב (משלי כב) עשיר ורש פגשו עושה בולם ה' וכן (שם כט) רש ואיש הכבס נפשו מאיר עיני שוהים ה' העני קנה חי העוה"ו והעשיר קנה חי העוה"ב ועני שפסט ידו ואין בעל הבית רוצה ליתן לו עושה בולם ה' מי שעשה את זה עשיר הוא עתיד לעשותו עני ומי שעשה את זה עני הוא עתיד לעשותו עשיר

מדרש רבה שמות פרשה לא פסקה ג שגלגל הוא בעולם לא מי שהוא עשיר היום עשיר למחר ומי שהוא עני היום עני למחר אלא לזה מוריד לזה מעלה שנאמר (תהלים עה) כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים. משמע שם משפיל למי שלא עומד בנסיון העושר ומגביה למי שעומד בנסיון העוני

מדרש תנחומא משפטים פרק טו א"ר נחמן ב"ר ראה מה כתוב נתון נתון לו ולא ירע לבכך בתוך לו כי בגלל (דברים טו) כי בעבור או למען או בשביל או תחת הדבר הזה לא נאמר אלא בגלל אני עשיתי אותך עשיר ואותו עני אם אין אתה נתון לו אני הופך את הגלגל ואעשה אותך עני ואותו עשיר למה כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים (תהלים עה) א"ר שילא בא רואה מה כתוב לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחריך האביון (דברים טו) מה הוא מאחריך לא כתיב מעני אלא מאחריך שניכס שוים ואל תגרום לעצמך שתעשה כמותו מאחריך לשון יונית הוא לפיכך את העני עמך אמרו עליו על רבי תנחום בר חנילאי כשהיה לוקח לביתו בשר או ירק או כל דבר היה אומר לבני ביתו הפרישו לעניים חלקם שלא לקחתו לבם אלא ליטרא אחת של בשר ולעניים חצי ליטרא שהיה מקיים ביום טובה היה כטוב וביום רעה ראה גם את זה לעומת זה עשה האלהים על דברת וגו' (קהלת ז) ביום טובה היה כטוב בג"ח שתעשה עם העניים וביום רעה ראה לפי שאינך רחוק מן העניות שאין לך רעה גדולה מן העניות לכך נאמר את העני עמך:

מדרש רבה במדבר פרשה כב פסקה ז זה שאמר הכתוב (תהלים עה) כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים (שם) כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים מהו כי לא ממוצא וממערב לא ממה שאדם יוצא ועמל בסחורה והולך ממזרח למערב נעשה עשיר אפי' פורש בספינות והולך ממזרח למערב וחוזר על המדברות ועל ההרים אינו נעשה עשיר מהו ולא ממדבר הרים אמר רבי אבא מרומניא כל הרים שבמקרא הרים הם חוץ מזה שהוא רוממות שאין אדם מתרומם מן ההרים האלו מה הקדוש ברוך הוא עושה נוטל נכסים מזה ונותן לזה שנאמר כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים לכך נקרא שמם נכסים שבנכסים מזה ונגלילן לזה ולמה נקרא שמם חזקין שזוים מזה ונותנין לזה ממון מה אתה מונה אינו כלום מעות מה לעת וכלשון הזה אתה דורש וכן חנה אומרת (שמואל א ב) ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם מה אף מרומם באף שהוא מביא לזה מרומם את זה שאלה מטרונה אחת את רבי שמעון בן חלפתא לכמה ימים ברא הקב"ה את העולם אמר לה לששת ימים שנת' כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ א"ל מאתה שעה ועד עכשיו מה עושה א"ל יושב ועושה סולמות מעלה לזה ומוריד לזה לכך נאמר כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים תרע לך כשבקש שיעשירו בני ראובן ובני גד הפיל את המדינים לפני ישראל כדי שיעשירו בני גד ובני ראובן מה כתיב למעלה וישבו בני' את נשי מדין ואת טפם ואחי' ומקנה רב הא שהשפיל הקב"ה את המדינים ורומם את ישראל לקיים מה שנאמר כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים אלא כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים:

מדרש רבה בראשית פרשה סח פסקה ד רבי יהודה בר סימון פתח (תהלים סח) אלהים מושיב יחידים ביתה מטרונה שאלה את ר' יוסי בר חלפתא אמר לו לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו אמר לה לששת ימים כדכתיב (שמות כ) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ אמרה לו מה הוא עושה מאתה שעה ועד עכשיו אמר לה הקב"ה יושב ומזווג זיוונים וכו'.....

...א"ר ברכיה כלשון הזה השיבה ר' יוסי בר חלפתא הקב"ה יושב ועושה סולמות משפיל לזה ומרים לזה ומוריד לזה ומעלה לזה הוי אומר (תהלים עה) אלהים שופט זה ישפיל זה ירים יש שהוא הולך אצל זיוונו ויש שזיוונו בא אצלו יצחק בא אצלו זיוונו אצלו שנאמר (בראשית כו) ויצא יצחק לשוח בשדה יעקב הלך אצל זיוונו שנאמר ויצא יעקב מבאר שבע:

משמע שכל מה שעושה מאז בריאת העולם הוא להשפיל ולהרים

ושמועתי מהריצ"ח לדקדק ממה ששאלה על בריאת העולם תחילה ואח"כ על מעשיו של עבשיו משמע שכונתה לשאול מה עושה היום כעין מה שעשה בבריאת העולם דהיינו יש מאין וצ"ע איזה יש מאין יש במגביה ומשפיל ואולי כי מדובר בעיקר על עניות ועשירות דהיינו פרנסה ועיי' תורה כג אות ה ותחילת תורה סח שהממון שרשו גבוה מאד בכתר נמצא שעשירות דהיינו פרנסה שממשיך לעשיר היא יש מאין

צריך עיון מה השבח בזה שמשפיל גאים.

נ"ל לבאר דצ"ע למה לא משתבח שמגביה גבוהים גבהי מרומים יותר ונ"ל להקדים שיחה מרבי לוי יצחק שאדם שמתאונן כמה רע לו אזי הקב"ה אומר לו זה רע? אני אראה לך מה זה רע וכשאדם מודה כמה טוב לו הקב"ה אומר לו זה טוב אני אראה לך מה זה טוב ולכאורה תימה דזה נראה כהתחכמות ח"ו ונ"ל שהביאור בזה כלל לא כפשוטו שנראה דין אלא זו הארה מעתיקא קדישא והיא הארת אהבה גדולה ונפלאה הארת האחדות הפשוטה ששם אין חילוק כלל בין גבוה לשפל ונ"ל הביאור שאין הכוונה מגביה שפלים או משפיל גאים כפשוטו שזו מידת הצדק אלא עומק הכוונה היא כדי שיאיר לאדם בחי' הרחמים בחי' המשפט האמצעי שאין חילוק כלל בין חסד לדין כמבואר בתורה ד' שזה עיקר הדעת ועצם אהבתו ית' המאירה מבחי' אחדותו ורק ע"י שאדם מתנסה ברצוא וגם בשוב בעליה וגם בירידה בעניות וגם בעשירות רק מתוך שניהם דייקא תופס שהעיקר זה הקשר להקב"ה שזה עיקר הנסיון שבכל מדרגה ולא הקטנוניות שבעצם הנסיונות שבכל מדרגה (כגון לתת צדקה בעשירות או לא להתיימשך בעניות אע"פ שלמעשה זה בודאי חשוב אבל) העיקר להגיע לזה מצד ההתקשרות להקב"ה ולא רק מצד הבקיות החיצונית שבכל מדרגה, לכן נ"ל שזו הארת הכתר לאדם כדי לישירו תמיד בכל מדרגה שיצא מאחזית הצדדים ויתפוס בקו האמצעי ההתקשרות והברית להקב"ה ועוד יותר עמוק כי התכלית היא לזכות לדעת כל כך גבוה שתופס אחדות אפילו בשני הפכים כמו הידיעה והבחירה ולזה זוכים דייקא כנ"ל בשיחת הר"י שאין הכוונה שבגלל שמתאונן נענש אלא עיקר האהבה והחסד עמו זה לתת לו לאחוז בשני הקצוות עמ"נ שיזכה לקו האמצעי לתפוס שבאמת אין חילוק כלל ושניהם טוב וחסד ואהבה.

עוד בענין הזה של תפיסת הפכים כדבר אחד

נמצא באשה שבנגלה נראה כחת האיש כמ"ש והוא ימשול כך ולעיתיד תעלה להיות עטרת בעלה דהיינו גבוהה ממנו ועומק העניין שגם היום בתפיסה של עתיד היא גבוהה יותר כי במה שנוגע להארות מהכתר דהיינו בינה כתר דו"א כיון שהאשה בבחי' נוקבא עלאה דהיינו בחי' לאה שהיא בספירת הבינה היא גבוה מהאיש וכמובא בכתבי האריז"ל שזה הכוונה שלא אמרה שהיא שנואה כיון שהיתה במדרגת אמא לגבי יעקב ועיקר אשתו כגופו הוא דווקא בעקרת הבית שתחתיו ולא בבחי' שמעליו. וכן רואים בחוש שבמה שנוגע להרגשות הלב דהיינו הארות שלא נקלטות במהלכי שכל במח אלא רק הרגשה בלב בבחי' בינה ליבא יש לאשה הרבה יותר הרגשה והשגה שדייקא עי"ז היא בבחי' חומה לבעלה כמובא בגמרא השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה. נמצא שהאשה נמוכה וגבוהה מהאיש שזה בחי' משפיל גאים ומגביה שפלים כאחת. וזה שרואים שאנשים ששכלם נמוך תופסים כל דבר כאו שחור או לכן ואין בכוחם לתפוס הפכים כשלימות אחת לכן אצלם האשה היא דבר נמוך ומולול.

אבל באמת כל העולם הזה הוא גשר צר

כדברי רבינו בתורה מח תנינא והכוונה שה"אמת בו נעדרת" כלשון חז"ל, כי היא בחי' אמצע הנעלם בין הפכים שניהם לא אמת, ובתוכה בעצמה יש צדדים שניהם אמת, אבל האמת לאמתה היא באמצע של האמצע דק על דק עד אין נבדק הנעלם מאד, עד שרק ברוב צעקה וחיפוש ובקשה, כשמתברר שחפץ באמת, שולחים לו מלאך של אמת. (לק"ה מתנה ג' ה')

ונ"ל שרבינו רמז לזה במה שאמר הבאתי לכם מתנה מחלוקת

כי רק על ידה מתברר הצדדים

ורק ע"י שני צדדים ניתן לברר את האמצע

שהוא הגשר צר כחוט השערה לעבור בו את העולם

ולא להתפחד כלל

ללכת על הגשר שהוא כחוט השערה

בנחת ולא בסערה

לזכות

א. לגבול ה"שלא להתפחד כלל" בלי לפגום ב"אשרי אדם מפחד תמיד"

ב. גבול הלא להחמיר בלא ליפול מהיראת שמים שהיא המניע לחומרות

ג. גבול החרטה באמת על עבירה שלא נוגעת בעצבות

ד. גבול הלהיות בשמחה תמיד בהש"י שלא נוגע ברגילות בשחוק שעליו נאמר בידוע שרחוק מהש"י

ה. גבול המלתא דשטותא המביא לשמחה שלא נוגע ברוח השטות המביא לעבירה

ו. וגבול ההשתדלות שלא פוגע בבטחון

ז. וגבול האסק שמים הלא נוגע בהריסה

ח. וגבול השפלות הנוגע ולא פוגע בעזות דקדושה

ט. וגבול עזות דקדושה שלא נוגע בעזות דסט"א

י. וגבול חולשת הגוף הטוב לנשמה ולא פוגע בעבודה

יא. ולגבול אוכל המחבר ומאיר פנים ולא מפיל לבחי' שינה

יב. וגבול שמירת הבגד ולא מניח ל"ותתפסהו בבגדו"

יג. גבול הנצחון הקדוש ולא נוגע באמת והדעת להיות מנוצח

יד. גבול הידיעה שהכל לטובה ולא נוגע בביטול האחריות על הבחירה

טו. גבול ההכנעה וסילוק השכל לטובת המנהיג אמיתי שלא נוגע לביטול המנהיג של שקר

טז. גבול הפתיות שלא נוגע בערמה וכן להפך גבול הערמה שלא פוגם בפתיות

יז. גבול החכמה ו"דרוש לקבל שכר" בלא לגעת בלימוד שלא עמ"נ לשמור ולעשות

יח. גבול השמור שלא נוגע בזכור

יט. וגבול הקפדה הגדולה על דקדוקי צמצומי המצוות שלי בלא לגעת בגבול הדקדוק אחר חברי

כ. וגבול בריחה משבח וכבוד שלא נוגע בחלישות הדעת ויאוש

כא. גבול הכבוד שצריך לתת לרבו או חבירו לחזקו או כדי שתימשך ותצא תורתו הנעלמת בנפשו, בלי להפילו לגאווה הארורה

כב. גבול היראה היא הבושה מהרב שלא נוגע באין הביישן למד

כג. גבול הויגבה בדרכי ה' שלא נוגע בגאווה וישות המרחיקים מה'

כד. גבול האהבה שלא נוגע בפגם היראה

כה. גבול היראה שלא נוגע בפגם האהבה

כו. וגבול השכלתנות שלא פוגע באמונה

כז. וגבול האמונה ובטחון שלא נוגע בעצלות

כח. וגבול הלב נשבר שלא נוגע בעצבות

- כט. וגבול השמחה שלא נוגע בהוללות או ליצנות
- ל. וגבול ה"גחין ולחש לה" כשהיא גוצה שלא פוגע ב"אל תרבה שיחה עם האשה"
- לא. וגבול ה"גחין ולחש לה" שפרושו קבל עצתה, בלי להיות ע"ה ההולך אחר עצת נשים
- לב. גבול אי הנחת יסוד ודעה מוקדמת בחיפוש האמת בלי לפגוע ביסוד האמונה הפשוטה
- לג. גבול הלהיות מעורב עם הבריות שלא נוגע בלהיות נגרר ומושפע ואיבוד היחודיות
- לד. גבול החיוב לאהוב כל אדם שלא נוגע במשנאיך ה' אשנא
- לה. גבול ההתחדשות שאינו נוגע בהרגל הטוב וגבול ההרגל הטוב שאינו נוגע בהתחדשות
- לו. גבול הענווה שאינו נוגע בויגבה לבו בדרכי ה' וגבול הגדלות דקדושה שאינו נוגע בענווה^ט
- לז. גבול לא עם הארץ חסיד שלא נוגע בחכמתו מרובה ממעשיו.
- לח. להזהר מאד מחשד עבירה כמ"ש והייתם נקיים וכו' ואעפ"כ יהי חלקי במי שחושדין בו חשד שלא גרם לו אפילו בהרהור
- לט. גבול מיאוס התאוה שלא לפגוע בקיום המצווה
- מ. ויה"ר שנצליח לעשות רצונו ית' בשלימות, בלי להפסיד את השפלות שזוכים ע"י הכשלות דייקא

ועל הכל בלי בלבול
שמירת הברית בלי גבול^ט.

שייך לאותו

י.

בענין תועלת ההתקשרות

העתקה מהספר באר לחי רואי ביאור לתורה ב של ר"מ רבינו
ועי' בס' חיי נפש (דף ס' אות מ') שע"י שאנו מקשרים תפלינו לצדיק הדור אז התפלה חשובה כאילו הצדיק בעצמו אמרה והתפלל אותה
ואז אין שטן ופגע רע יכול לעכב ח"ו עלית התפלה וע"ש מהיכן למד זאת וע"ש (דף נח) שכ' שהתקשרות לצדיק הוא בחי' אהבה שאוהבים
את הצדיק כמ"ש כ רבינו ז"ל (בתו' קלה' וקע"ו) ועי"ז נכללים בצדיק ונחשבים כאבר מאבריו ועי"ז נעשה תפלתו תפלת רבים ותפלתו
כלולה מכל תפלות ישראל כי הצדיק שהוא בחי' משה כלול בכל נשמות ישראל כמ"ש חז"ל (תענית דף ט: ט) משה כיון דלרבים הוא בעי
כרבים דמי.
ועי"ע בתו' נה' שכ' ועפר שבתפלה, הינו שיקשר את עצמו בכלל ובפרט, עם נפשו ורוחו ונשמתו של שוכני עפר. ויעורר אותם בתפלתו,
שיתפללו עמו, בבחינת (ישעיה כ"ו): "הקיצו ורננו שוכני עפר". וזהו, (איכה ג): "יתן בעפר פיהו". כלומר שיקשר דבורו עם שוכני עפר כנ"ל:
וזהו שאמר אברהם בתפלתו (בראשית י"ח): "הנה נא הואלתי לדבר אל ה' ואנכי עפר ואפר", כי זה צריך לבחינת התפלה:
וזהו נקרא תפלה בצבור, כי אותיות עפר ראשי – תבות צדיקים, בינונים, רשעים. 'בינוני', הוא המתפלל, כמאמר חקמינו, זכרונם לברכה
(קדושין מ:): 'לעולם יראה אדם את עצמו כאלו חציו זכאי וכו'.'
'צדיקים' וזהו בחינת עפר. 'רשעים', וזהו בחינת אפר כנ"ל: ולעורר שוכני עפר, זה יש בפרט ובכלל. בפרט, הינו חלקי נפש – רוח – נשמה
שלו שבאו כבר בגלגול ונתקן. ובכלל, הינו נפש – רוח – נשמה של שוכני עפר אחרים, לעורר אותם שיתפללו עמו:
ועי' בתו' ריב' שכ' כח הדבור כא על – ידי התקשרות לצדיקים כמובא פה אתקריאת מסטרא דצדיק'
ועי"ע בלקו"ה (ח"מ הל' דינים הל' ג' אות ח')

יא.

בענין ההתקשרות לצדיק שקשור לתיקון העין הנ"ל באות ה'

עיין לק"ה מצרנות ד' ט' (עפ"י תורה סז תנינא) – חטאו בעין ולקו בעין וכו' זה בחי' פגם העינים כי צריכין לראות את פני הצדיקי אמת
בבחי' והיו עינין רואות את מוריי וכו' כמבואר שם בהתורה הנ"ל היטב והם פגמו בזה ועי"ז נמשך עליהם פגם העינים של ניאוף ועי"ז לקו
בעין ומתנחמן בעין דכתיב כי עין בעין יראו וכו' כי כשרואין את הצדיק כאלו רואין את השי"ת כי צדיקא אנפי שכינתא אינון.

יב.

עניין משה שפיר קאמרת

ביאורי אגדות (אפיקי ים) (לרבי יצחק חבר) – סוטה דף יד ע"א – ולא ידע איש וכו' ר"ח ב"ר חנינא אומר אף משה לא ידע היכן קבור וכו'
הענין כי קבורה דילי' בגחון בצלמא דלאו הגונה לי' כמ"ש ברע"מ פ' כי תצא, וכמ"ש רבינו הגדול בפ"י להיכלות באריכות ששם הוא בארץ
ציה ועיף בלי מים, והוא גניזת התורה בסלע בתורה שבע"פ בלבושא נוכראה והוא גלותא דילי', וכמ"ש שם ברע"מ (ד' רפ ע"א) ומה
דאתמר כך ולא ידע איש את קבורתו וכו' ווי לאנון אטימין לבא וכו' דלא ידעי קבורא דילך וכו' אלא הכא רוא רברבא קבורה דילי'
בצלמא דלאו הגונה לי' וכו' ובגין ההיא קבורה הוי בעי רחמי דלא ימות תמן וכו' ולא ניתן לו, ודבר זה נעלם גם ממושה הטעם למה לא
נענה בזה וכמ"ש לו הקב"ה (דברים ג כו) רב לך אל תוסף דבר אלי עוד וכו'. ושם ברע"מ ומאן דנקיבו דילי' בההוא סלע בלא רשו וכו'.
והענין כי רמיזא דפורקנא הוא נוקב עד תהום רבה, שצריך לנקוב הסלע עד הבריאה ששם תהומא רבה ושם הוא גניזת משה רע"ה שהוא
סוד שיל"ה גואל האחרון וכמ"ש לבא לפומא לא גלי שלא נתגלה גם למשה רע"ה, והוא גניזתו בגחון שהוא נח"ש מש"ה וי"ג, ויקבור אותו
בג"י שהוא סוד חיוורת עילאה שמתפשט בסוד לוייתן נחש בריח עד עט' היסוד ושם נגנו האור, והוא ק"ץ של משיח בסוף אלף הששי והוא
ביאת השמש ושם הוא זריחתו אור הגנוז שם. גם גניזתו בגחון הוא סוד גלותא וקבורה דילי' בין ת"ח ומתגלה בהם, אבל ולא ידע איש את

^ט עיין בזה תורה רמו במדרגת הצדיקים הגדולים מאד, שיש קו דק שבין גדלות לענווה שרק הוא השער לעלות למדרגה חדשה
גבוהה יותר. כי מדרגה חדשה מחייבת התחלה חדשה לגמרי שאין בה שום המשך למה שהיה בבחי' לידה וצמיחה שהיא תמיד מתוך
קבורה ורקובן הורע שממנו מתחדש הצמח בבחי' מאין באת מטיפה סרוחה דייקא (דהינו מאין דייקא) הכי נמי יש מדרגה שרק ע"י
הגאווה הסרוחה אפשר לשכוח חכמתו שמקודם השייכת למדרגת ההעבר כדי שבבחי' ירידה צורך עליה יזכה לחכמה מסוג אחר לגמרי
השייכת למדרגה החדשה. וזה נעשה ע"י גאווה כדאיתא בפסחים סו: כל המתגאה חכמתו מסתלקת ממנו. אך צריך לזה חכמה יתירה כי
בוודאי גדלות הוא איסור גדול מאד ואם יתגאה באמת תסתלק ממנו לגמרי ויהיה שוטה ממש אך צריך לזה אמנות יתירה לו
גדלות רק כדי לשכוח חכמתו שמקודם ואעפ"כ יהיה עניו באמת. עי"ש.

^{טט} אין הכוונה שבשמירת הברית אין שני צדדים כי גם עונה היא שמירת הברית כמבואר בתורה לא בדין היוצא לדרך. אבל הכוונה
לעניין העיקר שהוא השמירה דיקא. בחי' וימאן בשלשלת הנלמד מיוסף הצדיק.

קבורתו לית מאן דאפיק מיני חכמה דאיהו מלגאו הלכה למשה מסיני, ועליו נאמר (איוב ג כג) לגבר אשר דרכו נסתרה ויסך אלוה בעדו, וע"ז נאמר ג"כ ולא ידע איש את קבורתו כמ"ש והאיש גבריאל וכו' שהוא בגחון כמ"ש בהיכלות שם תניינא בגיחון וכו' וכמ"ש רבינו בפי' שם באריכות, ושם גם ת"ח שבדור אין מתגלה להם רק מוצאים טיפין טיפין לבד, והוא מ"ש שגם משה לא ידע וכו' והם ניצוצי ת"ח שבדור שבהם נתעלם נשמת משה וכמ"ש בש"ס בכ"מ משה שפיר קאמרת וכו', ועיין בפי' רבינו בפ' הברכה ולא ידע איש וכו' זה גבריאל ויעו"מ מ"ש בביאורי שם באריכות.

יג.

בענין התקשרות שאסור לעשות אמצעי בינו להקב"ה

שו"ת חתם סופר ח"א (או"ח) סימן קסו – יקרתי הגיעני. ראשית דבריו תמה על הגאון מהר"ל מפראג בספר נתיבות עולם נתיב עבודה פי"ב, שמיאן לומר פיוט מכניסי רחמים שאין לנו עם מלאכים כלום כי אם ה' אלקינו שומע קול תפלה, ופר"מ נתקשה הרי כל הספרים ספרי נביאים מלאים ותלך לדרוש את ה' להתפלל כמ"ש הרמב"ן על התורה (בראשית כ"ה כ"ב) ואין צורך להאריך, תמהתי הלא הגאון הנ"ל נשמר מזה באותו הפרק תוך כדי דיבור, ויען כי דבריו סתומים קצת ע"כ אפרש, כי דרך להעמיד מליץ בין מלך להדיוס כשאין ההדיוס חשוב וספון לפני המלך או אינו יכול להטעים דבריו כראוי, ויען ישראל לפני מלמלאכי השרת ואינם צריכים מליץ לפני אוהבם ית"ש והוא מקבל בסבר פנים יפות אפילו בלשון עלגים וגמגום, אם כן המליץ הלז אינו אלא קטנות אמונה חלילה, אך כל ישראל שותפים וגוף אחד ונפש א' וכשאחד מצטער גם חבירו מרגיש ועמו מצער, ועד"ז המתפלל על חבירו צריך שיחלה עצמו עליו (ברכות י"ב ע"ב) פי' שיראה שגם הוא חולה וכיון ששניהם בצער טוב יותר שיכנס הראש משיכנס הרגל, ע"ד משל התלמיד חכם הוא הראש, והמצטער שהוא עתה שרוי בדין הוא בבחינת רגל וקצת נווץ, טוב להכניס הראש כיון ששניהם בעלי דברים ולא כמליץ בעד אחר, ולדברי הגאון הנ"ל גם פומון מלאכי רחמים וסליחה י"ג מדות האמורות בחנינה יש למנוע, מ"מ אנו אומרים עם הצבור הן אל כביר לא ימאס ודלוגו עלי אהבה, אך מכניסי רחמים דרכי להאריך בנפילת אפים עד שהגיע שליח ציבור לשומר ישראל:

ועיין ביאור הלקוטים על תורה י' אות יז שביאר – ואגב אורחא, נראה לפי עניות דעתי לכתוב בזה על אודות המבואר מדברי הרמב"ם, שאסור לבקש משום אדם שיבקש ויתפלל בעדו, כי הוא כענין האמצעי ועבודה זרה ח"ו, ויש להתפלא ולתמוה, מכמה מקראות ומאמרי חז"ל, שמבואר מהם שביקשו נפשות ישראל ממש רבינו ע"ה ומשמואל הנביא וכו', שיבקשו ויתפללו בעדם, ובפרט בגירסת הב"ח שבמסכת סוטה על אודות קברו של משה וכו', משה רבינו התפלל בעדינו וכו'. ולזאת נראה מבואר, שכל דברי חז"ל על אודות האיסור הנ"ל, הוא כשמתכוין לעשות בזה את מי שמבקש מאתו, לאמצעי ח"ו. אבל אם אין כוונתו זולת כענין תפלת הצבור, שמעוררים זה לזה, לבקש ולהתפלל יחד על צרותיהם בכלל ובפרט ואין בזה שום איסור. כי כל אחד מחויב, להשתתף בצרות חבירו, ווגם החכם והצדיק בעצמו, מוכרח שיבקש לנפשות הנלוים אליו, לבקש בעדו, אף על פי שאצלו לבד כל השלמת התפלה, כאשר ביארתי בזה במקום אחר מדבריו הקדושים. כי כל נפשות ישראל, נחשבים לחלקי השכינה (העמוסים מני בטן כנודע) ואמצעי כביכול, בין כל העולמות ובין השם יתברך בעצמו כביכול, כמוכא בזה בדברי האריז"ל.

יד.

בענין ההתקשרות

צריך בתפילתו לקשר עצמו לצדיק הדור – צ"ע שרבינו בתורה תחילה כתב לצדיקים שבדור ואח"כ כתב לצדיק ונ"ל שההתקשרות לצדיקים (אמנם בכת"י כתב לצדיקי) היא המשך התיקון לזכות לקבל מהיכן שמקבל משה משיח, צ"ע שידוע שמישיח הוא בן דוד ומאידך נקרא משה משיח וכן מובא משי"ה ר"ת מה שהיה הוא שיהיה, רמז שהוא יחזור ויגאלנו. ונראה כיון שכאן מדבר מצד ההתקשרות לצדיקים כמבואר בפנים שצריך להתקשר לכל הצדיקים שבדור כיון שכל אחד מהם נקרא משה משיח, שהכוונה מצד הדעת, כי התקשרות זו מלבד מה שעיי"ז הצדיק בונה ומעלה את התפילה שזה הכוונה דווקא לצדיק אחד מיחידי הדורות שהוא ממש בחי' משה ולא לכל הצדיקים, אבל עצם ההתקשרות למי שהוא בחי' משה משיח היא סגולה נוספת להכלל בחי' משיח ולקבל רוח חיים מהיכן שמישיח מקבל דהיינו מנוקבא דפרדשא. ואולי אפ"ל שההתקשרות הזו לבחי' משה משיח הכוונה בזה כי יעקב שהוא גוף התפארת אבל משה הוא פנמיות התפארת כמבואר בזה יעקב מלבר משה מלגאו לכן על ידו זוכה לעוד יותר פנמיות בבחי' אמצע של האמצע הנ"ל. אבל ההתקשרות לצדיק הדור הכוונה כדי שיברר הטוב שבתפילה ויצרפה לכלל התפילות ויבנה מוזן קומת השכינה שזה יכול רק צדיק הדור ולא כל הצדיקים.

יש כאן קושיא שמצד אחד מזה שמוכיח רבינו שכל צדיק הוא בחי' משה משיח משמע שכל הצדיקים האמיתיים יש להם את הכח הזה לבנות קומת השכינה כמו משה אבל מאידך מהפסוק ויביאו את המשכן אל משה שרק הוא יכול להעלות שיפא בשיפא מבואר שאע"פ שהיו בימי משה רבינו צדיקים עצומים וביניהם בצלאל שידע לצרף אותיות נבראו בהם העולם וכו' אעפ"כ רק משה שהוא מיחידי הדורות הוא זה שיכול להקים המשכן משמע שדווקא בעלה דמטרוניתא מסוגל לזה ואולי גם מצד היותו כלול מכל נשמות ישראל כמבואר במדרש שיר השירים רבה פרשה א פסקה סה אשה אחת ילדה שישים רבוא בכרס אחת והיא יוכבד שילדה את משה רבינו וכן ידוע שכל יחידי הדורות הם נשמות משה שחזרת ויורדת ולפ"ז היום דווקא לרבינו צריך לקשר את התפילה בבחינה הזו עוד אולי אפ"ל שבאמת כל הצדיקים האמיתיים הם בחי' משה משיח כלפי אלה שתחתם שהם משרשם אבל גם הם חייבים להתקשר לצדיק הדור מיחידי הדורות כדי כי רק הוא כמשה רבינו יכול לבנות את קומת השכינה מכל התפילות ולחגור את כל התפילות לעלות עמה למעלה כראוי כמבואר בחזיון של ר"י איזיק

עוד גם עיין בביאור המתוק מדבש על זוהר פקודי רלח עה"פ ויביאו את המשכן אל משה משמע שם שגם משה היה צריך את הצדיקים שיעלו אליו את עבודת ישראל והוא רק השלים את הענין להעלותו לאצילות היכן שהם לא מגיעים עי"ש כי כל אחד מישראל הוא פרט קטן מאבר השכינה וכל צדיק מביא אבר שהוא קיבוץ האיברים שהביאו אליו אלה שתחתיו, אל משה שמקבל איברים ובונה מהם משכן ואולי יש ג' בחי' התקשרות,

אחד לכל הצדיקים מצד שנקראים משה משיח, שזו עוד מדרגה עליונה בתיקון המשפט ועוד לצדיק החי בדור, שהוא השלם בתיקון הברית שנעשה מרכבה לרוח דשבק בה בעלה בעה"ז שעל ידו יעלו מין התפילות מלמטה למעלה

ועוד לרבינו מיחידי הדורות שהוא ממש משה משיח, שיבנה את קומת השכינה מכל תפילותינו.

טו.

בענין שיש צדיק חי בדור שאליו צריך להתקשר

מה שזכר לעיל בשם ערבי נחל שניצוצות אדם מברר הולכים ממנו לצדיק עי"ש פרשת וישב וז"ל לוט אמר עד שלא הלכתי אצל אברהם היה הקב"ה רואה מעשי ומעשי אנשי עירי כו'. והקשה שם דאין זה שייך רק גבי בשר ודם, משא"כ הש"י ידיעתו מקפת ברוחקים וכולם כקרובים אצלו. תו קשה דבכמה מקומות מבואר דצדיק מגין על עירו או על ארצו כפי צדקתו, ואין נאמר שנמשך ח"ו רעה משיבת הצדיק בעיר. וביארנו שם (פ' וירא יח כג) להסביר תירוץ ע"פ משל. היוצא משם דכשהצדיק יושב בעיר אזי כל הניצוצות שמוציאין כל

אנשי העיר ע"י מצות נדבקים כולם בהצדיק, וכמשל הבעטליר הא' ע"ש. והתקנה לזה כששומעים תוכחתו או שופט משפטן אזי כולם חוזרין לאנשים המוציאים, וג"כ מרויחים בזה שבאמצעות הצדיק עולים תיכף למעלה:

עוד שם בהמשך

הנה לפי הנ"ל האדם היושב בעצמו ואינו דבוק לצדיק וקדוש בישראל לצייתו ויורוהו מדרכיו, עם היות שעושה מצות מ"מ אינו בטוח בעולם הבא כי פן כל הניצוצות קדושות ילכו להם אל הצדיק. אכן ארז"ל בזהר הקדוש (וזהר ח"ג קנ"ו ע"ב) לזימנין בקרטליתא דעניא תשכח מרגניתא. הענין, כל א' מישראל יש לו אחיזה ודביקות נשמתו בתורה, יש אשר לו בית האחיזה בתורה מעט ויש מהרבה כפי כח השגתו, אמנם חלק של א' לא ימצא השני אף שהוא גדול ממנו כי הוא חלק של זה הקטן, ולכן לפעמים תלמיד חכם קטן יימר מלתא מה שלא יאמר הגדול ממנו, והיינו בקרטליתא דעניא תשכח מרגניתא, ורצו לשמוע תורתו עם היותו בגדר עני לנגדם כי זהו חלקו. ממילא הניצוצות שאדם מוציא ע"י לימוד תורה שמחדש לפי שכלו, אזי עי"ז בטוח שיש שבר טוב בעמלו, כי הניצוץ הוא אי אפשר להתדבק בהצדיק כי הוא חלק הנוגע לנשמתו יהיה לו לבדו. ועי"ז כל השונה הלכות בכל יום (כי צריך לתקן בכל יום ויום כנודע) או מובטח לו שהוא בן עולם הבא ע"י, משא"כ ע"י שאר המצות אף שעושה בכל יום אינו מובטח על עולם הבא פן הוא אינו עושה כלל רק נחשב למעשה הצדיק, אבל ע"י לימוד תורתו מובטח לו וכאמור וק"ל:

וכמובן הדבר הקשה ביותר זה להאמין על בשר ודם שחי עמנו שהוא צדיק הדור כי לבד ממה שניתן רשות לס"מ לעורר עליו מחלוקת, גם עצם זה שנראה כלפי חוץ ככל אדם זו הסתרה עצומה, כי ציפית הלב ממנו שיהיה מלאך ממש, ועוד שכיון שדעתו גדולה משלנו נראה שעושה הפך ההגיון והמקובל כמבואר בתורה קמ שהוא כמו חותם שהוא הפך הנחתם, לבד ממה שכל "סר מרע מסתולל" שמבואר בספר המידות (אמת אות ל') שעל כן כל איש אמת נראה כמשוגע למי שרחוק מאמת. עוד עיין מועד קטן טז: - עה"פ תהלים ז' "דברי כוש בן ימיני" וכי כוש שמו והלא שמו אלא מה כושי משונה בעורו אף שאל משונה במעשיו כיוצא בדבר אתה אומר (ובמדבר יב-א) על אודות האשה הכושית אשר לקח וכי כושית שמה והלא ציפורה שמה אלא מה כושית משונה בעורה אף ציפורה משונה במעשיה כיוצא בדבר אתה אומר (ירמיה לח-ז) וישמע עבד מלך הכושי וכי כושי שמו והלא צדקיה שמו אלא מה כושי משונה בעורו אף צדקיה משונה במעשיו כיוצא בדבר אתה אומר (עמוס ט-ז) הלא כבני כושיים אתם לי (בית) ישראל וכי כושיים שמן והלא ישראל שמן אלא מה כושי משונה בעורו אף ישראל משונן במעשיהן מכל האומות.

עוד בענין שכינתא בין תרי צדקיא יתבא עי"ש בזהר ויצא קג: ובמתוק מדבש שם שצדיק תחתון הוא נמצא בעוה"ז ועל ידו עולה כל עבודת התחתונים מ"ן למעלה והוא בחי' הרוח דשבק בה בעלה ועיין לעיל בלק"ה שמוהר"ת ביאר הקשר בין בכורה לתפילה שיש רוח דשבק בה בעלה שמכוחו נעשה אח"כ כל עלית המ"ן למעלה נמצא שיש בכל דור צדיק שהוא נעשה מרכבה לאותו רוח דשבק הקב"ה בעוה"ז שעל ידו עולה לפניו עבודת ישראל למ"ן לעורר יצוץ עליון להשפיע להם.

ועיין בהמשך אות ו' בענין הנשמות שמאירות לתפילה בבחי' מ"ן נמצא שחזור הענין הזה בגלוי וברמז ג"פ בתורה. כי כל תפילותינו לעורר רצונו ית' להפנות פניו אלינו כמבואר שם בהמשך וזה נעשה ע"י מ"ן שהם כל תפילותינו והכסופים שלנו והרצונות שעולים אלינו ית' לעורר רצונו לזה ועלית מ"ן תמיד היא ע"י אותו רוח דשבק בה בעלה וכי' שהוא בחי' צדיק התחתון החי בדור כנ"ל.

טז.

ויביאו את המשכן אל משה וזהר פקודי רלח

ועיין שם פירוש המתוק מדבש ביאור הדברים שהארת יסוד מלכות דאצילות הוא בחי' רוח שמכה בארבעה מלאכי ארגמ"ן ומעורר רצונם לעלות מבריאה ששם מקומם לאצילות העומד מעל ראשיהם והם לא מרימים ראשיהם להביט למעלה בגלל פחד ה' והדר גאווה ובכח הארת רוח המלכות ההיא הנקראת חיה הם עולים וגם האופנים שתחתיהם עמם וד' חיות ארגמ"ן הנ"ל הם כסא למלכות דאצילות ואלו המלאכים מעלים את המלכות מבריאה לאצילות עד שמביאים אותה אל הוזהר העליון הוא ז"א דאצילות לסוד היחוד וזה סוד הכתוב בתולדות אחריה רעותיה מובאות לך דהיינו שהארגמ"ן הן מובאות יחד עם המלכות ומה שכתוב מובאות ולא מביאות סוד הענין הוא מה שכתוב שהארון נושא את נושאי כי המלכות בחי' ארון והם נראים שמביאים אותה לז"א ובאמת הם מביאים איתה ומה שכתוב אל משה כי הוא שורשו בבחי' כדמות אדם יושב על הכסא דהיינו ז"א דאצילות ומשה נקרא אדם כמ"ש לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר. בשגם גמט' משה והוא סוד ז"א היושב על הכסא דהיינו מלכות דאצילות.

וזהו ויביאו את המשכן היינו סוד המלכות היינו הד' חיות ארגמ"ן שכל אחת ממונה על מחנות רבים וכולם בתשוקה קדושה לעלות את המלכות לכן אוחזים במלכות ומעלים אותה ליחוד ותחילה מעלים אותה מבריאה אל ז"א והוא נתן לה קישוטיה ואח"כ בעת היחוד הוא יבוא אליה תמיד.

וכל כח החיות לעלות את המלכות הוא בכח תפלתם של הצדיקים שמייחדים העולמות ע"י קרבנות ופסוקי דזמרה ויוצר עד ליחוד בעמידה וכיון שהם המעלים וגורמים ליחוד הם נוטלים חלק ראשונים מהשפע הנשפע ע"י היחוד

וזה הכוונה ויביאו את המשכן אל משה היינו הצדיקים שע"י תפלתם עלתה המלכות לז"א סוד משה שהוא בעלה דמטרוניתא ורק הוא ניתן לו הרשות לראות באותם הנסודות והסודות שהם סוד כללות פרצופה ולכן ויביאו את המשכן אל משה ואת כל כליו היינו בחי' פרטי ספירותיה דהיינו שהצדיקים הביאו כל אבר ואבר של המשכן לא חסר דבר ומשה יתקנם ולהביא זה בזה כי לגמור היחוד צריך לזה כח עליון שאינו תלוי בתפלת הצדיקים אלא נעשה מעצמו ע"י בעלה משה לכן בלעדיו לא הצליחו כלל ורק כשהביאו את המשכן אל משה מיד עלתה הקמתו בקלות וכל האברים נכנסו זה בזה מאליהם לכן במקום אחד כתוב ויקם משה ובמ"א כתוב הוקם המשכן דמשמע מאליה כי היה בקלות כמו מאליה.

וככל שנבנה המשכן כן נחלש הס"א

ולכן ויקם משה דיוקא את המשכן כדי שיתחזק מכח משה ולא מכח החכמים עושי מלאכת הקודש כי בחינתם היא למטה בעולמות בי"ע ולא כמשה שמושרש בז"א דאצילות משה היה בסוד המראה המאירה שהוא ז"א המאיר למלכות ובהגלות אור ז"א מיד כל החיצונים נחבאים בתהומא דנוק' רבה.

בא וראה שבנסת ישראל שהיא סוד המלכות צריכה לעלות ליחוד עם ז"א וזה עיקר יחודה ולא שהוא ירד אליה להתיחד במקומה

בביאור הריצ"ח בלק תשנ"ו את הוזהר הזה מאריך לבאר ענין "ויקם" שזה מכח התקומה והעמידה על דעתו שהיה למשה מכח עצמות יוסף שהוא הדוגמה לעמידה על דעתו כמבואר ששנה שלימה "וימאן" בשלשלת ומכח זה גם "נערמו מים" ניתן להם כח עמידה בחי' עומד על דעתו כתרונמו חכימו מיא כמבואר במדרש "וינס היים" מכח "וינס" של יוסף.

נמצא שמשנה בעלה דמטרוניתא הקים את המשכן הכוונה שהאיר באהל את הדעת שלו שע"י נעשה תקומה ועמידה לאהל שע"י נעשה כלי למשכן כבוד ה'.

ועי"ש בזהר פקודי סוף רלח. "ויביאו את המשכן אל משה ויבוא משה אל האהל" שזה בעצמו בחי' יחוד זו"ן.

ויביאו את המשכן אל משה. אמאי ויביאו את המשכן, בגין דהא בהדיא שעתא הוה זוגא דמשה לאזדוגא, ועל דא ויביאו את המשכן אל משה, כמה דאייתי כלה לבי חתן, בגין דהא בקדמיתא אצטריך לאעלא לכלה לגבי חתן, כמה דאת אמר (דברים כב טז) את בחי נתתי לאיש הזה לאשה, ולבחר איהו ייתי לגבה, דכתיב ויבא אליה, וכתיב (במדבר יז כג) ויבא משה אל אהל העדות. והבא מה כתיב, ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענין וגו', מאי טעמא, בגין דהות איהי מתתקנא, כהאי אתתא דאתתקנת ואתקשתת לגבי בעלה,

ובהיא שעתא דאידי קא מתקשטת, לא אתחזי לבעלה לאעלא לגבה, ועל דא, ולא יכל משה לבא אל אהל מועד, כי שכן עליו הענן, בגין כך ויביאו את המשכן אל משה, עוד מה כתיב וירא משה את כל

ועי"ש גם זהר פיקודי טוף דף רלד: וריש דף רלה. ורוא דא ויקם משה את המשכן, קיימא דיליה הוה באינן אתון דאתבריאוו בהו שמיא וארעא. ובגין כך כל עבידאן דמשכנא, הוה בצלאל עביד לון ברוא דגלופא (נ"א דצרופא) דאתון דאתבריאוו בהון שמיא וארעא, ועל דא אקרי בצלאל, בגין דהוה ידע בצלאל גלופא (נ"א צרופא) דאתון דאתבריאוו בהו שמיא וארעא, ואי לא דהוה ידע להו בצלאל לא הוה יכל למעבד איהו אינן עבידאן דמשכנא, מאי טעמא, אלא כמה דמשכנא עלאה לא הוה ולא אתקינו כל עובדיו, אלא בההוא רזא דאינן אתון, אוף הכא משכנא דלתא, לא הוה ולא אתתקן אלא ברזין דאינן אתון. בצלאל הוה מצרף אינן אתון, וברוא דכל צרופא וצרופא הוה עביד אומנותא, וכל עבידא ועבידא דמשכנא, בכל צרופא הוה עביד חד אומנא, וכל מה דאתחזי ליה, וכן בכל עבידאן דמשכנא, וכל אינן שייפין ותקונין דמשכנא, כלא הוה בצרופא דאתון דשמא קדישא. וכד אתא לאקמא ליה, לא הוה יכל למיקם ליה, מאי טעמא, בגין דרעותא דסליק על אינן אתון, לא אתמטר אלא למשה בלחודו, ואיהו הוה ידע ההוא רעותא דסליק לאינן אתון, ועל דא (דף רלה/א) אתקם משכנא על ידיה, דכתיב ויקם משה, ויתן משה, וישם משה, ובצלאל לא הוה ידע, ולא הוה יכל למיקם ליה.

עוד עיין ביאור בזה בתיקונים תיקון יג דף כט: ד"ה וקשתא איהו לישנה דפומא עיין עם ביאור המתוק מדבש מבואר שצדיק תחתון אין לו הכח לזרוק את החיצים דהינו מייין נוקבין לקן את המלכות בשלימות עד שבא צדיק עליון שהוא נשמת משה שבפעם אחת מתקן הכל.

יז.

בענין לימוד תורה לשמור ולעשות

ובענין דרוש וקבל שכר

סנהדרין דף עא. פרשת בן סורר ומורה למ"ד דלא אפשר שיהיה במציאות שיתקיים כל התנאים הדרושים לכך ולמה נכתבה אלא דרוש וקבל שכר ועי"ש ספר תורת חיים ולמה נכתבה דרוש וקבל שכר. לכאורה תימה כיון דתכלית הש"ס מה שמביא לידי מעשה אם כן מה תועלת יש ללמוד דבר דלא שייך ביה מעשה ולא קושיא היא לפי שאין לך [וקוין] קון בתורה ואין לך מצוה שאין לה סוד בעצמותו יתברך שנאמר אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה מקומה היינו יסודה ומקורה בעצמותו יתברך וכל העוסק בתורה אע"ג שאינו עושה הרי הוא עוסק בכבוד קדושתו ומדבק שכלו בו יתברך. והיינו הא דאיתא בפרק רבי עקיבא בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת רבש"ע חמדה גנוזה מששת ימי בראשית אתה מבקש ליתנה לבשר ודם תנה הודך על השמים והשיב להן משה מה כתיב בה זכור את יום השבת כלום אתם עושים מלאכה לא תשא כלום יש משא ומתן ביניכם וכו' ובמדרש שוחר טוב הזכיר נמי זבין ומצורעין נידה ויולדת ואיתא התם כי בשעה שעשו ישראל את העגל שמחו מלאכי השרת אמרו עתה תחזור התורה אלינו ולכאורה תימה מאי סלקא דעתיהו דמלאכי השרת וכי לא הוי ידעי דאינהו לא שייכי בעשיית המצות ונ"ל כדפי' דתרתני גונוי איתא בתורה עשייה ושמייעה דהיינו שמשיגין על ידו כבודו וקדושתו יתברך ועלה על דעת המלאכים דבשמייעה לחודא סגי ועדיף ליה יתברך שיתנה להן כיון שהן רוחני ויש להן כח להשיג על ידה כבודו יתברך טפי מישאל שהן ב"ו. והשיב להן וכי יש ביניכם זבין ומצורעין כו' דתרתני ודאי עדיף. וכן משמע במדרש רבה במגילת אסתר בשעה שנהנו ישראל מסעודת אחשוורוש עמד שטן והלשין אמר לפני יתברך עד מתי תדבק באומה זו אבד אותן מן העולם א"ל ותורה מה תהא עליה אמר לפני רבש"ע תסתפק בעליונים וגם הוה דעתו של הקב"ה למחות את ישראל וכו' מולא קאמר תנה אותה לעליונים ונקט תסתפק בעליונים משמע דהכי קאמר ליה דמעיקרא לא נתת התורה לעליונים משום דלא היית מסתפק בהן כיון דלא שייך בהו עשייה אלא שמייעה לחודא עתה שאין ישראל מקיימין אותה תסתפק בעליונים בשמייעה לחודא:

יד מלאכי - כללי הבית - אות צב - בעיא, מצינו דבעי בגמרא במילתא דלא נפקי מינה מידי אף בזמן התלמוד מפני שהוא דבר שכבר עבר ואפי"ה קבעי לה משום דרוש וקבל שכר וזה בפ"ק דחולין [דף י"ז א' בעי ר' ירמיה איברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמחן לארץ מהו וכו' וכתב רש"י שם ודרוש וקבל שכר הוא שצריכין אנו לעמוד על האמת ואע"פ שכבר עבר ע"כ, אך הרא"ש שם פליג עליה ואמר ולא נהירא לי דרוקא למסבר קראי דרשינן אע"פ שכבר עבר אבל לקבוע בעיא בש"ס דבבר שאין בו צורך לא אשכחן והכי אמרינן בפ"ק דיומא [דף ה' ב' כיצד הלבישן וכו' אלא כיצד הלבישן למסבר קראי, ונ"ל דנ"מ בבעיא זו וכו' ע"כ. והנה יש לדקדק על דברי הרא"ש ז"ל במ"ש דלקבוע בעיא בש"ס דבבר שאין בו צורך לא אשכחן דאנא הדיוט בדקית ואשכחית בפ"ט דפסחים [דף צ"ו א' דבעי ר' זירא אמורי פסח מצרים היכא אקטרינהו ופשיט ליה אביי מאן לימא לן דלא שויסיק עבוד ועוד הא תני רב יוסף ג' מזבחות היו שם על המשקוף ועל שתי המזוזות ותו מידי אחרינא לא הוה ע"כ ופרש"י ג' מזבחות להזאת הדם אבל להקטרת אימורין לא היה שם מזבח הרי דאף דלא נ"מ מידי בבעיא זו דמאי דהוה הוה אפי"ה קבעוה בש"ס מטעמא דכתב רש"י שצריכין אנו לעמוד על האמת אע"פ שכבר עבר. והנה בהיותי נבוך בענין זה מצאתי להתוס' ז"ל בפ"ק דחגיגה [דף ו' ב' דעלה דקבעי רב חסדא קרא דוישלח את נערי בני ישראל היכי כתיב וכו' ופריך תלמודא למאי נ"מ כתבו הם ז"ל וז"ל כלומר מה דהוה הוה וכן פריך בפ"ק דיומא [דף ה' ב' גבי כיצד הלבישן ובפסחים גבי אימורי פסחים ובסנהדרין [דף ט"ו גבי שור סיני בכמה לא בעי דמשום דסבירא לאלופי דורות משעה ובע"ז פ"ב [דף ל"ד ובתענית [דף י"א גבי כמה שימש משה כל ימי המילואים דלא פריך ליה התם נמי למסבר קראי וכו', על כרחך מתוך דבריהם למדנו דאולי בשטת הרא"ש ז"ל דצורך קצת בעינן מיהא כדי לקבוע בעיא בגמרא אלא דבחדא מתרתני סגי להו או בדאיכא סברא לאלופי דורות משעה או למסבר קראי וכפי הנלע"ד אף שלא ציינו ההיא דאימורי פסחים איה מקום כבודו נראה שכווננו לקושייתין שהקשינו על הרא"ש ותירצוה. ואיך שיהיה אכתי קשיא לי על הרא"ש והתוס' ז"ל דהלא מצינו עוד ברפ"ב דיומא [דף כ"ב א' בעי ר"פ ד' אמות וכו' וכן בפרק החליל [דף נ"ב ב' איתא איבעיא להו ק"כ לוג לכלהו או דילמא לכל חד וחד ת"ש וכו' ועוד שם [דף נ"ג ב' בעי ר' ירמיה למעלה עשירית דנחית ה' וכו' ע"ש ואשכחן עוד בפ"ק דסנהדרין [דף י"א ב' איבעיא להו על התקופה שמחין וכו' וכן בפרק חלק [דף צ"ה ב' עלה דאיתא שם דסך מחנהו של סנחריב מאתים וששים רבוא אלפים חסר חד בעי אביי חסר חד רבויא או חסר חד אלפא או חסר מאה או חסר חד תיקו, ע"כ.

הא קמן דאף דבעיות אלו לא שייך לא לאלופי דורות משעה גם לא למסבר קראי קבעום בש"ס ללא צורך, וע"ע בסוף זבחים כמה בעיי במאי דהוה הוה ובר מן דין הרי מצינו לרבנו הקדוש במסכת נגעים ריש פרק ז' דקתני אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם למתן תורה וכו' הרי דנקט בבא שאינה צריכי כלל לאלופי לדורות דהא קתני נמי בהדיא בעכו"ם ונתגייר בקטן ונולד וכו' ומעתה יש לתמוה על רוב בקיאותו של מוהר"ש אלגאזי ז"ל דבספרו הליכות אלי כלל קס"א הביא מחלוקת רש"י והרא"ש דחולין הנ"ל ולא הזכיר מכל זה כלום וגם הר"ב באר שבע לא רמו כלל מכל האמור ולא ידעתי למה:

שייך לביאור מאמר רבה בר בר חנא

יח.

בענין פנה אלי

החילוק בין הארת פנים לפנים של זעם ולעורף פנים הכוונה לשון פניה, כי מכל האברים רק בפנים ניכר מגמת האדם, דהיינו לאן הוא פונה, הפנים מגלים את הפנימיות. ופניה היינו התייחסות. בדרך כלל הוא לטובה, וכל הטוב הוא אור פניו. וכן מבואר כאן כנ"ל כל תפילותינו שיפנה פניו אלינו.

אבל יש גם פנים של זעם ודין כמ"ש "ונתתי פני באיש ההוא" אבל גם הם עכ"פ התייחסות ויותר רחמים מעורף, שזה התעלמות לגמרי, שמושלך על הטבע עיני תורה יז ח"ב.
 כי פנים של זעם הם רחמים של אב המייסר את בנו ויש כאן גילוי פנים שמרוב רחמים מכלה הרע, בחי' המבואר בגמ' שבת ל: עה"פ בקהלת ו' ג' "טוב כעס משחוק" טוב כעס שכועס הקדוש ברוך הוא על הצדיקים בעולם הזה משחוק שמשחוק הקדוש ברוך הוא על הרשעים בעולם הזה, וכנ"ל כי השחוק הוא עורף וכעס פנים של זעם.
 קהלת פרק ז' (ג) טוב כעס משחוק פי ברע פנים ייטב לב: פרש"י (ג) טוב כעס משחוק – מי שרודפת מדת הדין אחריו אל יצטער טוב היה להם לדור המבול אם הראה הקב"ה פנים ועומות על עבירות שבידם משחוק ששחוק עמהם שאילו הראה להם קימעא רוע פנים היו חוזרים למוטב, טוב היה לאדוניו אם עצבו אביו על כל עבירה שהיה עושה משחוק שהראה לו ובסוף נהרג עליו. ייטב לב – יהפוך לב האדם להטיב דרכיו:

בענין פנים של זעם אולי אפ"ל שזה מתבטא בייסורים באופן של מעל הטבע כמו שרואים לפעמים צרופי מקרים לא טבעיים כלל שנעשה מהם יסורים.

אבל מאידך קשה לומר שרק כך זה מתבטא כמבואר בתורה עד החילוק בין יסורים של דין ושל אהבה שם מבואר החילוק ביטול תפילה. ופנים אלה של זעם אי אפשר שיהיו פני זעיר אנפין אלא רק פני אריך אנפין דהיינו בחי' פנים גבוהות מגילויי הכתר. בחי' נזיפה שעושה רושם.

מה שאין כן פנים דועיר אי אפשר שיהיו פונות אלא כשעושי רצונו של מקום. כי מדת זעיר היא בחי' ה' צלך דהיינו מדה כנגד מדה בחי' דין המשפט.

מבואר בעמק המלך טז ס' תיקון חמישי תרין תפוחין בפנים של ז"א, מבואר שם שאצל ז"א הם גון אדום ולא מאירין למטה אלא רק כשא"א מאיר בהן ואז נעשין גוון לבן ומאירין למטה ועי"ש שמצטט הוזהר במדבר קמא. "וכשמאירים תרין תפוחי א"א, על תרי תפוחי ז"א, על ידי הכהנים הנושאים ידיהם על העם לברכם 'בהאי כתיב יאר י"י פניו אליך ויחנך, דכד נהרין מתברך עלמא" (ועי"ש סתירה כי אמר שפני ז"א לא מאירים למטה אלא כשמאירים בהם פני א"א ואח"כ אמר שפני א"א מעבירין את האדם שבפני ז"א דהיינו הרוגו בבחי' ונתתי פני באיש ההוא. וצ"ל כנ"ל כמו שתירץ הריצ"ח ש"ונתתי פני" מדובר בפני א"א ומשמע שהן מתגלות כשז"א בבחי' עורף ואז הן זעם שגורם יסורים) עוד עי"ש שהארת פני א"א בעת רצון הם מרישא דחורא בחי' ישא ה פניו אליך.

עשית רצונו של מקום היא תיקון המלכות. נמצא שזעיר לא זוכה להארת אריך אלא ע"י יחודו עם נוקביה, שזה נעשה ע"י ישראל עושין רצון של מקום מקום, דייקא שרומז לכתר ששם אריך. נמצא כשמשחוק משיח מתקן את המלכות, לכן זה נקרא רצונו של מקום, כי עולה עד אריך ועי"א א"א מביט בו"א וז"א במלכות ונעשה היחוד.

וצ"ע איך א"כ נעשה ברכת כהנים. ואולי מכח המצוה מתעורר זכות אהרן הכהן וממתיק הדין לשעתו בזמן הברכה.

ועורף היינו שחוק שעם הרשעים דהיינו שניתן להם מקום לשחוק אבל זה דייקא ע"י החוסר התייחסות היפך הפנים. עיין בזה לק"ה פורים ה' ה' עפ"י תורה נה-פני ה' בעושי רע – עי"ש שפני ה' הם שע נהורין ובשעת הדין הוא מסתיר פניו בעושי רע כמו שהסתיר את פניו מישראל ע"י ששם את אור פניו היא אסתר בבית אחשוורוש ואז שעתם מצלחת אבל כל זה להכריתם ומשמע בתורה יז ח"ב שבהנהגת העורף, הרע והטוב תלוי בטבע וגלגלים.

וכן מפורש בשיח יצחק (לרבי יצחק חבר) חלק א – דרוש לסיים הש"ס (המשך)

השראת שכירתו והשגחתו הפרטית עליהם בלי אמצעי, וכמ"ש "יאר ה' פניו אליך", ר"ל שלא ישגיח עליך ע"י אמצעים שהם אחרים של הקב"ה, שנמשכים מסיבתו, ויורדים ממדרגה למדרגה ע"י השתלשלות, אלא יהיו הארת פניו יתברך עליהם בלי אמצעי כלל:

ואליבא דאמת, בעורף, אזי גם הטוב הוא רע, כי הוא חסרון שיכול להתמלאות רק ביותר חסרון והיינו שאול וגיחנם שבזה העולם, כי בלא הכנעת התאוות אזי האדם את כל החסרונות שלו מפנה למילוי עוה"ז שהם בעצמם חסרונות. אבל כשמכניע את התאוות אזי זוכה להשגחה ומתמלא ממנו ית' בבחי' דעת קנית מה חסרת.

יט

ענין פנה אלי שהוא בקשה מזעיר אבל העיקר נוגע לאריך דהיינו פנמיות זעיר ויש צדיקים שאחיותם בזעיר

ואפשר על ידם לבקש פנים מאריך

בית עולמים (לרבי יצחק חבר) – אררא רבה דף קל ע"א – שעתידין צדיקיא זכאי עליונין. שנשמתם מטט' דז"א למחמי בחכמתא דא ר"ל במו"ס שנק' חכמה שהוא מאיר בעינא דע"ק. וע"ז אמר הה"ד כי עין בעין יראו שבוש ה' כו'. ר"ל שיראו וישיגו האיך מתפשט הארת עינא עילאה דע"ק בעינא דז"א.

עיין **ביאור הרמ"ק** לספר היצירה – אמנם בעי"ן יש קצת מעניינים אלו, שהוא הרמו אל השגחת העין העליון בעין התחתון בסוד כי עין בעין יראו, והיינו סוד ההשגחה שאין הסתר והעלם אליה לעולם, והיינו עינא דאריך דלית ליה גבינין מורה שאם רגע אחד השגחתו יסתלק יספו כלם כרגע, ובהשגחתו מחיה הכל ומעמיד הכל.

בית עולמים (לרבי יצחק חבר) אדר"ב דף קמג ע"א – והנה ידוע שבעוד הנפש מלוכשת בגוף א"א לראות דברים התולים ברומו של עולם ורק ידיעה בלב כל א' לפי גודל שורשו אבל לע"ל אז נאמר כי עין בעין יראו כו' וישיגו רזי תורה על מתכונתם בשרשם למעלה שהוא בראי' דחכמתא כמ"ש ולבי ראה הרבה חכמה כו' והענין כי עכשיו לא נתגלה אור החכמה כי אם ע"י מסכים הרבה ע"י ב"ע ואצילות אינו מושג כלל כי נפש הבהמיות שלהם לא נודרך כ"כ ולכן לא נכלל כ"כ בהמה ברזא דאדם משא"כ לע"ל אז יראו הצדיקים ונפש הבהמיות שלהם שזככו לקדושה.....

והצדיקים שמושרשים בז"א גם הם יהנו מאור ע"ק שזה סוד שכר הנצחי לע"ל באלף השביעי ואז כתיב והי' לך ה' לאור עולם שיאיר פנים דע"ק בפנים דז"א וז"ש אפין באפין וכן יאיר חיורא דעינא דע"ק בעינין דז"א שאז יהי' זיוגא שלם וז"ש עינא בעינא כמ"ש כי עין בעין יראו שזה קאי על הארת עינא דע"ק בעינין דז"א כמ"ש במקומו באריכות

וכ"ז תזכו בהני מלין דאתגלין הכא שלא בידיעה ברורה כ"כ ולעלמא דאתי תזכו בהו כידוע שבמה שהאדם עוסק בעוה"ז עוסק ג"כ שם וזהו שכרו שהקב"ה מנגלה לו רזי תורה וכפי שורשי נשמתו במה שספק פה לתיקון ניצוצות של שורש נשמתו וע"ז מביא ראי' שלע"ל יתחבר ע"ק בז"א ואז יהי' שמא שלים הוי"ה אלפים מ"ה אדם על הכסא ויתחבר אצ"ו עם בריאה וז"א בעיקר ולזה אמר כי ה' הוא האלקים וז"ש ה' עתיק יומין הוא חאלקים כולא חד שאז יתחברו ע"ק וז"א כמ"ש

ספר **שערי צדק** לרבי יוסף גקטיליא ביאור ספירת הכתר – לפי שהכתר העליון הוא מקום השמירה הגדולה מאד מקום שכולו רחמים וטוב ואין שם דין ולא עונש ולפיכך הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל לפי שהשמירה שלו תמידית אין בו שינוי ולא תוספת ולא גרעון אבל בספירה הנקראת יש עיניו כיונים על אפיקי מים כיונים ממש ולפיכך כשהספירה הנקראת מלכות שומרת פעמים עיניה פקוחות ופעמים עיניה סתומות כתיב עורה למה תישן י"י אדנ"י כתיב אמנם שמירת הכתר עין אחת הנה עין י"י אל יראיו אשר עין בעין נראה אתה י"י עין בעין יראו ועיני החכמה והבינה עיניו כיונים רוחצות בחלב באמת רוחצות בחלב בלובן העליון יושבות על מלאת וכשלא יבא שפע ולובן עד המלכות אזי השינה נמצאת עורה למה תישן י"י אדנ"י

עיינ דעת תבונות לרבי חיים לוצטו אות קמו המצב הרביעי הוא, שיתגלה הקב"ה לכל בריותיו מצד הידיעה וההשגה, לא מצד המופתים, אלא שיראו כבודו ית' וישיגוהו בריבוי הדעת והחכמה. והוא מה שנאמר (ישעיהו יא, ט), "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", וכתוב (ישעיהו נב, ח), "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדו", שאז לא יצטרכו אותות ומופתים לאמת האמונה, אלא מצד הידיעה וההשגה, ככל הנביאים וכל המלאכים המכריזים האל ית' מצד השגתם; וזאת היא ידיעה ברורה ואמיתית, שלא יפול עליה שום ספק. וכן היתה השגת כל ישראל על הר סיני, דכתיב (דברים ה, ד), "פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר מתוך האש"; ואומר (שמות כ, יט), "כי מן השמים דברתי עמכם"; ונאמר (שמות יט, ט), "בעבור ישמע העם בדברי עמך, וגם כך יאמינו לעולם", שלא תהיה האמונה מצד המופתים, שבנפול איזה ספק במופתים עצמם תבלבל האמונה, אלא ידיעה ברורה מצד הראייה והשגה, שאין שם ספק כלל.

ליקוטי תפילות

תפילה ב

ח

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שומע תפלת עמו ישראל ברחמים, שיעוררו רחמיך וחסדיך עלינו למענה, ותכין לבבנו להתפלל לפניך בכל לב ונפש, ותהיה תפלתנו שגורה בפניו תמיד, ולא יהיה לנו שום מונע ועכוב ובלבול בתפלתנו:

ט

רבונו של עולם, הנהג בצאן יוסף וישב הכרובים, הופיעה עלינו ברחמיך הרבים אור קדשתך, שימשך עלינו קדשה וטהרה, באפן שנוכל לבוא ולהכניע ולשפר את יצרנו הרע ונזכה ברחמיך הרבים וחסדיך הגדולים, שנהיה פלנו אנהנו וזרענו שומרים את הברית קדש ותעורר לנו תמיד, ותציל אותנו ברחמיך העצומים וחסדיך הגדולים מכל מיני פגם הברית, חס ושלום, הן במחשבה הן בדבור הן במעשה, בין בשוגג בין במזיד, בין באנס בין ברצון, הן בחוש הראות הן בחוש השמיעה הן בשאר חושים – בכלם נהיה קדושים וטהורים בקדשות הברית בלי שום פגם וחרהור כלל כי ברחמיך הרבים פורת בנו מכל האמות, ורוממתנו מכל הלשונות, והבדלת אותנו מכל טמאותיהם ומכל תועבותיהם, כאשר כתבת לנו בתורתך: "ואבדל אתכם מן העמים להיות לי" וקראת אותנו פלנו בשם צדיקים, כמו שנאמר: "ועמך (ישראל) כלם צדיקים",

אנא ברחמיך הרבים, אל תעשה תורתך הקדושה פלסתר, חס ושלום, כי דברך אמת וקים לעד על-כן עשה עמנו בחסדיך ועורר לנו שנהיה באמת בכלל צדיקים על-ידי שתופנו להיות משומרי הברית, אשר על-ידי-זה לבד יאות לנו להיות נקרא בשם צדיק, כמו שהודעתנו על-ידי חכמיך הקדושים שאין נקרא בשם צדיק כי-אם מאן דנטיר ברית

יא

ויבנו בשם שעזרת את יוסף צדיקך בשעה שבא לידי נסיון והצלת אותו ונתת לו כח להתגבר על יצרו, כן יהמו נא מעיך ורחמיך עלינו ותופנו בזכות וכן יוסף הצדיק, ותתן לנו שכל חכמה ובינה ודעת וכן וגבורה וקדושה, באפן שנוכל להציל מכל מיני פגם הברית ונוכל להתגבר על יצרנו, ונזכה שתהיה מחשבתנו קשורה ודבוקה בקדשתך תמיד בלי הפסק רגע, למען יהיה לנו כח על-ידי-זה לסדר תפלתנו לפניך כראוי בלי שום מונע ועכוב ובלבול, באפן שתתקבל תפלתנו לפניך, ויכפרו רחמיך עלינו ותשיב פניך אלינו, ותמהר ותחיש לנגאלנו ותביא לנו את משיח צדקנו ולמענה עשה ולא לנו ועזרנו שתהיה תפלתנו מסודרת כראוי, ותתן בנו שכל ודעת שנוכל לכלכל דברינו במשפט ולא נפשל באמרי פינו ולא נטה בתפלתנו למיזין ולשמאל מן הדרך הישר והאמת

יב

ותזכה אותנו ברחמיך הרבים לתן צדקה לעניים מהגנים ותזמין לנו ממון ברות, ועניים הגונים לזכות בהם "ועוז מלך משפט אהב, אתה כוננת מישרים, משפט וצדקה ביעקב אתה עשית כי ממך הכל ומיך נתנו לך" עושה צדקות עם כל בשר עשה עמנו צדקה ותזכה אותנו ברחמיך להיות בכלל עושי צדקה ותסיר רע לבבנו, למען נזכה לתן צדקה בשמחה בסבר פנים יפות, ולא ירע לבבנו בתתנו לו פתוח נפתח את ידנו לו לתת לפני ואביון די מחסורו אשר יחסר לו, ונפק לרעב נפשנו וערס נכסה בגד ובגלל הדבר הזה תברכנו יהוה אל הינו, ותעזרנו לסדר תפלתנו לפניך בתכלית השלמות ותהיה תפלתנו זכה ונכונה בלי שום מחשבות ורות למען לא יהיה שום מסך המבדיל בין תפלתנו וביניך:

יג

והננו מכונים בתפלתנו ומקשרים את כל תפלותינו לכל הצדיקים שבדורנו ואתה ברחמיך הרבים תעורר את לב צדיקי אמת שבדורנו, ותתן להם כח שיקבלו את תפלתנו ויעלו אותם לפניך ואף אם תפלתנו אינה כראוי והיא מערבת בפסלת הרבה ואין בתפלתנו אפילו דבור אחד או אות אחת שתהיה זכה ונקיה, ודברי מגמגם מאד ולשוני מלא פגם, כי לא בדעת אדבר והדבור רחוק מן המחשבה, הן על כל אלה גברו רחמיך וחסדיך ותתן כח בצדיקיך האמתיים שיוכלו להעלות ולהרים ולהגביה כל תפלותינו לזכותם ולנקותם מכל סיג ופגם, באפן שיוכלו לעלות לפניך לרצון, ויבנו מהם את קומת השכינה, להכינה ולסעדה ולהקימה מגלותה ותקים את סבת דוד הנפלת, על ידי תפלותינו, ותשיב שכינתך לציון, ותאיר פניך אלינו; פנה אלי וננני, כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני", רק בשמך לבד בטהורנו, "באלהים הללנו כל היום, ושמך לעולם נודה סלה"

יד

ותעורר את משיח צדקנו שיקבל את תפלתנו ויעלה אותם לפניך וכל תפלותינו ותפלות עמך בית ישראל יהיו בידו לחרב פיפיות, למחסה ולמגן וצנה, ללחם את לוחמנו ולרוב את ריבנו "יחס על דל ואביון ונפשות אביונים יושע, החזק מגן וצנה וקומה בעזרת גבור חרף על ירך גבור הדרך והדרך" ולמענה עשה ולא לנו, כי גם מעט דמעט מעשינו הטובים וכל צדקותינו ותפלתנו הכל מאתך, "כי ממך הכל ומיך נתנו לך" וכמו שכתוב: "מי הקדימני ואשלם" לא לנו יהוה, לא לנו, כי לשמך תן כבוד על חסדיך ועל אמתך, "פחסדך חני ואשמרה עדות פיך" וקים לנו מקרא שכתוב: "למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחטם לך" למעני למעני אעשה, כי איך יחל, וכבודי לאחור לא אתן מגדיל ישועות מלבו, ועושה חסד למשיחו, לדרך ולזרעו עד עולם, אמן סלה:

